

Faculteit Letteren & Wijsbegeerte

Lies Hendrix

To *be-* or not to *be-*

Diachrone studie van het prefix *be-* in het Nederlands

Masterproef voorgelegd tot het behalen van de graad van
Master in de taal- en letterkunde
Nederlands

2014

Promotor Prof. dr.. Johan De Caluwe
 Vakgroep Taalkunde

Dankwoord

Het is moeilijk te bevatten, maar dit jaar behaal ik (waarschijnlijk) mijn masterdiploma. Dat ik mijn studententijd bijna beëindig, bedroeft me een beetje. Het betekent dat ik in september ergens anders zal belanden, maar ook dat het tijd is om aantal mensen te danken – excuseer, bedanken. Allereerst zijn er mijn ouders, die niet alleen mijn opleiding bekostigden, maar me ook begrepen als ik onder het werk bedolven was, steeds bereid waren tot bemoediging, me bemoederden en bevaderden en me elk weekend thuis wat lieten bekomen van de week.

Dan is er nog mijn promotor, prof. dr. Johan De Caluwe, die me uitstekend begeleidde bij het schrijven van mijn thesis. Als ik hem met vragen bestookte, beantwoordde hij die steeds. Tevens becommentarieerde hij mijn kladversies, bracht hij me tot bedaren wanneer het werk me wat beangstigde en zorgde hij ervoor dat ik het uiteindelijk allemaal kon bedisselen. *Be-dankt!*

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1	Inleiding	7
1.1	Verschillende types en betekenissen van <i>be-</i>	8
1.1.1	Drie woordsoorten, drie categorieën	8
1.1.2	Meerdere categorieën	9
1.2	Productiviteit	11
1.2.1	Inherente talige restricties	12
1.2.2	Niet-inherente talige restricties	14
1.3	Werken met historische woordenboeken	14
1.4	Opbouw	16
Hoofdstuk 2	Historisch overzicht	17
2.1	<i>Be</i> -werkwoorden in het <i>Oudnederlands Woordenboek</i> (500-1200)	17
2.1.1	De <i>be</i> -werkwoorden in het ONW	18
2.1.2	Uitzonderingen	18
2.1.3	Opmerkingen	20
2.1.4	Conclusie	20
2.2	<i>Be</i> -werkwoorden in het <i>Vroegmiddelnederlands Woordenboek</i> (1200-1300)	22
2.2.1	De <i>be</i> -werkwoorden in het VMNW	23
2.2.2	Herinterpretatie	24
2.2.3	Conclusie	25
2.3	<i>Be</i> -werkwoorden in het <i>Middelnederlandsch Woordenboek</i> (1250-1550)	26
2.3.1	De <i>be</i> -werkwoorden in het MNW	26
2.3.2	Conclusie	28
2.4	<i>Be</i> -werkwoorden in het <i>Woordenboek der Nederlandsche Taal</i> (1551-1750)	29
2.4.1	De <i>be</i> -werkwoorden tussen 1551 en 1750	30
2.4.2	De <i>be</i> -werkwoorden tussen 1751 en 1976	31
2.4.3	Conclusie	33
2.5	Conclusie	34
Hoofdstuk 3	<i>Be</i>-werkwoorden in het Huidige Nederlands	39
3.1	<i>Be</i> -werkwoorden in de <i>Dikke Van Dale</i>	40
3.2	<i>Be</i> -werkwoorden met niet- of minder systematische betekenis	41
3.3	Productiviteit van de drie procedés	45
3.4	Conclusie	47
Hoofdstuk 4	<i>Be</i>-werkwoorden op <i>-igen</i>	49
4.1	<i>Be</i> -werkwoorden op <i>-ighen</i> in het VMNW	50
4.2	<i>Be</i> -werkwoorden op <i>-ig(h)en</i> in het MNW	50
4.3	<i>Be</i> -werkwoorden op <i>-igen</i> in de eerste helft van het WNT	51

4.4	<i>Be</i> -werkwoorden op <i>-igen</i> in de tweede helft van het WNT.....	53
4.5	<i>Be</i> -werkwoorden op <i>-igen</i> in de <i>Dikke Van Dale</i>	54
4.6	Conclusie.....	56
Hoofdstuk 5	<i>Be</i>-adjectieven en -substantieven	57
5.1	<i>Be</i> -adjectieven.....	57
5.1.1	<i>Be</i> -adjectieven in het VMNW	57
5.1.2	<i>Be</i> -adjectieven in het MNW.....	58
5.1.3	<i>Be</i> -adjectieven in de eerste helft van het WNT.....	60
5.1.4	<i>Be</i> -adjectieven in de tweede helft van het WNT.....	61
5.1.5	<i>Be</i> -adjectieven in de <i>Dikke van Dale</i>	61
5.1.6	Conclusie.....	62
5.2	<i>Be</i> -substantieven.....	63
5.2.1	<i>Be</i> -substantieven in het VMNW	63
5.2.2	<i>Be</i> -substantieven in het MNW	63
5.2.3	<i>Be</i> -substantieven in de eerste helft van het WNT	64
5.2.4	<i>Be</i> -substantieven in de tweede helft van het WNT	64
5.2.5	<i>Be</i> -substantieven in de <i>Dikke Van Dale</i>	65
5.2.6	Conclusie.....	66
Hoofdstuk 6	Conclusie	69
Bibliografie	71	
BIJLAGE 1	ONW (500-1200): ww.....	73
BIJLAGE 2	VMNW (1200-1300): ww	75
BIJLAGE 3	MNW (1250-1550): ww	83
BIJLAGE 4	WNT (1551-1750): ww.....	99
BIJLAGE 5	WNT (1751-1976): ww.....	115
BIJLAGE 6	DVD (1880-2011): ww.....	127
BIJLAGE 7	VMNW (1200-1300): adj & subst	143
BIJLAGE 8	MNW (1250-1550): adj & subst.....	145
BIJLAGE 9	WNT (1551-1750): adj & subst.....	147
BIJLAGE 10	WNT (1751-1976): adj & subst.....	151
BIJLAGE 11	DVD (1880-2011): adj & subst	153

Hoofdstuk 1 Inleiding

In zijn column *Woorden weten alles*, die elke maandag in *De Standaard* verschijnt, gaat Ludo Permentier op 17 februari 2014 in op een toen actuele kwestie: de nakende tolheffing op de Scheldetunnels in Antwerpen. Natuurlijk zou hij er niet over schrijven als hem op talig vlak niet iets was opgevallen. Het fenomeen in kwestie is het woord *betollen*. Het “werd, voor zover ik kon nagaan, in 2009 uitgevonden door een journalist van *Het Nieuwsblad*, en is sindsdien nooit meer ergens neergeschreven, wellicht in de hoop dat ook het idee zou uitdoven. Pas vorige zaterdag dook het weer op in *De Standaard*” (Permentier 2014). *Betollen* is niet het enige woord dat op die manier wordt ‘uitgevonden’¹. Op de website van Neoterm, een project van de Vereniging voor Nederlandstalige Terminologie, staat *befoeien* (= foei zeggen), een woord dat in 2013 toegevoegd is aan hun databank met neologismen (‘Neologisme nr. 1185: befoeien’ 2013). Een derde voorbeeld vinden we in een nieuwe organisatie die zich inzet voor folkmuziek in Leuven, ‘Leuven Befolkt’. Al deze woorden tonen aan dat er een prefix *be-* bestaat dat niet enkel aan de basis ligt van lang geleden ontstane woorden als *bestaan* en *beloven*, maar ook nog steeds zijn diensten bewijst in de vorming van nieuwe woorden.

Dat prefix is het onderwerp van dit onderzoek. De bedoeling is om een antwoord te geven op een aantal interessante vragen, waaronder:

- Hoe is het prefix ontstaan?
- Wat betekent het precies?
- Welke grondwoorden hebben de *be-*afleidingen?
- Welke *be-*afleidingen hebben er precies bestaan en bestaan er momenteel?
- Hoe zit het met de (evolutie in) productiviteit door de jaren heen?

Het onderzoek is in die zin vergelijkbaar met dat van Matthias Hüning (1999), die het suffix *-(e)rij* beschrijft, en dat van Zsófia Tálasi (2009), die een historisch overzicht geeft van het prefix *ge-*. Ook zij onderzochten van deze affixen het ontstaan, de productiviteit en de betekenis. Er zal dan ook regelmatig naar beide doctoraten verwezen worden. De werkwijze in dit onderzoek is bovendien vergelijkbaar met die van hen.

¹ Het is de vraag of ‘uitvinden’ in deze context wel het juiste woord is. Het suggereert namelijk dat het creëren van een dergelijk woord een erg bewust proces is.

1.1 Verschillende types en betekenissen van *be-*

1.1.1 Drie woordsoorten, drie categorieën

Be- is (net als *ver-*, *ont-* en *ge-*) een categoriebepalend prefix. Dat betekent dat de *righthand-head-rule*, die stelt dat het rechterlid de categorie van de afleiding bepaalt, niet geldt. Het is het prefix dat de woordsoort van de afleiding bepaalt, en daarbovenop ook het geslacht, de semantische categorie en de mogelijkheden tot verdere morfologie (flexie en afleiding) (Smessaert 2013: 45). Zodoende maakt het in theorie niet uit welke woordsoort er als grondwoord voor de afleiding met *be-* wordt gebruikt; het resultaat zal altijd een werkwoord zijn². Dat is dan ook te zien in de aangetroffen *be*-werkwoorden. Het prefix kan gecombineerd worden met allerlei woorden van verschillende woordsoorten. De *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS) onderscheidt drie types:

1. Met een onovergankelijk (gebruikt) werkwoord als grondwoord

Het voorvoegsel *be-* maakt het afgeleide werkwoord overgankelijk. De vormen volgens dit productieve procedé hebben als gemeenschappelijk betekenis: 'het richten van de door het grondwoord genoemde werking op een bepaalde zaak'³. Zo wordt in de volgende zin de werking die door het onovergankelijke werkwoord kijken genoemd wordt, gericht op de foto's (= lijdend voorwerp):

'We bekijken de foto's nauwkeurig.'

Voorbeelden zijn voorts: *beademen*, *bediscussiëren*, *befietsen*, *beklimmen*, *beredeneren*, *berijden*, *bespreken*. [...]

2. Met een substantief als grondwoord

De betekenis van de afleidingen volgens dit procedé is 'voorzien van wat het substantief noemt'. Zo betekent *bebossen* 'voorzien van bos'. Het procedé is productief. Voorbeelden zijn: *bedijken*, *bedraden*, *bemannen*, *betegelen*, *bewegwijzeren*, *bezielen*. [...]

3. Met een adjectief als grondwoord

Een klein aantal overgankelijke werkwoorden is opgebouwd uit het voorvoegsel *be-* plus een adjectief. Ze betekenen: 'in de toestand brengen die het adjectief uitdrukt'. Het procedé is niet productief. Tot dit type behoren: *beangstigen*, *bevullen* en *beveiligen*. Onovergankelijk is *bekoelen*, met de betekenis 'in een koele toestand raken' (E-ANS 2012).

Er bestaan dus deverbale, denominale en de-adjectivische *be*-werkwoorden, waarbij de afleiding telkens een eigen betekenis krijgt. Dat is best bijzonder: met één prefix kunnen er drie soorten woorden gevormd worden. Dat valt moeilijk te rijmen met de definitie van een morfologische categorie die Geert Booij en Ariane van Santen aanbrengen in hun *Morfologie van het Nederlands*. Volgens hen is er enkel sprake van een morfologische categorie als een identiek vormmoment correspondeert met een identiek betekenismoment (Booij & Van Santen 1998: 24). In deze drie soorten *be*-werkwoorden is het betekenismoment echter duidelijk niet volledig identiek (zie eigen onderstrepingen). We hebben hier te maken met affixhomonymie. De vraag is nu natuurlijk hoe we

² Later zal blijken dat er ook *be*-adjectieven en *be*-substantieven bestaan met hetzelfde prefix. Toch passen zij ook in het plaatje, omdat ze lijken afgeleid te zijn van een *be*-werkwoord.

³ Eigen onderstrepingen

daarmee omgaan. Zien we de drie *be-*'s als drie aparte prefixen met hun eigen woordvormingsregels – de wijd verspreide *unitary base hypothesis* – of als “één suffix dat één (polyseme) betekeniscluster vertegenwoordigt en dat optreedt in drie verschillende morfologische categorieën” (Hüning 1999: 233)? Net als Hüning (1999: 232-234) opteer ik voor het laatste, de notie van polyfunctionaliteit, onder andere omdat daarbij de nadruk meer op de overeenkomsten ligt dan op de verschillen. De betekenissen zijn dan wel niet letterlijk hetzelfde, er zijn wel semantische verbanden die een belangrijke rol spelen. Het is dan ook niet compleet onmogelijk om, ondanks die verschillen, één – zij het een erg algemeen – betekenismoment aan te duiden: iets als ‘een handeling uitvoeren op iets’. Bovendien, voegt Hüning eraan toe, is het tamelijk onwaarschijnlijk dat de woordsoort van het grondwoord van essentieel belang is. Het is volgens hem “heel goed mogelijk dat taalgebruikers niet ‘categoriseren’ op basis van woordsoorten, maar op basis van betekenissen van de afleidingen zelf” (Hüning 1999: 234). Er is met andere woorden weinig reden om het bestaan van drie volledig aparte affixen aan te nemen, puur op basis van de woordsoort van het grondwoord. Ook in de rest van dit onderzoek zal nog blijken dat semantische en pragmatische criteria waarschijnlijk een beter uitgangspunt zijn dan een formeel criterium als woordsoort.

Desondanks onderscheidt ook het *Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal* (kortweg *Dikke Van Dale* of DVD) uit 1984 dezelfde drie types *be*-werkwoorden als de ANS: volgens woordsoort, met dezelfde gemeenschappelijke betekenselementen. Bij het lemma ‘*be-*’ staat er:

voorvoegsel waarmee overgankelijke ww. worden gevormd

1. van onovergankelijke ww. zoals in *bespringen*, *beluisteren*, *bewonen*, die hetz. betekenen als het grondww. verbonden met een voorzetselbepaling: springen op, luisteren naar, wonen in
2. van zn. zoals *bebossen*, *bedijken*, *beplanten*, met als bet.: voorzien van het in het zn. genoemde
3. van een bn. zoals in *bekrachtigen*, *beschuldigen*, *bevinden*⁴, met als bet.: in de door het bn. genoemde toestand brengen (DVD 1984: 257)

In tegenstelling tot die in de ANS is deze uitleg erg beknopt, en wordt er geen rekening gehouden met uitzonderingen als *bedanken*, *bebouwen*, *begroeten*, *bedenken* en *behouden*, allemaal werkwoorden die gevormd zijn met een transitief werkwoord in plaats van een intransitief werkwoord. De ANS gaat er wel op in: dit soort werkwoorden is, net zoals het grondwoord, nog steeds overgankelijk, maar de meeste (bv. *bezingen*, *behangen*, *beschrijven*) kunnen niet voorkomen met hetzelfde lijdend voorwerp als hun grondwoorden, doordat er een betekenisverschil is. Enkele (bv. *begeleiden*, *begroeten*, *bekritisieren*) kunnen wel voorkomen met hetzelfde lijdend voorwerp, maar er kan wel nog steeds een betekenisverschil zijn (E-ANS, 2012). Op deze betekenisverschillen wordt dieper ingegaan in Hoofdstuk 3.

1.1.2 Meerdere categorieën

Een opvallend verschil tussen de *Van Dale* uit 1984 en die uit 2005 – de recentste –, is dat die laatste niet 3, maar 4 types onderscheidt. Er zijn namelijk ook werkwoorden die eveneens afgeleid zijn van

⁴ Het spreekt vanzelf dat daar iets fout is gegaan: *bevinden* is niet afgeleid van een bijvoeglijk naamwoord, maar van het werkwoord *vinden*

(onovergankelijke) werkwoorden, maar waarop niet dezelfde betekenisomschrijving toepasbaar is als op de prototypische *be*-werkwoorden. Woorden als *bespringen*, *beluisteren* en *bewonen* betekenen inderdaad hetzelfde als “het grondww. verbonden met een voorzetselbepaling: springen op, luisteren naar, wonen in” (DVD 1984), een algemene betekenis die duidelijker omschreven is in de recentste *Van Dale* als “dat de door het grondwoord genoemde handeling op de door het voorwerp genoemde zaak gericht is”. Maar op onder andere *bedelven*, *behoren*, *benemen*, *besluiten*, *bestaan*, *bevallen* en *bezoeken* is deze betekenis niet toepasbaar. Daarvoor is dan ook een vierde categorie ingelegd: “als voorvoegsel in van onovergankelijke werkwoorden afgeleide onscheidbare overgankelijke werkwoorden met een niet systematisch aan te geven betekenisaspect” (DVD 2005).

Waar in de ANS en de *Van Dale* uit 1984 de *be*-werkwoorden worden ingedeeld puur op basis van de woordsoort van hun grondwoord, en speciale gevallen als de net genoemde woorden buiten beschouwing worden gelaten, is de betekenis van de afleidingen in de recentste *Van Dale* dus meer op de voorgrond gekomen bij de indeling in verschillende categorieën. Dat is ook zo in het *Morfologisch handboek van het Nederlands* (De Haas & Trommelen 1993). Daarin worden ten eerste alle werkwoorden beschreven door middel van één constant betekenisaspect, “het richten van de handeling, werking genoemd door het basiswerkwoord op een zaak” (De Haas & Trommelen 1993: 7). Vervolgens worden er maar liefst 6 types onderscheiden, ditmaal hoofdzakelijk op basis van hun betekenis:

1. type *bekijken*: ‘het richten van de V op een bepaalde zaak’ (productief);
2. type *bebossen*: ‘iets voorzien van N’ (productief);
3. type *bezatten*: ‘iets A maken, worden, zijn’ (improductief);
4. type *beëindigen*, *bevochtigen*: herkomst niet duidelijk (van substantief of adjectief?);
5. type *beplanten*, *bezuren*: herkomst niet duidelijk (van werkwoord of substantief?);
6. type *bedriegen*.

Bij het vierde en vijfde type is het niet duidelijk van welk woord – en dus welke woordsoort – het werkwoord precies is afgeleid, maar soms kan de betekenis wel uitsluitel geven. Zo is *beëindigen* (type 4) waarschijnlijk niet afgeleid van het adjectief *eindig*, omdat we het bezwaarlijk kunnen omschrijven als ‘iets eindig maken’. Logischer is het om aan te nemen dat het is afgeleid van het substantief *einde*, omdat *beëindigen* hetzelfde is als ‘voorzien van een einde’. Hetzelfde kunnen we doen bij *bewapenen* (type 5), dat parafraseerbaar is als ‘voorzien van een wapen’ en dus afgeleid is van het substantief *wapen*, en niet van het werkwoord *wapenen*. Soms kan de OVT dan weer een hulpmiddel bieden: denominale *be*-werkwoorden worden namelijk altijd zwak vervoegd. Zo is *beslapen* zonder twijfel afgeleid van het werkwoord *slapen*, omdat het in de OVT niet *beslaapte* maar *besliep* luidt. Toch zijn er een aantal werkwoorden (o.a. *beplanten* en *beijzeen* (beide type 5)) waarover echt geen uitsluitel bestaat. Ze kunnen zowel deverbale zijn als denominaal. Het is echter niet nodig om te kiezen: beide analyses zijn mogelijk – althans synchroon. Elke keuze is daarom arbitrair.

Type 6 bestaat uit de werkwoorden die in de *Van Dale* van 2005 de extra categorie vormden: die die weliswaar duidelijk *be*-werkwoorden zijn (en waarin dus hetzelfde vormmoment zichtbaar is), maar waarin het aan het vormmoment gekoppelde betekenisaspect lijkt te ontbreken. Ze kunnen dus geen aanspraak maken op het predikaat ‘geleed woord’. Toch kunnen we ze ook niet volledig ongeleed noemen. Er zijn namelijk weldegelijk overeenkomsten met de ‘gewone’ *be*-werkwoorden:

- het zijn ook werkwoorden;
- het zijn transitieve werkwoorden;
- in hun voltooid deelwoord ontbreekt ook het prefix *ge-* – een typisch kenmerk van alle *be-*werkwoorden.

Daarom noemen we ze ‘formeel geleed’ of ‘formeel afgeleid’ (De Haas & Trommelen 1993: 67).

Welke van de verschillende indelingen juist is, doet er weinig toe. Zowel een indeling in drie of vier categorieën als een in zes kan waardevolle concepten aanreiken voor een inzicht in de complexiteit van de *be-*afleidingen. Wel kunnen we alvast besluiten dat een en ander niet zo eenvoudig is als de ANS en de *Van Dale* uit 1984 doen uitschijnen. Dat het prefix kan worden gebruikt met drie verschillende woordsoorten, betekent niet automatisch dat er ook drie strakke categorieën zijn. We haalden al kort aan dat die indeling op basis van een dergelijk formeel criterium misschien niet eens strookt met de werkelijkheid en met het taalgevoel van de taalgebruikers. Dat zal tevens blijken uit de rest van dit onderzoek.

1.2 Productiviteit

In de ANS en het *Morfologisch handboek van het Nederlands* werd al kort de notie van productiviteit aangeraakt: deverbale en denominale *be-*werkwoorden zouden productief zijn, deadjectivische improductief. Dat is een voorbeeld van een kwalitatieve benadering, waarbij er een scherp onderscheid is tussen productieve en improductieve woordvormingsprocedures. Zowel Tálasi (2009: 8) als Hüning (1999: 33) opteren echter voor een kwantitatieve benadering, die aanneemt dat productiviteit een gradueel verschijnsel is, waardoor er sprake is van een continuüm. Daardoor is het mogelijk om een genuanceerder beeld te krijgen en verschillen in productiviteit weer te geven. Dat de deverbale en denominale afleidingen allebei het etiket ‘productief’ krijgen, wil niet zeggen dat ze exact hetzelfde gedrag vertonen. Het zou nog steeds kunnen dat er een aanzienlijk verschil in productiviteit is, en het zijn net die nuances die het verhaal interessant maken. Daarom zal in dit onderzoek de productiviteit ook zoveel mogelijk op een kwantitatieve manier beoordeeld worden.

De taak van de morfologie is die verschillen in productiviteit te onderzoeken (zowel synchron en diachron) en de factoren die ervoor verantwoordelijk zijn te achterhalen. Dat kan bijvoorbeeld aan de hand van de frequentie van de woorden in kwestie: de productiviteitsgraad kan berekend worden op basis van de potentiële types (m.a.w. alle woorden die door middel van de woordvormingsregel zouden kunnen ontstaan) en de hapax legomena. Die laatste zijn woorden die slechts één keer voorkomen; hoe meer er te vinden zijn, hoe hoger de productiviteitsgraad (Tálasi 2009: 9). Deze methode wordt in dit onderzoek echter niet toegepast. Er wordt veeleer gefocust op de relatieve productiviteitsverschillen tussen de verschillende soorten *be-*afleidingen (van werkwoorden, substantieven en adjectieven).

Een procedé is productiever naarmate er minder restricties zijn. Restricties zijn factoren die de productiviteit van een bepaalde woordvormingsregel kunnen beperken. Er bestaan inherente en niet-inherente talige restricties. Booij en Van Santen benadrukken wel dat deze restricties niet absoluut zijn: “het is niet zo dat bepaalde woorden als basis worden uitgesloten, maar sommige woordtypen zijn meer favoriet als basis dan andere” (Booij & Van Santen 1998: 65).

1.2.1 Inherente talige restricties

Smessaert (2013: 170-172) onderscheidt een heel aantal verschillende soorten inherente talige restricties. Ten eerste zijn er fonologische en morfologische factoren die ervoor kunnen zorgen dat bepaalde woorden niet kunnen dienen als basis voor een afleiding. Zo vormen gelede werkwoorden bij veel woordvormingsprocedures een probleem. Om precies te achterhalen welke gelede werkwoorden in aanmerking komen als grondwoord en welke niet, onderscheidt Tálasi (2009: 139) drie groepen.

- Werkwoorden die voorzien zijn van de onscheidbare voorvoegsels *be-*, *ver-* *ont-* en *ge-*.
Deze werkwoorden zijn niet combineerbaar met het prefix *be-*: woorden als *bevertellen* of *beontwerpen* komen niet voor in onze woordenschat en dat zal ook niet gauw gebeuren. *Be-* is niet combineerbaar met *ver-* *ont-* en *ge-*, doordat er dan twee onbeklemtoonde lettergrepen naast elkaar voorkomen⁵. De prefixen kunnen wel gecombineerd worden met het prefix *her-*, zoals in *herbeginnen* en *herbebossen*. In die woorden ligt de klemtoon immers op *her-*.
- Scheidbaar samengestelde werkwoorden met als eerste lid een bijwoord of een adjectief.
Werkwoorden als *toegeven*, *weglopen* en *opendoen* komen niet in aanmerking als grondwoord van een *be-*werkwoord⁶.
- Met andere elementen onscheidbaar samengestelde werkwoorden.
Ook woorden als *beflikflooien*, *beglimlachen* en *beharrewarren* zijn niet aanwezig in het Nederlands. Het enige woord dat een dergelijk grondwoord lijkt te hebben, is *bekokstoven*. Dat ene woord zegt echter weinig over de mogelijkheden die de afleiding vandaag de dag heeft, aangezien het al meer dan honderd jaar geleden gevormd is. Toch doet het op zijn minst vermoeden dat een afleiding met zulke onscheidbaar samengestelde werkwoorden niet geheel onmogelijk is. Een woord als *beglimlachen* komt dan wel niet voor in de Van Dale, erg vreemd en onwaarschijnlijk klinkt het niet.

Naast fonologische en morfologische factoren zijn er ook syntactische factoren die meespelen. Zo zijn grondwoorden van *be-*werkwoorden, aangezien het prefix ze transitief maakt, meestal intransitief. Daarop zijn weliswaar tamelijk veel uitzonderingen, zoals nog zal blijken in paragraaf 3.2.

Semantische factoren kunnen eveneens van belang zijn. Zo onderscheidt Tálasi (2009: 144) in haar beschrijving van de *ge-*afleiding (bv. in *geroep*, *gesnurk*, *gestotter*) een aantal eigenschappen. Grondwoorden benoemen meestal een dynamische activiteit, die activiteit is vaak hoorbaar of toch alleszins op een of andere manier direct waarneembaar. Daarnaast is er dikwijls een negatieve connotatie aanwezig. Die twee laatste eigenschappen zijn niet van toepassing op de *be-*afleiding,

⁵ De enige uitzondering is *begeleiden*.

⁶ Dat blijkt uit de lijst met *be-*werkwoorden in de Van Dale (zie BIJLAGE 10: DVD (1880-2011): ww).

maar de eerste wel: de deverbale *be*-werkwoorden benoemen een handeling, en geven dus (meestal) een dynamische actie weer. Uitzonderingen daarop zijn onder andere *bestaan* en *berusten*.

Verder kan ook stratum een criterium zijn voor grondwoorden. Op het eerste gezicht lijkt het alsof het niet uitmaakt of grondwoorden inheems (Germaans) of uitheems (Romaans) zijn, maar De Haas & Trommelen (1993: 67) nuanceren dat beeld. Volgens hen komen er naast Germaanse grondwoorden inderdaad ook Romaanse voor, maar enkel gesuffigeerde. Dat verklaart waarom de enige woorden met een Romaans grondwoord die werden aangetroffen, woorden op *-eren* zijn (bv. *beargumenteren*, *becommentariëren*, *bediscussiëren* en *bestuderen*).

Tot slot is regelmatig het register van grondwoorden van belang. Sommige woordvormingsprocedés vereisen formele grondwoorden, zoals [*on-* + [*X*]_V + *-baar*]_A in *ondrinkbaar* en *oneetbaar* (en niet *onzuipbaar* en *onvreetbaar*). Andere procedés laten informelere woorden wel toe, zoals het prefix *ge-* (in bijvoorbeeld *geouwehoer*), waarvan de afleiding vaak een negatieve connotatie heeft. Het prefix *be-* heeft geen last van zulke voorwaarden. Het kan worden gecombineerd met een breed scala van grondwoorden uit alle registers van de taal: zowel *beflonkeren* en *beredeneren* als *bekoekeloeren* en *beschijten* werden aangetroffen.

Zoals eerder gezegd, zijn al deze restricties geen absolute voorwaarden en is de ene restrictie al wat strikter dan de andere. Bepaalde woorden volledig uitsluiten als grondwoord is daarom een riskante zaak. Wel kunnen we op basis van al deze factoren de eigenschappen van een prototypisch grondwoord voor de deverbale⁷ *be*-afleiding formuleren. Dat prototypische werkwoord is:

- ongeleed;
- intransitief;
- dynamisch;
- inheems.

Het spreekt voor zich dat we deze eigenschappen niet mogen beschouwen als strenge eisen die het prefix *be-* stelt⁸. Wel zijn het kwaliteiten die ervoor zorgen dat een werkwoord makkelijker in aanmerking komt voor een *be*-afleiding. Het is van essentieel belang om de kwestie op deze open manier te benaderen, omdat taal in de eerste plaats een communicatieve functie heeft. Taalgebruikers zijn niet bewust bezig met de vraag of een nieuwvorming al dan niet is toegelaten. De vraag die voor hen telt, is of een woord past bij wat ze precies willen uitdrukken. Zo kunnen er wel eens onverwachte creatieve vondsten ontstaan.

⁷ Aangezien de meeste behandelde restricties betrekking hebben op werkwoorden, valt er minder te zeggen over de denominale en deadjectivische afleidingen. Toch is het bij de denominale ook interessant om de morfologie en de fonologie van de grondwoorden eens te observeren. Volgens De Haas en Trommelen (1993: 67) kunnen zowel ongelede als (pseudo)samengestelde substantieven als grondwoord dienen. Die substantieven zouden bijna altijd mono- of bisyllabisch met een sjwa zijn. Dat die laatste bewering toch wat kort door de bocht is, bewijzen woorden als *beankeren*, *begreppelen*, *beïnvloeden*, *beklemtone* en *bezomerkaden*. Dat gesuffigeerde substantieven niet in aanmerking komen, moet eveneens genuanceerd worden: de werkwoorden *bewaarheiden* en *bewegwijzieren* tonen aan dat dat geen strikte eis is.

⁸ Er zijn immers tal van uitzonderingen. Enkele voorbeelden zijn *bezomerkaden* (geleed grondwoord), *begroeten* (transitief grondwoord), *bestaan* (statisch grondwoord) en *bestuderen* (uitheems grondwoord).

1.2.2 Niet-inherente talige restricties

Naast alle inherente restricties zijn er ook restricties die niets te maken hebben met het procedé of de grondwoorden in se. Smessaert (2013: 172-173) onderscheidt drie verschillende soorten. Ten eerste is er neiging om homonymie te vermijden. Het is erg onwaarschijnlijk dat aan de hand van een procedé een woord gevormd wordt dat er formeel hetzelfde uitziet als een reeds bestaand woord. Dat is de reden dat bijvoorbeeld ‘zitten op (een stoel)’ niet heeft geleid tot de vorming van *bezitten*. *Bezitten* heeft immers al de betekenis van ‘hebben’. Het spreekt vanzelf dat deze homonymievrees geen grote groepen werkwoorden, substantieven en adjectieven uitsluit van de *be*-afleiding, maar dat het gaat over een klein aantal individuele gevallen als *zitten*.

Naast homonymie wordt ook synonymie vermeden. Zo zullen er niet gauw woorden ontstaan die exact dezelfde betekenis hebben als een reeds bestaand woord. Wanneer er twee procedés zijn die woorden met dezelfde betekenis kunnen genereren, spreken we van concurrerende procedés. Het prefix *ver-*, bijvoorbeeld, kan, wanneer het wordt gecombineerd met een adjectief, dezelfde betekenis creëren als *be-*, namelijk ‘A maken’⁹. Wanneer er zich een dergelijke situatie voordoet, zijn er twee opties. Ofwel wordt een van beide procedés volledig geblokkeerd, wat in dit geval gebeurt is met de *be*-afleiding¹⁰, ofwel ondergaat een van beide procedés extra betekenispecialisatie, waardoor de oorspronkelijke synonymie vervalt.

Tot slot kan ook semantisch-pragmatische relevantie een rol spelen. Vaak is de vorming van een bepaald woord wel mogelijk, maar erg onwaarschijnlijk, doordat het irrelevant of te specifiek is en dus geen nut heeft in het dagelijks leven. Woorden als *bejodelen* en *berolstoelennissen* zullen dan ook zo goed als zeker nooit ingang vinden in ons taalgebruik. Hetzelfde is het geval voor de denominale afleidingen *beafwasborstelen* en *befietsbellen*: iemand voorzien van afwasborstels of fietsbellen is een dermate onalledaagse handeling, dat de behoefte aan een apart werkwoord ervoor waarschijnlijk nooit zal ontstaan.

1.3 Werken met historische woordenboeken

Om het ontstaan en de evolutie in productiviteit van de *be*-afleiding door de jaren heen te onderzoeken, werden alle *be*-werkwoorden opgezocht in de vier historische woordenboeken die het Instituut voor Nederlandse Lexicologie online beschikbaar stelt: het *Oudnederlands Woordenboek*, het *Vroegmiddelnederlands Woordenboek*, het *Middelnederlandsch Woordenboek* en het *Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Hoewel die woordenboeken een schat van informatie zijn, is een voorzichtige aanpak noodzakelijk. Zo kunnen we niet zomaar aannemen dat ze een betrouwbaar en volledig overzicht geven van de toenmalige taal. Vooral voor de woordenboeken van de oudste periodes waren er namelijk erg weinig bronnen beschikbaar. Aangezien dat logischerwijs enkel geschreven bronnen zijn, en de afstand tussen de levende, gesproken taal en de vaak tamelijk archaïsche schrijftaal erg groot kan zijn, geven ze een erg selectief beeld van de woorden die men in die

⁹ Bijvoorbeeld in *vergroten*, *verwarmen*, *verzwaren*, *verschonen*, enzovoort.

¹⁰ Dat zal blijken in paragraaf 3.3.

periodes gebruikte. Ook de datering is geen eenvoudige kwestie. Vaak wordt er veel belang gehecht aan de eerste vindplaats van een woord, maar Matthias Hüning wijst erop dat in de overlevering van de schaarse bronnen “het toeval een niet te onderschatten factor is” (Hüning 1999: 48). Een duidelijk voorbeeld daarvan zal te zien zijn in de *be*-adjectieven, adjectieven die lijken op een voltooid deelwoord van een *be*-werkwoord, maar zonder dat dat veronderstelde *be*-werkwoord bestaat (zie Hoofdstuk 5). In het Vroegmiddelnederlands zullen we concluderen dat de aangetroffen *be*-adjectieven geen voorbeelden zijn van dergelijke pseudodeelwoorden, maar dat het werkwoord waarvan ze afgeleid zijn, toevallig niet is overgeleverd.

Daarnaast is het belangrijk om de vier verschillende woordenboeken niet als één geheel te zien. Elk hebben ze andere makers, die elk hun eigen interesses en accenten hadden. Wat gauw vergeten wordt, is dat woordenboeken gemaakt zijn door mensen. Die maken wel eens fouten, of hebben te kampen met tijdgebrek en andere praktische problemen. Dat geeft Matthias de Vries (1882) treffend weer in zijn inleiding op het WNT (zie paragraaf 2.4), waarin hij uiteenzet op welke moeilijkheden de makers stuitten. Een belangrijke implicatie daarvan voor dit onderzoek, is dat we niet zomaar mogen aannemen dat de grondwoorden die vermeld staan bij de *be*-lemma's, de juiste zijn. Het is begrijpelijk dat de makers niet de tijd hadden om elk woord grondig te onderzoeken en hebben gekozen voor een beknopt overzicht in plaats van volledigheid en nauwkeurigheid. Een voorbeeld daarvan is het Vroegmiddelnederlandse *behusen*, dat ‘bebouwen’ betekent. De makers hebben hun eigen intuïties geprojecteerd op het Vroegmiddelnederlands en geven daarom aan dat het werkwoord is afgeleid van het substantief *huus* – het betekent immers ‘voorzien van huizen’. Maar in het VMNW staat ook het werkwoord *husen*, dat onder andere ‘bouwen’ betekent en dus evengoed het grondwoord van *behusen* kan zijn. Om die reden zal er weinig rekening gehouden worden met wat de makers van de woordenboeken hebben aangeduid als grondwoord van de *be*-werkwoorden. Wel zal worden gekeken naar wat er allemaal nog aanwezig is in de taal, om zo objectief te kunnen oordelen welke werkwoorden, substantieven en adjectieven (en soms ook andere woorden) in aanmerking komen als grondwoord.

Hüning (1999: 49) besluit dat woordenboeken “nooit een realistische afspiegeling van wat voor taalrealiteit dan ook” zijn. Ze zijn nooit volledig of helemaal actueel. Welke woorden erin staan, heeft meer met toeval dan met taalkunde te maken. Hetzelfde is van toepassing op de moderne woordenboeken: dikwijls zijn het praktische overwegingen die ervoor zorgen dat woorden eruit worden geschrapd of eraan worden toegevoegd. Toch zijn net die woordenboeken alles waarop we ons kunnen baseren voor dit onderzoek. De genoemde bezwaren betekenen gelukkig niet dat ze onbruikbaar zijn, maar wel dat we ons bewust moeten zijn van de beperkingen en daarom de bevindingen met de nodige voorzichtigheid moeten behandelen.

In Tabel 1 staat het aantal lemma's en het aantal werkwoorden per woordenboek¹¹. Met deze getallen zal tijdens het onderzoek berekend worden of de gevonden aantallen en verschillen significant zijn.

¹¹ Die aantallen zijn niet altijd even accuraat, maar het is alles wat we hebben.

	ONW	VMNW	MNW	WNT	DVD
aantal lemma's	8954	25 000	60 000 (+ 14 000 ¹²)	90 000 (+ 285 000 ¹³)	232 000
aantal werkwoorden	938	3 362	11 869	23 430	20 614

Tabel 1: aantal lemma's in de gebruikte woordenboeken

1.4 Opbouw

Hoofdstuk 2 is een overzicht van de *be*-werkwoorden van het Oud- tot en met het Nieuwnederlands. Er wordt nagegaan hoe de eerste *be*-werkwoorden zijn ontstaan, welke procedés er precies actief waren en hoe dat alles is geëvolueerd door de eeuwen heen. De *be*-werkwoorden die het huidige Nederlands bezit, worden vervolgens besproken in Hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 gaat dieper in op een bijzonder type *be*-werkwoorden, namelijk die op *-igen*. De *be*-adjectieven en *-substantieven* worden behandeld in Hoofdstuk 5, waarin wordt nagegaan hoe en waarom ze juist zijn ontstaan. Tot slot volgt er een conclusie.

¹² Het getal tussen haakjes is het aantal verwijslemma's, die nog eens onder de 60 000 'hoofdlemma's staan.

¹³ Het WNT bevat naar schatting zo'n 90 000 hoofdtrefwoorden, maar samen met de cursieve subtrefowoorden zijn het er maar liefst 350 000 à 400 000. Het aantal verwijslemma's komt dus neer op 260 000 à 310 000. Van die twee getallen is het gemiddelde gekozen.

Hoofdstuk 2 Historisch overzicht

2.1 *Be*-werkwoorden in het *Oudnederlands Woordenboek* (500-1200)

Het *Oudnederlands Woordenboek* (ONW) beslaat de periode van 500 tot 1200. Het bevat 8954 lemma's, die uit de volgende bronnen komen:

- de *Leidse Willeram*;
- de *Wachtendonkse psalmen*;
- de *Mittelfränkische Reimbibel*;
- een aantal kleinere Oudnederlandse teksten en tekstfragmenten ('Bronnen van het Oudnederlands Woordenboek', s.d.: 1).

Het probleem dat daarbij steeds weer oprijst, is de precieze afbakening van het Oudnederlands. Zijn de teksten in kwestie 'echt' Oudnederlands, of toch Oudsaksisch of Oudengels? Zelfs over het alom bekende zinnetje 'Hebban olla vogala...' bestaat controverse. Toch zit er niets anders op dan te roeien met de riemen die we hebben. Het beschikbare materiaal is beperkt en verre van onbetwistbaar. Daarom is het noodzakelijk om in het achterhoofd te houden dat we een tamelijk onvolledig beeld krijgen van het Oudnederlands en dus de bevindingen niet als absolute waarheden, maar slechts als indicaties mogen beschouwen.

We beginnen bij het Oudnederlands, omdat volgens Schönfeld (1964: 244) het prefix *be-* zich ontwikkelde uit de verdopte vorm van het Oudnederlandse voorzetsel *bi*, dat in het huidige Nederlands *bij* is geworden¹. Die betekenis van 'bij' is in de huidige *be*-werkwoorden vervaagd. Schönfeld wijst er wel op dat sommige *be*-werkwoorden equivalenten hebben met de volle vorm *bij-*: "Werkwoorden als *be-komen* (mnl. *be-comen*), *be-zetten* zijn afgeleide, *bij-komen* (mnl. *bi-comen*), *bij-zetten* zijn samengestelde werkwoorden". De doffe vorm *be-* is niet alleen overgeleverd in de *be*-werkwoorden, maar ook in een groep van zeer oude voorzetsels en bijwoorden, waaronder *binnen*, *buiten*, *boven*, *beneden*, *benevens*, *bachten* (= achter), *bezuiden*, etc.

¹ Er heeft grammaticalisatie plaatsgevonden: het voorzetsel *bi* is geëvolueerd naar het partikel *bij-*, en daarna naar het prefix *be-*. *Bi* is dus van een vrij morfeem geëvolueerd naar een gebonden vorm en ook is de oorspronkelijke lexicale betekenis verdwenen (= *semantic bleaching*).

2.1.1 De *be*-werkwoorden in het ONW

In het ONW zijn er 70 werkwoorden met *bi-* te vinden², die alle 70 moderne equivalenten met *be-* hebben. Bij de meeste lemma's staat er "prefix: *bi*", en bij sommige is daar nog aan toegevoegd dat dat prefix transitieve werkwoorden vormt. Na een korte zoektocht blijkt dat die laatste verduidelijking weinig systematisch wordt gebruikt. *Bihoskon* (= bespotten, van *hoskon*, 'spotten') en *bihouwan* (= behouwen, van *houwan*, 'houwen') zijn twee erg duidelijke voorbeelden van werkwoorden die transitief worden gemaakt door het prefix, maar waarbij dat niet vermeld wordt. Bij *bigripan* (= begrijpen, van *gripan*, 'grijpen') staat dan wel weer expliciet dat het prefix transitieve werkwoorden vormt, maar hier is het grondwoord *grijpen* ook al transitief.

Hoewel de makers van het ONW dus niet altijd consequent en logisch tewerk zijn gegaan, kunnen we onthouden dat in het Oudnederlands – net als in het hedendaagse Nederlands – *be-* een instrument kon zijn om werkwoorden transitief te maken. De hierboven genoemde woorden *bihouwan* en *bihoskon* zijn dan ook voorbeelden van woorden waarop we het hedendaagse gemeenschappelijk betekenselement van de ANS kunnen toepassen, namelijk "het richten van de door het grondwoord genoemde werking op een bepaalde zaak". Maar als we verder kijken dan die twee werkwoorden, wordt het duidelijk dat het allesbehalve gemakkelijk is om een gelijk betekensmoment te vinden dat correspondeert met het gelijke vormmoment:

- *bifindan* (van *findan*, 'vinden, aantreffen'): te weten komen, vernemen, ervaren;
- *bifolgon* (van *folgon*, 'volgen, achtervolgen'): vervolgen;
- *bigan* (van *gan*, 'gaan'): ten uitvoer brengen, doen, houden;
- *biglidan* (van *glidan*, 'glijden'): wegglijden;
- *bihelan* (van *helan*, 'verbergen'): verbergen;
- *bikuman* (van *kuman*, 'komen'): tegemoetkomen;
- *bislidan* (van *slidan*, 'glijden'): glibberig maken;
- *bistan* (van *stan*, 'staan, zijn, bestaan'): voortbestaan, standhouden.

Deze werkwoorden tonen aan dat de relatie tussen het grondwoord en de afleiding veel minder eenduidig is dan bij moderne *be*-woorden (behalve de formeel gelede van type 6). Er zijn veel verschillende en vaak complexere verbanden aan te treffen. Dat is wat Booij en Van Santen (1998: 132-133) een polyseme morfologische categorie noemen. Er is slechts een vaag gemeenschappelijk betekensmoment, dat ervoor zorgt dat het procedé niet erg productief kan worden. Toch vormen al deze verschillende betekenissen nog een eenheid, "doordat ze een gemeenschappelijke kern hebben, of doordat ze onderling één of meerdere betekensmomenten delen" (Booij & Van Santen 1998: 133). Zo is bijvoorbeeld de overgrote meerderheid van de *bi*-werkwoorden transitief en drukken ze dus een handeling uit die gericht is op iets of iemand.

2.1.2 Uitzonderingen

Bij elk *bi*-werkwoord in het ONW staat het grondwoord vermeld. Wat meteen opvalt, is dat de overgrote meerderheid ervan (65 van de 70) een werkwoord als grondwoord heeft. Het lijkt dus wel

² Zie BIJLAGE 1: ONW (500-1200): ww

alsof het prefix oorspronkelijk enkel met werkwoorden kon gecombineerd worden. Hoe zit het dan met de vijf overige werkwoorden? Zijn het echt uitzonderingen, of zou het misschien kunnen dat de makers van het ONW ze verkeerd geanalyseerd hebben? Door ze eens van dichterbij te bekijken, kunnen we zien of en hoe ook zij in het plaatje passen.

Het eerste is *biknuodilen*, wat zoveel betekent als ‘ter ore komen, bekend worden’. Volgens het ONW komt dit van het substantief *knuodil* (= waarneming). Maar uit de analyse spreekt wel erg veel twijfel: “De precieze afleiding van *biknuodelen* is lastig, mogelijk is het een denominatief bij een niet overgeleverd *knuodil* ‘waarneming’”. *Knuodil* is dus niet overgeleverd. Het kan dus even goed zijn dat er een werkwoord *knuodilen* bestond, dat ook niet is overgeleverd. Er is met andere woorden minstens evenveel kans dat *biknuodilen*, net als de 65 andere werkwoorden, is afgeleid van een werkwoord.

Vervolgens is er *biskediwen* (= beschaduwen). Dat komt volgens het ONW ook van een substantief. Maar het blijkt al gauw dat er een foutje in geslopen is. Er staat namelijk: “basiswoord (substantief): *skediwen*³ ‘schaduwen’; [...] Onl. *skediwen* is een denominatief (met umlaut) van het znw. *skad(u)wa* ‘schaduw’”. *Biskediwen* is dus waarschijnlijk niet van het substantief *skad(u)wa* afgeleid, maar wel van het werkwoord *skediwen*, dat op zijn beurt wel van het substantief is afgeleid. We kunnen dit werkwoord dus haast zonder twijfel toch onderbrengen bij de deverbale *bi*-werkwoorden.

Biskoppon (= bespotten) komt zagezegd van het substantief *skop*, dat ‘spot, belediging’ betekent. Datzelfde substantief komt echter niet voor in het ONW. De vraag is dan natuurlijk hoe zeker men dat weet, aangezien het grondwoord zelf niet opgenomen is in het woordenboek. Het is niet uit te sluiten dat met het substantief *skop*, net als met *spot*, een werkwoord kan worden gevormd. Dat zien we ook in het *Middelnederlandsch Woordenboek*, waarin zowel *schop* als *schoppen* voorkomen. Het kan dus best zijn dat *biskoppon* wel van een werkwoord is afgeleid, maar dan van een dat toevallig niet is geattesteerd in die periode.

Het vierde afwijkende werkwoord is *bihurden* (= omheinen), wat zou zijn afgeleid van het substantief *hurdo*, ‘omheining’. In tegenstelling tot de vorige drie werkwoorden zijn hier weinig argumenten aan te dragen die kunnen aantonen dat we toch te maken hebben met een deverbale afleiding. Er is niets overgeleverd – ook niet in latere periodes – dat op het bestaan van een werkwoord *hurden* zou kunnen wijzen. Voor *bihurden* is er met andere woorden niet echt een oplossing of verklaring.

Het laatste woord, *biswaren* (= lastig vallen, belasten), is de enige uitzondering die niet afgeleid is van een substantief, maar van het adjectief *swar* (= zwaar). Dat is misschien wat kort door de bocht, aangezien zowel een adjectief *swar* als een werkwoord *swaren* niet in het ONW staan, maar beide wel voorkomen in het VMNW. Het is dus niet uit te sluiten dat *biswaren* van een (in die periode ongeattesteerd) werkwoord is afgeleid. De kans is in elk geval groot dat de makers van het woordenboek te veel op hun eigen intuïties zijn afgegaan en er weinig rekening mee hielden dat *bi*- een polyseme morfologische categorie was (zie de opsomming op p. 12). Het is wat voorbarig om aan te nemen dat toenmalige sprekers van het ‘Nederlands’ het prefix *bi*- op dezelfde manier ervoeren als wij nu.

³ Eigen onderstreping

2.1.3 Opmerkingen

Naast de zeventig Oudnederlandse *bi*-werkwoorden is er ook *bisigilet* (= bezegeld). Het lijkt een pseudodeelwoord te zijn, maar in het ONW staat het toch niet aangeduid als een adjectief. Wel als een werkwoord, meer bepaald het voltooid deelwoord van *bisigelen*. Dat werkwoord komt echter niet voor in het ONW. Ook over het grondwoord is er geen zekerheid: het staat niet vermeld bij het lemma. Een woord voor *zegel* of voor *zegelen* komt niet voor in het ONW, maar beide duiken wel op in het VMNW. Het kan dus zowel van een werkwoord als van een substantief zijn afgeleid, en kan daardoor in dezelfde categorie als de andere vijf afwijkende *bi*-werkwoorden ingedeeld worden.

Daarnaast is het interessant om op te merken dat het *be*-prefix eveneens voorkomt in andere Germaanse talen. Ook het Engels kent een heel aantal *be*-werkwoorden⁴. Net als in het Nederlands kan het prefix *be*- gecombineerd worden met werkwoorden (in o.a. *beget*, *begin*, *become*, *befall* en *beweep*), substantieven (in o.a. *befriend*, *becloud*, *bewitch* en *bedevil*) en adjectieven (in o.a. *befoul* en *benumb*). Deze werkwoorden vertonen een opvallende gelijkenissen met de Nederlandse. Zo hebben ze dezelfde gemeenschappelijke betekenismomenten: 'V richten op een bepaalde zaak', 'voorzien van N' en 'A maken'. Ook zijn er werkwoorden waarbij meerdere grondwoorden mogelijk zijn, zoals *belabour*, dat zowel van het werkwoord *to labour* als van het substantief *labour* kan zijn afgeleid. Dan is er nog de vergelijkbare verdeling van de drie soorten *be*-werkwoorden: de deverbale en denominale zijn erg talrijk, terwijl slechts een klein percentage is afgeleid van een adjectief. Het grootste verschil met het Nederlands zit in de productiviteit: in het Engels is zowel de deverbale als de denominale en de delectivische afleiding niet meer productief.

Ook het Duits bezit hetzelfde prefix. Net als in het Engels kan het gecombineerd worden met werkwoorden (bv. *bedrücken*, *bestimmen*), substantieven (bv. *bepudern*, *beinflussen*) en adjectieven (bv. *beängstigen*, *befreien*). Het opmerkelijke verschil met zowel het Engels als het Nederlands, is dat deze drie procedés productief zijn.

2.1.4 Conclusie

Bij de 70 *bi*-werkwoorden in het ONW zijn er 5 die volgens het woordenboek niet deverbaal zijn. Voor 4 van die 5 afwijkende werkwoorden zijn er echter voldoende argumenten om aan te nemen dat ze evengoed van een werkwoord kunnen zijn afgeleid als van een substantief of adjectief. Ondanks we dat nooit met zekerheid zullen weten – wat ook niet hoeft – kunnen we er toch al het volgende uit besluiten: in het Oudnederlands was de afleiding $[bi- + [X]_V]_V$ productief, en de afleidingen $[bi- + [X]_N]_V$ en $[bi- + [X]_A]_V$ nog niet of nauwelijks. De oorsprong van de afleidingen met *be*- ligt dus in 'bi- + werkwoord', en pas later kwamen ook substantieven en adjectieven in aanmerking als grondwoord.

De 5 afwijkende werkwoorden zijn misschien 5 moeilijke gevallen die fout geanalyseerd zijn door de makers van het ONW. Anderzijds kunnen we ze ook beschouwen als een eerste teken van wat van het Vroegmiddelnederlands tot nu wel duidelijk aanwezig is: de mogelijkheid tot het vormen van *be*-werkwoorden op basis van substantieven en adjectieven.

⁴ In het *Van Dale Groot woordenboek Engels* (2008) staan er 75.

Wat de betekenis van de afleidingen betreft, hebben we te maken met een polyseme morfologische categorie. In de volgende eeuwen zal zich heel geleidelijk een systematischer betekenis ontwikkelen.

2.2 *Be*-werkwoorden in het *Vroegmiddelnederlands Woordenboek* (1200-1300)

Het *Vroegmiddelnederlands Woordenboek* (VMNW) beslaat de hele 13de eeuw. Het bevat ongeveer 25 000 lemma's, die grotendeels uit het Corpus van Middelnederlandse teksten van dr. Maurits Gysseling komen. Dat corpus bestaat zowel uit ambtelijke als literaire teksten. Daaraan werden toegevoegd:

- het oudste goederenregister van Oudenbiezen;
- het *Luikse diatessaron*;
- het *Glossarium Bernense*;
- de schepenbrief van Antwerpen uit 1285;
- het *Landrecht van Grimberghen*;
- het *Antwerps Obituarium*;
- acht Brugse oorkonden;
- een Aardenburgse oorkonde ('*Vroegmiddelnederlands Woordenboek*' 2000: 8).

Omdat het VMNW heel wat uitgebreider is dan het ONW, mogen we ervan uitgaan dat de resultaten en bevindingen een stuk nauwkeuriger en betrouwbaar zijn. Toch moeten we ook hier opletten: met bronnen uit de 13de eeuw moet nog steeds voorzichtig omgegaan worden. De geschreven taal stond in de meeste gevallen erg ver van de spreektaal af; bovendien is wat er in het VMNW te vinden is, uiteraard alleen het materiaal dat tot op heden bewaard gebleven is – een fractie van al wat er is geproduceerd. We krijgen dus logischerwijs geen volledig beeld van de toenmalige taal. Wat opvalt, is dat maar liefst 9 825 van de 25 000 lemma's slechts één enkele bewijsplaats heeft, en nog eens 9 924 maar twee tot tien keer zijn geattesteerd. Zo'n tachtig procent komt dus maar één of enkele keren in het tekstmateriaal voor ('*Vroegmiddelnederlands Woordenboek*' 2000: 23-24). Die bedenking is essentieel: er zijn hoogstwaarschijnlijk een heel aantal minder frequente *be*-werkwoorden die wel bestonden, maar toevallig niet zijn aangetroffen in het beschikbare corpus. Daarnaast is het zinvol om bewust te zijn van de twee belangrijkste adagia van de redactie:

1. De redactie heeft alleen beschreven wat er is, niet wat er had moeten of had kunnen zijn.
2. De redactie heeft alleen beschreven wat er staat, niet wat er had moeten of had kunnen staan ('*Vroegmiddelnederlands Woordenboek*' 2000: 15).

Men is met andere woorden behoedzaam omgegaan met het beschikbare materiaal, om het risico op overhaaste conclusies te verkleinen. Dat is exact wat in dit onderzoek eveneens belangrijk is.

2.2.1 De *be*-werkwoorden in het VMNW

In het hele VMNW staan er 238 *be*-werkwoorden⁵. Om een beeld te krijgen van hoe de *be*-afleiding geëvolueerd is ten opzichte van die in het Oudnederlands, is er bij elk woord gezocht naar (de woordsoort van) het grondwoord. Dat gebeurde niet op basis van intuïties, omdat die, zoals al eerder vermeld, waarschijnlijk toch niet overeenkomen met de intuïties die men in de 13de eeuw had. Bovendien is de kans groot dat het huidige gemeenschappelijke betekenismoment⁶ nog in volle ontwikkeling was en *be*- dus nog steeds als een polyseme morfologische categorie moet worden beschouwd. De vraag die werd gesteld, luidde daarom: is er een werkwoord/substantief/adjectief aanwezig in het Vroegmiddelnederlands waarvan het *be*-werkwoord kan zijn afgeleid⁷? Natuurlijk moeten we daarbij de beperkingen van het woordenboek als een registratie van een fractie van de werkelijkheid in het achterhoofd houden. Toch is datzelfde woordenboek alles wat we hebben. De getallen zullen niet volledig overeenkomen met de Vroegmiddelnederlandse werkelijkheid, maar ze geven een indicatie van de evoluties die plaatsvinden. In Tabel 2 staan de resultaten op een rijtje.

Grondwoord	Aantal	%
ww	142	59,6
zn	10	4,2
bn	0	0
ww/zn	69	29,0
ww/bn	7	2,9
zn/bn	1	0,4
ww/zn/bn	9	3,8
onvindbaar	0	0
Totaal	238	100

Tabel 2: grondwoorden van de 238 *be*-werkwoorden in het VMNW

De 86 werkwoorden waarbij er meerdere mogelijkheden zijn, komen nog eens terug in Tabel 3. Daarin worden de categorieën ‘ww/zn’, ‘ww/bn’, ‘zn/bn’ en ‘ww/zn/bn’ herschikt per woordsoort: hoeveel werkwoorden zijn er mogelijk van een werkwoord/substantief/adjectief afgeleid⁸? Op die manier krijgen we een beter beeld van de mogelijkheden.

⁵ Zie BIJLAGE 2: VMNW (1200-1300): ww

⁶ 'Het richten van de door het grondwoord genoemde werking op een bepaalde zaak' (E-ANS 2012)

⁷ Daarvoor werd gezocht naar de werkwoorden, substantieven en adjectieven in kwestie in het VMNW zelf, maar als bij een werkwoord geen grondwoord te vinden was, werd ook het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* van M. Philippa e.a. (2003-2009) op www.etymologiebank.nl geraadpleegd. Pas als daar ook niets te vinden was, werd een woord geklasseerd als ‘onvindbaar’.

⁸ Voor ‘mogelijk ww’ zijn dus alle aangetroffen werkwoorden met ‘ww/zn’, ‘ww/bn’ en ‘ww/zn/bn’ bij elkaar opgeteld. Voor ‘mogelijk zn’ zijn de aantallen van ‘ww/zn’, ‘zn/bn’ en ‘ww/zn/bn’ bij elkaar opgeteld. ‘Mogelijk bn’ ten slotte, toont de som van de aantallen van ‘ww/bn’, ‘zn/bn’ en ‘ww/zn/bn’

Grondwoord	Aantal	%
mogelijk ww	85	35,7
mogelijk zn	79	33,2
mogelijk bn	17	7,1

Tabel 3: mogelijke grondwoorden van de 86 werkwoorden met onzekere grondwoordsoort

Een eerste vaststelling is dat de *be*-afleiding tamelijk productief is in de 13de eeuw. Net als in het Oudnederlands is dat nog steeds voornamelijk met werkwoorden als grondwoord, maar er zijn toch 10 *be*-werkwoorden die (ongeveer) zeker van een zelfstandig naamwoord afgeleid zijn, en daarnaast maar liefst 79 waarbij dat ook mogelijk is. Het lijkt er dus op dat de trend waarvan we in het Oudnederlands (misschien) de eerste tekenen zagen, zich heeft doorgezet. Opvallend is dat maar liefst 29 procent van de werkwoorden zowel van een werkwoord als van een substantief kan zijn afgeleid. Dat is de perfecte voedingsbodem voor een uitbreiding van die trend. Veel werkwoorden die oorspronkelijk waren afgeleid van een werkwoord, kunnen nu namelijk geherinterpreteerd worden als denominale afleidingen. Hetzelfde geldt voor de adjectieven. Er zijn geen *be*-werkwoorden die er zeker een als grondwoord hebben, maar er zijn er 17 waarbij er wel de mogelijkheid is. Dat zet de deur open naar een tweede uitbreiding van de *be*-afleiding: een waarbij een *be*-werkwoord ook van een adjectief kan worden afgeleid. We zullen dan ook vaststellen dat er in het Middelnederlands wél *be*-werkwoorden aanwezig zijn die zeker een adjectief als grondwoord hebben.

2.2.2 Herinterpretatie

Het proces dat bij die uitbreidingen van de *be*-afleiding cruciaal is, is herinterpretatie. Herinterpretatie gebeurt wanneer een hoorder een structuur toeschrijft aan een taaluiting die anders is dan de structuur waarvan de spreker is uitgegaan. Er zijn twee opties. Ofwel behoort de nieuwe structuur tot de grammatica's van zowel spreker als hoorder; er is dan sprake van syntactische homonymie. Ofwel is de nieuwe structuur echt volledig nieuw en is ze (nog) niet algemeen aanvaard. In dat geval is er sprake van herinterpretatie (Duihoven 1988: 12-13). Het spreekt vanzelf dat er tussen de twee een geleidelijke overgang is. Die vindt plaats wanneer de herinterpretatie vaker voorkomt en zo de nieuwe structuur deel gaat uitmaken van meer en meer individuele grammatica's. Het interessante aan herinterpretatie is dat het een louter mentaal proces is en dus niet waarneembaar is. Zo is het onmogelijk te achterhalen wanneer precies het Vroegmiddelnederlandse *beconden*⁹ werd geherinterpreteerd als afgeleid van het substantief *conde* in plaats van het werkwoord *conden*. Sterker nog: het is geheel niet aan het werkwoord te zien. Zoals Duihoven (1988: 9) verklaart, blijkt de herinterpretatie slechts uit de gevolgen. En inderdaad, vanaf een bepaalde periode blijkt [*be-* + [X]_N]_V ook productief te zijn, en later ook [*be-* + [X]_A]_V.

⁹ Dit werkwoord is louter als voorbeeld gebruikt. Het is een van de 69 *be*-werkwoorden uit de categorie 'ww/zn'. Natuurlijk is het onmogelijk te achterhalen bij welke werkwoorden het herinterpretatieproces (het eerst) plaatsvond.

2.2.3 Conclusie

De 238 aangetroffen *be*-werkwoorden (tegenover de 70 in het ONW) lijken te wijzen op een stijging van de productiviteit van de *be*-afleiding. Gezien het verschil in omvang van het beschikbare tekstmateriaal tussen het VMNW en het ONW moeten we echter voorzichtig zijn met uitspraken als deze. Na een korte berekening bleek dan ook dat hun aandeel ten opzichte van het totaal aantal werkwoorden in de respectievelijke woordenboeken (zie Tabel 1) ongeveer even groot is. Zowel in het ONW als in het VMNW maken de *bi*- of *be*-werkwoorden ongeveer 7 procent uit van alle werkwoorden. Er lijkt er dus geen significant verschil te zijn wat de productiviteit van het procedé betreft¹⁰.

Wel staat vast dat de mogelijkheden van de afleiding ruimer worden. Doordat er zich zoveel gelegenheden tot herinterpretatie voordoen, worden naast afleidingen van werkwoorden ook afleidingen van substantieven gangbaar. *Be*-werkwoorden die zeker een adjectief als grondwoord hebben, zijn er voorlopig nog niet, maar alles wijst erop dat ook dat gauw staat te gebeuren: maar liefst 17 woorden lenen zich tot herinterpretatie. Kortom, naast [*be*- + [X]_v]_v wordt in de 13de eeuw ook [*be*- + [X]_n]_v een productief procedé. [*be*- + [X]_a]_v is dat in die periode nog niet, maar ondertussen is de mogelijkheid wel gecreëerd.

¹⁰ p = 0,708

2.3 *Be*-werkwoorden in het *Middelnederlandsch Woordenboek* (1250-1550)

Het *Middelnederlandsch Woordenboek* (MNW) beslaat de periode van 1250 tot en met 1550. Het bevat 60 000 lemma's (exclusief 14 000 verwijsslemmata) die uit zo'n 4000 verschillende bronnen zijn gehaald. Het bestaat uit negen delen¹¹, waarvan het eerste in 1885 verscheen en het laatste in 1929 ('*Middelnederlandsch Woordenboek s.d.: 1*).

2.3.1 De *be*-werkwoorden in het MNW

Het hele MNW bevat in totaal 595 *be*-werkwoorden¹². Opnieuw is er bij elke afleiding gezocht naar het grondwoord. Daarbij is, net zoals bij de *be*-werkwoorden uit het VMNW, niet afgegaan op onze hedendaagse vermoedens, maar is er enkel de vraag gesteld: bestaat er een werkwoord/substantief/adjectief waarvan het *be*-werkwoord zou kunnen afgeleid zijn?¹³ Hoewel de betekenis van het grootste deel van de werkwoorden al meer de buurt komt van die van onze huidige *be*-werkwoorden, is het immers nog steeds wat riskant om onze intuïties te projecteren op woorden van meer dan vijfhonderd jaar geleden. De resultaten worden samengevat in Tabel 4.

Grondwoord	Aantal	%
ww	267	44,9
zn	24	4,0
bn	2	0,3
ww/zn	220	37,0
ww/bn	31	5,2
zn/bn	6	1,0
ww/zn/bn	28	4,7
andere	5	0,8
onvindbaar	12	2,0
Totaal	595	100

Tabel 4: grondwoorden van de 595 *be*-werkwoorden in het MNW

Voor een completer beeld van de situatie is het ook hier weer interessant hoeveel van de werkwoorden uit de categorieën 'ww/zn', 'ww/bn', 'zn/bn', 'ww/zn/bn' en 'andere' werkwoorden er mogelijk van een werkwoord/substantief/adjectief zijn afgeleid. Dat toont Tabel 5.

¹¹ Daarbij komt er nog een tiende deel, *Bouwstoffen*, waarin de bronnen beschreven worden. In 1941 verscheen er een elfde met *Aanvullingen en verbeteringen op het gebied van dijk- en waterschapsrecht, bodem en water, aardrijkskunde enz.*, samengesteld door A. Beekman ('*Middelnederlandsch Woordenboek s.d.: 1*).

¹² Zie BIJLAGE 3: MNW (1250-1550): ww

¹³ Daarvoor werd er, net zoals bij het VMNW, eerst in het MNW gezocht naar de mogelijke grondwoorden en indien nodig ook in het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* van M. Philippa e.a. (2003-2009). Soms werd ook het VMNW geraadpleegd, omdat het af en toe voorkwam dat een grondwoord niet meer in het MNW stond, maar wel nog in het VMNW.

Grondwoord	Aantal	%
mogelijk ww	282	47,4
mogelijk zn	250	42,0
mogelijk bn	65	10,9
mogelijk bijw	3	0,5
mogelijk vz	2	0,3

Tabel 5: mogelijke grondwoorden van de 290 werkwoorden met onzekere grondwoordsoort

Uit Tabel 4 blijkt dat er maar liefst 5 werkwoorden er in de categorie ‘andere’ zitten. Het werkwoord *besamenen* kan zowel van een werkwoord als van een bijwoord zijn afgeleid. *Beweren* (= verdedigen, beschermen) en *bewerenen* (= de frequentatieve vorm van *beweren*) komen mogelijk van een werkwoord, een substantief of een bijwoord. Dan zijn er nog *begegenen* en *bejegenen*, die beide ofwel een werkwoord ofwel een voorzetsel als grondwoord hebben. Natuurlijk is het mogelijk dat deze vijf speciale gevallen gewoon telkens van een werkwoord (of bij *beweren* en *bewerenen*: van een substantief) zijn afgeleid. Toch moeten we rekening houden met alle mogelijkheden: het is niet uitgesloten dat de taalgebruikers creatief omgingen met de *be*-afleiding en zo onbewust de mogelijkheden ervan nog meer uitbreidden. In elk geval zullen we zien dat, hoewel er in elke periode wel enkele van dergelijke uitzonderingen voorkomen, ze nooit productief zijn geworden, in tegenstelling tot de afleidingen van werkwoorden, substantieven en adjectieven.

De aantallen in Tabel 4 laten zien dat de *be*-afleidingen van werkwoorden nog steeds de grote meerderheid vormen. Toch is er een groot verschil met het VMNW: er zijn er maar liefst 15 procent minder, en dat in het voordeel van de afleidingen die zowel van een werkwoord als van een substantief kunnen zijn. Een oorzaak ligt waarschijnlijk in de enorme hoeveelheid substantieven en daarvan afgeleide werkwoorden (volgens het procedé $[[X]_{N}]_V$) in het woordenboek. Er zijn heel wat werkwoorden als *dammen*, *lijmen* en *schermen*, die (onder andere) ‘voorzien van een dam/lijm/een scherm’ betekenen, en dus concurrentie vormen voor de *be*-werkwoorden¹⁴. Wat juist de relatie tussen de twee soorten ornatieve werkwoorden is en welke vormen wanneer werden gebruikt, is moeilijk te achterhalen. In elk geval staat vast dat onder andere door het concurrerende procedé $[[X]_{N}]_V$ de categorie ‘ww/zn’ aanzienlijk gegroeid is. Die groei heeft ook consequenties voor het aantal *be*-werkwoorden met een substantief als grondwoord: op het eerste gezicht is er een stagnatie te zien, maar wellicht is dat slechts schijn. We mogen ervan uitgaan dat $[be- + [X]_{N}]_V$ nog steeds aan zijn opmars bezig is, maar helaas kan dat moeilijk bewezen worden wegens de vele verwante concurrerende werkwoorden die een grote ‘ww/zn’-categorie met zich meebrengen.

Bij de adjectieven is er ongeveer hetzelfde patroon te zien. Er zijn (slechts) 2 *be*-werkwoorden die een adjectief als grondwoord hebben, tegenover maar liefst 65 – bijna 11 procent van alle werkwoorden – waarbij een adjectief als grondwoord wel kán. Een exact aantal is er dus niet op te plakken, maar alles wijst erop dat het procedé $[be- + [X]_{A}]_V$ in deze periode echt doorgebroken is.

¹⁴ In hoofdstuk 3 zal blijken dat de denominale *be*-werkwoorden nog steeds productief zijn. Dat betekent dat het procedé $[[X]_{N}]_V$ is weggeconcurrerd door de *be*-afleiding.

2.3.2 Conclusie

Uit de 595 treffers in het MNW blijkt dat de *be*-afleiding nog steeds erg productief is. Natuurlijk is het ook hier weer van belang om na te gaan of de productiviteit echt is gestegen, dan wel of dit aanzienlijke aantal *be*-werkwoorden puur te danken is aan de grotere omvang van het beschikbare tekstmateriaal en dus van het woordenboek. De 595 *be*-werkwoorden vormen samen 5 procent van het totaal aantal werkwoorden in het MNW (11869). Hun aandeel dus zelfs gedaald tegenover de 7 procent in het VMNW. Toch hoeft dat niet meteen te betekenen dat de productiviteit van het procedé even sterk gedaald is; het is mogelijk dat er in dezelfde periode nog verschillende andere woordvormingsprocedés opgang maakten (waaronder $[[X]_N]_V$), met als gevolg dat het procentuele aandeel van de *be*-afleiding daalde. Het is met andere woorden niet eenvoudig om na te gaan hoeveel juist de productiviteit van een procedé is gestegen of gedaald.

Naast de deverbale en denominale afleidingen wordt nu ook de afleiding van adjectieven productief. Voor het eerst komen we hier tot een situatie die vergelijkbaar is met de huidige: de drie procedés $[be- + [X]_V]_V$, $[be- + [X]_N]_V$ en $[be- + [X]_N]_V$ worden aangewend. Daarnaast is er ook een opkomst van *be*-adjectieven. Voor het eerst worden er met het prefix *be*- adjectieven gevormd zonder dat die hoeven te zijn afgeleid van een werkwoord.

2.4 Be-werkwoorden in het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (1551-1750)

Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT) omvat de periode van 1500 tot 1976. Het bevat naar schatting zo'n 90 000 hoofdtrefwoorden, maar samen met de cursieve subtrefwoorden (of verwijlslemma's) zijn het er maar liefst 350 000 a 400 000. Die komen uit meer dan 12 000 bronnen, die gaan van romans en gedichten tot handleidingen, wetteksten en recepten. Het eerste deel van het WNT kwam uit in 1864, het laatste in 1998. Met zijn 40 dikke banden is het het grootste woordenboek ter wereld ('Enige algemene informatie over het WNT' s.d.: 9).

In zijn inleiding op het WNT doet Matthias de Vries zijn opzet uit de doeken: "een woordenboek te geven, dat onzen taalschat zoo volledig mogelijk bevatte en ordelijk ten toon stelde" (De Vries 1882: 37). Interessant voor dit onderzoek is de gedachte dat het woordenboek pretendeert volledig te zijn. Het is met andere woorden de eerste keer dat we er min of meer op kunnen vertrouwen dat de *be*-woorden en hun mogelijke grondwoorden die we aantreffen, wel degelijk overeenkomen met de toenmalige realiteit, zonder dat we moeten vrezen voor een hoop ongeattesteerde woorden. Toch blijkt het doel van volledigheid allesbehalve eenvoudig te zijn. Dat bewijst De Vries met een treffende omschrijving van de taak van de lexicograaf,

[...] wien de dagelijksche ondervinding maar al te zeer bewijst, hoe onnoemelijk rijk onze taal is. Bij zwermen dringen de woorden op hem aan en overvallen hem links en rechts; hij weet nauwelijks hoe ze alle onder bedwang te krijgen; soms is het om moedeloos te worden. Toch moet hij doen wat in zijn vermogen is. Inzonderheid moet hij met onafgebroken oplettendheid alles opteekenen uit den schat der dagelijksche spreektaal (De Vries 1882: 44).

Opmerkelijk is dat hij het heeft over de "dagelijksche spreektaal". Volgens hem vertoont de schrijftaal nog te veel "sporen van de knellende banden, waarin de schoolsche willekeur en betweterij van vroegere spraakkunstenars hare vrije beweging plachten te belemmeren" (De Vries 1882: 44). Hij erkent dus het belang van de spreektaal en verbindt zich ertoe die zo precies en compleet mogelijk op te nemen in het woordenboek; "en wij hebben dat alles niet naar den achtergrond verschoven, als goedje van minder allooï, maar het behoorlijk in 't licht gesteld, om het te midden van al 't overige zijne rechtmatige plaats te doen innemen" (De Vries 1882: 45). Dat geeft het WNT een erg groot voordeel tegenover de eerder aangewende woordenboeken. Die waren louter gebaseerd op overgeleverde geschreven documenten en gaven dus een selectief en nogal onbetrouwbaar beeld van de toenmalige taal. Het WNT leunt een stuk dichter aan bij de realiteit, en zal daarom hoogstwaarschijnlijk correctere resultaten opleveren.

Omdat het WNT zo omvangrijk is en zo een lange periode beslaat, werd het voor dit onderzoek in twee delen opgedeeld.

- de periode 1551-1750
Er werd voor 1551 en niet voor 1500 gekozen, omdat het MNW al tot 1550 loopt.
- de periode 1751-1976

Concreet betekent dat dat er is afgegaan op de datering van de citaten waaruit de betreffende woorden zijn gehaald.

Ondanks de volledigheidclaim heeft het woordenboek toch een aantal nadelen. Hoeksema (2011: 158) bijvoorbeeld, merkt op dat het WNT nooit een ideaal hulpmiddel voor taalkundig onderzoek zal zijn, “vanwege de oneven kwaliteit van de verschillende ingangen, de vaak gebrekkige classificatie van het materiaal, en het ontbreken, in de vroegste delen, van bronnen die later ter beschikking zijn gekomen”. Voor dit onderzoek vormden in het bijzonder de verwijlslemma’s een zwak punt. Dat zijn afleidingen en samenstellingen die niet apart in het woordenboek zijn opgenomen, maar onder de hoofdtrefwoorden staan. Ze verschijnen enkel wanneer er specifiek naar gezocht wordt. Het gevolg is dat er ongetwijfeld heel wat *be*-werkwoorden niet zijn gevonden, aangezien er als zoekopdracht gewoon ‘werkwoorden’ werd ingevoerd. Helemaal volledig zijn de resultaten dus niet. We kunnen enkel hopen dat de impact van deze complicatie niet te groot is.

2.4.1 De *be*-werkwoorden tussen 1551 en 1750

Een eerste blik op de *be*-werkwoorden in het WNT toont al meteen de ontzettend ruime mogelijkheden van de afleiding. Woorden als *bevaarwellen*, *begelukzaligen*, *bedeemsteren*, *bewapperen*, *beoogmerken* en *besolliciteren* getuigen van een behoorlijke creativiteit, en zeker van een aanzienlijke productiviteit.

In de eerste helft van het WNT staan in totaal 919 *be*-werkwoorden. Omdat dat een haast onwerkbaar aantal is voor een onderzoek van deze beperkte omvang, werd het gereduceerd tot de helft. Elk tweede werkwoord werd uit de lijst verwijderd, wat ons brengt tot een selectie van 458 werkwoorden¹⁵. Wat het grondwoord betreft, is er opnieuw niet uitgegaan van onze huidige intuïties, maar zijn alle mogelijkheden opengelaten. Zowel in de eerste helft van het WNT als in het MNW en het VMNW¹⁶ is gezocht naar de mogelijke grondwoorden. Tabel 6 toont de resultaten.

Grondwoord	Aantal	%
ww	161	35,2
zn	36	7,9
bn	9	2,0
ww/zn	202	44,1
ww/bn	20	4,4
zn/bn	10	2,2
ww/zn/bn	13	2,8
andere ¹⁷	1	0,2
onvindbaar	6	1,3
Totaal	458	100

Tabel 6: grondwoorden van de 458 *be*-werkwoorden in de eerste helft van het WNT

¹⁵ Zie BIJLAGE 4: WNT (1551-1750): ww

¹⁶ Deze twee laatste woordenboeken werden enkel gebruikt als er in het WNT zelf niets te vinden was. Soms kan het immers gebeuren dat een *be*-afleiding nog bestaat, terwijl het grondwoord al verloren is gegaan of niet meer geattesteerd is. Wanneer de drie woordenboeken geen oplossing boden, werd het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* van M. Philippa e.a. (2003-2009) geraadpleegd. Pas als ook daarin het woord niet verklaard werd, werd het grondwoord geklasseerd als ‘onvindbaar’.

¹⁷ Het ‘andere’ geval is *benaderen*, dat zowel van het werkwoord *naderen* als van het bijwoord *nader* kan zijn afgeleid.

De aantallen in Tabel 6 zijn zeer vergelijkbaar met die in het MNW. Het grootste verschil is dat het aantal *be*-werkwoorden dat van een werkwoord is afgeleid nog meer daalt: er gaat nog maar eens 10 procent af. Dat is ten voordele van de categorie 'ww/zn', die een stijging kent van 7 procent, en van die van de denominale werkwoorden, waarvan het – weliswaar nog steeds bescheiden – aandeel zelfs verdubbelt. Daarnaast gaat de categorie 'bn' van 0,3 naar 2 procent. Bij de werkwoorden met meerdere mogelijke grondwoorden is er ongeveer hetzelfde patroon te zien als in het MNW, zoals blijkt uit Tabel 7.

Grondwoord	Aantal	%
mogelijk ww	236	51,5
mogelijk zn	225	49,1
mogelijk bn	43	9,4
mogelijk bijw	1	0,2

Tabel 7: mogelijke grondwoorden van de 246 werkwoorden met onzekere grondwoordsoort

Spectaculaire nieuwigheden doen er zich dus niet voor, maar net zoals in de vorige periode worden de denominale *be*-werkwoorden nog prominenter en stijgt ook het aantal van adjectieven afgeleide werkwoorden opnieuw lichtjes. Het is duidelijk dat de trend die is ingezet in het Vroegmiddelnederlands (of misschien al in het Oudnederlands), zich blijft voortzetten en steeds onmiskenbaarder wordt.

2.4.2 De *be*-werkwoorden tussen 1751 en 1976

In de tweede helft van het WNT staan er 726 *be*-werkwoorden. Door elke tweede treffer te verwijderen, zijn die gereduceerd tot een lijst van 363¹⁸. Tabel 8 geeft de grondwoorden weer.

Grondwoord	Aantal	%
ww	113	31,1
zn	18	5,0
bn	4	1,1
ww/zn	189	52,1
ww/bn	16	4,4
zn/bn	3	0,8
ww/zn/bn	15	4,1
andere	2	0,6
onvindbaar	3	0,8
Totaal	363	100

Tabel 8: grondwoorden van de 363 *be*-werkwoorden in de tweede helft van het WNT

¹⁸ Zie BIJLAGE 5: WNT (1751-1976): ww

Een van de twee ‘andere’ gevallen is *benaderen*, dat zowel van het werkwoord *naderen* als van het bijwoord *nader* kan zijn afgeleid. Het andere is *beklossen*, dat waarschijnlijk het werkwoord *klossen*¹⁹ als grondwoord heeft, maar eventueel ook van het tussenwerpsel *klos* kan zijn afgeleid.

Grondwoord	Aantal	%
mogelijk ww	222	61,2
mogelijk zn	207	57,0
mogelijk bn	18	5,0
mogelijk bijw	1	0,3
mogelijk tussenwerpsel	1	0,3

Tabel 9: mogelijke grondwoorden van de 363 werkwoorden met onzekere grondwoordsoort

Wat in deze periode opvalt, is dat zowel het aantal deverbale als het aantal denominale *be*-werkwoorden gedaald is. Van de deverbale is dat geen verrassing – die evolutie is immers al langer bezig –, maar van de denominale wel. Beide dalingen zijn toe te schrijven aan de groei van de categorie ‘ww/zn’, die nu zelfs meer dan de helft van alle werkwoorden omvat. De oorzaak daarvan is het andere – concurrerende – procedé dat al eens ter sprake is gekomen, maar dat nu nóg productiever lijkt te zijn, namelijk $[[X]_N]_V$. Zo ontstaan er werkwoorden als *ballasten*, *huizen*, *kalken*, *kansen*, *poederen*, *wieroken* enzovoort. Meestal hebben die ongeveer dezelfde betekenis als de *be*-afleidingen. Het lijkt er dus op dat deze twee concurrerende procedés, die zich ook al manifesteerden in het Middelnederlands, nog steeds naast elkaar bestaan.

Als we naar het gemeenschappelijke betekeniselement van enkele *be*-woorden uit de categorie ‘ww/zn’ kijken, is het vaak eigenlijk wel duidelijk wat het grondwoord is. *Bevleugelen*, *bestraten* en *bestrepen* zijn afgeleid van een substantief, want ze betekenen ‘voorzien van vleugels/een straat/strepen’. *Bepraten*, *beroven*, *bespitten* en *bezagen* komen dan weer van een werkwoord, aangezien ‘voorzien van praat/een roof/een spit/een zaag’ hier minder past. Dit mogen dan wel erg duidelijke gevallen zijn, de grens is erg moeilijk te trekken. Wat met bijvoorbeeld *bedampen* en *belonen*? Die zijn al heel wat twijfelachtiger. Natuurlijk zouden we vanuit onze huidige intuïties kunnen stellen dat *bedampen* van een werkwoord is afgeleid en *belonen* van een substantief, maar dat is nog steeds gevaarlijk. *Bedampen* is namelijk ook een soort ‘voorzien van’ damp, en *belonen* kan evengoed van het werkwoord *lonen* komen. De vraag is natuurlijk in hoeverre het gemeenschappelijke betekeniselement al aanwezig was in die tijd. Het staat vast dat het sterk op het huidige begint te lijken, maar dan is het nog maar de vraag hoe mooi afgelijnd het is per woordsoort. Betekent $[be- + [X]_V]_V$ altijd ‘V richten op een bepaalde zaak’, $[be- + [X]_N]_V$ altijd ‘voorzien van N’ en $[be- + [X]_A]_V$ altijd ‘A maken’, of zijn de categorieën veel flexibeler? Er is maar één oplossing: alle opties openlaten. Daarom is de categorie ‘ww/zn’ zo omvangrijk.

Hetzelfde is waarneembaar bij de adjectieven: ook $[[X]_A]_V$ is productief, zij het niet zo productief als $[[X]_N]_V$, en bovendien gaat het om veel kleinere aantallen. Dat neemt niet weg dat woorden als *veiligen*, *zatten* en *zuinigen* een impact hebben op de aantallen in Tabel 8 en 9, meer bepaald op de

¹⁹ (= “telkens het geluid ‘klos’ maken, ‘klos, klos’ doen hooren, inzonderheid zóó loopen dat dit geluid gehoord wordt”)

categorie 'bn'. Die daalt lichtjes – al gaat het om kleine aantallen – ten voordele van de categorie 'ww/bn'.

2.4.3 Conclusie

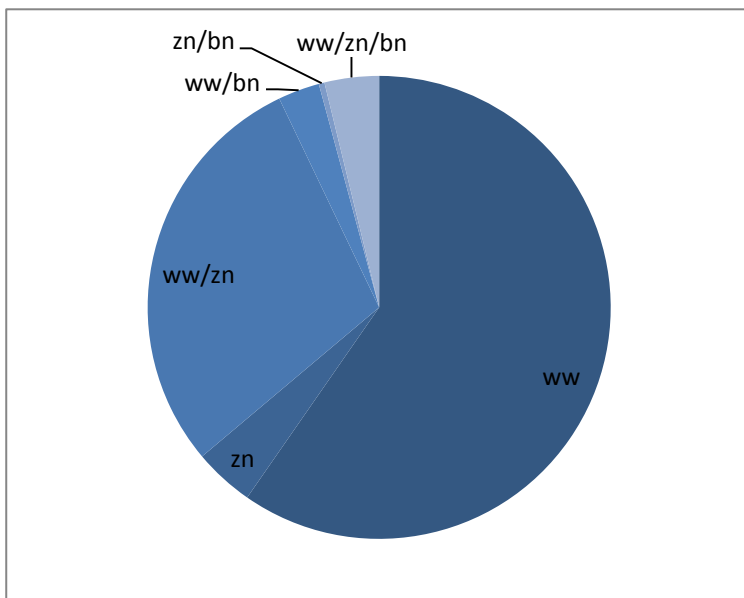
In de eerste helft van het WNT worden de ontwikkelingen die al even gaande zijn nog duidelijker, wat voornamelijk betekent dat de deverbale *be*-werkwoorden langzaam terrein verliezen ten voordele van de denominale. Dat wil niet zeggen dat die laatste talrijker worden dan de eerste, maar hun aandeel groeit langzaam lichtjes. Ook de *be*-werkwoorden met een adjectief als grondwoord zetten hun opmars voort – zij het langzaam en in de marge. In de tweede helft van het WNT zetten diezelfde evoluties zich waarschijnlijk door, maar zijn ze nauwelijks waarneembaar. Dat komt door het opvallend grote aandeel van de categorie 'ww/zn', dat toe te schrijven is aan het concurrerende woordvormingsprocedé $[[X]_N]_V$.

2.5 Conclusie

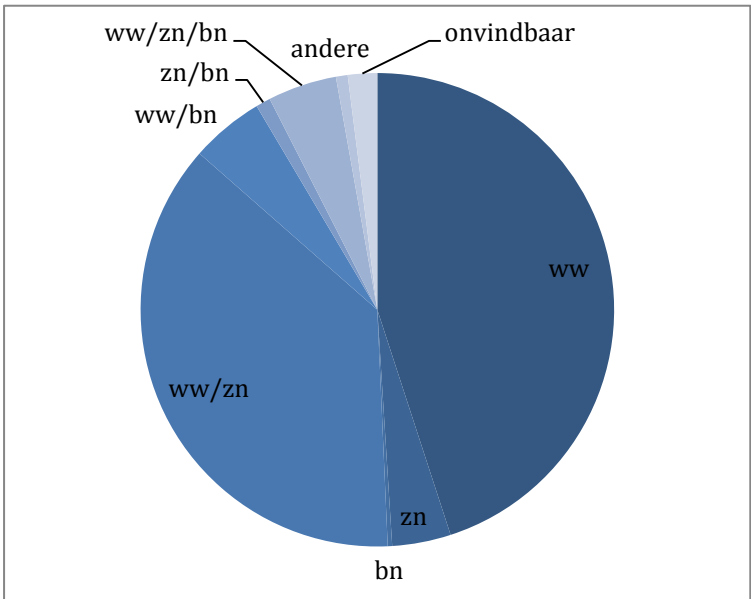
Tabel 10 geeft een overzicht van het procentuele aandeel van de verschillende categorieën van grondwoorden in het Vroegmiddelnederlands, het Middelnederlands, het Vroegnieuwnederlands (wat ongeveer overeenkomt met de eerste helft van het WNT) en het Nieuwnederlands (de tweede helft van het WNT). Om de gegevens ook visueel voor te stellen, worden de procenten ook weergegeven in een taartdiagram voor elke periode (Grafiek 1-4).

Grondwoord	Vmnl (%)	Mnl (%)	Vnnl (%)	Nnl (%)
ww	59,6	44,9	35,2	31,1
zn	4,2	4,0	7,9	5,0
bn	0	0,3	2,0	1,1
ww/zn	29,0	37,0	44,1	52,1
ww/bn	2,9	5,2	4,4	4,4
zn/bn	0,4	1,0	2,2	0,8
ww/zn/bn	3,8	4,7	2,8	4,1
andere	0	0,8	0,2	0,6
onvindbaar	0	2,0	1,3	0,8
Totaal	100	100	100	100

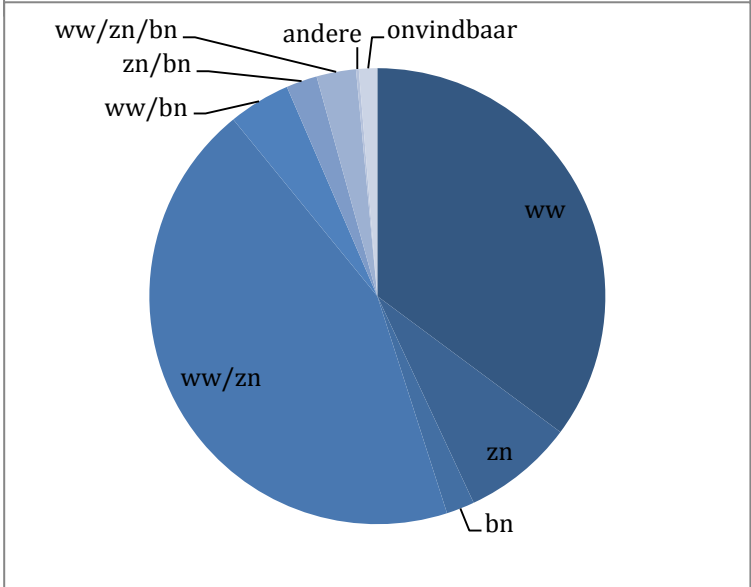
Tabel 10: grootte van de categorieën in de historische woordenboeken

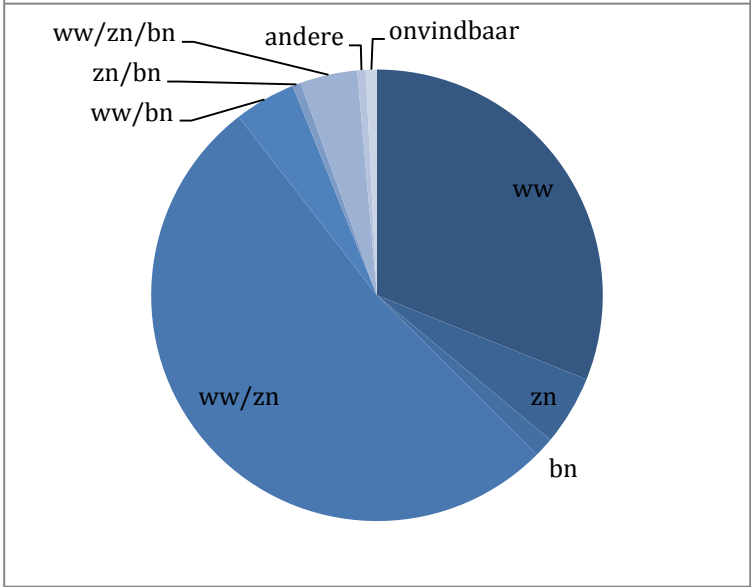
Grafiek 1: grondwoorden van de be-
werkwoorden in het Vroegmiddelnederlands

Grafiek 2: grondwoorden van de *be-* werkwoorden in het Middelnederlands

Grafiek 3: grondwoorden van de *be-* werkwoorden in het Vroegnieuw-nederlands

Grafiek 4: grondwoorden van de *be-* werkwoorden in het Nieuwnederlands

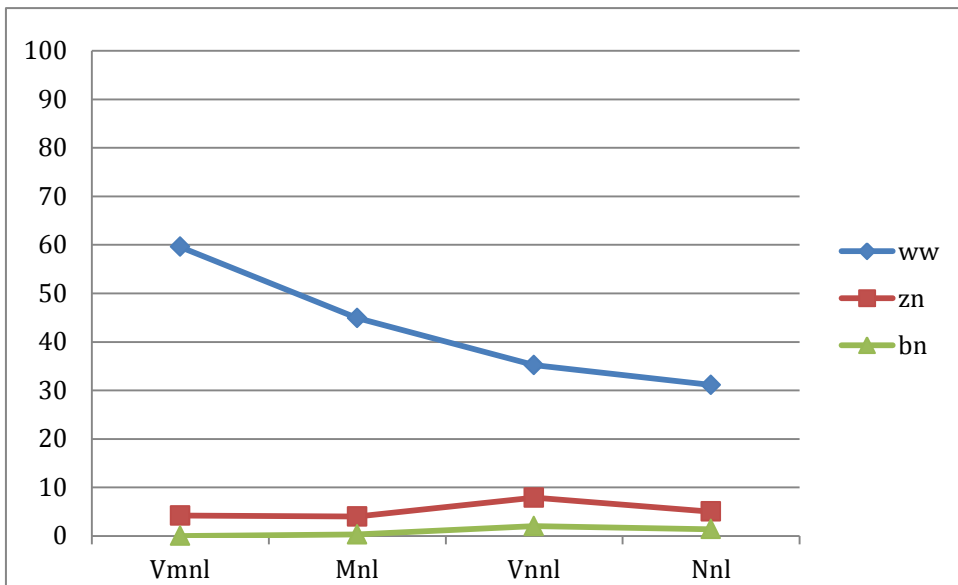
De eerste sporen van de *be*-afleiding zijn te vinden in het Oudnederlands. De 70 *bi*-werkwoorden in het ONW tonen aan dat er al een zeker systeem bestond, meer bepaald [*bi*- + [X]_v]_v. Vijf ervan pasten volgens het woordenboek niet in dat patroon, maar daarvoor bleek wel een verklaring te zijn. Voor zeker vier van de vijf waren er namelijk voldoende argumenten om aan te nemen dat ze toch een werkwoord als grondwoord hadden. Toch zijn net deze vijf uitzonderingen interessant: in *biknuodilen*, *biskoppon* en *biswaren* zijn immers de eerste mogelijkheden tot herinterpretatie waar te nemen.

Die mogelijkheden worden steeds talrijker in het Vroegmiddelnederlands. Haast een derde van de *be*-werkwoorden in het VMNW kan zowel van een werkwoord als van een substantief zijn afgeleid. Dat zet de deur open voor een nieuw woordvormingsprocedé dat naast [*be*- + [X]_v]_v ook productief wordt, namelijk [*be*- + [X]_n]_v. In diezelfde periode is 7,1 procent van de *be*-werkwoorden mogelijk van een adjectief afgeleid. Ook daarbij doet het herinterpretatieproces zijn werk: vanaf het Vroegnieuw-nederlands wordt [*be*- + [X]_a]_v eveneens productief. Zoals uit Grafiek 4 blijkt, blijven – ondanks de daling in deverbale *be*-werkwoorden – de afleidingen van substantieven en adjectieven wel beduidend minder talrijk dan die van werkwoorden.

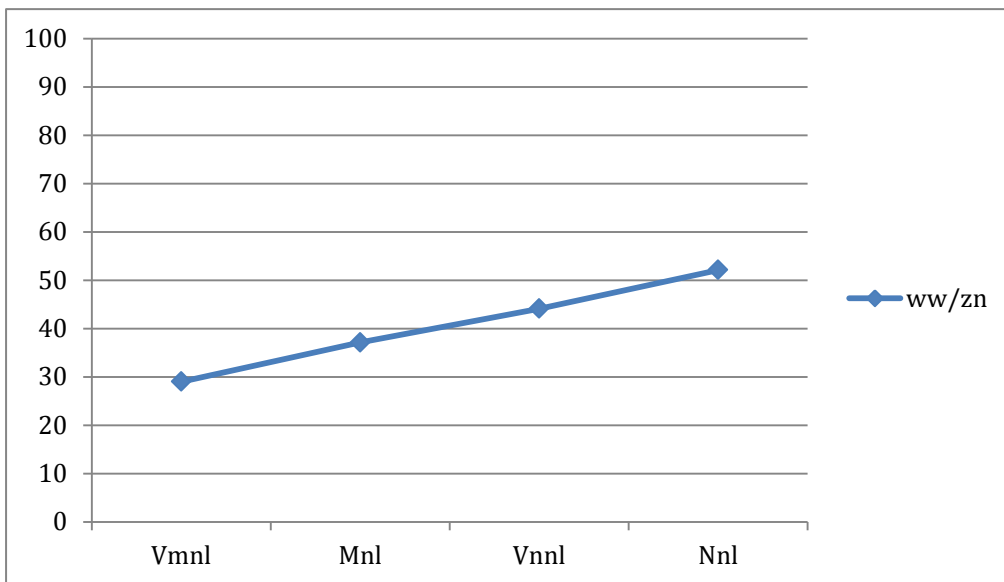
Dat komt voor een groot deel door de indrukwekkende stijging van de categorie ‘*ww/zn*’, die blijkt uit Grafiek 5. Die categorie verbergt natuurlijk ontzettend veel *be*-werkwoorden die eigenlijk in de categorie ‘*ww*’ of ‘*zn*’ thuishoren. De sterke daling van de deverbale *be*-werkwoorden en de geringe aantallen van de denominale in Grafiek 4 moeten we dus met een stevige korrel zout nemen. Een andere mogelijkheid was om deze twijfelgevallen toch bij de deverbale of de denominale werkwoorden in te delen, maar het bleek dat het haast onmogelijk was om een grens te trekken tussen woorden met een duidelijk en woorden met een onduidelijk grondwoord. Bovendien zouden daarvoor onze eigen, hedendaagse intuïties nodig zijn. Het risico om een belangrijke methodologische fout te maken was echter te groot: je kunt niet zomaar veronderstellen dat taalgebruikers enkele eeuwen geleden op dezelfde manier naar de *be*-afleiding keken.

Dat is anders bij de *be*-werkwoorden met een adjectief als grondwoord. Hoewel er altijd wel een aantal zijn die mogelijk van een adjectief zijn afgeleid, komt hun aantal in de verste verte niet in de buurt van de deverbale en denominale werkwoorden, zoals ook Grafiek 6 illustreert. Misschien betekent dat dat het *Morfologisch Handboek van het Nederlands* gelijk heeft als het zegt dat de *be*-afleiding van adjectieven improductief is. In elk geval is dat iets wat ook nog zal moeten blijken uit de huidige *be*-werkwoorden.

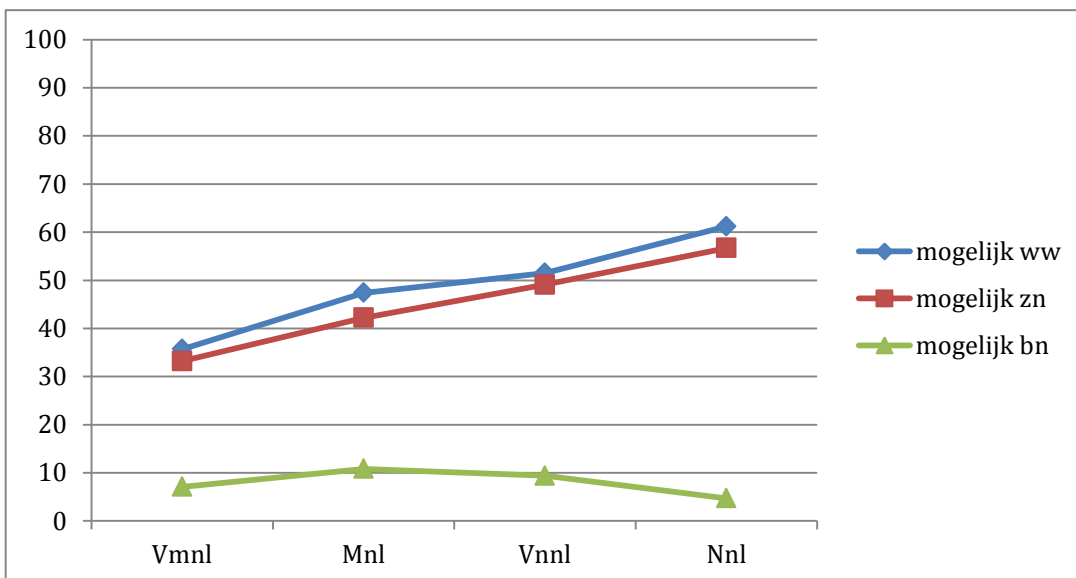
Het volgende hoofdstuk gaat dan ook dieper in op die huidige werkwoorden. Aan de hand van de recentste Van Dale wordt nagegaan hoe de ontwikkelingen die tot nu toe waargenomen zijn, evolueren.

Grafiek 4: aantal werkwoorden in de categorieën 'ww', 'zn' en 'bn' in de historische woordenboeken

Grafiek 5: aantal werkwoorden in de categorie 'ww/zn' in de historische woordenboeken

Grafiek 6: mogelijke grondwoorden in de historische woordenboeken

Hoofdstuk 3 *Be*-werkwoorden in het Huidige Nederlands

Om de *be*-werkwoorden die vandaag de dag in gebruik zijn te onderzoeken, is de recentste editie van het digitale *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (ofwel de *Dikke Van Dale*) geraadpleegd. Concreet gaat het om de veertiende uitgave van het woordenboek, uit 2005. Tot en met het jaar 2011 werden daar regelmatig nog een heel aantal woorden aan toegevoegd, met als gevolg dat dit versie 14.7 is. Het bevat zo'n 232 000 trefwoorden.

Interessant is het om na te gaan welke woorden er precies in de *Dikke Van Dale* terechtkomen. Het boek heeft niet enkel een beschrijvende, maar ook een conserverende functie: in tegenstelling tot het *Van Dale woordenboek Hedendaags Nederlands*, dat het Nederlands vanaf 1950 behandelt, gaat de *Dikke Van Dale* terug tot ongeveer 1880. Dat betekent dat er een deel overlapt met het WNT, dat tot 1976 gaat, maar dat kan enkel een meerwaarde bieden en het beeld van de taal vollediger maken. Een woord wordt in de *Dikke Van Dale* opgenomen

[...] als de redactie dat woord gedurende langere tijd (ongeveer drie jaar) regelmatig aantreft in het (schriftelijk)¹ algemeen taalgebruik. Daarvoor doorzoekt de redactie voornamelijk digitale teksten (kranten, tijdschriften, boeken, internet). Deze teksten moeten bedoeld zijn voor een ruimer publiek en ze moeten gemakkelijk toegankelijk zijn voor veel mensen ('Veelgestelde vragen aan de redactie' s.d.).

De uitgeverij benadrukt dat ze onze taal "met zorgvuldigheid en respect [...] zo compleet mogelijk beschrijft. Net als het WNT streeft de Van Dale naar volledigheid, maar ook hier beseffen de uitgeverij dat dat niet vanzelfsprekend is. De redactie benadrukt dan ook dat het maken van een woordenboek veel keuzes met zich meebrengt en dat, vaak om praktische redenen, nooit alle bestaande woorden erin kunnen worden opgenomen.

Ook relevant is dat de Van Dale enkel "verklaringsbehoefte taalvormen die tot de algemene woordenschat behoren", beschrijft. Samenstellingen en afleidingen met een al te doorzichtige betekenis komen niet aan bod. Een voorbeeld daarvan is het prefix *her-*: het kan praktisch voor elk werkwoord geplaatst worden en het heeft in al die gevallen exact dezelfde betekenis, namelijk die van een handeling die opnieuw wordt uitgevoerd. Het zou daarom plaatsverspilling zijn om al die woorden in het woordenboek op te nemen. Bij *be-* zit het anders. *Be*-werkwoorden kunnen zo verschillen in betekenis, zoals later in dit hoofdstuk nog zal blijken, dat ze niet kunnen worden weggelaten uit het woordenboek.

¹ Het is opvallend dat 'schriftelijk' tussen haakjes staat. Hoeveel aandacht besteedt de redactie juist aan de spreektaal? Dat wordt helaas niet geëxpliciteerd.

3.1 *Be-werkwoorden in de Dikke Van Dale*

In de *Dikke Van Dale* staan er 675 *be*-werkwoorden². Waar we bij de historische woordenboeken steeds voorzichtig moesten zijn met de projectie van onze hedendaagse intuïties op oudere taalvormen, kunnen ze hier wel een rol spelen in de indeling van de werkwoorden per grondwoordsoort. Concreet betekent dat dat deze redeneringen werden toegepast:

- Als het *be*-werkwoord 'het richten van V op een bepaalde zaak' betekende, kreeg het grondwoord het label 'ww'.
bv. *beantwoorden, bekluren, beknabbelen, bepissen*
- Als het *be*-werkwoord 'voorzien van N' betekende, kreeg het grondwoord het label 'zn'.
bv. *bebeugelen, beglazen, beklemtonen, besnaren*
- Als het *be*-werkwoord 'A maken' betekende, kreeg het grondwoord het label 'bn'.
bv. *beëngen, bemoeilijken, beveiligen, bezatten*
- Daarnaast zijn er een aantal *be*-werkwoorden als 'ww', 'zn' of 'bn' geklasseerd, die weliswaar een werkwoord, substantief of adjectief als grondwoord hebben, maar zonder dat de genoemde systematische betekenissen erop van toepassing zijn. Die werkwoorden komen later nog ter sprake.
bv. *beduchten, begrijpen, behagen, bevallen*
- Dat we ditmaal op ons eigen taalgevoel kunnen afgaan, wil niet zeggen dat er over de grondwoorden geen twijfel bestaat. 49 gevallen werden als 'ww/zn' of 'zn/bn' geklasseerd.
bv. *begroenen, belichten, beplanten, beroken*
- Als het grondwoord van het *be*-werkwoord nog wel te achterhalen viel³, maar niet meer te vinden was in de *Van Dale*, kreeg het het etiket 'formeel geleed'.
bv. *bedaren, bederven, bekliven, bereiden*
- Pas als geen enkel (etymologisch) woordenboek kon vertellen waar het woord vandaan kwam, werd het als 'onvindbaar' geklasseerd.
bv. *bedissen* (= verdienen, opduikelen, stelen), *beporten* (= zand met stropoppen vastleggen), *berapen* (= muren met kalkspecie ruw bepleisteren), *besjrieën* (= boze geesten oproepen door te veel goeds te zeggen)

De resultaten staan in Tabel 11.

Een voordeel van deze deels intuïtieve aanpak is de drastische slinking van de categorie 'ww/zn'. Hoewel er dikwijls technisch gezien meerdere mogelijkheden waren, kon immers aan de hand van de gemeenschappelijke betekenselementen het merendeel ofwel bij de deverbale ofwel bij de denominale *be*-werkwoorden worden ingedeeld. De tabel geeft daardoor eindelijk een goed beeld van wat die categorie tot nu toe allemaal verborg. Voor het eerst in dit onderzoek is de eigenlijke verdeling tussen de deverbale en de denominale adjectieven zichtbaar. De eerste beslaan iets meer dan de helft van alle *be*-werkwoorden, de laatste zo'n 30 procent. Uit dat toch wel aanzienlijke verschil kunnen we afleiden dat $[be- + [X]_V]_V$ een stuk productiever lijkt dan $[be- + [X]_{N,V}]_V$. Of dat ook

² Zie BIJLAGE 6: DVD (1880-2011): ww

³ Met behulp van het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* van M. Philippa e.a. (2003-2009) en de vier historische woordenboeken.

echt zo is, dan wel of dat puur een resultaat is van de productiviteit van het procedé in de voorbije eeuwen, komt aan bod in paragraaf 3.3. Ook de productiviteit van de *be*-werkwoorden die van een adjectief zijn afgeleid, wordt daar behandeld. Zij behielden, in tegenstelling tot de deverbale en denominale werkwoorden, hun marginale positie.

Grondwoord	Aantal	%
ww	354	52,4
zn	193	28,6
bn	20	3,0
ww/zn	35	5,2
ww/bn	0	0
zn/bn	14	2,1
ww/zn/bn	0	0
andere ⁴	3	0,4
formeel geleed	52	7,7
onvindbaar	4	0,6
Totaal	675	100

Tabel 11: grondwoorden van de 675 *be*-werkwoorden in de *Dikke Van Dale*

De categorieën ‘ww/zn’ en ‘zn/bn’ komen overeen met respectievelijk type 4 en 5 in het *Morfologisch Handboek van het Nederlands*. Het valt op dat er, in tegenstelling tot in de historische woordenboeken, geen *be*-werkwoorden meer zijn die zowel van een werkwoord als van een adjectief kunnen zijn afgeleid. De categorie ‘ww/zn/bn’ blijkt eveneens uitgedoofd. Ook dat sluit aan bij het *Morfologisch Handboek van het Nederlands*: daarin worden die twee categorieën immers niet vernoemd. Vóór dit onderzoek leek dat eigenaardig; waarom wel ‘ww/zn’ en ‘zn/bn’, maar niet ‘ww/bn’ en ‘ww/zn/bn’? Uit de lijst met *be*-werkwoorden blijkt dat die situatie wel degelijk overeenstemt met de realiteit.

3.2 *Be*-werkwoorden met niet- of minder systematische betekenis

Volgens het *Morfologisch Handboek van het Nederlands* (De Haas & Trommelen 1993: 67) vormen de formeel gelede werkwoorden type 6 (‘type *bedriegen*’) van de *be*-werkwoorden. Formeel gelede *be*-werkwoorden zijn werkwoorden waarin het gemeenschappelijke vormmoment – het prefix *be-* – aanwezig is, maar waarin het gemeenschappelijke betekenismoment ontbreekt. Het enige voorbeeld dat gegeven wordt is *bedriegen*. Omdat het element *-driegen*⁵ vandaag de dag niet meer bestaat, kunnen 21ste-eeuwse taalgebruikers *bedriegen* amper nog als een geleed woord beschouwen.

⁴ Twee van de ‘andere’ *be*-werkwoorden in kwestie zijn *bejijen* en *bejouen*, die ofwel van de werkwoorden *jijen* en *jouen* zijn afgeleid, ofwel van de persoonlijke voornaamwoorden *jij* en *jou*. Het derde is *beamen*, dat het tussenwerpsel *amen* als grondwoord heeft.

⁵ Het Middelnederlands *drieghen* (= bedriegen, misleiden).

Hetzelfde is het geval bij 51 andere werkwoorden in de *Dikke Van Dale*. Die gaan van *bedillen* en *begaaien* over *beklijven* en *bereiden* tot *bevelen* en *bewaren*. Van alle 52 is het grondwoord (werkwoord, substantief of adjectief) verdwenen.

Die werkwoorden zijn echter niet de enige formeel gelede *be*-werkwoorden. Ze vormen slechts één van de twee types die Smessaert (2013: 175) onderscheidt. Naast de net genoemde woorden, waarvan minstens één onderdeel geen bestaand morfeem meer is, zijn er ook formeel gelede woorden die wel uit bestaande delen zijn opgebouwd. Hun betekenis is echter niet meer transparant. Er is een heel aantal *be*-werkwoorden dat behoort tot dat tweede type. Die missen dus (gedeeltelijk) het gemeenschappelijke betekenselement, maar hun grondwoord is nog wel aanwezig in het hedendaagse taalgebruik. Omdat hun herkomst toch nog herkenbaar is, werden ze bij de deverbale, denominale of deadjectivische *be*-werkwoorden ingedeeld. Het is immers niet zo eenvoudig om te bepalen wanneer juist het gemeenschappelijke betekenselement niet meer aanwezig is en waar de niet-systematische betekenis begint. Daarom zitten deze werkwoorden in een overgangszone tussen de ‘echte’ *be*-werkwoorden en de onherkenbare formeel gelede.

In deze overgangszone is het grondwoord van de afleiding dus wel herkenbaar, maar er is een andere, niet-systematische relatie tussen het grondwoord en de afleiding. Dat komt doordat deze *be*-werkwoorden relatief lang geleden gevormd zijn. Ze kwamen tot stand in eerdere stadia van het Nederlands, stadia waarin het gemeenschappelijke betekenselement nog niet zo duidelijk en stelselmatig aanwezig was. In de lijst met *be*-werkwoorden in de *Dikke Van Dale* zijn deze werkwoorden aangeduid met de bepaling ‘niet-systematisch betekenisaspect’. In totaal zijn er dat 61.

Naast die 61 werkwoorden met een niet-systematisch betekensmoment, zit er in de overgangszone tussen de ‘echte’ en de formeel gelede *be*-werkwoorden ook een groep werkwoorden met als gemeenschappelijk kenmerk dat hun grondwoord ook al transitief is⁶. Aangezien in de meeste (en in de meest prototypische) *be*-werkwoorden het prefix *be-* van een intransitief werkwoord een transitief werkwoord maakt, is in deze gevallen het gemeenschappelijke betekensmoment dus ook niet volledig aanwezig. We zouden ze daarom ook kunnen indelen bij de groep met een ‘niet-systematisch betekenisaspect’, maar toch is er een aanzienlijk verschil te zien. Doordat het grondwoord al transitief is, heeft het namelijk vaak gedeeltelijk dezelfde betekenis als de *be*-afleiding ervan. Bovendien sluiten deze *be*-werkwoorden qua betekenis dichter aan bij de ‘gewone’ *be*-werkwoorden. Neem nu *bedienen*. Het grondwoord *dienen* is al transitief, en dus zijn het twee werkwoorden die in betekenis eigenlijk niet zoveel verschillen – ze betekenen allebei ‘iets doen voor iemand, van dienst zijn’. Daarnaast is het ook duidelijk dat dit *be*-werkwoord, wat zijn betekenis betreft, in het rijtje past van de andere *be*-werkwoorden, beter dan de 61 met een ‘niet-systematisch betekenisaspect’. Hier is immers het door het *Morfologisch Handboek van het Nederlands* (De Haas & Trommelen 1993: 7) vermelde gemeenschappelijke betekenisaspect aanwezig, namelijk “het richten van de handeling, werking genoemd door het basiswerkwoord op een zaak”

Nog 21 werkwoorden in de lijst met hedendaagse *be*-werkwoorden vertonen diezelfde kenmerken als *bedienen*. Ze kregen de specificatie ‘grondwoord was al transitief’. Hoewel het betekenisverschil tussen grondwoord en afleiding in deze 21 woorden een stuk kleiner is dan bij de

⁶ Woorden als *bebouwen* behoren niet tot deze groep. *Bouwen* is dan wel transitief, maar het heeft een gebouw als object, terwijl *bebouwen* van toepassing is op een stuk grond of een bepaald gebied en dus een equivalent is van ‘bouwen op’. Hetzelfde geldt voor bv. *betelen*.

meeste andere *be*-werkwoorden, is het er nog wel degelijk. Dat uit zich vaak in de mogelijkheid tot andere objecten. Zo is er *betonen*, dat min of meer hetzelfde betekent als *tonen* (namelijk ‘iets laten zien’), maar meestal betrekking heeft op gevoelens en abstracta, waar *tonen* ook gebruikt kan worden met concrete objecten. Bij *benemen* is er hetzelfde patroon te zien: zowel *nemen* als *benemen* betekenen iets als ‘wegpakken’, maar bij *nemen* kan dat min of meer alles zijn; bij *benemen* gaat het om specifieke zaken als *adem*, *lust*, *uitzicht*, *moed* en *leven*. Een andere manier waarop het betekenisverschil tussen het grondwoord en de afleiding zich kan manifesteren, is in de diverse betekenispecificaties. Zoals al is gebleken uit *bedienen*, *betonen* en *benemen*, hebben beide woorden meestal een raakvlak. Maar daarbovenop hebben ze elk ook betekenispecialisatie ondergaan⁷. Zo betekent *benaderen* in se hetzelfde als *naderen* (namelijk ‘dichterbij komen’), maar elk van de woorden heeft zijn eigen evolutie doorgemaakt. *Naderen* belichaamt het ‘dichterbij komen’ in een tamelijk letterlijke zin, terwijl *benaderen* ook ‘in de buurt komen’ (over getallen) of ‘aanklampen’ kan betekenen. Hetzelfde is het geval bij *beschikken*. Ook *schikken* betekent ‘ordenen, regelen’, maar bij *beschikken* wordt die handeling geassocieerd met een goddelijke tussenkomst. Daarnaast heeft *beschikken over* de betekenis van ‘tot zijn dienst hebben’. Het zijn deze verschillen die bewijzen dat de vorming van deze *be*-werkwoorden niet nutteloos was: ook al hebben grondwoord en afleiding veel gemeen, ze hebben elk hun eigen toepassingen en bijzonderheden.

Het soort betekensevolutie in onder andere *benaderen* en *beschikken* is trouwens niet enkel waarneembaar bij deze werkwoorden met een transitief grondwoord. Er zijn heel wat andere werkwoorden die oorspronkelijk duidelijk ‘echte’ *be*-werkwoorden zijn, compleet met gemeenschappelijk betekenselement, maar later betekenisverschuiving en -specialisatie hebben ondergaan. Enkele voorbeelden van woorden met een oorspronkelijke en een nieuwere betekenis:

- *bedisselen*: betekent in het WNT onder andere ‘met de dissel (= bijl) bewerken’, maar in de *Van Dale* enkel nog ‘in orde brengen’;
- *begraven*: betekent zowel ‘graafwerk verrichten op’ als ‘ter aarde bestellen’;
- *bekoelen*: betekent zowel ‘koel maken’ als ‘koel worden’;
- *bekommeren*: betekent zowel ‘kommer veroorzaken’ als ‘zich zorgen maken’
- *beleggen*: betekent zowel ‘een oppervlakte bedekken door er iets op te leggen’ als ‘geld investeren in aandelen, obligaties of leningen’;
- *bepalen*: betekent zowel ‘met palen afzetten’ als ‘vaststellen’;
- *beschaven*: betekent zowel ‘met de schaaf gladmaken’ als ‘tot maatschappelijke ontwikkeling brengen’.

Naast de 22 werkwoorden met een transitief grondwoord zijn er nog 30 met een opvallende gelijkenis tussen grondwoord en afleiding. Die gelijkenis is bij deze 30 woorden echter nog veel sterker: grondwoord en afleiding betekenen (ongeveer) exact hetzelfde. Ze kregen dan ook de aanduiding ‘zelfde betekenis als grondwoord’. Twee duidelijke voorbeelden daarvan zijn *bedijen* en

⁷ Volgens Boij en Van Santen (1998: 14-16) doet betekenispecialisatie zich voor wanneer een woord onvoorspelbare betekenispecificaties krijgt, waardoor de betekenis niet meer puur een optelsom is van de betekenissen van de componenten. Het gevolg daarvan is dat “eenmaal gevormde gelede woorden met die onvoorspelbare betekenisaspecten in het lexicaal geheugen van de taalgebruiker moeten worden opgeslagen, om ervoor te zorgen dat ze met die betekenis opnieuw gebruikt kunnen worden”. Dat proces heet lexicalisatie.

bedanken. Zowel *dijen* en *danken* betekenen precies hetzelfde als hun respectievelijke afleidingen. Er zijn dan wel verschillen in gebruik, maar die zijn miniem en haast verwaarloosbaar⁸. Daardoor lijkt in sommige gevallen de vorming van het *be*-werkwoord zelfs behoorlijk nutteloos.

Tussen alle *be*-werkwoorden met een niet- of minder systematisch betekenisaspect zitten er 8 die wel een erg bijzonder gedrag vertonen: ze zijn niet transitief. Dat is opmerkelijk, aangezien Booij en Van Santen (1998: 219) verklaren dat *be*- altijd verplicht transitieve werkwoorden creëert, “wat ook de argumentstructuur moge zijn van het inputwerkwoord”. Concreet zijn dat *bedijen*, *bedijgen*, *behoren*, *bekeeuwen* (= flauwvallen), *bemoeien*, *berusten*, *bestaan* en *bezwijmen*. In de lijst kregen zij het label ‘intransitief’.

Uit al het voorgaande blijkt dat er heel wat *be*-werkwoorden zijn die niet volledig passen binnen het sjabloon van de prototypische *be*-werkwoorden. Er zijn vijf groepen die (gedeeltelijk) het systematische betekenisaspect missen:

- 52 formeel gelede *be*-werkwoorden waarvan de herkomst niet meer herkenbaar is (‘formeel geleed’)
bv. *bedriegen*, *bevelen*;
- 61 formeel gelede *be*-werkwoorden waarvan de herkomst wel nog zichtbaar is, maar waarbij er een andere, niet-systematische relatie is tussen het grondwoord en de afleiding (‘niet-systematisch betekenisaspect’)
bv. *begrijpen*, *bestaan*;
- 22 *be*-werkwoorden waarvan het grondwoord al transitief was: leunen qua betekenis dichter aan bij de ‘gewone’ *be*-werkwoorden (‘grondwoord was al transitief’)
bv. *benemen*, *bedienen*;
- 30 *be*-werkwoorden die zo goed als exact hetzelfde betekenen als hun grondwoord (‘zelfde betekenis als grondwoord’)
bv. *bedijen*, *bedanken*;
- 8 intransitieve *be*-werkwoorden (‘intransitief’ – kan overlappen met de andere vier groepen)
bv. *berusten*, *bestaan*.

Op het eerste gezicht lijkt het alsof we te maken hebben met vijf mooi afgebakende groepen, maar dat is slechts schijn. Bij de indeling is er tamelijk gevoelsmatig te werk gegaan, en vaak was het niet eenvoudig om te bepalen hoe sterk het betekenisaspect van een werkwoord precies verschilde van het gemeenschappelijke. *Beschuldigen*, dat ofwel van het substantief *schuld*, ofwel van het adjectief *schuldig* is afgeleid, werd bijvoorbeeld ingedeeld bij de woorden met een ‘niet-systematisch betekenisaspect’. Het betekent immers ‘zeggen dat iemand iets heeft gedaan’, wat nogal ver afstaat van ‘voorzien van schuld’ of ‘schuldig maken’, althans op het eerste gezicht. Want is ‘de schuld geven’ misschien een vorm van ‘voorzien van schuld’, of ‘beschouwen als schuldig’ een soort ‘schuldig maken’? Dat lijkt – met wat goede wil – alvast niet volstrekt onmogelijk, zeker als we rekening houden met de evoluties in betekenis die zowel grondwoorden als *be*-afleidingen

⁸ Zo zijn *danken* en *bedanken* in bijna alle gevallen inwisselbaar, maar ze vertonen toch enkele subtiele verschillen. *Danken* klinkt namelijk wat formeler. Bovendien kan het niet gebruikt worden in de betekenis die in *bedanken voor* naar voren komt, namelijk ‘weigeren’.

doormaken. Het zou kunnen dat het gemeenschappelijke betekenismoment oorspronkelijk wel aanwezig was, maar dat de huidige betekenis zich later daaruit heeft ontwikkeld. Het zijn die betekenisverschuivingen en -specialisaties die het allemaal nog moeilijker maken. Bij veel *be*-werkwoorden is het moeilijk te achterhalen wat exact de oorspronkelijke betekenis was. Het is dan ook onmogelijk en simpelweg te veel werk om voor elk werkwoord die oorspronkelijke betekenis na te gaan; we zullen dus moeten vertrouwen op onze intuïties. Het gevolg daarvan is dat de bovenstaande getallen geen absolute data zijn, maar slechts indicaties. De grenzen van de verschillende groepen zijn niet gemakkelijk te bepalen. Daarom spreken we het best van een continuüm: een continuüm dat zich uitstrekt van de prototypische *be*-werkwoorden (waarin het gemeenschappelijke betekenismoment zeer duidelijk aanwezig is) naar de minder prototypische *be*-werkwoorden (die met een niet-systematisch betekenisaspect, dat een beetje of heel veel kan verschillen van het systematische). De tweedeling tussen formeel gelede en 'gewone' *be*-werkwoorden zoals die in het *Morfologisch Handboek van het Nederlands* (De Haas & Trommelen 1993: 7) voorkomt, correspondeert dus niet volledig met de realiteit.

Er is een speciaal type van formeel gelede *be*-werkwoorden dat nog enige uitweiding verdient. Ook daarin is het gemeenschappelijke betekenselement niet terug te vinden, maar de oorzaak ligt niet in het feit dat het oorspronkelijke grondwoord verdwenen is. Wel is de specifieke herkomst van belang. Het zijn namelijk woorden die overgenomen zijn vanuit andere talen, en onder andere door middel van herinterpretatie en volksetymologie nu tot de *be*-afleidingen lijken te behoren. Deze twee aan het Duits ontleende woorden waren in oorsprong Duitse *be*-werkwoorden, maar zijn in onze taal formeel geleed, omdat Nederlandstaligen het grondwoord niet herkennen:

- *begeesteren*: < Duits *begeistern*
- *besjoechelen*: < Duits *beschummeln*

Daarnaast zijn er nog vier Bargoense woorden met een oorsprong in een andere taal:

- *bedibberen* (= praten over): < Jiddisch *medibberen*
- *beknijzen* (= bekijken): < Rotwelsch *bekneissen*
- *besjollemen* (= betalen): < Jiddisch *mesjollemen*
- *beschommelen* (= betalen): < Jiddisch *mesjollemen*

Net als de andere formeel gelede werkwoorden lijken deze zes op het eerste gezicht *be*-werkwoorden, maar al gauw blijkt dat er van een gemeenschappelijk en systematisch betekenismoment geen sprake is.

3.3 Productiviteit van de drie procedés

Om de productiviteit van de deverbale en de denominale *be*-werkwoorden te onderzoeken en te vergelijken, is er uitgezocht welke er nieuw zijn, met andere woorden niet voorkomen in de

historische woordenboeken. Dat bleken er niet zo veel te zijn: 30⁹ van de 547 deverbale en denominale *be*-werkwoorden in de Dikke Van Dale blijken na 1976 gevormd te zijn.

Erg interessant is de relatie tussen de deverbale en de denominale *be*-werkwoorden. Voor het eerst hebben we kunnen nagaan hoe de twee categorieën zich proportioneel tot elkaar verhouden (zie Tabel 11). Dat betekent dat we ook bij de 30 nieuwvormingen kunnen natrekken hoe het zit. Zijn die recent ontstane woorden nog steeds voornamelijk afleidingen van werkwoorden, of heeft de stijging van de denominale werkwoorden zich zover doorgezet dat ze nu zelfs domineren? Uit deze 30 woorden blijkt het laatste. Maar liefst 17 ervan hebben een substantief als grondwoord, tegenover 13 die zijn afgeleid van een werkwoord. De verhoudingen van de werkwoorden die in de voorbije vier decennia ontstaan zijn, ligt dus heel anders dan die van alle huidige *be*-werkwoorden samen, zoals Tabel 12 aantoont. We moeten voorzichtig zijn met deze conclusie, aangezien ze is afgeleid uit erg kleine aantallen. Toch blijkt het verschil significant te zijn¹⁰.

	alle deverbale en denominale <i>be</i> -werkwoorden		30 nieuwe deverbale en denominale <i>be</i> -werkwoorden	
ww	354	64,7 %	13	43,3 %
zn	193	35,3 %	17	56,7 %

Tabel 12: verhouding deverbale en denominale *be*-werkwoorden

Wat de deadjectivische *be*-werkwoorden betreft, is de situatie heel anders. Aangezien het aantal steeds zo miniem blijft, is het interessant om te onderzoeken of er in de voorbije eeuwen überhaupt nog wel nieuwe zijn ontstaan. Indien niet, kunnen we concluderen dat het procedé improductief is. Van alle 33 (mogelijk) deadjectivische *be*-werkwoorden uit de *Van Dale* werd nagegaan of ze al voorkwamen in de eerste helft van het WNT (de periode tussen 1551 en 1750). En inderdaad, zowat allemaal bleken ze toen al te bestaan. Dit zijn de 7 uitzonderingen:

- *bekorten* - staat wel in het MNW, en is dus toch geen nieuw woord.
- *belichten* - staat ook in het MNW, en is dus ook geen nieuw woord.
- *benuttigen* - datum oudste citaat: 1787¹¹.
- *begroenen* - datum oudste citaat: 1789.
- *bemoelijken* - datum oudste citaat: 1852.
- *bewerkstelligen*¹² - datum oudste citaat: 1803.
- *bezatten* - datum oudste citaat: 1903.

Deze gegevens bevestigen de vermoedens. De vijf laatste werkwoorden uit de lijst zijn kennelijk de recentst ontstane *be*-werkwoorden volgens het procedé [*be*- + [X]_A]_V. Na 1903 zijn er geen nieuwe meer geattesteerd. We moeten dus wat deze afleiding betreft het *Morfologisch Handboek van het*

⁹ Oorspronkelijk waren het er 36, maar 6 werden uit de lijst verwijderd omdat ze eigenlijk gewoon klankvarianten zijn van werkwoorden die al lang bestaan. Voorbeelden daarvan zijn *bepoeieren* (= *bepoederen*), *begrinten* (= *begrinden*) en *beridderen* (= *beredderen*).

¹⁰ $p \leq 0,05$

¹¹ Het oudste citaat dat bij het lemma vermeld staat.

¹² Afgeleid van het Middel- en Nieuwnederlands adjectief *werkstellig*, dat 'in werking zijnde' betekende.

Nederlands en de ANS gelijk geven: in tegenstelling tot de deverbale en de denominale, is de *be*-afleiding van adjectieven niet meer productief.

Uit dit alles kan afgeleid worden dat de belangrijkste evolutie die in de historische woordenboeken te zien was, zich heeft voortgezet. In die mate zelfs dat het procedé [*be*- + [X]_N]_V iets productiever is geworden dan [*be*- + [X]_V]_V, al moeten we voorzichtig zijn met die conclusie. [*be*- + [X]_A]_V blijft nog steeds een randverschijnsel. Sterker nog, alle (mogelijk) delectivische *be*-werkwoorden zijn al een hele tijd geleden ontstaan. Dit laatste procedé is dus volledig improductief geworden. De oorzaak ligt hoogstwaarschijnlijk in het concurrerende procedé [*ver*- + [X]_A]_V. Nu is het niet meer het prefix *be*-, maar het prefix *ver*-, dat gebruikt wordt om 'A maken/doen/worden' uit te drukken. Dat het op dit moment behoorlijk productief is, blijkt uit de ruime mogelijkheden. Naast de in het woordenboek opgenomen woorden *vergroenen* en *vergelen*, kan het, als de context erom vraagt, bijvoorbeeld gerust gebruikt worden in *verpaarsen* of *verblauwen*. Ook Vlaams Belanger Filip Dewinter illustreert dat wanneer hij het heeft over de 'verbruining' van het land ('Grootste verdienste Vlaams Belang?' 2014). Enkele andere onbestaande, maar allesbehalve onmogelijke woorden zijn *verdegelijken*, *verturksen*, *verstipten*, en *veroostersen*.

3.4 Conclusie

Voor het eerst in het hele onderzoek konden de gevonden *be*-werkwoorden benaderd worden vanuit onze hedendaagse intuïties over de betekenis van het prefix. Dat betekent dat we voor het eerst een accurater beeld hebben van de grondwoorden, omdat de totnogtoe altijd aanzienlijke categorie 'ww/zn' is geslonken tot enkele tientallen werkwoorden.

Volgens het *Morfologisch Handboek van het Nederlands* zijn deverbale en denominale *be*-afleidingen productief en delectivische improductief. De gegevens uit de *Dikke Van Dale* bevestigen dat. Het lijkt er zelfs op dat de deverbale zijn ingehaald door de denominale¹³. De evolutie die al begon in het ONW heeft zich dus ontegensprekelijk verdergezet. Verder bleek dat de strakke indeling van de *be*-werkwoorden die in de meeste grammatica's naar voren komt, amper beantwoordt aan de realiteit. Daarom werd geopteerd voor een continuüm van prototypische en minder prototypische *be*-werkwoorden.

¹³ Een mogelijke oorzaak daarvan is dat de denominale *be*-werkwoorden een handig instrument zijn om 'voorzien van iets' uit te drukken, een niet zo voor de hand liggende betekenis die op geen enkele andere manier kan worden verwoord. Het zou kunnen dat de deverbale minder productief zijn, doordat ze veel eenvoudiger op een andere manier parafraseerbaar zijn: het is ongeveer even gemakkelijk en economisch om *wonen in*, *fietzen op* en *antwoorden op* te zeggen, als *bewonen*, *befietzen* en *beantwoorden*.

Hoofdstuk 4 Be-werkwoorden op -igen

Een bijzondere groep *be*-werkwoorden zijn de werkwoorden die eindigen op *-igen*. Werkwoorden als *beëdigen* en *bekostigen* lijken op het eerste gezicht de adjectivisch. Toch bestaan woorden als *edig* of *kostig* niet en is het duidelijk dat de eigenlijke grondwoorden *eed* en *kost* zijn – substantieven dus. Wat doet die *-ig-* daar dan? En hoe is dit soort werkwoorden ontstaan? Daarover bestaan twee theorieën.

Volgens het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* van M. Philippa e.a. (2003-2009) ligt de oorzaak in “diverse ooit naast elkaar bestaande woordparen als *beangsten* (van *angst*) en *beangstigen* (van *angstig*), waardoor *be-en* en *be-igen* min of meer synoniem werden” (Philippa 2003-2009). Helemaal onmogelijk is deze verklaring niet, maar ze lijkt op zijn minst een beetje vreemd verwoord. Erg veel van dergelijke woordparen zijn er immers nooit geweest. In het Vroegmiddelnederlands, waarin het proces volgens Philippa e.a. begon, werden er slechts 2 aangetroffen. In het MNW zijn het er 14. Uit Tabel 13 en 14 blijkt dus weliswaar dat een aanzienlijk deel van de werkwoorden op *-igen* ook een equivalent op *-en* heeft, maar toch lijkt het wat onwaarschijnlijk dat deze, laten we zeggen 16, woorden hebben gezorgd voor een gelijkenschakeling van *be*-werkwoorden op *-en* en op *-igen*.

De *Historische grammatica van het Nederlands* van Schönfeld (1964: 207) biedt een plausibeler verklaring. De oorzaak voor het ontstaan van deze woorden zou herinterpretatie zijn. Oorspronkelijk waren er *be*-werkwoorden die waren afgeleid van een adjectief op *-ig*, zoals *beschuldigen* en *bezondigen*. Doordat in die woorden ook de substantieven *schuld* en *zonde* vervat zitten, werden ze vervolgens geherinterpreteerd als afleidingen van die substantieven, met een achtervoegsel *-ig*¹. Na [*be- + [X]_A*]_V werd zo [*be- + [X]_N + -ig*]_V eveneens productief. Het is pas toen door middel van dat laatste woordvormingsprocedé woorden ontstonden die onmogelijk een adjectief als grondwoord konden hebben (bv. *begiftigen*), dat het oorspronkelijk mentale proces van herinterpretatie zichtbaar is geworden in de taal.

Wat opvalt in de ANS, die er eveneens een alinea aan wijdt, is dat er vermeld wordt dat de *be-igen*-werkwoorden zijn opgebouwd uit “het voorvoegsel *be-*, een substantief en het achtervoegsel *-ig*” (E-ANS 2012). De mogelijkheid van een werkwoord of adjectief als grondwoord wordt dus expliciet uitgesloten. Bovendien wordt beweerd dat het procedé onproductief is. Of deze twee beweringen kloppen, zal in dit hoofdstuk onderzocht worden.

¹ Dat is trouwens niet eigen aan *be*-werkwoorden. Ook bij ‘gewone’ werkwoorden heeft dit herinterpretatieproces plaatsgevonden, met woorden als *stenigen*, *pijnigen* en *kruisigen*, die onomstotelijk van een substantief zijn afgeleid, als resultaat.

4.1 Be-werkwoorden op *-ighen* in het VMNW

Volgens het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* ontstonden de *be*-werkwoorden op *-ighen* in het Vroegmiddelnederlands. Daar zou het wel eens gelijk in kunnen hebben, want in het ONW staan er geen en in het VMNW komen er 4 voor (zie Tabel 13). Wat al meteen opvalt, is dat er één is (*beschadigen*) dat voor zover bekend enkel van het substantief *schade* kan zijn afgeleid. Ofwel betekent dat dat het herinterpretatieproces in deze periode al zover gevorderd was dat er al nieuwe *be-ighen*-woorden met een substantief als grondwoord werden gemaakt, ofwel bestond er in die tijd toch een ongeattesteerd adjectief *schadig*. De andere drie treffers hebben inderdaad meerdere mogelijke grondwoorden, waaronder telkens een adjectief en in twee gevallen ook een substantief: de ideale voedingsbodem voor herinterpretatie.

Uit de vier Vroegmiddelnederlandse *be-ighen*-werkwoorden blijkt dat werkwoorden eventueel ook in aanmerking komen als grondwoord. Dat is iets dat in geen enkel van de drie bovenstaande grammatica's vernoemd wordt, en de ANS sluit het zelfs expliciet uit. Maar misschien is dat wel logisch: de werkwoorden *sculdighen*, *sondighen* en *weldighen* betekenen immers ongeveer hetzelfde als hun *be*-tegenhangers. Een *be*-afleiding ervan lijkt dan ook nogal nutteloos. Waarschijnlijk bestonden beide vormen naast elkaar en waren ze eerder elkaars concurrent dan grondwoord en afleiding.

Trefwoord	Betekenis	Grondwoord
bescadighen	schade toebrengen	zn
besculdighen	beschuldigen	ww/zn/bn
besondighen	zich bezondigen	ww/zn/bn
beweldighen	overmeesteren	ww/bn

Tabel13: *be*-werkwoorden op *-ighen* in het VMNW

4.2 Be-werkwoorden op *-ig(h)en* in het MNW

In het MNW blijken de *be-ighen*-werkwoorden al wat talrijker te zijn: het zijn er 20 (zie Tabel 14). Toch zijn er bij die 20 slechts 2 die onmogelijk van een adjectief kunnen zijn afgeleid. De herinterpretatie heeft dus al wel plaatsgevonden, maar erg gangbaar is het procedé [*be-* + [*X*]_N + *-ig*]_V nog niet. Meer dan de helft (maar liefst 11) van de woorden behoort tot de categorie 'ww/zn/bn'. Als we er om de aangegeven redenen van uitgaan dat een werkwoord als grondwoord onmogelijk is, betekent dat dat die 11 werkwoorden ofwel van een adjectief, ofwel van een substantief zijn afgeleid: de ideale situatie voor een stijging van de productiviteit van het procedé [*be-* + [*X*]_N + *-ig*]_V en dus een toename van *be-ighen*-werkwoorden.

Trefwoord	Betekenis	Grondwoord
becondigen	bekendmaken	zn/bn
becrachtigen	overweldigen, onderwerpen	ww/zn/bn
beënissen	verenigen	ww/bn

beheiligen	heiligen	ww/zn/bn
belastigen	bemoelijken	zn/bn
belustigen	vermaken, amuseren	ww/zn/bn
bemachtigen	macht geven	ww/zn/bn
beruchten	beschuldigen	zn/bn
bescadigen	benadelen, schade doen	ww/zn
bescinigen	overtuigend bewijzen	zn/bn
besculdigen	beschuldigen	ww/zn/bn
beserigen	kwellen, bedroeven	ww/zn/bn
besichtigen	schouwen, inspecteren	zn/bn
besondigen	bezoedelen, zondigen	ww/zn/bn
bestadigen	bevestigen, bestendigen	ww/zn/bn
bestedigen	bevestigen	ww/zn/bn
betichtigen	betichten	ww/zn
betuchten	“bron van inkomsten aanwijzen, een vrucht aanwijzen, geven of vermaken”	ww/zn/bn (?)
beweldigen	bemachtigen, overheersen	ww/zn/bn
bewettigen	(een zaak) berechten	zn/bn

Tabel 14: *be*-werkwoorden op *-ig(h)en* in het MNW

4.3 *Be*-werkwoorden op *-igen* in de eerste helft van het WNT

Het lijkt erop dat er tussen 1551 en 1750 van die verwachte toename wel iets te zien is, al valt dat, gezien het verschil in grootte van de woordenboeken, niet met zekerheid te zeggen. Volgens Tabel 15 komen er in de eerste helft van het WNT 46 *be-igen*-werkwoorden voor. 25 ervan behoren tot de categorie '(ww/zn/bn)'. Daarnaast is er voor het eerst een aanzienlijk aantal woorden (7)³ dat enkel van een substantief kan afgeleid zijn en daarmee aantoont dat het procedé [*be-* + [X]_N + *-ig*]_V nu echt een zekere productiviteit heeft bereikt.

Trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beangstigen	angstig maken	zn/bn
beëdigen	onder ede iets verklaren	ww/zn
beëindigen	begrenzen	ww/zn
begelukzaligen	gelukzalig maken	ww/bn
begenadigen	met genade zegenen	ww/zn/bn
begiftigen	beschenken	zn
begoedigen	beschenken	zn

² De relatie tussen *betuchten* en *tucht((ig)en)* is niet erg duidelijk.

³ Hoogstwaarschijnlijk mogen de 4 werkwoorden met de bepaling 'ww/zn' daar ook worden bijgeteld.

begunstigen	een gunst, hulp doen genieten	zn/bn
behandigen	ter hand stellen	zn/bn
behartigen	overwegen, oplettend beschouwen	zn/bn
beheftigen	bevestigen	bn
beheiligen	heilig maken	ww/zn/bn
bejonstigen	begunstigen	ww/zn/bn
bekostigen	de kosten betalen van	zn
bekrachtigen	van kracht voorzien, sterken	zn/bn
bekunstigen	met kunst maken	zn/bn
beledigen	zich vrij maken	ww/bn
beledigen	leed doen ondervinden, kwellen	zn
bemachtigen	macht geven	ww/zn/bn
bematigen	matigen	ww/zn/bn
benaarstigen	naarstig trachten uit te voeren	bn
benoodigen	in nood brengen	ww/zn/bn
beruchten	verdacht maken	bn
beschadigen	benadelen, beschadigen	zn
beschuldigen	beschuldigen	zn/bn
bestedigen	besteden	ww/zn
bestendigen	staande houden, bewaren	onvindbaar
beveiligen	beschutten	ww/bn
beversigen	beversen, bedijken	bn
bevestigen	vastmaken	ww/bn
bevljhtigen	er werk van maken	zn/bn
bevochtigen	nat maken	ww/zn/bn
bevredigen	tot vrede brengen	ww/zn/bn
bewaardigen	iets waardig achten	ww/zn/bn
bewarigen	bewijzen	zn/bn
beweldadigen	overmeesteren	zn/bn
beweldigen	overmeesteren	zn/bn
bewetigen	met de wetenschap van iets voorzien	zn/bn
bewettigen	berechten	ww/zn/bn
bewilligen	overhalen	ww/zn/bn
bezadigen	tot kalmte brengen	ww/zn
bezedigen	zedig, kalm doen zijn	zn/bn
bezichtigen	gadeslaan, bespieden	zn
bezoldigen	huren tegen soldij	zn
bezondigen	bezoedelen, zondigen	ww/zn/bn
bezuinigen	zuinig gebruik maken van	bn

Tabel 15: be-werkwoorden op -igen in de eerste helft van het WNT

4.4 Be-werkwoorden op *-igen* in de tweede helft van het WNT

Tussen 1751 en 1976 is de situatie vergelijkbaar met die in de eeuwen ervoor. Ditmaal zijn er 41 *be-igen*-werkwoorden aanwezig (zie Tabel 16), waaronder 26 woorden in de categorie '(ww/zn/bn)'. Doordat hun aandeel zo groot blijft, wordt de mogelijkheid tot herinterpretatie in stand gehouden, waardoor het procedé [*be-* + [*X*]_N + *-ig*]_V productief kan blijven. De werkwoorden met de bepaling 'zn' (5) en waarschijnlijk ook die met 'ww/zn' (2) tonen aan dat dat nog steeds effectief zo is.

Trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beangstigen	angstig maken	ww/zn/bn
bebloedigen	met bloed bevleken	zn/bn
beëdigen	onder ede doen verklaren	ww/zn
beëindigen	begrenzen	ww/zn/bn
begenadigen	met genade zegenen	zn/bn
begiftigen	beschenken	zn
begoedigen	beschenken	zn
begunstigen	een gunst, hulp doen genieten	ww/zn/bn
behandigen	ter hand stellen	ww/zn/bn
behartigen	overwegen, oplettend beschouwen	ww/zn/bn
bekondigen	verkondigen	ww/zn/bn
bekostigen	de kosten betalen van	zn
bekrachtigen	van kracht voorzien, sterken	ww/zn/bn
beleedigen	leed doen ondervinden, kwellen	zn
bemachtigen	macht geven	ww/zn/bn
bemoedigen	aanmoedigen	ww/zn/bn
benaarstigen	naarstig trachten uit te voeren	bn
benoodigen	in nood brengen	ww/zn/bn
benuttigen	ten nutte maken, zijn voordeel doen met	ww/zn/bn
beruchtigen	verdacht maken	zn/bn
beschadigen	benadelen, beschadigen	ww/zn/bn
beschuldigen	beschuldigen	zn/bn
bespoedigen	spoediger doen plaatshebben	ww/zn/bn
bestadigen	vastmaken, bevestigen	ww/zn/bn
bestendigen	staande houden, bewaren	onvindbaar
beveiligen	beschutten	ww/bn
bevestigen	vastmaken	ww/bn
bevljhtigen	er werk van maken	zn/bn
bevochtigen	nat maken	ww/zn/bn
bevredigen	tot vrede brengen	ww/zn/bn
beweldadigen	overmeesteren	zn/bn
bewerkstelligen	te werk stellen, uitvoeren	ww/zn
bewettigen	berechten	ww/zn/bn
bewilligen	overhalen	ww/zn/bn

bezadigen	tot kalmte brengen	ww/bn
bezaligen	zalig, gelukkig maken	ww/bn
bezichtigen	gadeslaan, bespieden	ww/zn/bn
bezoldigen	huren tegen soldij	zn
bezondigen	bezoedelen, zondigen	ww/zn/bn
bezuinigen	zuinig gebruik maken van	ww/bn

Tabel 16: *be*-werkwoorden op *-igen* in de tweede helft van het WNT

4.5 *Be*-werkwoorden op *-igen* in de *Dikke Van Dale*

Pas bij de 30 *be-igen*-werkwoorden in de *Van Dale* ontstaat er enige opheldering wat de grondwoorden betreft. Van elk werkwoord dat erin voorkomt, werd de huidige betekenis onder de loep genomen om te bepalen welk grondwoord er het best mee correspondeert. Het resultaat staat in Tabel 17. Daaruit blijkt dat het vermoeden dat al bij de 4 *be*-werkwoorden op *-ighen* in het VMNW werd geopperd, klopt: op één uitzondering na zijn er geen deverbale *be-igen*-werkwoorden. Zelfs de deadjectivische blijken helemaal niet meer zo talrijk te zijn: er zijn er slechts 3 aanwezig, plus 13 die naast deadjectivisch ook denominaal kunnen zijn. We moeten de ANS dus gelijk geven: de *be-igen*-woorden bestaan uit “het voorvoegsel *be-*, een substantief en het achtervoegsel *-ig*” (E-ANS 2012); werkwoorden zijn uitgesloten als grondwoord.

Er is dan ook een verklaring voor het bestaan van *bevestigen*, het enige deverbale *be-igen*-werkwoord. Hoewel dat werkwoord al een hele tijd geleden is ontstaan (het komt voor het eerst voor in het WNT), is het niet formeel geleed: het werkwoord *vestigen* komt ook nog voor in onze taal. Die analyse lijkt echter wat kort door de bocht. In het WNT is ook het adjectief *vestig* (= vast) aangetroffen, en in het MNW komt zelfs het substantief *veste* (= vastheid, betrouwbaarheid) voor. Het lijkt veel logischer en waarschijnlijker dat het van een van die twee woorden is afgeleid. De kans is groot dat toevallig enkel het werkwoord is overgeleverd, waardoor het nu lijkt alsof dat het grondwoord is, terwijl *bevestigen* hoogstwaarschijnlijk van het adjectief is afgeleid – het betekent immers ‘vast maken’. Op die manier is *bevestigen* eigenlijk toch een formeel geleed woord: de gebruikelijke relatie tussen grondwoord en afleiding is niet zichtbaar voor de taalgebruiker.

Bestatigen (= vaststellen, constateren) is ook zonder twijfel formeel geleed. Het is waarschijnlijk de huidige versie van het Middel- en Nieuwnederlandse *bestadigen*. De herkomst (‘ww/zn/bn’) is niet meer zichtbaar in het Nederlands, maar we kunnen er wel van uitgaan dat het woord is gevormd met het adjectief *stadig* of het substantief *stade*. Het past dus wel perfect bij de andere *be-igen*-werkwoorden, al is dat in het huidige Nederlands niet meer waarneembaar. Kortom, alle huidige *be-igen*-werkwoorden passen in het procedé $[be- + [X]_N + -ig]_V$ of $[be- + [X]_A^4]_V$. Enkel *beveiligen* en *bezuinigen* zijn zeker gevormd aan de hand van dat laatste procedé; voor de rest is het bij de 10 werkwoorden met ‘zn/bn’ onzeker welk procedé er juist aan de basis ervan ligt. Uiteindelijk maakt

⁴ Het spreekt vanzelf dat het daarbij gaat om adjectieven op *ig*, zoals *angstig* en *schuldig*.

dat echter weinig uit en is het niet nodig om dat precies te weten. Wat telt, is dat hun betekenis duidelijk is voor de taalgebruiker en dat het woord daardoor kan functioneren in de taal.

Wat de productiviteit van het procedé betreft, lijkt de ANS eveneens gelijk te hebben. Er is tegenover de vorige periode maar één *be-igen*-woord bijgekomen, meer bepaald *benadeligen*. Bovendien voelt het voor taalgebruikers niet erg vanzelfsprekend aan om nog nieuwvormingen te produceren. Alles wijst erop dat [*be-* + [*X*]_N + *-ig*]_V nu improductief is. In de voorbije eeuwen heeft het weliswaar een zekere productiviteit gekend, maar die productiviteit is altijd zeer beperkt gebleven en is nu zelfs volledig verdwenen. De oorzaak daarvan ligt waarschijnlijk in het concurrerende procedé [*be-* + [*X*]_N]_V. Dat heeft precies hetzelfde gemeenschappelijke betekenselement als [*be-* + [*X*]_N + *-ig*]_V, maar het is veel logischer, omdat er geen betekenisloos element *-ig* in voorkomt. Taalgebruikers zullen dus, wanneer ze bijvoorbeeld ‘voorzien van deuren’ willen uitdrukken, opteren voor *bedeuren* en niet meer voor *bedeurigen*.

Trefwoord	Grondwoord
beangstigen	zn/bn
beëdigen	zn
beëindigen	zn
begenadigen	zn
begiftigen	zn
begunstigen	zn
behartigen	zn
bekostigen	zn
bekrachtigen	zn/bn
beledigen	zn
bemachtigen	zn/bn
bemoedigen	zn
benadeligen	zn
benuttigen	zn/bn
beschadigen	zn
beschuldigen	zn/bn
bespoedigen	zn/bn
bestatigen	formeel geled
beveiligen	bn
bevestigen	ww
bevljhtigen	zn/bn
bevochtigen	zn/bn
bevoordeligen	zn
bevredigen	zn/bn
bewerkstelligen	bn
bewilligen	zn/bn
bezichtigen	zn
bezoldigen	zn
bezondigen	zn
bezuinigen	bn

Tabel 17: *be*-werkwoorden op *-igen* in de Dikke Van Dale

4.6 Conclusie

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op de *be*-werkwoorden die eindigen op *-igen*. Dit bijzondere soort werkwoorden ontstond al in het Vroegmiddelnederlands, doordat de adjectivische werkwoorden als *beschuldigen* werden geherinterpreteerd als denominale, die dan een extra (betekenisloos) morfeem *-ig* hadden. Vanaf het moment dat die herinterpretatie had plaatsgevonden, konden er nieuwe woorden ontstaan volgens het procedé [*be-* + [*X*]_N + *-ig*]_V, met exact dezelfde betekenis als de werkwoorden die ontsproten aan het procedé [*be-* + [*X*]_N]_V.

De uitleg die de ANS geeft over deze werkwoorden, blijkt te kloppen en kon gestaafd worden met concrete aantallen. Enerzijds werd het oordeel van de ANS over de grondwoorden bevestigd: hoewel er over de woorden in de historische woordenboeken nog een zekere twijfel bestaat (er zijn erg veel woorden die strikt gezien ook deverbale afleidingen zouden kunnen zijn), brengt een intuïtievare analyse van de *be-igen*-werkwoorden in de *Dikke Van Dale* verduidelijking. De overgrote meerderheid van de woorden is denominaal. Anderzijds blijkt ook dat de afleiding, die een hele tijd (een beetje) productief was, inmiddels volledig improductief is geworden.

Hoofdstuk 5 *Be*-adjectieven en -substantieven

In de inleiding werden ze al kort vernoemd: *be*-adjectieven en *be*-substantieven. Deze woorden hebben een bijzondere status in onze taal. Ze lijken te zijn afgeleid van *be*-werkwoorden, maar eigenlijk functioneren ze autonoom. In morfologische handboeken worden ze amper vermeld. Misschien zorgt hun geringe aantal er wel voor dat ze gemakkelijk over het hoofd worden gezien. Dit hoofdstuk gaat er wel op in.

5.1 *Be*-adjectieven

Regelmatig duiken er in ons taalgebruik woorden als *belegen*, *bebrild* en *benodigd* op. Ze lijken voltooid deelwoorden van *be*-werkwoorden te zijn, maar de woorden *beliggen*, *bebrillen* en *benodigen* bestaan helemaal niet. Daarom zijn dergelijke woorden pseudodeelwoorden. Wat opvalt is dat ze qua betekenis ook niet erg dicht bij de *be*-werkwoorden staan. Ze drukken namelijk vaker een toestand dan een handeling uit: hoe iemand of iets eruit ziet, hoe iemand zich voelt... Of dat verschil ook betekent of we hier met een apart woordvormingsprocedé ($[be- + [X]_{V/N/A} + -t/-d]_A$) te maken hebben, is een interessante vraag. In elk geval is het gemeenschappelijke betekenselement van de *be*-werkwoorden – een handeling die ergens op wordt uitgevoerd – in de meeste gevallen ver te zoeken. De parafrasering ‘voorzien van N’ is dikwijls nog wel mogelijk. Het is daarom te verwachten dat er over het algemeen meer denominale *be*-adjectieven zijn dan deverbale. Onder andere dat is wat hier onderzocht zal worden. Ook het ontstaan en de evolutie van deze bijzondere groep woorden komen aan bod.

5.1.1 *Be*-adjectieven in het VMNW

In het hele VMNW staan er 16 adjectieven¹ die een deelwoord van een *be*-werkwoord lijken te zijn, maar waarvan dat *be*-werkwoord niet in het woordenboek staat. Het spreekt vanzelf dat we daaruit niet zomaar mogen concluderen dat het om pseudodeelwoorden gaat. Het VMNW geeft namelijk een vrij onvolledig beeld van de toenmalige taal: het kan best dat van sommige werkwoorden enkel

¹ Zie BIJLAGE 7: VMNW (1200-1300): ADJ & SUBST

het voltooid deelwoord is overgeleverd (dat dan het etiket ‘adjectief’ heeft gekregen), en het werkwoord niet. En inderdaad: bij 14 van de 16 aangetroffen *be*-adjectieven staat er ‘part. perf.’. Over twee daarvan (*bescroven* en *beworren*) kunnen we ongeveer zeker zijn: de klankverandering verraaft dat ze vermoedelijk van respectievelijk *bescruven* en *bewerren* komen. Over de rest bestaat geen uitsluitel, al moeten we zeggen dat de kans dat ze voltooid deelwoorden zijn, wel erg groot is. Waarschijnlijk is de vorming van pseudodeelwoorden met *be-* pas later op gang gekomen, toen de *be*-afleiding productiever werd en ook een duidelijker gemeenschappelijk betekenselement kreeg.

Hoogstwaarschijnlijk zijn deze 16 *be*-adjectieven dus gewoon sporen van 16 extra *be*-werkwoorden. Toch is hier al het patroon te zien dat we verwachten van echte *be*-adjectieven: bij de 16 woorden zijn er meer die (mogelijk) van een substantief zijn afgeleid dan die (mogelijk) van een werkwoord zijn afgeleid (zie Tabel 18). Gezien de lage aantallen en de aanduidingen als ‘part. perf.’ is er veel kans dat dat louter toeval is, maar toch is het niet uit te sluiten dat dit al de eerste tekenen zijn van een apart procedé [*be-* + [*X*]_{V/N/A} + *-t/-d*]_A.

Grondwoord	Aantal	%
ww	2	12,5
zn	4	25,0
bn	0	0
ww/zn	5	31,3
ww/bn	2	12,5
zn/bn	0	0
ww/zn/bn	0	0
andere ²	1	6,3
onvindbaar	2	12,5
Totaal	16	100

Tabel 18: grondwoorden van de *be*-adjectieven in het VMNW

5.1.2 *Be*-adjectieven in het MNW

In het MNW zijn de *be*-adjectieven al een heel stuk talrijker. Maar liefst 43 komen erin voor³. Een aantal daarvan zijn – net als in het VMNW – volgens het woordenboek eigenlijk een voltooid deelwoord, maar deze keer zijn dat er slechts 17⁴. Een oorzaak daarvan kan liggen in het feit dat het woordenboek door andere mensen gemaakt is, met andere accenten en prioriteiten. Anderzijds kan het ook dat pseudodeelwoorden zoals ons *bebrild* en *belegen* nu echt in gebruik komen. Waarschijnlijk is dat laatste het geval: de kans is redelijk klein dat bijvoorbeeld *bebiert* (= van bier doortrokken), *bebraemt* (= met braamstruiken begroeid) en *bedorent* (= met dorens begroeid) deelwoorden zijn van *bebieren*, *bebraemen* en *bedorenen*. Het is dan wel moeilijk te bepalen welke

² Het woord in kwestie is *besondert*, dat zowel van het werkwoord *sonderen* als van het voorzetsel *sonder* zou kunnen afgeleid zijn.

³ Zie BIJLAGE 8: MNW (1250-1550): ADJ & SUBST

⁴ De vraag is natuurlijk wel hoe juist deze oordelen zijn. Een frappant voorbeeld is *benoot*. Volgens het MNW is dat het deelwoord van *benoden*, “doch uitsluitend als deelw. bnw. gebruikt”.

adjectieven precies deelwoorden zijn van ongeattesteerde werkwoorden en welke pseudodeelwoorden zijn, toch kunnen we alvast besluiten dat de pseudodeelwoorden in deze periode opgang maken.

Als dat zo is, betekent dat dat er een apart woordvormingsprocedé is ontstaan. Zoals alle andere eerder beschreven uitbreidingen van de *be*-afleiding, is dat gebeurd door middel van herinterpretatie. Doordat woorden als het Middelnederlandse *bebloeden* ook veel in hun voltooid vorm werden voorkwamen, herinterpreteerde men *bebloed*⁵ als gevormd door een eigen procedé, meer bepaald $[be- + [X]_N + -t/-d]_A$. Daardoor werd dat procedé eveneens productief en werd het mentale proces van herinterpretatie zichtbaar. Het procedé kreeg daarbij een ietwat andere betekenis, namelijk ‘voorzien van X’, ‘bedekt met X’. Of ook $[be- + [X]_V + -t/-d]_A$ en $[be- + [X]_A + -t/-d]_A$ productief werden, is een vraag die pas gaandeweg zal kunnen worden beantwoord. In het MNW zijn er immers nog te veel woorden die sporen zijn van ongeattesteerde *be*-werkwoorden en woorden die meerdere woordsoorten als grondwoord kunnen hebben, zodat een oordeel over het grondwoord vaak onmogelijk is.

Toch is er wat dat grondwoord betreft al een verschuiving te zien ten opzichte van de *be*-werkwoorden: hoewel daarbij de deverbale nog dominant zijn, winnen hier de denominale *be*-adjectieven (zie Tabel 19). De betekenis van de woorden is navenant: een heel aantal *be*-adjectieven focussen niet op een handeling, maar op een toestand waarin iets ‘voorzien is van’ of ‘bedekt is met’ iets. Daarnaast bevat de categorie ‘ww/zn’, net als bij de *be*-werkwoorden in deze periode, een aanzienlijk deel van de woorden. Omdat de denominale afleidingen zo opvallend in de meerderheid zijn, kunnen we niet anders dan besluiten dat het er alvast op lijkt dat enkel $[be- + [X]_N + -t/-d]_A$ productief is.

Grondwoord	Aantal	%
ww	8	18,6
zn	12	27,9
bn	0	0
ww/zn	19	44,2
ww/bn	3	7,0
zn/bn	1	2,3
ww/zn/bn	0	0
andere	0	0
onvindbaar	0	0
Totaal	43	100

Tabel 19: grondwoorden van de *be*-adjectieven in het MNW

Kortom, het aparte procedé $[be- + [X]_{V/N/A} + -t/-d]_A$ (of misschien enkel $[be- + [X]_N + -t/-d]_A$) doet in het Middelnederlands definitief – zij het voorzichtig – zijn intrede. Er worden met andere woorden voor het eerst adjectieven gevormd met het prefix *be*-, zonder dat die een voltooid deelwoord van een *be*-werkwoord hoeven te zijn.

⁵ Dit is vanzelfsprekend maar een voorbeeld. Het is moeilijk te zeggen bij welke woorden de herinterpretatie precies plaatsvond.

5.1.3 *Be*-adjectieven in de eerste helft van het WNT

In de eerste helft van het WNT staan er 67 *be*-adjectieven⁶. Aangezien het WNT claimt volledig te (willen) zijn, mogen we er deze keer van uitgaan dat dit stuk voor stuk pseudodeelwoorden zijn, en geen voltooide deelwoorden. Het heeft vast daarmee te maken dat de dominantie van de denominale afleidingen hier pas echt frappant wordt (zie Tabel 20). Woorden als *beambt*, *bediamant*, *bedroesemd*, *befluweeld*, *bekinderd*, *betulband*, *bevleesd* en *bevienschap* doen dan ook sterk denken aan het soort *be*-adjectieven dat we vandaag de dag gebruiken. Heel wat woorden uit de lijst drukken een toestand, een eigenschap uit. Ze beschrijven hoe iets of iemand eruit ziet, waarmee iets of iemand bedekt is of waarvan iets of iemand voorzien is. In veel gevallen zou een infinitiefvorm (bv. *bekinderen*, *bediamanten*) tamelijk vreemd aandoen. Iemand voorzien van kinderen of iets voorzien van diamanten is namelijk geen erg alledaagse bezigheid. Het aparte procedé [*be-* + [*X*]_{N(V/A)} + *-t/-d*]_A maakt in deze periode ontegensprekelijk deel uit van het Nederlands. Het is bovendien tamelijk productief.

Grondwoord	Aantal	%
ww	10	14,9
zn	31	46,2
bn	0	0
ww/zn	20	29,9
ww/bn	2	3,0
zn/bn	1	1,5
ww/zn/bn	0	0
Andere	0	0
onvindbaar	3	4,5
Totaal	67	100

Tabel 20: grondwoorden van de 67 *be*-adjectieven in de eerste helft van het WNT

Net als bij de *be*-werkwoorden in dezelfde periode is er nog steeds een aanzienlijke categorie ‘ww/zn’, waardoor de eigenlijke verdeling tussen deverbale en denominale *be*-adjectieven nog gedeeltelijk verborgen blijft. Pas in de analyse van onze hedendaagse *be*-afleidingen komt daar verandering in. Toch is er opnieuw een vermoeden dat enkel de denominale *be*-adjectieven productief zijn. Wat de deadjectivische betreft, kunnen we behoorlijk zeker van hun improductiviteit. Over de deverbale bestaat nog twijfel. Kortom, we kunnen aannemen dat [*be-* + [*X*]_N + *-t/-d*]_A zeker productief is, en [*be-* + [*X*]_V + *-t/-d*]_A misschien ook.

⁶ Zie BIJLAGE 9: WNT (1551-1750): ADJ & SUBST

5.1.4 *Be*-adjectieven in de tweede helft van het WNT

Ook bij de 52 *be*-adjectieven in de tweede helft van het WNT⁷ heeft de categorie ‘ww/zn’ een flink aandeel. Toch doen de denominale afleidingen het opnieuw nog beter, zoals blijkt uit Tabel 21. Er is dus ongeveer hetzelfde patroon te zien als in de eerste helft van het WNT.

Grondwoord	Aantal	%
ww	8	15,4
zn	22	42,3
bn	0	0
ww/zn	17	32,7
ww/bn	1	1,9
zn/bn	1	1,9
ww/zn/bn	0	0
andere ⁸	1	1,9
onvindbaar	2	3,8
Totaal	52	100

Tabel 21: grondwoorden van de 52 *be*-adjectieven in de tweede helft van het WNT

5.1.5 *Be*-adjectieven in de *Dikke van Dale*

De *be*-adjectieven doen het erg goed in het huidige Nederlands: in de *Dikke Van Dale* staan er maar liefst 84⁹. Om het grondwoord te bepalen, is er deze keer afgegaan op de huidige intuïties omtrent het prefix *be*-, met als gevolg dat de categorie ‘ww/zn’, net als bij de *be*-werkwoorden, haast is verdwenen en nu de eigenlijke verdeling van deverbale en denominale afleidingen zichtbaar is (zie Tabel 22).

Grondwoord	Aantal	%
ww	8	9,5
zn	47	56,0
bn	1	1,2
ww/zn	5	6,0
ww/bn	0	0
zn/bn	0	0
ww/zn/bn	0	0
formeel geled	17	20,2
onvindbaar	6	7,1
Totaal	84	100

Tabel 22: grondwoorden van de 84 *be*-adjectieven in de *Dikke Van Dale*

⁷ Zie BIJLAGE 10: WNT (1750-1976): ADJ & SUBST

⁸ *Behoedanigen* komt van het vragend of betrekkelijk voornaamwoord *hoedanig*.

⁹ Zie BIJLAGE 11: DVD (1880-2011): ADJ & SUBST

Wat daarbij opvalt, is dat er slechts 8 zijn met een werkwoord als grondwoord (en nog eens 5 waarbij dat ook een mogelijkheid is), tegenover maar liefst 47 met een substantief als grondwoord (plus 5 waarbij dat ook mogelijk is). Het vermoeden dat die laatste de enige productieve *be*-adjectieven zijn, wordt zo nog versterkt. Om te onderzoeken of dat ook echt zo is, werden alle woorden uit de categorie ‘ww’ opgezocht in de vier historische woordenboeken, om te zien of ze, hoewel ze nu wel pseudodeelwoorden zijn, oorspronkelijk gewoon voltooide deelwoorden waren van werkwoorden die nu verdwenen zijn. En inderdaad, *bebliksemd*, *bedreuteld*, *beduizeld*, *beleggen*, *beloken*, *bemeten*, *bepimpeld* en *berooïd* blijken van de inmiddels teloorgegane werkwoorden *bebliksemen*, *bedreutelen*, *beduizelen*, *beliggen*, *beluiken*, *bemeten*, *bepimpelen* en *berooïen*¹⁰ te zijn afgeleid. Ook *benodigd*, het enige *be*-adjectief dat van een adjectief is afgeleid, vindt zijn oorsprong in het werkwoord *benodigen*. Het zijn dus louter sporen van vroeger gebruikte werkwoorden. We mogen er dus van uitgaan dat $[be- + [X]_N + -t/-d]_A$ het enige productieve procedé is¹¹.

Net als bij de *be*-werkwoorden zijn er bij de hedendaagse *be*-adjectieven een aantal formeel gelede die zijn overgenomen uit het Jiddisch, waardoor de herkomst niet duidelijk is voor de gemiddelde spreker, en er geen systematische betekeniselement aanwezig is. Alle vier zijn ze afgeleid van het Jiddisch *betoech*:

- *betjoecht* (= leep);
- *betjoekt* (= leep);
- *betoeft* (= goed af);
- *betoeëgd* (= goed af).

5.1.6 Conclusie

In het VMNW zijn de eerste sporen van *be*-adjectieven al te vinden. Toch onderscheiden ze zich later pas langzaam meer een meer van de *be*-werkwoorden. Ze krijgen een heel eigen karakter, doordat ze geen handeling, maar een toestand weergeven. Daardoor zijn, in tegenstelling tot bij de *be*-werkwoorden, de denominale afleidingen dominant. Zo dominant, dat blijkt dat $[be- + [X]_N + -t/-d]_A$ zelfs het enige productieve procedé is om *be*-adjectieven te vormen. Sterker nog, de kans is groot dat het altijd het enige productieve procedé voor *be*-adjectieven is geweest en dat dus $[be- + [X]_V + -t/-d]_A$ en $[be- + [X]_A + -t/-d]_A$ nooit productiviteit hebben gekend. Dat zou betekenen dat alle deverbale en deadjectivische *be*-adjectieven die in de verschillende woordenboeken zijn aangetroffen, geen pseudodeelwoorden, maar voltooide deelwoorden zijn. Hun infinitief is dan toevallig niet overgeleverd, of al een tijd verdwenen uit het taalgebruik. In elk geval is aangetoond dat de *be*-adjectieven niet zomaar afleidingen zijn van *be*-werkwoorden, maar een geheel eigen betekenis hebben, en daarom ook een geheel eigen woordvormingsprocedé.

¹⁰ Enkel over *berooïen* is er twijfel. Het staat dan wel als verwijlslemma in het WNT, maar volgens de beschrijving is het slechts “eene enkele maal” aangetroffen, en is het waarschijnlijk afgeleid van *berooïd*, dat opgevat is als een voltooid deelwoord.

¹¹ Waarschijnlijk is het ook het enige procedé dat in hele de geschiedenis van onze taal ‘echte’ *be*-adjectieven heeft genereerd.

5.2 Be-substantieven

Naast *be*-werkwoorden en *be*-adjectieven komen er ook *be*-substantieven voor. Voorbeelden uit het huidige Nederlands zijn *bedrading* en *bedaking*. Ze lijken van de respectievelijke werkwoorden *bedraden* en *bedaken* te zijn afgeleid, maar die bestaan niet. Hun situatie is dus vergelijkbaar met die van de *be*-adjectieven. Daarom zal ook hier onderzocht worden hoe ze zich juist verhouden tot de *be*-werkwoorden, volgens welke procedés ze ontstaan¹² en of die procedés productief zijn.

5.2.1 Be-substantieven in het VMNW

In het VMNW is er maar één *be*-substantief te vinden¹³, namelijk *bescattinghe* (= belasting), dat het substantief *scat* als grondwoord heeft. Door de uitgang *-inghe* lijkt het alsof het van een werkwoord *bescatten* is afgeleid, maar dat staat niet in het woordenboek. Toch hebben we hier waarschijnlijk niet te maken met een écht *be*-substantief: de kans dat het oorspronkelijke *be*-werkwoord toevallig niet is geattesteerd, is aanzienlijk. Dat er slechts één werd gevonden, versterkt dat vermoeden nog.

5.2.2 Be-substantieven in het MNW

In het MNW komen er 6 *be*-substantieven voor¹⁴:

- *bedranginge* = overlast, moeite (zn);
- *beëninge* = vereniging, enigheid, overeenkomst (ww/bn);
- *beordinge* = verordening (ww/zn);
- *berimpelinge* = rimpeligheid (ww/zn);
- *bescaduwinge* = schaduw (zn);
- *beveinsinge* = veinzerij (ww).

Uit dat geringe aantal blijkt dat ze nog steeds een randfenomeen zijn. De vraag is natuurlijk weer of ze wel echte *be*-substantieven zijn, dan wel of ze gewoon afgeleid zijn van ongeattesteerde *be*-werkwoorden. *Beëninge* is het enige woord waarbij vermeld staat dat het een afleiding is van een werkwoord (*beënen*). Of dat bij de andere woorden ook het geval is, daar hebben we het raden naar. De kans is in elk geval groot: het MNW geeft nog steeds een erg selectief beeld van de toenmalige taal.

Wat hun betekenis betreft, zijn deze woorden zeer divers. In *beveinsinge* is de handeling van het veinzen nog duidelijk aanwezig, maar bij de rest is dat heel wat minder. *Beordinge* kan zowel naar de daad van het verordenen verwijzen als naar het product ervan, de wettelijke bepaling die vastgelegd wordt. Dat laatste zien we ook terug in de overige vier woorden: ze zijn het resultaat van de handeling die in het werkwoord vervat zit. Dat resultaat kan tamelijk abstract (en duidelijk gelinkt

¹² Is dat dan enkel [*be-* + [*X*]_N + *-ing*]_N – aangezien *dak* en *haar* beide substantieven zijn –, of ook [*be-* + [*X*]_{V/A} + *-ing*]_N?

¹³ Zie BIJLAGE 7: VMNW (1200-1300): ADJ & SUBST

¹⁴ Zie BIJLAGE 8: MNW (1250-1550): ADJ & SUBST

aan de handeling) zijn, bijvoorbeeld *beëninge* en *berimpelinge*, maar ook erg concreet zoals in *bedranginge* en *bescaduwinge*. Vooral de betekenis van die laatste twee woorden leunt al sterk aan tegen die van hedendaagse *be*-substantieven. Net als bij de *be*-adjectieven gaat het niet echt om de handeling die het werkwoord noemt, maar waar die *be*-adjectieven een toestand of een eigenschap weergeven, focussen de *be*-substantieven eerder op het resultaat of het product van de handeling. Dat verschil in betekenis heeft misschien wel te maken met het grondwoord: een derde is zeker van een substantief afgeleid, terwijl het bij de *be*-werkwoorden in dezelfde periode gaat om slechts 4 procent. Hoewel het gaat om kleine aantallen en conclusies dus wat gewaagd zijn, zullen we in de volgende periodes effectief zien dat de denominale *be*-substantieven dominant worden. Toch zegt dat voor hetzelfde geldt nog niets over de status van deze 6 Middelnederlandse woorden; zoals blijkt uit de *be*-substantieven in de eerste helft van het WNT, is de kans klein dat het al echte *be*-substantieven zijn.

5.2.3 *Be*-substantieven in de eerste helft van het WNT

Dat de 6 *be*-substantieven uit het MNW¹⁵ hoogstwaarschijnlijk slechts afleidingen van *be*-werkwoorden zijn en er dus (vooralnog) geen apart woordvormingsprocedé ($[be- + [X]_{N(V/A)} + -ing]_N$) is ontstaan, wordt bevestigd door de aangetroffen *be*-substantieven in de eerste helft van het WNT, tussen 1551 en 1750. Het zijn er namelijk maar twee: *beluchting* en *beversting* (= uitstel, verdaging). Beide woorden kunnen zowel van een werkwoord als van een substantief zijn afgeleid.

Als we de volledigheidscclaim van het WNT blindelings geloven, moeten we aannemen dat deze twee woorden echte *be*-substantieven zijn. Toch is dat, gezien het haast verwaarloosbare aantal, tamelijk onwaarschijnlijk. Vermoedelijk bestonden de werkwoorden *beluchten* en *beversten* wel, maar zijn ze door allerhande praktische oorzaken, die Matthias De Vries zo treffend weet te beschrijven, niet in het woordenboek terechtgekomen.

5.2.4 *Be*-substantieven in de tweede helft van het WNT

In de tweede helft van het WNT (tussen 1751 en 1976) doen de *be*-substantieven het iets beter. Er werden er 10 aangetroffen¹⁶, waaronder opvallend veel in de categorie ‘ww/zn’

- *bebakening* (ww/zn);
- *bedaking* (ww/zn);
- *bedrading* (ww/zn);
- *beharing* (ww/zn);
- *beluchting* (ww/zn);
- *benaming* (ww/zn);
- *bewerktuiging* (zn);
- *bewijzering* (zn);
- *bewoording* (ww/zn);
- *bezending* (ww).

¹⁵ Zie BIJLAGE 9: WNT (1551-1750): ADJ & SUBST

¹⁶ Zie BIJLAGE 10: WNT (1750-1976): ADJ & SUBST

Hoewel het er vijf keer zoveel zijn als in de vorige periode, is hun status nog steeds twijfelachtig. Het begint erop te lijken dat er een apart woordvormingsprocedé is ontstaan. Zeker de betekenis van de woorden doet dat vermoeden. Het prefix *be-* omvat dan wel hetzelfde betekenismoment als dat van de *be-*werkwoorden, maar hun focus ligt toch ergens anders. Woorden als *bedrading*, *bedaking*, *benaming* en *bewoording* benoemen namelijk geen handeling, maar eerder een voorwerp of een situatie die eventueel het resultaat is van een handeling. Bij *beharig* is dat het duidelijkst: het woord benoemt de haren op het lichaam van een mens of een dier; het kan dus niet zijn afgeleid van een werkwoord *beharen*, aangezien dat een handeling is die je zowat enkel op een strijkstok kan uitvoeren. Het spreekt vanzelf dat *beharig* simpelweg verwijst naar haren en niet naar de handeling van het 'beharen'.

Die betekenis doet sterk denken aan een ander affix, namelijk het circumfix *ge-te*, dat voorkomt in woorden als *gevogelte*, *gebladerte*, *gebeente*, *geboomte* en *gebergte*. Volgens het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* (Philippa e.a. 2003-2009) vormt dat "uit enkelvoudige substantieven collectieve substantieven". Een woord als *gebladerte* betekent dus 'de gezamenlijke bladeren van een of meer planten', *gebeente* 'alle beenderen van een mens of dier, een skelet'. Een andere mogelijke parafrase is 'alle aanwezige bladeren/beenderen/...'. Dat is opvallend vergelijkbaar met de bovenstaande lijst *be-*substantieven, waarvan de meeste eveneens kunnen omschreven worden als 'alle aanwezige draden/haren/wegwijzers/...'. Ze drukken dus, net als de *ge-te*-substantieven, een soort collectivum uit. De relatie tussen *blad* en *gebladerte* is erg vergelijkbaar met die tussen *draad* en *bedrading*.

Volgens Philippa e.a. (2003-2009) zijn alle *ge-te*-woorden ontstaan ten tijde van het Middelnederlands, en is het procedé [*ge-* + [*X*]_N + *-te*]_N nu volstrekt improductief. Aangezien de *be-*substantieven pas na het Middelnederlands hun eigen betekenis en enige productiviteit ontwikkelden, bestaat de kans dat deze twee concurrerende procedés elkaar hebben afgelost: [*be-* + [*X*]_N + *-ing*]_N heeft mogelijk [*ge-* + [*X*]_N + *-te*]_N verdrongen. Dat zou trouwens nog een extra argument zijn voor het vermoeden dat enkel substantieven in aanmerking komen als grondwoord voor *be-*substantieven.

5.2.5 *Be*-substantieven in de *Dikke Van Dale*

Wat dat grondwoord betreft, brengt de *Dikke Van Dale* opheldering. Dit zijn de 15 *be-*substantieven die erin werden aangetroffen¹⁷:

- *beaarding* (zn)
- *bebouting* (zn)
- *bedaking* (zn)
- *bedommeling* (onvindbaar)
- *bedrading* (zn)
- *behuizing* (zn)
- *bekattering* (formeel geleed)
- *bekopping* (zn)

¹⁷ Zie BIJLAGE 11: DVD (2011): ADJ & SUBST

- *belending* (formeel geleed)
- *beschening* (zn)
- *beslommering* (formeel geleed)
- *bespanting* (zn)
- *bevedering* (zn)
- *bewerktuiging* (zn)
- *bezending* (ww)

Nog steeds is het aantal niet erg groot, en qua betekenis is er weinig verschil met die uit de tweede helft van het WNT. Wat wel opvalt, is de verdeling van de grondwoorden. Omdat we deze keer onze hedendaagse intuïties konden gebruiken, is de groep ‘ww/zn’, die zo groot was in de vorige periode, verdwenen. Daarbij blijkt dat de denominale vormen ruim in de meerderheid zijn. Omdat het verschil met de grondwoorden van de *be*-werkwoorden zo groot is, is er ontegenzeggelijk sprake van een apart woordvormingsprocedé, namelijk $[be- + [X]_N + -ing]_N$ (en dus niet $[be- + [X]_V + -ing]_N$ en $[be- + [X]_A + -ing]_N$).

Om dat te verifiëren, werd van alle deverbale en formeel gelede vormen de herkomst nagegaan. En inderdaad, in de historische woordenboeken komen de werkwoorden *belenden*, *beslommeren* en *bezenden* voor. *Belending*, *beslommering* en *bezending* zijn dus geen echte *be*-substantieven, maar louter overblijfselen van die verdwenen werkwoorden. Ook bij de denominale zijn er een aantal waarbij dat het geval is, om precies te zijn *bearding*, *bebouting*, *bedaking* en *behuizing*. *Bekattering* (= uitbrander) is dan weer een formeel geleed woord, waarvan de herkomst ligt in het Jiddisch *mekatreg* (= aanklager). Enkel *bedrading*, *bekopping*, *beschening*, *bespanting*, *bevedering* en *bewerktuiging* zijn dus voor zover we weten echte *be*-substantieven: in geen enkel mogelijk woordenboek is er een infinitief te vinden waarvan de woorden zouden kunnen zijn afgeleid. 6 echte *be*-substantieven is niet veel. Hoewel deze woorden hoogstwaarschijnlijk zijn gevormd aan de hand van het aparte procedé $[be- + [X]_N + -ing]_N$, is dat procedé hoogstens een klein beetje productief¹⁸. Die beperkte productiviteit heeft bovendien niet lang geduurd. Sterker nog: ze lijkt al over te zijn. Het voelt immers vandaag de dag niet erg vanzelfsprekend aan om nog vergelijkbare nieuwvormingen te produceren. Welk procedé die collectieve betekenis dan heeft overgenomen, is onduidelijk.

5.2.6 Conclusie

De *be*-substantieven zijn een minder eenduidige groep woorden dan de *be*-adjectieven. Ze zijn slechts een marginaal verschijnsel, en van het Vroegmiddelnederlands tot en met het hedendaagse Nederlands is er nooit uitsluitel over hun precieze status. Welke zijn gevormd door het aparte procedé $[be- + [X]_N + -ing]_N$, en welke zijn afgeleid van *be*-werkwoorden? Het lijkt erop dat er vooral tijdens de voorbije twee eeuwen wel een apart procedé aanwezig was, namelijk $[be- + [X]_N + -ing]_N$, maar dat heeft hoe dan ook een zeer beperkte werking gehad.

Toch vertonen alle aangetroffen *be*-substantieven een zeer opvallend kenmerk. De grote meerderheid heeft namelijk een substantief als grondwoord. Ze hebben dan ook een geheel eigen betekenis, die erg verschilt van die van de *be*-werkwoorden. Waar die laatste veeleer een handeling

¹⁸ Een situatie als deze bewijst het nut van een kwantitatieve benadering van productiviteit.

weergeven, benoemen de *be*-substantieven het product of de situatie die soms het resultaat is van een handeling. Vaak is er ook een prominente collectieve betekenis.

Omdat de betekenis van deze woorden, zoals blijkt uit het voorgaande, niet zo eenvoudig te omschrijven is, is het moeilijk om te bepalen of het inmiddels improductieve procedé [*be*- + [X]_N + -*ing*]_N is afgelost door een ander procedé. Bovendien lijken de *be*-substantieven niet eens zulke onmisbare woorden: *de bebakening*, *de bedaking* en *de bekopping* (van een krant) zijn immers erg gemakkelijk te vervangen door *de bakens*, *het dak* of *de koppen*. Waarschijnlijk vormen deze twee factoren de oorzaak van de afwezigheid van een nieuw (oorspronkelijk concurrerend) procedé dat de werking van [*be*- + [X]_N + -*ing*]_N kon overnemen.

Hoofdstuk 6 Conclusie

In dit onderzoek werd een inventaris gemaakt van alle *be*-werkwoorden in de verschillende stadia van het Nederlands. Aan de hand van deze uitgebreide lijsten kon worden nagegaan of hetgeen de verschillende morfologische handboeken over het prefix *be*- zeggen, overeenkomt met de werkelijkheid. Zo bleek het te kloppen dat de deverbale en de denominale *be*-werkwoorden productief zijn, maar de dejectivische niet. Waar die morfologische handboeken een louter synchroon overzicht van de *be*-werkwoorden geven, konden we dat beeld echter in een ruimer perspectief plaatsen. Zo bleek uit de gegevens dat in het begin (vanaf het Oudnederlands) enkel het deverbale procedé productief was. Dat werd later meer en meer ingehaald door het denominale, dat tegenwoordig zelfs het productiefst is. De dejectivische *be*-werkwoorden zijn altijd een randfenomeen geweest; hun functie werd al gauw overgenomen door het prefix *ver*-.

Toch moeten we de strakke indeling op basis van grondwoordsoort die de verschillende handboeken aanbrenge(n), met een korrel zout nemen. Dat zegt ook Hüning (1999): volgens hem is het wat riskant om woorden op een puur formeel criterium te classificeren. Semantische en pragmatische criteria (betekenis) zijn een beter uitgangspunt. “Morfologische nieuwvormingen zijn niet zozeer het resultaat van het toepassen van een formele woordvormingsregel, maar moeten eerder worden beschouwd als act van benoeming door analogie” (Hüning 1999: 234). Een taalgebruiker is met andere woorden niet bezig met de vraag of een nieuwvorming wel in het systeem past, “als het woord dat hij gebruikt, dat hij (op)nieuw gevormd heeft, maar adequaat wordt begrepen, als het z’n communicatieve functie vervult, is het doel bereikt” (Hüning 1999: 117). Dat bewijzen de sporadische (mogelijk) creatieve gebruiken van het prefix *be*- in onder andere *besonderen*, *bejegenen*, *beklossen* en *bejouen*. Het gevolg ervan is dat de genoemde restricties (vooral de inherente) op de woordvormingsregels niet beschouwd mogen worden als absolute beperkingen. Ze dienen niet om groepen werkwoorden volledig uit te sluiten, maar ze vormen een instrument om eigenschappen van een prototypische afleiding te formuleren.

Dat de betekenis van de *be*-afleidingen van primair belang is om te functioneren in de taal, werd tevens bevestigd door de analyse van de hedendaagse *be*-werkwoorden. Ook daar bleek de werkelijkheid minder eenvoudig dan de morfologische handboeken doen uitschijnen: de huidige Nederlandse *be*-werkwoorden zijn moeilijk binnen de drie (of vier) betekenissen onder te brengen. Doordat er heel wat werkwoorden het systematische betekenisaspect niet of slechts gedeeltelijk bezitten, is er een genuanceerdere aanpak nodig. Daarom zijn we uitgegaan van een continuüm van prototypische (waarin het systematische betekenisaspect erg herkenbaar is) en minder prototypische *be*-werkwoorden.

De hele geschiedenis van het prefix *be*- draait om herinterpretatie. Herinterpretatie is de cruciale motor geweest voor alle veranderingen die hebben plaatsgevonden. Ten eerste is er de uitbreiding van deverbale naar denominale en dejectivische *be*-werkwoorden. Ook het procedé [*be*- + [X]_N + -

ig]_v ontstond door herinterpretatie. Tot slot zijn er ook nog de *be*-adjectieven en de *be*-substantieven, die tot stand zijn gekomen door herinterpretatie van voltooide deelwoorden als adjectieven.

Eenvoudig was het niet om de precieze productiviteit van de procedés te bepalen. Onder meer de onvolledigheid van en de grote verschillen tussen de historische woordenboeken maakten van elk productiviteitsoordeel een delicate kwestie. Bovendien zijn woorden die tot stand komen uit een dergelijk woordvormingsprocedé niet gemakkelijk te beoordelen. Zo opperen Booij & Van Santen (1998: 63-64) dat het vreemd is om van 'nieuwe' woorden te spreken: "hun bestaansmogelijkheid is immers al gegeven in het morfologisch systeem". Ze benadrukken dat de grens tussen mogelijke en bestaande woorden niet makkelijk te trekken is en dat taalgebruikers zich niet altijd bewust van het verschil ertussen. Een probleem dat daarmee verbonden is, is het feit dat woordenboeken altijd achterlopen op de talige realiteit: woorden worden er pas in opgenomen als ze langere tijd regelmatig gebruikt worden. Bovendien scheppen woordenboeken vaak een tamelijk archaisch beeld van de taal, aangezien er heel wat woorden in voorkomen die al een tijd niet meer gebruikt worden in de praktijk. Zo is het moeilijk te zien hoe productief een procedé juist is op een bepaald moment. Daarom zou een corpusonderzoek een nuttige aanvulling zijn op dit onderzoek.

Ook zou het interessant zijn om de productiviteit op een echt kwantitatieve manier te meten, namelijk aan de hand van de in paragraaf 1.2 genoemde methode met potentiële types en hapax legomena. De productiviteitsoordelen in dit onderzoek zijn immers verhelderend, maar weinig objectief. De beschreven concurrerende procedés verdienen eveneens wat extra aandacht. Het kan nuttig zijn om van bijvoorbeeld het circumfix *ge-te*, het prefix *ver-* en het procedé $[[X]_N]_v$ te onderzoeken wanneer ze precies productief waren of zijn, en hoe de aflossing met *be-* is gebeurd. In elk geval is er met dit onderzoek een begin gemaakt; na Hünings suffix *-erij* en Tálasi's prefix *ge-* is er nog een klein puzzelstukje van onze taal beschreven.

Bibliografie

- 'Bronnen van het Oudnederlands Woordenboek' (s.d.). Instituut voor Nederlandse Lexicologie. Geraadpleegd op 2 april 2014 op http://www.inl.nl/images/stories/onderzoek_en_onderwijs/lexicologie_en_lexicografie/onw_bronnen_van%20het%20onw.pdf.
- De Haas, W. & M. Trommelen, (1993). *Morfologisch Handboek van het Nederlands: Een overzicht van de woordvorming*. Den Haag: Sdu.
- De Vries, M. (1882). 'Inleiding'. In: *Woordenboek der Nederlandsche Taal, deel I*. 's-Gravenhage/Leiden etc, I-CXXVI.
- Duinhoven, A.M. (1998). 'Taalverandering door herinterpretatie: diachroon onderzoek naar vorm en betekenis der voltooiden tijden'. In: J.A. van Leuvensteijn (red.), *Uitgangspunten en toepassingen: taalkundige studies over Middelnederlands en zestiende- en zeventiende-eeuws Nederlands*. Amsterdam: VU uitgeverij, 7-33.
- DVD (1984) = G. Geerts & H. Heestermans. *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal* (11de ed.). Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie.
- DVD (2005) = T. Den Boon & D. Geeraerts. *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal* (14de ed.). Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie.
- E-ANS (2012) = W. Haeseryn, K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij & M.C. van den Toorn (red.). *Algemene Nederlandse spraakkunst*. Groningen: Wolters-Noordhoff. Geraadpleegd op 13 februari 2014 via <http://ans.ruhosting.nl/e-ans/index.html>.
- 'Enige algemene informatie over het WNT' (s.d.). Instituut voor Nederlandse Lexicologie. Geraadpleegd op 22 april 2014 op http://www.inl.nl/images/stories/onderzoek_en_onderwijs/lexicologie_en_lexicografie/wnt_enige_algemene_informatie_moerdijk.pdf.
- 'Grootste verdienste Vlaams Belang? Vlaanderen rechtser gemaakt' (2014, 19 mei). *De Standaard*.
- Hoeksema, J. (2011). 'Het WNT: een Waarlijk Nuttige Tool?' *Nederlandse Taalkunde* 16, 152-159.
- 'Middelnederlandsch Woordenboek' (s.d.). Instituut voor Nederlandse Lexicologie. Geraadpleegd op 5 april 2014 op http://www.inl.nl/images/stories/onderzoek_en_onderwijs/lexicologie_en_lexicografie/mnw_inleiding.pdf.
- MNW = E. Verwijs & J. Verdam (1885-1952). *Middelnederlandsch Woordenboek*. Leiden: INL. www.mnw.inl.nl.
- 'Neologisme nr. 1185: befoeien' (2013). Neoterm. Geraadpleegd op 12 mei 2014 op http://www.nlterm.org/neoterm/neologisme_nr1185.htm.
- ONW = W.J.J. Pijnenburg & T.H. Schoonheim, K. Louwen, M. Mooijaart & A. Quak (2009). *Oudnederlands Woordenboek*. Leiden: INL. www.onw.inl.nl.
- Permentier, L. (2014, 17 februari). "Woorden weten alles". *De Standaard*.
- Philippa, M., F. Debrabandere, A. Quak, T. Schoonheim & N. van der Sijs (2003-2009). *Etymologisch woordenboek van het Nederlands*. Geraadpleegd op 16 maart 2014 op www.etymologiebank.nl.
- Schönfeld, M. (1964). *Historische grammatica van het Nederlands*. (7de ed.). Zutphen: W.J. Thieme & Cie, 1964.
- Smessaert, H. *Basisbegrippen morfologie*. Leuven: Acco, 2013.
- 'Veelgestelde vragen aan de redactie' (s.d.) Van Dale. Geraadpleegd op 15 april 2014 op <http://www.vandale.be/ondersteuning/redactie>.
- VMNW = W.J.J. Pijnenburg, K.H. van Dalen-Oskam, K.A.C. Depuydt & T.H. Schoonheim (2001). *Vroegmiddelnederlands Woordenboek*. Leiden: INL/Gopher Publishers. www.vmnw.inl.nl.
- 'Vroegmiddelnederlands Woordenboek' (2000). Instituut voor Nederlands Lexicologie. Geraadpleegd op 3 april 2014 op http://www.inl.nl/images/stories/onderzoek_en_onderwijs/lexicologie_en_lexicografie/vmnw_inleiding.pdf.
- WNT= P.G.J. Sterkenburg (1882-1998). *Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Leiden: INL. www.wnt.inl.nl.

BIJLAGE 1

ONW (500-1200): ww

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis
bedragen	BIDRAGON	(Als voedsel) verkrijgen, zich verwerven, zich verschaffen.
bedriegen	BIDRIEGAN	Bedriegen, bedrog plegen, met opzet misleiden.
bevangen	BIFĀN	Vangen, grijpen.
bevelen	BIFELAN	Toevertrouwen (aan), overlaten (aan).
bevellen	BIFELLEN	Laten vallen, neerwerpen, ten val brengen.
bevillen	BIFILLEN	Kastijden, geselen.
bevinden	BIFINDAN	Te weten komen, vernemen, ervaren.
bevolgen	BIFOLGON	Vervolgen.
begaan	BIGĀN	Ten uitvoer brengen, doen, houden.
begieën	BIGIAN	Openlijk belijden, aanbidden, loven.
beginnen	BIGINNAN	Beginnen, aanvangen.
beglijden	BIGLĪDAN	Wegglijden.
begraven	BIGRAVAN	Begraven, in of onder de aarde of in een graf (ver)bergen. Zowel in letterlijke als in figuurlijke zin.
begrijpen	BIGRĪPAN	Begrijpen, omsluiten, bevatten, betrekken (bij).
begorden	BIGURDEN	Met een gordel of band omgeven, omgorden; omgeven, omringen. In de enige aanhaling figuurlijk gebruikt.
behouden	BIHALDAN (I)	Behouden, bewaren.
behebben	BIHEBBEN	Bevangen; grijpen.
behelen	BIHELAN	Verbergen.
behossen	BIHOSKON	Bespotten.
behouwen	BIHOUWAN	Door middel van het slaan met een scherp voorwerp bewerken.
behoeden	BIHUODEN	Bewaken, waken over.
beholden	BIHURDEN	Omheinen.
bekennen	BIKENNEN	Leren kennen; kennen, weten.
bekeren	BIKĒREN	Doen omkeren, doen omdraaien; afkeren, omwenden; terugsturen.
beknoedelen	BIKNUODILEN	Ter ore komen, bekend worden.
bekoren	BIKORON	Beproeven, op de proef stellen.
bekomen	BIKUMAN	Tegemoetkomen.
bekunnen	BIKUNNEN	Beproeven, uitdagen. De bewerker van de Wachtendonckse Psalmen heeft <i>bikunnen</i> kennelijk gebruikt ter afwisseling van <i>bikoron</i> .
blijven	BILĪVAN	Voortgaan te zijn, voortgaan te bestaan.
beloven	BILĪOVEN	Afstand doen van, zich losmaken van.
beluiken	BILŪKAN	Sluiten, dicht doen.

Bijlage 1: ONW (500-1200): ww

benemen	BINEMAN	Afnemen, ontnemen.
beraden	BIRĀDAN	Raad geven, aanraden.
berinnen	BIRINNAN	Overspoelen.
berouwen	BIRIUWON	Berouwen; spijten.
beroeren	BIRUOREN	Beroeren, aanraken.
bezenken	BISENKEN	Onderdompelen, doen zinken.
bezetten	BISETTEN	Bezetten, in bezit nemen.
bezien	BISIAN	Bekijken, inspecteren.
bezegeld	BISIGILET	Verzegeld, met een zegel afgesloten.
bezitten	BISITTAN	Bezitten, in bezit hebben.
beschaduwen	BISKEDIWEN	Beschaduwen, schaduw doen hebben.
beschermen	BISKIRMEN	Beschermen.
beschoppen	BISKOPPON	Uitlachen, bespotten.
beschouwen	BISKOUWON	Aanschouwen, zien.
beschorgen	BISKURGEN	Omstoten, neerwerpen; ten val brengen. In de aanhaling met impliciet object; een intransitieve lezing is, ook voor het Latijn, niet goed mogelijk.
beslijden	BISLĪDAN	Glibberig maken.
besnijden	BISNĪTHAN	Besnijden, de voorhuid wegsnijden.
bespotten	BISPOTTEN	Bespotten.
bespreken	BISPREKAN	Overleggen, overleg plegen.
bestaan	BISTĀN	Voortbestaan, stand houden.
bestoppen	BISTUPPON	Stoppen, dichtstoppen.
bezoeken	BISUOKEN	Teisteren; beproeven.
bezwaren	BISWĀREN	Lastig vallen, belasten.
bezweren	BISWERAN	Smeken, dringend verzoeken.
bezweven	BISWEVEN	In slaap doen vallen, in slaap brengen.
bezwijgen	BISWĪGAN	Verzwijgen.
bezwijken	BISWĪKAN	Bedriegen.
betekenen	BITĒKANEN	Symboliseren, model staan voor.
bedekken	BITHEKKON	Bedekken, overdekken; verbergen.
bedempen	BITHEMPEN	Dempen, verstikken.
bedenken	BITHENKEN	Bedenken, denken aan.
beduwen	BITHŪWEN	Onderdrukken, bedwingen.
bedwingen	BITHWINGAN	Bedwingen, onderwerpen.
bewouden	BIWALDAN	Bezitten.
bewanen	BIWĀNEN	Menen.
bewaren	BIWARON	Beschermen, behoeden; zorgen voor.
bewellen	BIWELLAN	Vuil maken; bezoedelen.
bewerpen	BIWERPAN	Afwijzend zijn.
bewijen	BIWĪEN	Zegenen.
bewerken	BIWIRKEN	Zijn werk doen met; behandelen.

BIJLAGE 2

VMNW (1200-1300): ww

Mod. Ned. Trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
becalangeren	BECALANGEREN	in zijn macht hebben	ww/zn
bekermen	BECARMEN (II)	bejammeren	ww
beklagen	BECLAGHEN (II)	een rechtszaak aanspannen; misnoegen uiten; met een gerechtelijke klacht komen; zich beklagen (over)	ww/zn
beklijven	BECLIVEN	wortel schieten; groeien; blijven; (iemand) bijblijven; zich hechten aan; zich verankeren in	ww
beknagen	BECNAGHEN	kwellen	ww
bekokelen	BECOKELEN	begoochelen	ww
bekomen	BECOMEN (II)	bijkomen; worden; behagen; zulke gevolgen voor iemand hebben als de bepaling aanduidt	ww
bekommeren	BECOMMEREN	lastig vallen; verontrusten; belasten; beschuldigen; met last bezwaren; zich bekommeren	ww/zn
bekonden	BECONDEN	bekend maken; zich overtuigen	ww/zn
bekopen	BECOPEN	betalen; boeten voor	ww/zn
bekoren	BECOREN	proeven; bevinden; ondergaan; in verzoeking brengen; beproeven	ww/bn
bekorten	BECORTEN	beslechten	ww/bn
bekosten	BECOSTEN	betalen	ww/zn
bekraken	BECRAKEN	treffen	ww
bekrammen	BECRAMEN	insluiten	zn
bekronen	BECRONEN	zich zorgen maken over; zich beklagen	ww
bedagen	BEDAGHEN	dag worden; verschijnen; overkomen	ww/zn
bederven	BEDARVEN	nodig zijn; nodig hebben	ww
bedauwen	BEDAUWEN	bedauwen	ww/zn
bedekken	BEDECKEN	bedekken; overdekken; onzichtbaar maken; verbergen; geheimhouden; negeren	ww/zn
bedelven	BEDELVEN	begraven	ww
bedenken	BEDENKEN	overwegen; bedenken; (aan iets) denken; nadenken; beseffen; van gedachten veranderen; tot zichzelf komen	ww
bederven	BEDERVEN (II)	in het verderf storten; doden; schade toebrengen; ten onder gaan; sterven; bederven	ww
beduiden	BEDIEDEN (II)	uitleggen; vertellen; bevatten; bevelen; besturen; betekenen	ww
bedijen	BEDIËN	gedijen	ww
bedijken	BEDIKEN	bedijken	ww/zn

Bijlage 2: VMNW (1200-1300): ww

bedingen	BEDINGHEN (II)	eisen; voor het gerecht brengen; doen behandelen	ww
bedragen	BEDRAGHEN	beschuldigen; schuldig verklaren; voorzien; zich gedragen; in zijn onderhoud voorzien	ww
bedriegen	BEDRIEGHEN (II)	bedriegen; teleurstellen; verschalken	ww
bedrijven	BEDRIVEN	uitoefenen; uitvoeren; leiden; in het nauw brengen; dwingen	ww
bedroeven	BEDROEVEN	verontrusten; verontrust raken; reden tot droefheid geven; bedroefd zijn	ww/zn/bn
bedrukken	BEDRUCKEN	onderdrukken, in het nauw brengen	ww
bedurven	BEDURVEN	nodig hebben	ww
bedwingen	BEDWINGHEN	dwingen; overweldigen; belasten; temmen; besturen; bedwingen; stelpen; beteugelen; zich onderwerpen; zich bedwingen	ww
begaden	BEGADEN	voegen (bij); in orde brengen; regelen; verzorgen; behandelen; toetakelen	ww
begaderen	BEGADEREN	begeren	ww
begaan	BEGAEN	doen; behandelen; grijpen; overvallen; omgeven; handelen; beginnen	ww
begeren	BEGHEREN (II)	verlangen; trek hebben (in); de tussenkomst inroepen (van); eisen	ww/zn
begeven	BEGHEVEN (II)	in de steek laten; verlaten; ophouden (met); zich begeven (in); teruggetrokken leven	ww
begieën	BEGHIËN	belijden	ww
begieten	BEGHIETEN	begieten; gieten	ww
begijlen	BEGHILEN	bespotten; misleiden	ww
beginnen	BEGHINNEN (II)	beginnen; ontstaan	ww
begomen	BEGOMEN	bekijken; besturen; verzorgen; regelen; voor zichzelf zorgen	ww
beginnen	BEGONNEN (II)	beginnen	ww
begorden	BEGORDEN	omgorden; zich kleden	ww
begraven	BEGRAVEN (III)	begraven	ww/zn
begrijmen	BEGRIMEN	besmeren	ww
begrijpen	BEGRIPEN	grijpen; aanvallen; bevangen; voor het gerecht dagen; berispen; laken; ondernemen; ontvangen; bevatten; verwikkelen; begrijpen; bezetten; vervullen	ww
begroeten	BEGROETEN	begroeten; aanbieden; aanspreken over	ww/zn
behachten	BEHACHTEN	aanspreken; confisqueren	ww/zn
behagen	BEHAGHEN (II)	behagen scheppen in; zich laten voorstaan op/opscheppen; behagen; met zichzelf ingenomen zijn; zich verheugen over	ww/zn
behaken	BEHAKEN	bijhouden	ww/zn
behangen	BEHANGHEN (II)	zich behangen	ww
behandvesten	BEHANTVESTEN	bij keur vastleggen	zn
behelen	BEHELEN	herstellen	ww/bn
behelpen	BEHELPEM	helpen	ww/zn
behelzen	BEHELSEN	omhelzen	ww
beheten	BEHETEN	voorspellen; beloven; dreigen; berokkenen; opdragen	ww
behoeden	BEHOEDEN	behoeden; verbergen; zich beschermen	ww/zn
behoeven	BEHOEVEN	nodig hebben; moeten; nodig zijn	ww
behoren	BEHOREN	bestemd zijn; noodzakelijk zijn; toekomen; aan de beurt zijn; ww betreffen; thuiskomen; toebehoren; deel uitmaken (van); behoren (bij); betamen;	ww

behouden	BEHOUDEN (III)	behouden; houden; beschermen; conserveren; onthouden; overhouden; bij zich houden; voorbehouden; macht hebben over; besturen; krijgen; kopen; bewerer; zien; zich beschermen	ww
behouwen	BEHOUWEN	bewerken	ww
behuizen	BEHUSEN	bebouwen	ww/zn
behuwen	BEHUWEN	door huwelijk verwerven	ww/zn
bejagen	BEJAGHEN	buitmaken; verkrijgen; halen; bij zich roepen; nastreven; in zijn onderhoud voorzien; zich gedragen	ww
bekennen	BEKENNEN	leren kennen; vernemen; opmerken; zien; onderscheiden; herkennen; weten; mededelen; geslachtsgemeenschap hebben; belijden; erkennen; geloven; toekennen; toestaan(?); zichzelf leren kennen; berouw hebben; verklaren; in zijn onderhoud voorzien	ww
bekeren	BEKEREN (II)	brengen; wenden (tot), afbrengen (van); bekeren; verbeteren; besteden; zich begeven (naar); zich bekeren; zich wenden (naar); zich zetten (tot); zich afkeren (van); zich toevertrouwen (aan); blijven (?)	ww/zn
beladen	BELADEN	belasten	ww
belagen	BELAGHEN	in het nauw brengen; bedriegen	ww/zn
beleggen	BELECGHEN (II)	bedekken; belegeren; verdedigen	ww
beleiden	BELEIDEN	vastleggen; verplicht stellen; schouwen	ww
belemmeren	BELEMMEREN	in de weg staan	zn
belezen	BELESEN	bezweren	ww
beletten	BELETTEN (II)	beletten; hinderen	ww/zn
beleven	BELEVEN	tot leven komen	ww/zn
beliggen	BELICGHEN	liggen; aangrenzen; belegeren; aanvallen; bezetten; lastigvallen	ww
beliegen	BELIEGHEN	belasteren	ww
belijden	BELIËN	bekennen; belijden; verklaren	ww
belijmen	BELIMEN	met lijm besmeren	ww/zn
belopen	BELOPEN	vangen; in het nauw brengen; overvallen; overwinnen; vervallen tot; bedriegen; omsluiten; doorsnijden; verwerven; uitkomen?	ww/zn
beloven	BELOVEN	beloven; als bruid beloven; aanzeggen; zich verheugen (over); zich beroemen (?); zijn dankbaarheid betuigen aan iem.	ww
beluiken	BELUKEN	omvatten; omsluiten; afsluiten	ww
bemanen	BEMANEN	manen; aanmanen	ww
bemieden	BEMIEDEN	omkopen	ww/zn
bemuren	BEMUREN	zich verschansen	ww/zn
benauwen	BENAUWEN	sluiten	ww/bn
benemen	BENEMEN	afnemen; verminderen; onthouden; doen ophouden; verhinderen	ww
benetten	BENETTEN	nat maken	ww/bn
benijden	BENIDEN	niet kunnen uitstaan; ergeren; misgunnen	ww/zn
benoemen	BENOEMEN	met name noemen	ww
bepalen	BEPALEN	afpalen	ww/zn
bepekken	BEPECKEN	met pek besmeren	zn
bepeinzen	BEPENSEN	nadenken over; overwegen; zich realiseren; zich het hoofd breken over	ww
bepijnen	BEPINEN	hard werken voor (iets)	ww/zn
bepoten	BEPOTEN	beplanten	ww
beproeven	BEPROEVEN	bewijzen; betrappen	ww/zn

Bijlage 2: VMNW (1200-1300): ww

beraden	BERADEN (III)	raad geven; overleggen; bewerken; de hand hebben in; bezorgen; berokkenen; bijstaan; zich beraden; zich voorbereiden; voor zichzelf zorgen; zich uitspreken (?)	ww/zn
berechten	BERECHTEN	besturen; berechten; berichten	ww/zn/bn
berekken	BERECKEN	besturen; bestieren; regelen; behandelen	ww
bereden	BEREDEN (I)	beredeneren	ww
beregenen	BEREGHENEN	beregenen	ww/zn
bereiden	BEREIDEN	in orde brengen; in petto hebben; maken; toebereiden; mededelen; zich voorbereiden	ww
berekenen	BEREKENEN	berekenen	ww
berispen	BERESPEN	uitschelden; beschuldigen; berispen; zich verwijten maken	ww
berichten	BERICHTEN	sturen; leiden; berichten; besturen; zich voorbereiden; zich verzorgen; zich verdedigen	ww/zn/bn
beruiken	BERIEKEN	besnuffelen	ww
beringen	BERINGHEN	omringen, omsingelen	ww/zn
beroemen	BEROEMEN	pochen (over); zich op de borst slaan	ww/zn
beroepen	BEROEPEN	oproepen; aankondigen; in beroep gaan	ww/zn
beroeren	BEROEREN	aanraken; bewegen; (be)roeren; verontrusten; in beweging komen	ww/zn
berouwen	BEROUWEN	berouw hebben; betreuren	ww/zn
beroven	BEROVEN	beroven; plunderen	ww
beruchten	BERUCHTEN	verdenken; aanklagen	zn
berusten	BERUSTEN	met rust laten	ww/zn
bezaken	BESAKEN	loochenen	ww/zn
bezaten	BESATEN	regelen	ww
beschaden	BESCADEN (II)	schade berokkenen	ww/zn
beschaden	BESCADEN (III)	overschaduwen	zn
beschadigen	BESCADIGHEN	schade toebrengen	zn
beschaven	BESCAVEN (II)	beroven	ww
bescheiden	BESCHEIDEN (II)	(af)scheiden; onderscheiden; beslechten; tot een vergelijk brengen; bepalen; beschrijven; informeren; een beslissing nemen; overgeleverd worden	ww
beschelden	BESCHELDEN	berispen	ww
bescheren	BESCHEREN	scheren	ww
beschereenen	BESCHERENEN	bespotten	ww
beschermen	BESCHERMEN	beschermen; instaan voor; verdedigen; afweren; verhoeden; zich beschermen; zich onttrekken aan iets	ww
beschikken	BESCHICKEN	beschikken	ww
beschieten	BESCHIETEN	beschieten	ww
beschijnen	BESCHINEN	beschijnen; begunstigen	ww/zn
beschouden	BESCOUDEN	schroeien; verwarmen	ww
beschouwen	BESCOUWEN	zien; aanschouwen; inspecteren; opmerken; voorzien in; beschermen; opkijken naar	ww
beschreien	BESCREYEN	huilen om (iets of iem.)	ww
beschrijden	BESCRIDEN	beklimmen	ww
beschrijven	BESCRIEN	bewenen	ww
beschrijven	BESCRIVEN	opschrijven; opsommen; omschrijven; definiëren; voorbestemmen	ww
beschudden	BESCUDDEN	beschermen; bergen; verdedigen	ww

beschulden	BESCULDEN	beschuldigen	ww/zn
beschuldigen	BESCULDIGHEN	beschuldigen; met een schuld bezwaren	ww/zn/bn
beschutten	BESCUTTEN	beschermen	ww
beschuwen	BESCUWEN	vermijden; ontlopen; ontkomen; beletten; afwenden	ww
beseffen	BESEFFEN	voelen; de gevolgen ondervinden van; bemerken; zien; begrijpen; denken	ww
bezegelen	BESEGHELEN	bezegelen; verzegelen	ww/zn
bezekeren	BESEKEREN	verzekereren	ww/zn/bn
bezengen	BESENGHEN	verschroeien; zengen	ww
bezetten	BESETTEN	bezetten; belegeren; lastigvallen; voorzien (van); vaststellen; vestigen (op); toekennen; organiseren; op zijn hand brengen; opdragen	ww
bezien	BESIEN (II)	bekijken; lezen; bemerken; bezoeken; bespioneren; onderzoeken; keuren; zorgen (voor); overdenken; inzien; toezien; bedenken; letten (op)	ww
bezingen	BESINGHEN	zingen	ww
bezinnen	BESINNEN	denken	ww/zn
bezitten	BESITTEN	zitten; bezetten; bekleden; besturen; in bezit hebben/krijgen; in (vrucht)gebruik hebben/krijgen; ondergaan; in zijn macht krijgen; belegeren; gezeten zijn	ww
beslaan	BESLAEN	bedekken; beslaan; overtrekken (?); bijzetten; inwikkelen; omheinen; afsluiten; komen in	ww
besluipen	BESLUPEN	overvallen	ww
besluiten	BESLUTEN	sluiten; besluiten; opsluiten; bijzetten; verbergen; zich bevinden; baten; versperren	ww
besmeren	BESMAREN	besmeren	ww
besmelten	BESMELTEN	bezoedelen	ww/zn
besmetten	BESMETTEN	vuil maken; bezoedelen; in zonde brengen; besmetten; aanraken; grijpen; zich bevuilden; zich bezoedelen; zonde begaan; zich bezondigen; zich besmetten	ww/zn
besnijden	BESNIDEN (II)	(zich) besnijden; vormen	ww
bezoeken	BESOEKEN	bezoeken; aanvallen; nazoeken; doorzoeken; onderzoeken; inspecteren; vragen; op de proef stellen; proberen; ondervinden; bedenken; aanraken; bezoedelen	ww
bezondigen	BESONDIGHEN	zich bezondigen	ww/zn/bn
bezopen	BESOPEN	overstromen	ww
bezorgen	BESORGHEN	verzorgen; instaan voor; met zorg behandelen	ww/zn
bezouten	BESOUTEN	(doen) overstromen	ww/zn/bn
bespaarzen	BESPAERSEN	bestrooien	ww
besparen	BESPAREN	sparen, ontzien	ww
besperren	BESPERREN	(tijdelijk) aan iemands gebruik onttrekken	ww/zn
bespieden	BESPIEN	bespieden	ww
bespoeien	BESPOEYEN	besproeien	ww
bespotten	BESPOTTEN	bespotten; beetnemen	ww/zn
bespraaien	BESPRAYEN	besprenkelen	ww
bespreken	BESPREKEN	afspreken; vermaken; overleggen	ww
bespringen	BESPRENGHEN	besprenkelen	ww
bespringen	BESPRINGHEN	besprenkelen	ww
besprenkelen	BESPRINKELEN	besprenkelen	ww

Bijlage 2: VMNW (1200-1300): ww

besprenken	BESPRINKEN	besprenkelen	ww
besproeien	BESPROEYEN	besproeien	ww
bespuwen	BESPUWEN	bespuwen	ww/zn
bestaden	BESTADEN	bewaren; besteden; plaatsen; begraven	zn
bestaan	BESTAEN (II)	aanvallen; belegeren; overvallen; plagen; beginnen; aanvaarden; ondernemen; doen; blijven staan; blijven; leven; betreffen; toekomen; verwant zijn; aangaan	ww
bestanden	BESTANDEN	aanvallen	ww
bestadbomen	BESTATBOMEN	beschoeien	ww/zn
besteden	BESTEDEN (II)	besteden; uitbesteden; zich verhuren	zn
besteken	BESTEKEN	prikkelen; afpalen	ww/zn
bestelen	BESTELEN	stelen; verbergen	ww
besterven	BESTERVEN	erven; vererven; sterven; voor iets boeten met de dood	ww
besturen	BESTIEREN	leiden; intomen; opvoeden; bestieren; africhten	ww
bestoppen	BESTOPPEN	blokkeren; samenpersen; instoppen; dichtstoppen	ww
bestorberen	BESTORBEREN	in verwarring brengen	ww
bestoten	BESTOTEN	beuken	ww/zn
bestrekken	BESTRECKEN	toereiken	ww
bestrijken	BESTRIKEN	besmeren; zalven	ww
bestorten	BESTURTEN	begieten	ww
bezuren	BESUREN	bezuren	zn/bn
bezwaren	BESWAREN	bezwaren; lastig vallen; kwellen; hinderen	ww/bn
bezweren	BESWEREN	uitdrijven; bezweren	ww
bezwijken	BESWIKEN	in de steek laten	ww
betalen	BETALEN (II)	betalen; vergoeden; belonen; bekopen	ww
betamen	BETAMEN (II)	passen; geschikt zijn; toekomen	ww
betasten	BETASTEN	betasten; aanvatten	ww/zn
betekenen	BETEKENEN	representeren; willen zeggen; symboliseren	ww/zn
betijgen	BETIËN	beschuldigen; onderzoeken	ww
betimmeren	BETIMMEREN	bebouwen	ww
betogen	BETOUGHEN	laten zien; blijf geven (van); aantonen; laten weten; betogen	ww
betonen	BETONEN	aantonen; bewijzen	ww
betoveren	BETOVEREN	betoveren	ww
betrapen	BETRAPEN	vangen; betrappen	zn
betrekken	BETRECKEN	besturen; zich terugtrekken	ww
betreden	BETREDEN	vertrappen; betreden	ww
betrouwen	BETROUWEN	verwachten; (toe)vertrouwen; vertrouwen (op)	ww/zn/bn
betuigen	BETUGHEN	de schuld bewijzen (van); getuigen tegen	ww/zn
betuinen	BETUNEN	omheinen	ww/zn
bevangen	BEVAEN	vangen; verstrikken; binden; bereiken; omvangen; omringen; beslaan; begrijpen(?); bezetten; vervullen	ww
bevallen	BEVALLEN	te kort schieten; aanstaan	ww/zn
bevangen	BEVANGHEN	vangen; beslaan; vervullen	ww
bevaren	BEVAREN	gevangen nemen; overvallen	ww
bevelen	BEVELEN (II)	aanraden; bevelen; toevertrouwen; overlaten (aan); (doen) rechtspreken over	ww
bevellen	BEVELLEN	tegenwerken; tot bedaren brengen; stoppen	ww

bevreden	BEVERDEN	tot vrede brengen; behouden	ww/zn
bevesten	BEVESTEN	bekrachtigen; een kamp inrichten	ww/zn
bevinden	BEVINDEN	vernemen; ondervinden; schuldig bevinden	ww
bevleken	BEVLECKEN	bevleken; bezoedelen	ww/zn
bevoelen	BEVOELEN	(be)merken	ww
bevragen	BEVRAGHEN	onderzoeken; vragen naar	ww/zn
bevroeden	BEVROEDEN	leren; begrijpen; verstandig zijn	ww/zn/bn
bewachten	BEWACHTEN	bewaken; beschermen	ww/zn
bewanen	BEWANEN	verwachten	ww/zn
bewaren	BEWAREN	toezicht houden op; onderhouden; het bevel hebben over; beschermen; versterken; verzorgen; voorzien van; bewerkstelligen; garanderen; bewaren; zich beschermen; zich een bep. recht voorbehouden	ww/zn
beweldigen	BEWELDIGHEN	overmeesteren	ww/bn
bewenden	BEWENDEN	leiden, richten	ww
bewenen	BEWENEN	betreuren	ww
beweren	BEWEREN	afweren	ww/zn
bewerpen	bewerpen	ontwerpen; zich overgeven (aan)	ww
bewerven	bewerven	verwerven	ww
bewesten	bewesten (I)	voorzien (van); verzorgen	ww
beweven	beweven	bewerken	ww
bewinden	bewinden (I)	omwikkelen (met); wikkelen (in); zich hullen (in)	ww/zn
bewinden	bewinden (II)	zich zetten tot	ww
bewijzen	bewisen	toewijzen; vastzetten (op); beloven; schenken	ww
bewonen	bewonen	bewonen	ww

BIJLAGE 3

MNW (1250-1550): ww

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beangstenen	BEANXENEN	In benauwdheid, in een pijnlijken toestand, in gevaar brengen.	ww/zn
beangsten	BEANXTEN	Beangst, beducht, bevreesd zijn.	ww/zn
bearbeiden	BEARBEIDEN	voor iets arbeiden, werken, zijn best doen,	ww/zn
bebinden	BEBINDEN	Binden, verbinden.	ww
bebloeden	BEBLOEDEN		ww/zn
beboden	BEBODEN	Door eenen bode bekend maken, en bij uitbreiding aanbrengen, overbrengen, overbrieven.	ww/zn
beboezemen	BEBOESEMEN	Iemands afstamming van of verwantschap met een bepaalden persoon bewijzen.	zn
bebolwerken	BEBOLWERKEN	Van een bolwerk voorzien, versterken, verschansen.	ww/zn
beborgen	BEBORGEN	Een —, iemand borgen laten stellen, hem dwingen borgen te geven.	ww/zn
bebrieven	BEBRIEVEN	Eigenlijk. Door een brief bevestigen, bij geschrifte erkeunen, toezeggen, vaststellen, overeenkomen.	ww/zn
bekakken	BECACKEN	(Iem. of iets) bevuilen door er op te schijten. Ook wederk., Hem becacken, zich bevuilen.	ww
bekallen	BECALLEN	Bepraten, bespreken, afspreken.	ww
bekenden/bekonden	BECANDEN	Bekend maken.	ww/zn/bn
becelen	BECEDELEN	Eene acte van iets maken, iets op schrift brengen.	zn
bechartereren	BECHAERTEREEREN	In een charter beschrijven.	onvindbaar
besingelen	BECINGELEN	Omsingelen, omringen, omgeven.	zn
beklagen	BECLAGEN		ww
beklappen	BECLAPPEN	Kwaad van iemand spreken, iem. belasteren.	ww/zn
beklauwen	BECLAUWEN	Iemand als het ware met klauwen aangrijpen, en verv. in het algemeen vangen, zich van iemand meester maken.	ww/zn
bekleden	BECLEDEN	Inkleeden, een schoonen schijn geven aan.	ww/zn
beklimmen	BECLIMMEN		ww
beklippen	BECLIPPEN	Als in een strik of knip vangen, verstrikken, overvallen, verschalken.	zn
beklijven	BECLIVEN	Opschieten, wortel schieten, ontspruiten, van boomen en zaden gezegd.	ww
beknagen	BECNAGEN	In eigenlijken zin. Knagen aan, afknagen. Vgl. becnauwen.	ww
beknauwen	BECNAUWEN	Aan iets knauwen, knabbelen.	ww
beknopen	BECNOPEN		ww/zn

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

bekoelen	BECOELEN	Kalm worden, bedaren. Van het weder en vooral van den wind gezegd. Gaan liggen, stil worden.	ww/bn
bekokelen	BECOKELLEN	Begoochelen	ww
bekomen	BECOMEN		ww
bekommeren	BECOMMEREN		ww/zn
bekonden	BECONDEN		ww/zn/bn
bekondigen	BECONDIGEN		zn/bn
bekondschappen	BECONTSCAPPEN	Bewijzen	zn
bekopen	BECOPEN	Omkoopen, voor zich trachten te winnen	ww/zn
bekoren	BECOREN (I)	Proeven, smaken.	ww
bekorten	BECORTEN	Verkorten; van een weg gezegd, snel afleggen.	ww/bn
bekosten	BECOSTEN	De kosten van iets dragen, bestrijden; iets bekostigen.	ww/zn
bekrachten	BECRACHTEN	Met kracht, d. i. met geweld ten onder brengen, overweldigen, onderwerpen. Van personen en land gezegd.	ww/zn
bekrachtigen	BECRACHTIGEN	Met kracht en geweld onderwerpen, overweldigen, onderwerpen, ten onder brengen;	ww/zn/bn
bekraken	BECRAKEN	Op iemand neêrkomen, iemand treffen.	ww
bekranken	BECRANKEN	Verzwakken.	ww/bn
bekrijgen	BECRIGEN	In handen krijgen, betrappen, pakken.	ww
bekringelen	BECRINGELEN	In een kring omsluiten, omsingelen.	ww
bekrijten	BECRITEN	Een cirkel beschrijven om iets of iemand.	ww/zn
(hem) bekroden,	BECROEDEN	Zich bezig houden, zich afgeven met.	ww
bekromen/ bekreumen	BECROMEN	Bekrimpen, beknibbelen.	ww/zn
bekreunen	BECRONEN	klagen	ww
bekruipen	BECRUPEN	Het transitieve kruipen. Over iemand kruipen.	ww
bekoren	BECUEREN (I)	Kwellen, folteren, pijnigen, iem. overlast aandoen.	ww
bekuimen	BECUMEN	Zich iets (te laat) beklagen, ergens spijt over hebben.	ww
bekuipen	BECUPEN	Misleiden, bedriegen, in den val (de kuip) lokken.	ww
bedadingen	BEDADINGHEN	Eene dading, eene overeenkomst sluiten, bij dading of overeenkomst toezeggen of voor zich bedingen.	ww/zn
bedagen	BEDAGHEN	Dag worden, opdagen	ww/zn
bedammen	BEDAMMEN	Met een dam voorzien, afdammen.	ww/zn
bedanken	BEDANKEN	Tot dank verplichten, reden van tevredenheid geven	ww/zn
bedaren	BEDAREN	Zijne hartstochten bedwingen, zich zelven beheerschen.	ww
bedauwen	BEDAUWEN		ww/zn
bedekken	BEDECKEN	Iets voor iem. geheim houden, verbergen	ww/zn
bedadingen	BEDEDINGHEN	Eigenlijk. Langs gerechtelijken weg beslechten; een geschil, eene zaak vereffenen.	ww/zn
bedelven	BEDELVEN	In de hedendaagsche beteekenis. Met aarde bedekken, begraven.	ww
bedemen	BEDEMEN	Duister worden.	ww
bedenken	BEDENKEN		ww
bederven	BEDERVEN (I)	in het verderf storten, verwoesten, sterven	ww
bederven	BEDERVEN (II)	behoeven	ww
bedeven	BEDEVEN	Passen, betamen (?).	onvindbaar
bedichten	BEDICHTEN	Eigenlijk. Bezingen, iemands leven in dichtmaat beschrijven	ww/zn
beduiden	BEDIEDEN (I)	Duidelijk maken.	ww/zn
beduiden	BEDIEDEN (II)	Baten, helpen.	ww

bedijen	BEDIËN (I)	Worden, vooral in het verl. deelw. bedegen.	ww
bedienen	BEDIENEN		ww
bediepen	BEDIEPEN	In een getuigenis aanduiden, aanwijze in rechte.	ww/bn
bedijken	BEDIKENEN	Bedijken, een dijk leggen om (land of water).	ww/zn
bedingen	BEDINGEN	Voor het gerecht brengen.	ww/zn
bedorven	BEDORVEN (I)	Behoeven, noodig hebben, ook noodig zijn. (= bederven)	ww
bedauwen	BEDOUWEN (I)	Eigenlijk, zich oplossen, waaruit zich de beteekenis ontwikkelde van wegwijnen, vergaan, wegsterven.	ww
bedauwen	BEDOYEN	Bevochtigen, nat maken. (= bedauwen)	ww
bedragen	BEDRAGEN (I)	Bedekken, overtrekken	ww
bedragen	BEDRAGEN (II)	voeden, onderhouden	ww
bedreigen	BEDREIGEN	Bedreigen, het toeleggen op.	ww
bedretsen	BEDRETSEN	Bevuilen, bezoedelen.	ww
bedriegen	BEDRIEGEN	Enen bedrieghen van ere sake, iemand in iets teleurstellen, iemand van iets afbrengen.	ww
bedringen	BEDRINGEN	Dringen, drukken, verdringen, tegen iemand aandringen.	ww
bedrijven	BEDRIVEN	Handelen, practisch werkzaam zijn.	ww
bedroeven	BEDROEVEN		ww/zn/bn
bedrogen	BEDROGEN (II)	In beteekenis gelijk aan bedriegen.	ww
bedrogen	BEDROGEN (III)	Opdrogen, uitdrogen; in het pass. verdwijnen, verminderen	ww/bn
bedropen	BEDROPEN	Doen bedruipen, en vervolgens bedroppelen, besprenkelen, begieten.	ww/zn
bedrukken	BEDRUCKEN	Het transitieve drukken.	ww/zn
bedruipen	BEDRUPEN	In beteekenis gelijk aan het stam ww. druipen.	ww
beduchten	BEDUCHTEN	vrezen	ww/zn
bedullen	BEDULLEN	Iemands hoofd op hol brengen, hem misleiden.	ww/zn/bn
bedunken	BEDUNKEN	Zich bedenken.	ww
beduiven	BEDUVEN	Indompelen, in het water dompelen.	onvindbaar
beduwen	BEDUWEN	Enen beduwen, iemand verdrukken, in het nauw brengen, bedwingen.	ww
bedwaan	BEDWAEN	Bewasschen, wasschen, reinigen.	ww
bedwellen	BEDWELLEN	Eigenlijk. Iemand van zijne bezinning berooven, hem buiten zich zelve brengen, bedwelmen, hem zijn bewustzijn doen verliezen.	ww
bedwelmen	BEDWELMEN	Verbijsteren, van zijne bezinning berooven.	ww/zn
bedwijnen	BEDWINEN	Verdwijnen, te niet gaan.	ww
bedwingen	BEDWINGEN	Dwingen, noodzaken.	ww
beëigenen	BEEIGENEN	Maken dat men zijn eigendom, geld of goed verliest (?).	ww/zn/bn
beënissen	BEËNIGEN	Vereenigen. Beënicht (benecht) sijn met enen, vereenigd zijn met iemand, in innige gemeenschap met hem zijn.	ww/bn
beëisen	BEËSCHEN	Vernemen, vragen naar.	ww/zn
befamen	BEFAMEN	Slechts in het deelw. befaemt, door het algemeen gerucht als schuldig of de schuldige aangewezen, met eene misdaad gedoodverfd.	zn
beferpelen	BEFERPELEN	Bedriegen, misleiden.	zn
bevreemden	BEFREEMEN	Zich bevreemden, zich verwonderen.	onvindbaar
begaden	BEGADEN	verzorgen, behandelen	ww/zn
begaan	BEGAEN		ww
begapen	BEGAPEN	Inslikken, verslinden.	ww
begeren	BEGAREN	= begeren	ww

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

begaven	BEGAVEN	Stoffelijke gaven schenken, begiftigen, beschenken.	ww/zn
begekken	BEGECKEN	Voor den gek houden, misleiden, bedriegen, den spot drijven met.	ww/zn/bn
bejegenen	BEGEGENEN	Bejegenen, ontmoeten.	ww/vz
begelden	BEGELDEN	Betalen, voldoen.	ww/zn
begeren	BEGEREN	vragen, verzoeken, het verlangen uitdrukken of te kennen geven.	ww
begeten	BEGETEN	(Iets kwaads) bedenken.	ww
begeven	BEGEVEN	geven, zenden.	ww
begieën	BEGIËN	Bekennen, belijden, erkennen.	ww
begiften	BEGIFTEN	Begiftigen, beschenken.	ww/zn
begijlen	BEGILEN	Bespotten, voor den gek houden.	ww/zn
beginnen	BEGINNEN		ww
begokelen	BEGOKELLEN	Begoochelen, misleiden, bedriegen.	ww
begomen	BEGOMEN	toezien op.	ww
begonnen	BEGONNEN	Beginnen.	ww
begorden	BEGORDEN	Omgorden.	ww/zn
begoren	BEGOREN	Bezoedelen, bevleken.	ww/zn
begrammen	BEGRAMEN	Boos maken, vertoornen, vergrammen.	ww/zn/bn
begraven	BEGRAVEN		ww/zn
begrijmen	BEGRIMEN	Zwart maken, met pek besmeren, bevleken, bezoedelen.	ww
begrijpen	BEGRIPEN	Aangrijpen, aantasten, aanpakken.	ww
begrijzen	BEGRISEN	Hoonen door spottende gebaren, gezichten tegen iemand trekken, en vervolgens in het algemeen hoonen, beschimpen.	ww
begroeten	BEGROETEN	Groeten, iemand goeden dag zeggen.	ww/zn
begroeien	BEGROEYEN	Vastgroeien, wortel schieten.	ww
begronden	BEGRONDEN	Doorgronden, peilen.	ww/zn
begroten	BEGROTEN	Vergoeden, schadeloosstellen.	ww/bn
begruizen	BEGRUSEN	Met gruis bedekken, bezoedelen, bemorsen, vuil maken.	zn
beguiten	BEGUITEN	Voor den gek houden, foppen.	ww/zn
behachten	BEHACHTEN	Vasthouden, in hechtenis houden. (deelw: beheept)	ww/zn
behagen	BEHAGEN		ww/zn
behalen	BEHALEN	In de tegenwoordige beteekenis. Verwerven.	ww
behangen	BEHANGEN	In de tegenwoordige beteekenis,	ww
behandvesten	BEHANTVESTEN	Bij handvest als privilege verzekeren.	ww/zn
behept	BEHEEPT	Verstrikt, en vervolgens gekweld, lastig gevallen.	ww/zn
beheiligen	BEHEILIGHEN	Heiligen, wijden.	ww/zn/bn
beheimen	BEHEIMEN	Omheinen, door eene heining omgeven, en in fig. zin omvangen, omgeven.	ww
beheinen	BEHEINEN	Omheinen, met eene heining omgeven.	ww/zn
behelen	BEHELEN (I)	Verbergen, geheim houden.	ww
behelen	BEHELEN (II)	In orde maken, dicht maken.	ww/bn
behelpen	BEHELPEN		ww
behelzen	BEHELSEN	Omhelzen, omarmen.	ww
behengen	BEHENGEN	Beschikken, het aanleggen	ww
beharden	BEHERDEN	Bekrachten, versterken, beveiligen.	ww/bn
beheren	BEHEREN (I)	Onder zijne macht hebben, aan zich onderwerpen.	ww/zn
beheren	BEHEREN (II)	Verwoesten, met een leger doortrekken.	ww

behessen	BEHESSEN	Opjagen. Een velt behessen, een land afjagen, zich van het wild van het land door ongeoorloofde jacht meester maken	ww
beheten	BEHETEN	Iemand iets van te voren zeggen, iemand iets aanzeggen, verkondigen, voorspellen	ww
behuweliken	BEHILIKEN	Door huwelijk verwerven, betrouwen, aantrouwen	ww/zn
behinderen	BEHINDEREN	Verhinderen, belemmeren, beletten, lastigvallen.	ww/zn
behoeden	BEHOEDEN		ww/zn
behoeven	BEHOEVEN		ww
behopen	BEHOPEN	Hopen, verwachten.	ww/zn
behoren	BEHOREN		ww
behouden	BEHOUDEN (I)		ww
behouwen	BEHOUWEN (I)	Behouwen , bewerken, bewerken; (een beeld) houwen.	ww/zn
behuiden	BEHUDEN	Verbergen, wegbergen, wegstoppen.	ww
behullen	BEHULLEN	Inhullen, bedekken, sluiëren.	ww/zn
behuizen	BEHUSEN	Van huizen voorzien, met huizen bebouwen	ww/zn
behuwelijken	BEHUWELIKEN	Zich door huwelijk verwerven, behuwen.	ww/zn
behuwen	BEHUWEN	Zich door huwelijk verwerven, betrouwen.	ww
bejagen	BEJAGEN		ww
bejegenen	BEJEGENEN	Eig. ontmoeten, tegenkomen.	ww/vz
bekennen	BEKENNEN		ww
bekeren	BEKEREN		ww/zn
bekermen	BEKERMEN	Ten gevolge van iets kermen en klage (vgl. besweten), het zuur verdienen, het bezuren.	ww/zn
bechrismen	BEKERSTEN	Zalven.	ww
bekeuren	BEKEUREN	Een reglement maken omtrent iets.	ww/zn
bekijven	BEKIVEN	Uitschelden, uitvaren tegen, lat. objurgare.	ww
belabberen	BELABBEREN	Bezoedelen, bevlekkeren, verontreinigen.	ww
belachen	BELACHEN	Enen —, iem. bespotten.	ww/zn
beladen	BELADEN		ww
belagen	BELAGEN	Lagen leggen aan, in den eigenlijken zin, het Lat. insidiari.	ww/zn
belaken	BELAKEN	Berispen, bekeuren.	ww
belangen	BELANGEN (I)	Verlangen.	ww/bn
belasten	BELASTEN	Overlast aandoen.	ww/zn
belastigen	BELASTIGEN	Bemoelijken, belemmeren, verhinderen.	zn/bn
belaten	BELATEN	Eig. iemand achterlaten, en vervolgens in een toestand laten of brengen	ww
beleden	BELEDEN (I)	Leed, schande aandoen. — Ook als wederk. gebruikt. Hem beleeden, zich zelve schande aandoen, zich verlagen, zich weggooien.	ww/zn
belegeren	BELEGEREN	Eene nauwkeurige lijst maken.	zn
beleggen	BELEGGEN	Leggen.	ww
beleiden	BELEIDEN		ww
belenden	BELENDEN (I)	Onz. Belanden, te land komen, te recht komen.	ww/zn
belenden	BELENDEN (II)	Palen, grenzen aan, met zijn land liggen naast dat van een ander.	zn
belenen	BELENEN	In beleening nemen, geld op iets voorschieten.	ww/zn
belengen	BELENGEN	Bereiken, onder zijn bereik hebben, verkrijgen. (= belangen)	ww/bn
belezen	BELESEN		ww
beletten	BELETTEN	Verhinderen, de hedendaagsche opvatting.	ww/zn

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

beleven	BELEVEN	In de nog niet geheel ongebruikelijke opvatting van naleven, in beoefening brengen, in zijn leven, zijn handel en wandel openbaren, betrachten.	ww
beleveren	BELEVEREN	Overleveren, overgeven.	ww
belichten	BELICHTEN	Verlichten, kunstlicht (kaarsen) branden bij (een voorwerp of eene plechtigheid).	ww/zn/bn
belikken	BELICKEN (I)	Belikken.	ww
belikken	BELICKEN (II)	Een dijk gelijk maken door het aanbrengen van zoden (beliken)	ww
beliegen	BELIEGEN	Leugens van iemand vertellen, hem belasteren.	ww
belijden	BELIËN		ww
believen	BELIEVEN		ww/bn
beliggen	BELIGGEN		ww
belijmen	BELIMEN	Met lijm besmeren, voornamelijk om vogels te lokken. Van het gelaat gezegd. Opsieren om te verlokken.	ww/zn
beliniën	BELINIËN	Van eene lijn voorzien, eene lijn zetten op of bij.	ww/zn
belinnen	BELINNEN	Ophouden, eindigen.	onvindbaar
belijven	BELIVEN	Hetzelfde als ons blijven.	ww
beloeken	BELOEKEN	Beschouwen, bezien, nagaan.	ww
belonen	BELONEN	Beloonen, komt slechts zelven voor in 't mnl., als ook in 't mhd. en mnd. Het gewone woord was lonen (z. ald.).	ww/zn
belopen	BELOPEN		ww
belorsen	BELORTSEN	Beet pakken, vasthouden, in zijne macht houden.	ww
beloven	BELOVEN		ww
belovenen	BELOVENEN	Beloven, toezeggen. (freq. van belovenen)	ww
beluiden	BELUDEN	Enen beluden ; de klok voor iemand luiden, vooral voor een overledene, hem uitluiden.	ww
beluiken	BELUKEN	Sluiten, dicht doen, toesluiten.	ww/zn
belustigen	BELUSTIGEN	Vermaken, amuseeren, iemand genoeg verschaffen.	ww/zn/bn
bemachten	BEMACHTEN	Macht geven, d.i. beschermen, ondersteunen, helpen.	ww/zn
bemachtigen	BEMACHTIGEN	Macht geven, machtigen, opdragen.	ww/zn/bn
bemetsen	BEMAETSEN	Bemetselen, een gemetseld huis zetten op (eene plaats).	ww/zn
bemaken	BEMAKEN	Bedekken, wegbergen, wegstoppen	ww
bemalen	BEMALEN	Beschilderen, schilderen.	ww
bemanen	BEMANEN	Van manen, in den zin van als een recht van iemand eischen, Van iemand eischen, iemand krachtens zijn recht tot de eene of andere handeling aanmanen.	ww
bemazen	BEMASEN	Bevleken, bezoedelen, vuilmaken, bederven.	ww/zn
bemasseren	BEMASSCHEREN	Zwart maken, bezoedelen, bevleken, vuil maken.	ww
bemerken	BEMERKEN	Beschouwen, in oogenschouw nemen, aanzien.	ww/zn
bemeten	BEMETEN	Afmeten, afperken.	ww
bemikken	BEMICKEN	Iemand tot zijn mikpunt kiezen, het op iemand gemunt hebben.	ww/zn
bemieden	BEMIEDEN	Huren, omkopen.	ww/zn
bemoeden	BEMOEDEN	Bedr. Vermoeden, gedachte hebben op, denken.	ww/zn
bemoeien	BEMOEIEN (I)	Bemoeilijken, lastigvallen, kwellen.	ww
bemurwen	BEMORWEN	Zacht stemmen, vermurwen, ook overhalen (tot iets).	ww/bn
bemuren	BEMUREN	Door een muur omgeven, ommuren.	ww/zn
bemurmureren	BEMURMUREN	Beklagen, klagen over.	ww
benachten	BENACHTEN	Een nacht overblijven, overnachten, den geheelen nacht blijven, ergens 's nachts blijven	zn
benaden	BENADEN	Begenadigen; genade, gratie schenken.	zn

benaren	BENAREN	Benauwen, belemmeren,	bn
benauwen	BENAUWEN		ww/bn
benaaïen	BENAYEN	Het transitieve naaien.	ww
benemen	BENEMEN	Iets van iemand of iets afnemen, aan iemand of iets eene zaak ontnemen.	ww
beneren	BENEREN	Redden, behouden, zalig maken.	ww
benetten	BENETTEN	Nat maken, bevochtigen, besproeien.	ww
benijden	BENIDEN	Iets niet kunnen velen, zich aan iets ergeren.	ww/zn
benieuwmares	BENIEMAREN	In opspraak, in een slechten naam brengen.	zn
benoegen	BENOEGEN	Genoegen nemen in iets, tevreden zijn met iets.	ww
benoemen	BENOEMEN	Enen, iet —, uitdrukkelijk, met name noemen.	ww
benoodheden	BENOOTEEDEN	Enen —, iemand tot het doen van een eed dwingen, hem een eed opleggen.	ww/zn
benozen	BENOSEN	Benadeelen, beschadigen.	ww/zn
benotulen	BENOTELEN	Op schrift brengen, stellen; notuleeren.	ww/zn
beogen	BEOOGEN	Verwachten.	ww/zn
bepalen	BEPALEN	Van palen voorzien, met palen versterken, vooral tegen den golfslag.	ww/zn
bepanden	BEPANDEN	Panden aan, beslag leggen op.	ww/zn
bepekken	BEPEKEN	Met pek besmeren.	ww/zn
bepeinzen	BEPENSEN	Peinzen, in gedachten zijn.	ww
bepijnen	BEPINEN	Handenarbeid voor iets verrichten, werk doen ter verkrijging van iets.	ww/zn
beplaten	BEPLATEN	Den waterkant met palen en planken voorzien tegen het wegzakken en afspoelen van den grond, schoeien.	ww/zn
bepleitien	BEPLEITEN	Bepleitien.	ww/zn
beproeven	BEPROEVEN	.	ww/zn
bekweken	BEQUEKEN	Opkweken, herstellen, verfrisschen.	ww/bn
bekwelen	BEQUELEN	ten gevolge van iets quelen, d. i. uitteren, verkwijnen, wegkwijnen;	ww
bekwellen	BEQUELLEN	Eig. ten gevolge van iets wegkwijnen, en bij uitbreiding: de treurige gevolgen van iets ondervinden, het bezuren	ww
bekwikken	BEQUICKEN	Verkwikken, verfrisschen. (= bequeken)	ww/bn
beraden	BERADEN (I)		ww/zn
berapen	BERAPEN	Verkrijgen, bekomen.	ww
berichten	BERECHTEN		ww/zn/bn
berekken	BERECKEN		ww
bereden	BEREDEN (II)	Bewijzen tegenover iemand.	ww/zn
beredenen	BEREDENEN	Bepalen, afspreken.	ww/zn
bereiden	BEREIDEN (II)		ww
bereiken	BEREIKEN	Bereiken.	ww
beregenen	BEREINEN	Beregenen.	ww/zn
berekenen	BEREKENEN	Rekenschap afleggen van iets, verantwoording doen aangaande iets, het verantwoorden.	ww
bereren	BEREREN	Betreuren, beweenen, beschreien, verdriet over iets hebben.	ww
berijden	BERIDEN	Het transitieve riden. Rijden op, berijden.	ww
berieken	BERIEKEN	Aan iets ruiken. Van de lucht gezegd: haar inademen.	ww
berimpfen	BERIMPEN	Rimpelen, verschrompelen.	ww/zn

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

beringelen	BERINGELEN	Bedwingen, temmen, aan banden leggen.	ww/zn
beringen	BERINGEN (I)	Omringen, omgeven, omsluiten,	zn
beringen	BERINGEN (II)	Dwingen, brengen tot.	ww
berinnen	BERINNEN	berennen, bestormen	ww
berispen	BERISPEN	Schelden, tegen iemand uitvaren, met woorden.	ww
berokken	BEROCKEN	Berokkenen, op het touw zetten.	ww
beroemen	BEROEMEN		ww/zn
beroepen	BEROEPEN	Er bij roepen, oproepen, uitnoodigen.	ww/zn
beroeren	BEROEREN		ww
beroesten	BEROESTEN	Verroesten, door roest bederven.	ww/zn
beroken	BEROKEN	Bewalmen, geur doen inademen	ww/zn
berouwen	BEROUWEN (I)		ww/zn
beroven	BEROVEN	Stelen, rooven, buit maken.	ww
beruchten	BERUCHTEN	Berucht, verdacht maken; in een slechten naam brengen.	zn
beruchtigen	BERUCHTIGEN	Verdacht maken, beschuldigen.	zn/bn
berusten	BERUSTEN	Rusten, blijven liggen, niet behandeld worden (van eene rechtszaak b. v.).	ww/zn
bezachten	BESACHTEN	Verzachten, bedaren, kalmeeren.	ww/bn
bezakken	BESACKEN (I)	Laten zakken; van hartstochten, tot bedaren brengen.	ww
bezakken	BESACKEN (II)	In zakken doen (met weglating van het obj.)? Zakken maken?	ww/zn
bezaden	BESADEN (I)	Verzadigen, vervullen met.	ww/zn
bezaaien	BESADEN (II)	Bezaaien, en bij uitbreiding het zaad in den grond werken.	ww/zn
bezaaien	BESAEIEN	Bezetten, bestrooien, opvullen met,	ww
bezaken	BESAKEN	Hetzelfde als versaken of missaken. Verloochenen, verzaken, nalaten.	ww/zn
besaluwen	BESALUWEN	bezoedelen, vuil maken	ww
bezalven	BESALVEN	Met zalf of eene andere vette vloeistof insmeren, bestrijken.	ww/zn
bezamenen	BESAMENEN	Verzamelen, vergaderen, oproepen.	ww/bijw
bezanden	BESANDEN	Verzanden, door zand verstopt of met zand overdekt worden.	ww/zn
bezerken	BESARKEN	Van een zerk voorzien, met een grafzerk dekken.	zn
bezaten	BESATEN	besturen, regelen, bezetten	ww/zn
beschaden	BESCADEN (I)	Beschaduwten, overschaduwten	ww/zn
beschaden	BESCADEN (II)	Schade doen, benadeelen.	ww/zn
beschadigen	BESCADIGEN	Benadeelen, schade doen, afbreuk doen, belemmeren, lastig vallen.	ww/zn
beschamen	BESCAMEN		ww/zn
beschampen	BESCAMPEN (I)	Bespotten, bedriegen.	ww/zn
beschampen	BESCAMPEN (II)	Bevrijden, in vrijheid stellen, vrijstellen van eene verplichting.	ww
beschanden	BESCADEN	In schande brengen, schande aandoen.	ww/zn
bescharen	BESCAREN (I)	Opstellen, ordenen, regelen, van troepen.	ww
beschatten	BESCATTEN	Iemand met geldelijke lasten bezwaren, hem eene schatting of belasting opleggen, geld afpersen.	ww/zn
beschaven	BESCAVEN	Eig. afschaven, afkrabben en bij uitbreiding van landen en personen gezegd, ze uitplunderen, uitmergelen, uitkleeden, berooven.	ww/zn
bescheiden	BESCEIDEN (I)	Bedr.	ww
bescheinen	BESCEINEN	Toonen, aan den dag leggen. (causatief van besceinen)	ww/zn

beschelden	BESCELDEN	Bedr.	ww/zn
beschemen	BESCEMEN	Beschaduwē; overschaduwē.	ww/zn
beschimpen	BESCEMPEN	Beschimpen, smaden, hoonen, bespotten. Vgl. bescampen.	ww/zn
beschenden	BESCENDEN	Een doode uitschudden.	ww/zn
beschepen	BESCEPEN	Inschepen (nl. waren), laden, een schip bevrachten met iets.	ww/zn
bescheren	BESCEREN (II)	Het haar wegscheren, afscheren, scheren. Van mannen en schapen.	ww
bescheren	BESCEREN (III)	Toedeelen, beschikken, bepalen. Slechts in gebruik in het deelw. besceert, bescaert.	ww
bescheren	BESCEREN (IV)	Voor den gek houden, bespotten, bedriegen.	ww
bescherenen	BESCERENEN	Voor den gek houden, bespotten. (freq. van bescheren)	ww
beschermen	BESCERMEN	In de tegenw. bet. Beschermen, beveiligen.	ww/zn
beschermenen	BESCERMENEN	Beschermen. (freq. van beschermen)	ww/zn
beschikken	BESCICKEN	regelen	ww
beschieden	BESCIEN	Geschieden, gebeuren, plaats grijpen.	ww
beschiēten	BESCIETEN	afschieten, verliezen, overvallen...	ww
beschijnen	BESCINEN		ww/zn
beschijnigen	BESCINIGEN	Overtuigend bewijzen	zn/bn
beschijten	BESCITEN	bezoedelen, bevlecken, oonteeren.	ww/zn
beschuldtschatten	BESCOLTSCATTEN	Haar onder het storten van eene bepaalde som plechtig aan iemand verbinden of verloven.	zn
beschompen	BESCOMPEN	Beschimpen, smaden, hoonen, bespotten.	ww/zn
beschonen	BESCONEN	Sparen, verschoonen.	ww/bn
beschoppen	BESCOPPEN	Bespotten, een loopje nemen met iemand.	ww/zn
beschouden	BESCOUDEN	branden, schroeien	ww
beschouwen	BESCOUWEN (I)	Zien, opmerken.	ww/zn
beschreien	BESCREIEN	Beweenen.	ww
beschrijden	BESCRIDEN	Bestijgen, beklimmen	ww
beschrieuwen	BESCRIEUWEN	Besproeien, besprenkelen, bevochtigen.	ww
beschrijven	BESCRIVEN	Van scriven, in den zin van schrijven.	ww
beschudden	BESCUDDEN	Beschutten.	ww/zn
beschulden	BESCULDEN	Beschuldigen, aanklagen.	ww/zn
beschuldigen	BESCULDIGEN	In de tegenwoordige beteekenis. Beschuldigen.	ww/zn/bn
beschuilēn	BESCULEN	Wegbergen, verstoppen, doen verschuilen	ww
beschutten	BESCUITTEN	Schutten, verhoeden, afwēren, den voortgang stuiten. (= beschudden)	ww/zn
beschuwen	BESCUWEN	Schuwen, zich verre houden van, een afschuw hebben van.	ww
becelen/bezēgelen	BESEELEN	Mog. hetz. als becedelen of bezēgelen.	ww/zn
bezeenden	BESEENDEN	Door eene kerkelijke vergadering beboeten.	ww/zn
beseffen	BESEFFEN		ww
bezēgelen	BESEGELEN	Zēgelen, het zegel op iets drukken.	ww/zn
bezēggen	BESEGGEN	Iets van of over iemand zeggen, bepaaldelijk in ongunstigen zin, iem. iets te laste leggen, hem beschuldigen.	ww
bezeiken	BESEIKEN	Bepissen, bewateren.	ww/zn
bezēgenen	BESEINEN	Zēgen over iemand afsmeeken, wijden.	ww/zn
bezekeren	BESEKEREN	Iet —, beveiligen.	ww/bn

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

bezenden	BESENDEN	Een iet —, aan iemand door een bode laten weten.	ww
bezengen	BESINGEN	zingen, verschroeien	ww/bn
bezeren	BESEREN	bezeeren.	ww/zn/bn
bezerigen	BESERIGEN	Kwellen, bedroeven, overlast aandoen	ww/zn/bn
bezetten	BESETTEN		ww
beseven	BESEVEN (I)	Smaken, ondervinden (= beseffen).	ww
bezeveren	BESEVEREN	Bezeveren, bekwijlen.	ww/zn
besibberen	BESIBBEREN	Bezoedelen, bevlekkeren.	onvindbaar
bezichtigen	BESICHTIGEN	Schouwen, inspecteren, bezichtigen.	zn/bn
bezieden	BESIEDEN	Met kokend water begieten, broeien.	ww
bezielen	BESIEKEN	Ziek worden, in eene ziekte vervallen.	ww/bn
bezien	BESIEEN (I)		ww
besingelen	BESINGELEN	Omsingelen, omringen, insluiten.	zn
bezingen	BESINGEN (II)	Een liet besingen, een lied zingen (ten einde toe).	ww
bezinnen	BESINNEN		ww/zn
bezitten	BESITTEN		ww
beslabben	BESLABBEN	In eig. zin. Het drinken en eten, voornamelijk het vloeibare, weder uit den mond laten loopen; met eten en drinken morsen bezoedelen, bemorsen in het algemeen.	ww
beslabberen	BESLABBEREN	Met eten en drinken bezoedelen en in 't alg. bevuilden, bemorsen. (freq. van beslabben)	ww
beslaan	BESLAEN		ww
beslapen	BESLAPEN	In de oorspr. bet. van bij iemand slapen.	ww/zn
beslaven	BESLAVEN	Slavenarbeid, hard en moeilijk werk verrichten, zich voor iets inspannen, zijn uiterste best voor iets doen.	ww/zn
besleteren	BESLETEREN	Benadeelen, achteruitbrengen; eig. belemmeren.	ww
besletten	BESLETTEN	Binden, verbinden	onvindbaar
beslichten	BESLICHTEN	Beslechten, uitmaken.	ww/bn
beslijken	BESLIKEN	Bemodderen, met slijk bedekken. Figuurlijk. Bezoedelen, bevlekkeren, verontreinigen.	ww/zn
beslijmen	BESLIMEN	Met slijm bedekken.	zn
beslijten	BESLITEN	Beslissen, beslechten, uitwijzen.	ww
besluipen	BESLUPEN	Sluipend, plotseling, ongemerkt iemand overvallen; hem van achteren aanvallen.	ww
besluiten	BESLUTEN		ww
besmaken	BESMAKEN	Proeven, eten.	ww/zn
besmeren	BESMAREN	Besmeren, bestrijken, inwrijven, insmeren,	ww/zn
besmeken	BESMEKEN	Met zachte woorden, vleiend toespreken; iemand trachten over te halen.	ww
besmelten	BESMELTEN (I)	wegsmelten, wegwijzen	ww
besmelten	BESMELTEN (II)	Zijne uitwerpselen op iemand doen neerkomen, hem met zijn drek bezoedelen,	ww
besmeren	BESMEREN	Eigenlijk. Met de eene of andere vettige zelfstandigheid bestrijken, inwrijven;	ww/zn
besmarten	BESMERTEN	Onkenbaar, leelijk, scherp, bitter maken.	ww
besmetten	BESMETTEN		ww/zn
besmeuren	BESMEUREN		ww
besmorsteren	BESMORSTEREN	Bevlekkeren, bezoedelen.	onvindbaar

besmeuderen	BESMUDEREN	Bezoedelen, bevlekkeren, ook in fig. zin.	onvindbaar
besnijden	BESNIDEN		ww
besnoeien	BESNOEIEN	Beperken, inkorten, aan banden leggen. Vgl. besniden.	ww
besnollen	BESNOLLEN	Verschalken, foppen, bedriegen.	ww
bezoeken	BESOEKEN	Zoeken, opzoeken.	ww/zn
bezoenen	BESOENEN	Verzoenen.	ww/zn
bezoeten	BESOETEN	Genieten, de vruchten van iets plukken, de voordeelen er van smaken.	ww/bn
bezoeven	BESOEVEN	Eig. doen smaken, doen proeven, en bij uitbreiding bezorgen, verschaffen.	ww
bezonden	BESONDEN		ww/zn
bezonderen	BESONDEREN	Afzonderen, uitzonderen.	ww
bezondigen	BESONDIGEN		ww/zn/bn
bezopen	BESOPEN	Doen verdrinken, onder water zetten, overstroomen.	ww
bekoren	BESOREN	Ruw, scherp, hard en droog zijn, ook pijnlijk zijn.	ww/bn
bezorgen	BESORGEN		ww/zn
bezouten	BESOUTEN		ww/zn/bn
bespaarzen	BESPAERSEN	Besprenkelen, besproeien, met vloeistoffen.	ww
bespelen	BESPELEN	Voor den gek houden, bedriegen, misleiden, ook van den duivel gezegd.	ww
bespellen	BESPELLEN		ww/zn
besperren	BESPERREN	Belemmeren, verhinderen, iemand de uitoefening van zijn functiën beletten.	ww/zn
bespeven	BESPEVEN	Baten, helpen, gelukken.	ww
bespieden	BESPIEN	Bespieden, verspieden, zonder bemerkte te worden nauwkeurig beschouwen.	ww/zn
bespijen	BESPIËN	Bespuwen.	ww
bespiewen	BESPIEWEN	Bespuwen.	ww
bespoeien	BESPOEIEN	Besproeien.	ww
bespotten	BESPOTTEN		ww/zn
bespraaien	BESPRAIEN	Besproeien, besprenkelen.	ww
bespreiden	BESPREIDEN	Bedekken, overdekken, overspreiden, bekleeden, bestrooien.	ww
bespreken	BESPREKEN		ww
besprengen	BESPRENGEN	Besprenkelen, besproeien, besprengen met eene vloeistof.	ww
bespringen	BESPRINGEN (II)	Aanvallen, aantasten.	ww
besprenkelen	BESPRINKELEN	Besprenkelen.	ww
besprengen	BESPRINKEN	Besprenkelen, besproeien.	ww
bestadbomen	BESTADBOMEN	Schoeien, den kant van het land met een houten bekleedsel tegen den invloed van den golfslag, tegen afkabeling vrijwaren.	ww/zn
bestaden	BESTADEN		ww/zn
bestadigen	BESTADIGEN	Bevestigen, bestendigen.	ww/zn/bn
bestaan	BESTAEN		ww
bestaken	BESTAKEN	Staken, een einde aan iets maken.	ww
bestanden	BESTANDEN (I)	oorspr. vorm van bestaan	ww
besteden	BESTEDEN		ww/zn
bestedigen	BESTEDIGEN	Bevestigen, bekrachtigen. Vgl. bestadigen.	ww/zn/bn
besteken	BESTEKEN		ww/zn

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

bestelen	BESTELEN	Stelen, ontstelen;	ww
bestellen	BESTELLEN		ww
bestemmen	BESTEMMEN	Aan iets, vooral aan geld eene zekere bestemming geven, het voor een bepaald doel gebruiken of besteden.	ww
bestaan/bestenen	BESTENEN	Eig. bezuchten (hetzelfde als mnl. becarmen; bij uitbreiding beklagen, betreuren, ergens berouw van hebben.	ww
besterven	BESTERVEN	sterven (ten gevolge van iets)	ww
beslechten	BESTICHTEN	wss slechte lezing van beslechten	ww/bn
bestieren	BESTIEREN		ww
bestofferen	BESTOFFÉREN	Stoffeeren, voorzien van.	ww
bestoken	BESTOKEN	Aanvallen, aantasten. Vgl. besteken.	ww/zn
bestoppen	BESTOPPEN	verstoppem, afsluiten,...	ww/zn
bestoren	BESTOREN	Krachteloos maken, verzet doen tegen iets.	ww
bestorten	BESTORTEN	Overgieten, begieten, met eene vloeistof.	ww
bestoten	BESTOTEN		ww/zn
bestrekken	BESTRECKEN (I)		ww
bestrikken	BESTRICKEN	Strikken, vaststrikken.	ww/zn
bestrijden	BESTRIDEN (I)	Aantasten, aanvallen, bestrijden.	ww/zn
bestrijden	BESTRIDEN (II)	Eig. Beschrijden, beklimmen. Vgl. mnd. strede, d. i. schrede;	zn
bestrijen	BESTRIËN (II)	Bestrooien.	ww
bestrijken	BESTRIKEN	In de tgw. bet. Zacht langs de oppervlakte van iets strijken.	ww
bestrijven	BESTRIVEN	Tegen iets sribbelen, tegenstreven, zich verzetten tegen, tegenstand bieden aan.	ww
bestrooien	BESTROOIEN	Bestrooien.	ww
bestuiven	BESTUVEN	met stof bedekken/bedekt worden	ww
bestuwen	BESTUWEN	Bedwingen, in bedwang houden, tot bedaren brengen, dresseeren.	ww
bezuchten	BESUCHTEN	Zuchten. Slechts in de uitdr. een suchten besuchten, een zucht slaken.	ww/zn
bezuren	BESUREN	bederven, verbitteren,...	ww/zn/bn
bezwaren	BESWAREN		ww/bn
bezwelgen	BESWELGEN	Inslikken, verzwelgen.	ww
bezwelten	BESWELTEN	(Van honger) sterven.	ww
bezwendelen	BESWENDELEN	Duizelen, een gevoel hebben alsof men ronddraait.	ww
bezweren	BESWEREN (II)	Door een eed iemand binden, verplichten; van daar in het pass. besworen sijn, verplicht, verbonden zijn door een eed of zijn eerewoord.	ww/zn
bezweten	BESWETEN	Ten koste van zweet, van zwaren arbeid bekomen.	ww/zn
bezwetten	BESWETTEN	Begrenzen, afperken.	ww/zn
bezwichten	BESWICHTEN	Inwikkelen, omhullen.	ww
bezwijken	BESWIKEN		ww
bezwijmen	BESWIMEN		ww/zn
bezwoenen	BESWOENEN	Verzoenen, in eene goede verstandhouding brengen met.	ww/zn
betaken	BETAKEN	Beetpakken, vermeesteren, meester worden.	ww
betalen	BETALEN		ww
betamen	BETAMEN	Voegen, passen.	ww/zn
betasten	BETASTEN	Betasten, aanraken.	ww/zn
betekenen	BETEKENEN	Beteekenen, de hedendaagsche opvatting.	ww

betamen	BETEMEN	= betamen	ww/zn
betreden	BETERDEN	Betreden.	ww/zn
betichten	BETICHTEN	Gebruikt in de tegw. opvatting van beschuldigen, met eene bep. met van of met.	ww/zn
betichtigen	BETICHTIGEN	Betichten, beschuldigen.	ww/zn
betijen	BETIEN		ww
betijgen	BETIËN	Enen —, iemand betichten, beschuldigen	ww
betijgen	BETIGEN	Betichten, beschuldigen. (= betiën)	ww
betimmeren	BETIMMEREN	Het transitieve timmeren.	ww/zn
betogen	BETOGEN	Toonen, eigenlijk en figuurlijk.	ww
betogenen	BETOGENEN	Bewijzen.	ww
betomen	BETOMEN	In toom, in bedwang houden.	ww/zn
betonen	BETONEN	Toonen, aantoonen.	ww/zn
betormenten	BETORMENTEN	Pijnigen, kwellen.	ww/zn
betaatsen	BETRACHEN	Opsporen, naloopen(?).	onvindbaar
betrapen	BETRAPEN	Enen —, iemand betrapen, achterhalen, overvallen, vangen, in zijne macht krijgen, machtig worden	ww
betrekken	BETRECKEN		ww
betreden	BETREDEN	Enen —, iemand aantreffen, betrapen.	ww/zn
betrouwen	BETROUWEN	vertrouwen	ww/zn/bn
betuchtigen	BETUCHTIGEN	Haar eene bron van inkomsten (hd. leibzucht, vgl. ons leeftocht), aanwijzen, een vrucht aanwijzen, geven of vermaken.	ww/zn/bn
betuigen	BETUGEN	Iets met getuigen bewijzen, getuigen voor of tegen iets bijbrengen.	ww/zn
betuinen	BETUNEN	Omtuinen, met eene heining of hek omgeven.	ww/zn
betwisten	BETWISTEN	Afkeuren, bestrijden.	ww/zn
bevangen	BEVAEN	Grijpen, vangen, pakken.	ww
bevallen	BEVALLEN		ww/zn
bevaren	BEVAREN (I)		ww
bevaren	BEVAREN (II)	Bevreesd maken, vrees aanjagen.	ww/zn
bevasten	BEVASTEN	Vast maken, bevestigen (?).	ww/bn
bevatten	BEVATEN	Beet pakken, aangrijpen, innen.	ww
bevechten	BEVECHTEN	Bevechten, aanvallen.	ww/zn
beveden	BEVEDEN	Beoorlogen, vijandelijk behandelen.	ww/zn
bevelen	BEVELEN	In iemands gemoed wegleggen; iem. aanmanen; hem op het gemoed, het hart drukken; er bij hem op aandringen	ww
bevellen	BEVELLEN	Eigenlijk. Ten val brengen, doen vallen.	ww/zn
bevennoten	BEVENNOTEN	Iemands vennoot worden, eene verbintenis (vennootschap) met iemand aangaan, een contract sluiten.	zn
beverden	BEVERDEN	Uitmaken, beslechten (een twist), en dus den vrede herstellen.	ww/zn
beverven	BEVERWEN	Beschilderen, kleuren.	ww/zn
bevesten	BEVESTEN	Bevestigen, vastmaken, versterken.	ww/zn/bn
befikken	BEVICKEN	Treffen, raken.	ww
bevinden	BEVINDEN	Vinden	ww
bevissen	BEVISSCHEN	Een water b., over de geheele uitgestrektheid er van visschen, de vischvangst er in uitoefenen;	ww/zn
bevechten	BEVLECHTEN	Omvlechten, omkronkelen, verstrikken.	ww/zn
bevekken	BEVLECKEN		ww/zn

Bijlage 3: MNW (1250-1550): ww

bevliegen	BEVLIEGEN	Vliegende bedekken, overstuiven.	ww
bevlijken	BEVLIËN	Iets netjes leggen op of onder iets.	ww
bevlieten	BEVLIETEN	Overgieten, overstroomen.	ww/zn
bevloeien	BEVLOEIEN		ww
bevoegen	BEVOEGEN	Iemand leiden, richten, brengen.	ww
bevoelen	BEVOELEN	Gevoelen.	ww
bevolgen	BEVOLGEN	goedkeuring voor iets vragen van iemand.	ww
bevoorwaarden	BEVOORWAERDEN	Conditionneeren, bedingen, bij contract bepalen, overeenkomen.	ww/zn
bevorderen	BEVORDEREN	Bevoordeelen.	ww
bevormen	BEVORMEN	Vormen, afbeelden.	ww/zn
bevragen	BEVRAGEN	Naar iets vragen, onderzoek doen bij iemand, iemand naar iets vragen.	ww/zn
bevreden	BEVREDEN	Bevredigen, tevreden stellen, tot rust brengen.	ww/zn
bevorsen	BEVRESCEN	Uitvorschen, opsporen.	ww
bevrezem	BEVRESEN		ww/zn
bevrijden	BEVRIËN	Beschutten, beschermen.	ww/bn
bevrinden	BEVRIENDEN	Zich vrienden verwerven, maken.	ww/zn
bevroezen	BEVRIESEN	Vastvriezen, invriezen.	ww
bevroeden	BEVROEDEN		ww/zn/bn
bevreugden	BEVROOCHDEN	Zich verheugen, zich verblijden, vreugde betoonen.	ww/zn
bevroren	BEVROREN	Doen bevroezen.	ww/zn/bn
bevroeden	BEVROYEN	= bevroeden	ww
bevuilen	BEVULEN	Bevuilen; vuil, morsig maken.	ww/zn/bn
bewachten	BEWACHTEN		ww
bewaarheiden	BEWAERHEIDEN	Rechtsterm. Enen bewaarheiden, het overtuigend bewijs leveren dat iemand zich aan een misdrijf heeft schuldig gemaakt.	zn
bewarenen	BEWAERNEN	(freq. van bewaren)	ww
bewagen	BEWAGEN	Gewagen, gewag maken.	ww
bewaaïen	BEWAIEN	Aanwaaïen, waaïen tegen, waaïende bereiken.	ww
bewaken	BEWAKEN	Bewaken.	ww
bewanderen	BEWANDEREN	Hetzelfde als belopen (z. a). Door zijn wanderen behalen, belopen, oploopen.	ww/zn
bewanen	BEWANEN		ww/zn
bewapenen	BEWAPENEN	Ten nadeele der schuldeischers overdragen	ww/zn
bewaren	BEWAREN (I)	bewaren	ww
beweren	BEWAREN (II)	afweren, tegenhouden	ww/zn
bewaren	BEWAREN (III)	(Iets) waar maken, (eene zaak) overtuigend bewijzen, ingang doen vinden;	bn
bewarmen	BEWARMEN	Verwarmen, koesteren.	ww/bn
bewasemen	BEWASEMEN	Door wasem tot ontspanning, verruïming (verademing) brengen.	ww/zn
bewassen	BEWASSEN	Begroeïen.	ww
bewateren	BEWATEREN	Besproeïen.	ww/zn
bewedemen	BEWEDEMEN	Eene lijfrente aan eene vrouw toekennen.	ww/zn
bewederen	BEWEDEREN	Een onweder (storm, enz.) doorstaan.	ww/zn
bewegen	BEWEGEN (I)		ww

bewegen	BEWEGEN (II)	Op weg brengen, geleiden.	zn
beweken	BEWEKEN		ww/bn
beweldigen	BEWELDIGEN	Zich meester maken, bemachtigen; van een pers. in hechtenis nemen, van eene zaak overmeesteren.	ww/zn/bn
bewellen	BEWELLEN	Bedekken, overdekken (?).	onvindbaar
bewenden	BEWENDEN	Wenden, keeren.	ww
bewenen	BEWENEN		ww
bewentelen	BEWENTELEN	Rondwentelen; ronddraaien, van alle kanten (rondom) in iets omwentelen, er in doopen.	ww
beworden	BEWERDEN	Slechts in de uitdr. enen laten bewerden, iemand laten geworden; hem laten doen wat hij wil; hem laten begaan, betijen.	ww
beweren	BEWEREN		ww/zn/bijw
bewerenen	BEWERENEN	Beschermen, verdedigen. (freq. van bewereren)	ww/zn/bijw
bewerken	BEWERKEN	In onze beteekenis. Bewerken, veroorzaken, uitwerken.	ww
bewerpen	BEWERPEN		ww
bewerven	BEWERVEN		ww
bewessen/bewesten	BEWESSEN		ww
beweten	BEWETEN	Bij zijne kennis zijn, bewustheid hebben.	ww
bewetten	BEWETTEN	In rechte behandelen.	ww/zn
bewettigen	BEWETTIGEN	Eene zaak berechten.	zn/bn
beweven	BEWEVEN	Eigenlijk, wevende bedekken.	ww
bewijden	BEWIËN	Wijden, met gewijd water (wijwater) besprenkelen.	ww
bewieroken	BEWIEROOKEN	Wierook branden (voor een God b. v.)..	ww/zn
bewijgen	BEWIGEN	Bestrijden, bekampen, aanvallen.	ww/zn
bewijnkopen	BEWIJNCOPEN	Door den vorm van wijnkoop eene overeenkomst sluiten.	zn
bewillekeuren	BEWILLECOREN	Toestaan, veroorloven.	ww/zn
bewimpelen	BEWIMPELEN	Met een wimpel, d. i. sluier, doek, bedekken; sluieren.	ww/zn
bewinden	BEWINDEN (I)	Inwikkelen, wikkelen in, omwinden met.	ww
bewinden	BEWINDEN (II)	Zich onderwinden, zich verstouten, het ondernemen, het wagen.	onvindbaar
bewinnen	BEWINNEN	Bebouwen, van het land gezegd.	ww
bewijzen	BEWISEN	aanwijzen	ww
bewissen	BEWISSEN (II)	zeker maken, bewijzen	ww/bn
bewinden	BEWONDEN	Zich bemoeien, zich inlaten met (= bewinden)	ww
bewonen	BEWONEN	In de tegenw. beteekenis.	ww
bewortelen	BEWORTELEN	Grondvesten. Slechts in het deelw. bewortelt, d. i. geworteld en gegrondvest.	ww/zn
bewrijven	BEWRIVEN	Wrijven over de geheele oppervlakte van iets, herhaaldelijk wrijven.	ww
bewrongelen	BEWRONGELEN	Doen stremmen, eene compacte massa doen worden.	ww/zn

BIJLAGE 4

WNT (1551-1750): ww

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beaangenamen	BEAANGENAMEN	Verklaren dat men met iets genoeg neemt; soms meer nog: iets goedkeuren, aannemen.	bn
beademen	BEADEMEN (I)	Tegen iets ademen, iets met den adem bevochtigen.	ww/zn
beadieuwen	BEADIEUWEN	Iemand vaarwelzeggen.	zn
beamenen	BEAMENEN	hetzelfde als <i>Beamen</i> dat uit <i>beamenen</i> is afgeleid	ww/bn
beangsten	BEANGSTEN		ww/zn
beankeren	BEANKEREN	Een schip van zijne ankers voorzien.	ww/zn
bearbeiden	BEARBEIDEN	Moeite voor iets doen, trachten iets tot stand te brengen waarbij het onbeslist blijft of men daarin slaagt	ww/zn
beassen	BEASSCHEN	Met asch bestrooien.	ww/zn
bebanen	BEBANEN	Van eene baan voorzien, hetzelfde als <i>banen</i> , (den weg) effenen.	ww/zn
bededelen	BEBEDELEN	Het bedelen verrichten op datgene wat het voorwerp noemt.	ww/zn
bebinden	BEBINDEN	Het binden, hoe ook opgevat, verrichten op den persoon of de zaak die door het voorwerp wordt aangeduid: iemand of iets met banden omgeven, vastmaken enz.	ww
bebloeden	BEBLOEDEN	Met bloed bevochtigen, bevleken, bezoedelen.	ww/zn
bebloesemen	BEBLOESEMEN	Met bloesems, met bloemen versieren	ww/zn
beblokken	BEBLOKKEN (II)	hetzij voor: belegeren en insluiten, hetzij voor: zich verschansen.	ww/zn
bebolwerken	BEBOLWERKEN	Eigenlijk, als term in het krijgswezen. Met bolwerken (<i>bastions</i>) of, bij uitbreiding, ook door andere verschansingen een bepaald punt versterken, bevestigen.	ww/zn
bebouwen	BEBOUWEN	Van den grond: hem bewerken, er den landbouw op oefenen.	ww/zn
bebuigen	BEBUIGEN	Iemand met buigingen begroeten.	ww
bedampen	BEDAMPEN	<i>Damp</i> in den zin van <i>verduisterende nevel</i> . Minder helder maken, bezwalken	ww/zn
bedansen	BEDANSEN	Op of om iets heen dansen.	ww/zn
bedauwen	BEDAUWEN		ww/zn
bedeemsteren	BEDEEMSTEREN	Verduisteren.	zn
bedekken	BEDEKKEN	In een thans verouderd gebruik, waarbij <i>bedekken</i> die bijbeteekenis niet heeft en derhalve nagenoeg gelijkstaat	ww/zn

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

		met <i>dekken</i> .	
bedenken	BEDENKEN (I)		ww
bederven	BEDERVEN (II)		ww
bedichten	BEDICHTEN	Een onderwerp behandelen in den vorm van een gedicht, een gedicht op iets maken.	ww/zn
bedienen	BEDIENEN		ww
bedijken	BEDIJKEN	Met een water als voorwerp. Afsluiten door een dijk, binnen dijken bepalen.	ww/zn
bedingen	BEDINGEN	Eene zaak bepleiten, gezegd van eene der partijen, of van den pleitbezorger die voor haar optreedt.	ww/zn
bedisselen	BEDISSELEN	Iets met den dissel bewerken, glad maken.	ww/zn
bedoeken	BEDOEKEN	Eigenlijk. Met doeken behangen, bedekken, b.v. het lichaam.	ww/zn
bedoen	BEDOEN	Bedekken met, voorzien van iets.	ww
bedollen	BEDOLLEN	Dol, razend maken	ww/bn
bedompelen	BEDOMPELEN (I)	Het komt voor in den zin van: (met de voeten) op iets stooten, op eene onzachte wijze betreden.	ww
bedompen	BEDOMPEN	Een vuur, een licht met iets bedekken en zoo uitdooven.	ww
bedoden	BEDOODEN	In het verl. deelw. <i>bedood</i> , met dooden bedekt	ww/zn/bn
bedotten	BEDOTTEN	Iemand verbijsteren, versuffen.	ww
bedragen	BEDRAGEN	Met iets overdekken, bezetten	ww
bedrapen	BEDRAPEN	Vangen, grijpen, treffen.	ww
bedrekken	BEDREKKEN	Met drek bevuilden.	zn
bedremmen	BEDREMMEN	Eigenlijk: Benauwen, beklemmen.	ww
bedrijven	BEDRIJTEN	Iemand of zich zelf bevuilden door te drijven; alleen in platte taal	ww/zn
bedrillen	BEDRILLEN	Drillende, d. i. dreunende in of over iets heen gaan; inzonderheid toegepast op het rijden in eene koets.	ww/zn
bedroelen	BEDROELEN	Iemand tot een "droel", een dwaas, maken, hem voor den gek houden, hem "bedoren"	ww
bedrommelen	BEDROMMELEN	Door drommen omringen	ww
bedruilen	BEDRUILEN	Hetzelfde als <i>Bedroelen</i> (zie ald.): voor den gek houden, beschimpen	ww
bedrukken	BEDRUKKEN (I)	Eigenlijk. Tegen iemand of iets drukken, duwen.	ww/zn
bedruppen	BEDRUPPEN	Druppelend iets bevochtigen; hetzelfde als <i>Bedruppelen</i> , doch in minder frequentatieve opvatting.	ww/zn
beduiden	BEDUIDEN	Uitleggen, verklaren	ww
beduimen	BEDUIMEN	Met den duim behandelen, betasten:	zn
beduizelen	BEDUIZELEN (I)	Eigenlijk of figuurlijk. Duizelig maken, bedwelmen.	ww
bedutten	BEDUTTEN	Verbijsteren, doen ontzetten	ww
bedwelgen	BEDWELGEN	in de volgende plaats, waar het ongeveer <i>benevelen</i> moet beteekenen.	onvindbaar
bedwingen	BEDWINGEN		ww
beëdigen	BEËEDIGEN	Iemand onder eede iets doen verklaren of beloven, inzonderheid bij het aanvaarden van een ambt, eene betrekking, eene opdracht enz.	ww/zn

beënden	BEËNDEN	Eindigen.	ww/zn
beërven	BEËRVEN	Met een erfdeel voorzien.	ww/zn
beëunjeren	BEËUNJEREN	Betooveren	zn
beflansen	BEFLANSEN	Iets bedekken met iets dat er op geflanst, geworpen, wordt.	ww
beflonkeren	BEFLONKEREN	Flonkerend beschijnen.	ww
befolen	BEFOLEN	Betasten.	ww
befraaien	BEFRAAIEN	Fraai maken, versieren.	bn
begaden	BEGADEN	In de middeleeuwen heeft <i>begaden</i> een groote reeks van beteekenissen, maar in de 17 ^{de} eeuw is daarvan slechts eene enkele overgebleven. In het algemeen kon <i>begaden</i> uitdrukken: iets in een zekeren toestand brengen, in orde brengen, ook versieren	ww/zn
begapen	BEGAPEN	<i>Gapen</i> in den zin van: den mond wijd opendoen.	ww
begeren	BEGEEREN	Verlangen hebben naar iets (of iemand); in de oudere taal vaak met het bijdenkbeeld dat het verlangen ook wordt uitgesproken, later meestal zonder dat bijbegrip.	ww
begekken	BEGEKKEN	Voor den gek houden, bespotten	ww/zn/bn
begeleiden	BEGELEIDEN	Iemand van een geleide voorzien, hem vergezellen, om hem eer te bewijzen of om hem bij te staan.	ww/zn
begeluwen	BEGELUWEN	Geluw, geel maken	bn
begenadigen	BEGENADIGEN	Iemand met genade, met bewijzen van genade begiftigen, zegenen.	ww/zn/bn
begeven	BEGEVEN		ww
begiften	BEGIFTEN	Iemand beschenken met stoffelijke gaven.	ww/zn
beginnen	BEGINNEN		ww
beglimmen	B EGLIMMEN	Gaan glimmen, van vuur gezegd; ook oneigenlijk.	ww
begloeien	BEGLOEIEN	Tegen iets gloeien, gloed over iets spreiden	ww
begloren	BEGLOREN	Met schijnsel, met glans bedekken of bestralen.	ww/zn
begooden	BEGOEDEN	Met goed, met vermogen, met geld begiftigen.	ww/zn/bn
begolven	BEGOLVEN	Iets door golven aanraken, tegen iets aan golven.	ww/zn
begoochelen	BEGOOCHELEN	Betooveren	ww
begrachten	BEGRACHTEN	Van slooten of grachten voorzien	zn
begrauwen	BEGRAUWEN (II)	Op iemand grauwen, hem grommend of bits bejegenen.	ww/zn
begrazen	BEGRAZEN	Met gras, met groen beplanten, doen begroeien	ww/zn
begreien	BEGREIEN (II)	Behagen, aanstaan.	ww
begrenzen	BEGRENZEN	Met betrekking tot ruimte.	ww/zn
begrijnen	BEGRIJNEN	Aangrijzen, als uiting van boosaardigheid.	ww/zn
begrijpen	BEGRIJPEN	In den zin van <i>aanvatten</i> .	ww
begrimmen	BEGRIMMEN	Zich dreigend of toornig tegenover iemand gedragen, hetzij alleen door de uitdrukking van het gelaat of ook door woorden.	ww/zn
begroeien	BEGROEIEN		ww/zn
begrollen	BEGROLLEN	Op iemand of iets grollen, brommen.	ww/zn
begrommelen	BEGROMMELEN (II)		ww

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

begroten	BEGROOTEN	Grooter maken, en vandaar: bevoordeelen, verrijken.	ww/bn
begruizen	BEGRUIZEN	Met gruis (hetzij van kolen, van turf, van puin enz.) bevuilen, en vandaar in het algemeen: bevuilen, bezoedelen.	ww/zn
begunnen	BEGUNNEN	Iemand bevoordeelen door hem iets te gunnen, hem begunstigen.	ww
begunstigen	BEGUNSTIGEN	Een persoon (of ook wel eene zaak) zijne gunst, hulp, genegenheid doen genieten, hem bevoordeelen.	zn/bn
behagen	BEHAGEN (II)	Welgevallig zijn aan zich zelf, met zich zelf ingenomen zijn.	zn
behalen	BEHALEN	Met eene zaak als voorwerp.	ww
behandigen	BEHANDIGEN		zn/bn
behandvesten	BEHANDVESTEN	Met een recht als voorwerp. Bij handvest waarborgen	ww/zn
beharen	BEHAREN	Van haar voorzien, t.w. in toepassing op strijkstokken.	zn
behartigen	BEHARTIGEN	iets overwegen, met oplettendheid beschouwen; thans verouderd.	zn/bn
behechten	BEHECHTEN		ww
beheerschappen	BEHEERSCHAPPEN	Over iets heerschappij voeren, iets regeeren.	ww/zn
beheftigen	BEHEFTIGEN	Bevestigen.	bn
beheinen	BEHEINEN	Met eene heining omgeven.	ww
behelpen	BEHELPEN	alleen nog als wederk. ww.	ww/zn
behielen	BEHIELEN	Iemand op de hielen trappen, op de hielen volgen, achtervolgen, volgen; verg. fr. <i>talonner</i> . Meestal in figuurlijk verband.	zn
behippelen	BEHIPPELEN	door HUYGENS gebruikt voor: iets met dansende gebaren bejegenen, t.w. een afgodsbeeld.	ww
behoeven	BEHOEVEN	Noodig hebben.	ww
behoren	BEHOOREN	Bij iets passen.	ww
behouden	BEHOUDEN	In eene opvatting die van <i>houden</i> weinig of niet verschilt; houden, hebben.	ww
behuilen	BEHUILEN	Van wilde dieren. Tegen iemand huilen, iemand huilende bedreigen	ww
behuwelijken	BEHUWELIJKEN	Met eene vrouw als voorwerp. Haar trouwen.	ww/zn
beijveren	BEIJVEREN		ww/zn
beijzen	BEIJZEN	Met ijs bedekken.	ww/zn
bejammeren	BEJAMMEREN	Met een persoon als voorwerp. Over iemand jammeren, hem beklagen	ww
bejaren	BEJAREN	gelijkgesteld met <i>bejarighen, jarich werden, oft verjaren</i> .	zn
bejokken	BEJOKKEN	Met iemand of iets jokken, spotten.	ww/zn
bejouwen	BEJOUWEN	Tegen iemand jouwen, hem voor den gek houden, bespotten	ww/zn
bekaaïen	BEKAAIEN		ww/zn (niet duidelijk)
bekaden	BEKADEN	Met land of water als voorwerp. Door eene kade afsluiten.	ww/zn
bekalken	BEKALKEN	Met kalk bedekken, met kalk bestrijken; ook: met kalk bemesten.	ww/zn
bekankeren	BEKANKEREN	Door kanker bederven	ww/zn
bekeuren	BEKEUREN (II)	Keur in den zin van wettelijke verordening. Een reglement	ww/zn

		maken omrent iets	
bekeuzelen	BEKEUZELEN		ww
bekijven	BEKIJVEN	Naast de thans gewone beteekenis, die ook reeds in de middeleeuwen gold: tegen iemand uitvaren, met harde woorden tegen hem te keer gaan.	ww/zn
beklagen	BEKLAGEN	Klagen over iets dat door eene bepaling in een al of niet omschreven genitief is aangeduid	ww
beklappen	BEKLAPPEN	Klappen, babbelen	ww/zn
beklauteren	BEKLAUTEREN	Hetzelfde als Beklimmen, maar thans meer met het bijdenkbeeld van moeite.	ww
bekleden	BEKLEEDEN	Met een persoon als voorwerp.	ww/zn
bekleuren	BEKLEUREN	Kleuren	ww/zn
beklieken	BEKLIKEN		ww
beklijven	BEKLIJVEN		ww
beklimmen	BEKLIMMEN	Door te klimmen op iets komen.	ww
beklippen	BEKLIPPEN	Betrappen, vangen	zn
beklonteren	BEKLONTEREN	Met klonters, voornamelijk van modder, drek en derg., bevuild.	ww/zn
beknabbelen	BEKNABBELEN	Aan iets knabbelen, knabbelend van iets eten, inzonderheid van muizen.	ww
beknappen	BEKNAPPEN	Vangen, betrappen; thans in onbruik.	ww
beknellen	BEKNELLEN	Iemand of iets insluiten en daardoor benauwen.	ww/zn
beknijpen	BEKNIJPEN	Aan iets knijpen, iets knijpende betasten.	ww/zn
beknoeien	BEKNOEIEN	Knoeien in den zin van kreuken enz. Kreuken, betasten	ww/zn
bekoelen	BEKOELEN	Koel worden.	ww/bn
bekoken	BEKOKEN	Iets tot in eene voldoende mate koken; weinig in gebruik en alleen figuurlijk voor: overwegen, onderzoeken	ww
bekomen	BEKOMEN		ww
bekopen	BEKOOPEN	Met een persoon als voorwerp.	ww/zn
bekorstelen	BEKORSTELLEN	alleen voorkomende in het verl. deelw. bekorsteld, met eene korst bedekt.	zn
bekosten	BEKOSTEN (I)	Met een persoon als voorwerp. Iemand van voedsel voorzien.	zn
bekosteneren	BEKOSTENEEREN	De kosten betalen van, bekostigen.	zn
bekouten	BEKOUTEN	Iemand met gesprek onderhouden, met hem praten.	ww/zn
bekrabbelen	BEKRABBELEN	Op iets krabbelen	ww
bekrachten	BEKRACHTEN	Van kracht voorzien, sterken.	zn
bekrakelen	BEKRAKEELEN	Over iets krakeelen	ww/zn
bekransen	BEKRANSEN	Met een krans bedekken.	ww/zn
bekrenken	BEKRENKEN	Een woord dat in zijne beteekenis niet veel verschilt van Krenken, d. i. verzwakken, beschadigen.	ww
bekreunen	BEKREUNEN	Met eene bepaling in den genitief	ww
bekrijzen	BEKRIJSCHEN	Tegen iemand krijtschen, hem naschreeuwen, uitjouwen.	ww
bekrochen	BEKROCHEN	Over iemand of iets klagen, kreunen.	ww
bekruisen	BEKRUISEN (II)	Van de zee: er in kruisen	ww

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

bekrullen	BEKRULLEN	Krul, in het haar. Met gekruld haar bedekken.	ww/zn
bekuipen	BEKUIPEN (II)	Beklemmen, beknellen; gewestelijk nog bekend in het deelw. bekuipt	ww
bekunstigen	BEKUNSTIGEN	Met kunst maken.	zn/bn
bekwasten	BEKWASTEN	Met een kwast bestrijken, besmeren	zn
bekwijlen	BEKWIJLEN	Iets of iemand met kwijl bevochtigen, bevuilen.	ww
bekwispelstaarten	BEKWISPELSTAA RTEN	Eigenlijk van een hond: tegen iemand kwispelstaarten; soms ook van andere dieren.	ww
belachen	BELACHEN	Over iets lachen, zich over iets verheugen	ww/zn
beladen	BELADEN	Een persoon of eene zaak bezwaren met een last, t.w. om dien te vervoeren.	ww
belaken	BELAKEN	In 't algemeen. Afkeuren, berispen.	ww
belanden	BELANDEN	Ergens aan land komen, aanlanden	ww/zn
belasten	BELASTEN	Eigenlijk. Iemand of iets met een stoffelijken last bezwaren.	ww/zn
beledigen	BELEDIGEN	Hetzelfde als verledigen, d. i. (zich) vrij maken, (zich) verledigen tot het verrichten van iets dat door eene bepaling wordt aangeduid.	ww/bn
beledigen	BELEEDIGEN	Iemand leed doen ondervinden, hem kwellen, verdrukken, schade doen lijden enz.	zn
belenen	BELEENEN (II)	Iets als zekerheid nemen voor een voorschot, iets in beleening nemen.	ww/zn
belegeren	BELEGEREN		ww/zn
beleiden	BELEIDEN	Met een of meer personen als voorwerp.	ww
belemmeren	BELEMMEREN	Iemand hinderen in zijne vrije beweging, hem eenigszins tegenhouden	ww/zn
belengen	BELINGEN	Van een wijfjeskonijn, voedster m. betr. t. de akkervoren: in de lengte volgen.	ww
beletten	BELETTEN	Letten in den zin van belemmeren enz.	ww/zn
beleven	BELEVEN	Met iets als voorwerp dat men ondervindt, dat men door ervaring leert kennen, iets waarvan men door te leven getuige is.	ww
belichamen	BELICHAMEN	Met een lichaam voorzien, begiftigen	zn
believen	BELIEVEN (II)		ww/zn/bn
belijden	BELIJDEN (II)	Iets zeggen, verklaren, verhalen	ww
belikken	BELIKKEN (I)	Op of aan iets likken	ww/zn
belispen	BELISPEN	In de volgende plaats, in het rijm, ongeveer in den zin van berispen.	ww
beloeren	BELOEREN	Van jagers. Loeren op wild.	ww
belommeren	BELOMMEREN	Eigenlijk. Van lommer, van schaduw voorzien.	zn
belonen	BELOONEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand met iets beschenken tot vergelding van iets verdienstelijks.	ww/zn
beloven	BELOVEN		ww
beluiken	BELUIKEN	Iets, dat open is, sluiten, dichtmaken.	ww/zn
beluipen	BELUIPEN	Bespieden, begluren	ww
belusten	BELUSTEN	Lust in iets hebben, iets lusten.	ww/zn

bemachtigen	BEMACHTIGEN	Iemand voorzien van macht, hem macht, volmacht tot iets geven	ww/zn/bn
bemannen	BEMANNEN (I)	Met een vaarttuig als voorwerp. Van scheepsvolk voorzien.	ww/zn
bemantelen	BEMANTELEN	Iemand bekleeden met een mantel; meest in het deelw. bemanteld	ww/zn
bemaskeren	BEMASKEREN	Eigenlijk, met een masker bedekken.	ww/zn
bematigen	BEMATIGEN	Matigen.	ww/zn/bn
bemelken	BEMELKEN	Van melk voorzien, zoogen.	ww/zn
bemerken	BEMERKEN	Naar de oudere opvatting. Iets beschouwen, er op letten, iets overwegen.	ww/zn
bemetsen	BEMETSEN	Hetzelfde als Bemetselen in zijne verschillende opvattingen	ww
bemiddelen	BEMIDDELEN		ww/zn
bemikken	BEMIKKEN	Op iets mikken	ww
bemisten	BEMISTEN	Met een mist overtrekken; figuurlijk: benevelen, verduisteren.	ww/zn
bemoeden	BEMOEDEN	Met eene bepaling in den genitief.	ww/zn
bemoffelen	BEMOFFELEN	Van de handen. Ze in een mof of moffel steken, hetzij dat daarmede een kleedingstuk of eene soort van boei wordt bedoeld. Vandaar: iemand de handen binden, in figuurlijken zin.	ww/zn
bemompelen	BEMOMPELEN	Mompelend uitspreken.	ww
bemorsen	BEMORSEN	Bevuilen, in eigenlijken zin	ww
bemurwen	BEMURWEN	Vermurwen, zacht stemmen;	ww/bn
benaarsten	BENAARSTEN	Een kortere vorm naast benaarstigen	bn
benaderen	BENADEREN	In 't algemeen. Iets naderen	ww/bijw
benamen	BENAMEN	Iets met een naam voorzien.	ww/zn
benatten	BENATTEN	Nat maken.	ww/bn
benemen	BENEMEN	Iemand iets ontnemen, afnemen.	ww
beneuzen	BENEUZEN	Met den neus iets onderzoeken, iets besnuffelen, van nabij bekijken.	ww/zn
benieuwen	BENIEUWEN	Als iets nieuws, iets vreemds, iemand treffen; iemand verbazen.	ww/bn
benijpen	BENIJPEN	Iets of ook iemand beknellen, beklemmen, in eigenlijken zin.	ww
benippelen	BENIPPELEN	In de 17de eeuw soms voorkomende, in den zin van beknibbelen, beknijpen.	ww
benoemen	BENOEMEN	Iemand of iets met een bepaalden naam noemen, iemand of iets een naam geven; eene bepaling met naar kan den persoon of de zaak noemen waaraan de naam wordt ontleend.	ww
benuchteren	BENUCHTEREN	Iemand ontuchtteren, hem nuchter maken.	bn
beogen	BEOOGEN	Iemand of iets aanschouwen, waarnemen	ww/zn
beoorlogen	BEOORLOGEN	Tegen iemand oorlogen.	ww/zn
beparelen	BEPARELEN	Van personen, kleedingstukken en andere voorwerpen. Met parelen versieren.	ww/zn
bepeinzen	BEPEINZEN	Over iets peinzen, nadenken.	ww
beperken	BEPERKEN		ww/zn
bepissen	BEPISSEN		ww/zn
beplanten	BEPLANTEN	Een terrein bezetten met daarin geplante gewassen.	ww/zn

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

bepleisteren	BEPLEISTEREN	Pleister, heelmiddel. Eene wond met eene pleister beleggen om ze te genezen.	ww/zn
beplekken	BEPLEKKEN	Met plekken, met vlekken bevuilden, bezoedelen. Vaak in het verl. deelw.	ww/zn
beploegen	BEPLOEGEN	van het land.	ww/zn
bepluisteren	BEPLUISTEREN	Hetzelfde als beplunderen	ww
beplukken	BEPLUKKEN	Aan iets plukken, aan iets tornen, afbreuk doen	ww
bepolderen	BEPOLDEREN	Inpolderen.	zn
bepoten	BEPOTEN	Iets door poten beplanten.	ww/zn
bepraten	BEPRATEN	Over iemand of iets praten.	ww/zn
bepreutelen	BEPREUTELEN	Voorkomende in den zin van: borrelend bevuilden.	ww/zn
bepronken	BEPRONKEN	Pronken, een pruilend gezicht zetten. Iemand onvriendelijk bejegenen.	ww
bepuren	BEPUREN	Zuiveren, louteren	ww/bn
beraadslaan	BERAADSLAAN	Hetzelfde als het thans nog gewone Beraadslagen	ww/zn
beraden	BERADEN (II)	Voor iemand zorgen, iemand helpen, waarbij de persoonsbepaling als accusatief kan worden opgevat (hd. einen berathen).	ww/zn
beraken	BERAKEN	Eigenlijk, in de spreektaal nog thans gewoon. Iets met de hand bereiken zoodat men het kan vastgrijpen.	ww
berassen	BERASSCHEN	Zich haasten; zich snel begeven. In de aanh. in fig. verband.	ww/bn
beredden	BEREDDEN	Hetzelfde als het thans meer gewone Beredderen (zie ald.). Iets redderen, ordenen.	ww
beredekavelen	BEREDEKAVELEN	Voorheen wel gebruikt in den zin van beredeneeren, bespreken.	ww
beredenen	BEREDENEN	In de oudere taal soms voorkomende in den zin van overreden.	ww/zn
beregelen	BEREGELEN	Regelen	ww/zn
bereiden	BEREIDEN		ww
bereizen	BEREIZEN	Met een weg als voorwerp. Reizende afleggen, er langs reizen.	ww/zn
berekenen	BEREKENEN	Rekenen (van vuur gezegd). Het vuur rekenen, onder de asch bedekken	ww
berennen/berinnen	BERENNEN	Langs een weg loopen, rijden.	ww
berichten	BERICHTEN	Zorg dragen voor iets, iets in orde brengen, verrichten	ww/bn
berijden	BERIJDEN (I)	Met een boozen geest als onderwerp	ww
berijken	BERIJKEN	Rijk, machtig maken; verrijken.	ww/bn
berimpelen	BERIMPELEN	Eigenlijk, van de huid: rimpelig maken.	ww/zn
berispen	BERISPEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand "onder handen nemen", hem met woorden kastijden (in de middeleeuwen ook wel met daden); vandaar: iemand terechtwijzen, afkeuring over hem te kennen geven.	ww
beroemen	BEROEMEN	Roemen, prijzen, vooral iemand anders of iets dat iemand anders betreft	ww/zn
beroeren	BEROEREN	Aanroeren, aanraken	ww
beroeten	BEROETEN	M. betr. t. schepen of scheepsonderdeelen: besmeren met roet, talk e.d.	ww/zn

berokkenen	BEROKKENEN	Met blijkbare toespeling op de eigenlijke beteekenis	ww
beronden	BERONDEN	Rond maken, een ronden vorm aan iets geven.	ww/zn/bn
beroven	BEROOVEN	Met een persoon als voorwerp	ww/zn
beruchtigen	BERUCHTIGEN	Verdacht maken of betichten.	bn
berusten	BERUSTEN		ww/zn
beschaden	BESCHADEN	Beschadigen, benadeelen, doen lijden, in zeer vrij gebruik.	ww/zn
beschaduw	BESCHADUWEN	Eigenlijk, van bomen. Iemand of iets schaduw doen hebben.	ww/zn
beschamen	BESCHAMEN		ww
bescharen	BESCHAREN	Van eene weide: er zooveel vee in brengen als zij kan voeden.	ww/zn
beschelen	BESCHEELEN	Bedekken	zn
beschelden	BESCHELDEN	Iemand beschuldigen, hem verwijten doen.	ww
beschenden	BESCHENDEN	en in beteekenis daarvan weinig of niet verschillende.	ww
bescheperen	BESCHEPEN	In het Mnl. gebruikelijk in toepassing op het inladen van goederen, en thans nog in België voor: "op een schip besteden, bij eenen stierman verhuren".	ww
bescheren	BESCHEREN (II)	Scheren, spannen, opspannen. Iets bespannen of behangen met hetgeen eene bepaling noemt	ww
beschertsen	BESCHERTSEN	Met iemand spotten, hem voor den gek houden; thans in onbruik.	ww/zn
beschijnen	BESCHIJNEN	Op iemand of iets schijnen, van licht of een lichtgevend voorwerp gezegd.	ww/zn
beschikken	BESCHIKKEN		ww/zn
beschimmelen	BESCHIMMELEN		ww/zn
beschimpen	BESCHIMPEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand bespotten, om hem lachen; meestal in zeer ongunstige opvatting.	ww/zn
beschoeien	BESCHOEIEN	Als term in de waterbouwkunde. Een grond keeren door er een houten wand tegen op te richten, meestal bestaande uit ingeheidde palen met eene bekleeding van planken.	ww
beschooien	BESCHOOIEN	Begaan, over iets loopen	ww
beschotelen	BESCHOTELEN	Ongeveer hetzelfde als grendelen.	ww/zn
beschrabbelen	BESCHRABBELEN	Een minachtende term voor: (papier) beschrijven, ongeveer hetzelfde als bekrabbelen.	ww
beschreeuwen	BESCHREEUWEN	Iemand schreeuwende roepen zóó dat hij het hoort.	ww/zn
beschrijden	BESCHRIJDEN	Eene uitgestrektheid van het begin tot het einde afloopen, bepaaldelijk in toepassing op grondgebied.	ww
beschrikken	BESCHRIKKEN	Eene enkele maal gebruikt in den zin van verschrikken.	ww/zn
beschrooien	BESCHROOIEN	Eigenlijk, met eene stoffelijke zaak, b.v. muntstukken, als voorwerp.	ww
beschuimen	BESCHUIMEN	Met schuim van zeewater.	ww/zn
beschuldigen	BESCHULDIGEN	Iemand aan iets schuldig verklaren, hem iets ten laste leggen.	zn/bn
beschuwen	BESCHUWEN	nagenoeg gelijkstaande met Schuwen.	ww/bn
besijpelen	BESIJPELEN	Bedruppelen.	ww
beslaan	BESLAAN	Tegen iemand of iets aan slaan, iemand of iets raken, treffen	ww
beslagen	BESLAGEN (II)	Synoniem van Beslaan in den zin van (goed of slecht) uitvallen.	ww

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

beslaven	BESLAVEN	Zich zwaar inspennen om iets te doorstaan, te verwerven of tot stand te brengen, en met die zaak als voorwerp.	ww/zn
beslepen	BESLEEPEN	Iets bedekken met iets dat er overheen wordt geslept, gesleurd.	ww/zn
besletten	BESLETTEN	Iets of iemand in zijne vrije beweging belemmeren, benauwen; ook van hartstochten of denkbeelden: iemand innemen.	ww
beslijmen	BESLIJMEN	Met slijm bedekken.	zn
beslingeren	BESLINGEREN	Met iets omslingeren, met iets rondom bedekken; vervolgens ook: bevuilen in 't algemeen.	ww/zn
beslissen	BESLISSEN	Iets, waarover verschil van gevoelen is of kan zijn, uitmaken.	ww
beslommeren	BESLOMMEREN	Iemand of iets in of met iets stoffelijks belemmeren of daarin verwarren.	zn
besloven	BESLOVEN	Door sloven iets verwerven	ww/zn
besluiten	BESLUITEN	Iemand of iets opsluiten, insluiten.	ww
besmeden	BESMEDEN	Iemand omsluiten met iets dat gesmeed is; vandaar ook dichterlijk voor: iemand harnessen.	ww
besmeren	BESMEREN	Eigenlijk: iemand of iets bestrijken met smeer, of met eene vette zelfstandigheid in 't algemeen.	ww/zn
besmeuren	BESMEUREN		ww/zn
besmodden	BESMODDEN	Bevuilen, bevleken.	onvindbaar
besmokkelen	BESMOKKELEN	Bevuilen.	ww/zn
besmuisten	BESMUISTEN	Vuil maken.	ww/zn
besnappen	BESNAPPEN	Over iemand snappen, hem bebabbelen, kwaad van hem spreken	ww
besnateren	BESNATEREN	Tegen iets snateren, snaterend beantwoorden.	ww/zn
besneeuwen	BESNEEUWEN		ww/zn
besnoeien	BESNOEIEN	Met eene zaak als voorwerp. Ze door snoeien bewerken of verkleinen.	ww
besnuffelen	BESNUFFELEN	Eigenlijk, vooral van honden.	ww
besnuiven	BESNUIVEN	Voorkomende in den zin van: snuivend, d.i. met ophef, over iets spreken.	ww
besolferen	BESOLFEREN	Voorzien van solfer.	zn
besommen	BESOMMEN	Bedragen, beloozen	onvindbaar
besparen	BESPAREN	Iets of iemand sparen, ontzien, onaangetaast laten	ww
bespeuren	BESPEUREN	Het spoor van iemand of iets volgen, iemand of iets nasporen, najagen	ww
bespiegelen	BESPIEGELEN	Eene stoffelijke zaak zien, waarnemen	ww/zn
bespitten	BESPITTEN	Van het land: het door spitten bewerken.	ww/zn
bespoelen	BESPOELEN	Van wateren. Tegen land aanspoelen, en derhalve ter aanduiding dat het land aan die wateren is gelegen.	ww/zn
besporen	BESPOREN (II)	(Een rijdier) met sporen aanzetten, aandrijven	ww/zn
bespraaien	BESPRAAIEN	Besprenkelen, bedruppelen.	ww
bespreken	BESPREKEN		ww
besprengen	BESPRENGEN	Besprenkelen, bespatten, met eene vloeistof.	ww
bespringen	BESPRINGEN	Iets door springen bereiken.	ww
bespuwen	BESPUWEN	Tegen iemand of iets spuwen.	ww

bestaden	BESTADEN	Iets besteden aan iemand, inzonderheid in het passief met een bijw. van graad, evenals in het Mnl.	ww/zn
bestallen	BESTALLEN (I)	in den zin van belegeren, insluiten, bezeten	ww/zn
bestapelen	BESTAPELEN	Iets van binnen, of van boven, bezetten met een stapel; iets op of in iets opstapelen.	ww/zn
bestaren	BESTAREN	Iets of iemand starend beschouwen, aanstaren.	ww/zn
besteden	BESTEDEN	Met eene zaak als voorwerp.	ww/zn
besteigeren	BESTEIGEREN	Beklimmen, op iets klimmen, met eene stoffelijke zaak als voorwerp.	ww/zn
bestelen	BESTELEN	Iemand of iets door diefstal berooven; vaak absoluut gebruikt.	ww
bestelpen	BESTELPEN	Van vuur. Het met iets bedekken, zoodat het uitdooft of althans onzichtbaar wordt.	ww
bestendigen	BESTENDIGEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand staande houden, hem bewaren	onvindbaar
besterken	BESTERKEN	Voorkomende in den zin van versterken, t.w. als term in het krijgswezen.	ww/bn
besteuningen	BESTEUNINGEN	Steun geven.	zn
bestieren	BESTIEREN	Eene stoffelijke zaak in eene bepaalde richting doen voortgaan, er de goede richting aan geven, inzonderheid in toepassing op een schip, een wagen, een dier, en iemands hand.	ww/zn
bestikken	BESTIKKEN	Stikken in ruimere opvatting. Iets met iets besteken, met iets versieren dat er op wordt vastgehecht.	ww
bestippen	BESTIPPEN	Iets van stippen voorzien.	ww/zn
bestollen	BESTOLLEN	Geheel stollen	ww
bestommelen	BESTOMMELEN	Iemand in menigte omgeven, t.w. gezegd van eene lijfwacht enz.	ww
bestoppelen	BESTOPPELEN	Het deelw. bestoppeld komt voor in den zin van: wel voorzien, rijk	zn
bestormen	BESTORMEN	Eigenlijk, met eene versterkte plaats als voorwerp: die door storm trachten te nemen.	ww/zn
bestoven	BESTOVEN		onvindbaar
bestralen	BESTRALEN	Straal in den zin van angel. Met een angel steken	ww/zn
bestrelen	BESTREELEN	In de 17de eeuw voorkomende in den zin van streelen	ww
bestreven	BESTREVEN	Strijdende op iemand aanvallen.	ww
bestrijken	BESTRIJKEN	Iets bereiken, raken, tot aan iets, langs iets komen.	ww/zn
bestrooien	BESTROOIEN	Eigenlijk. Iets door strooien met iets min of meer beleggen, bedekken.	ww
bestruiven	BESTRUIVEN	Iemand of iets bevuilen met uitwerpselen	zn
bestuiven	BESTUIVEN	Iemand of iets min of meer bedekken met iets dat er stuivend op valt.	ww
bestutten	BESTUTTEN	Stutten, ondersteunen	ww/zn
besuikeren	BESUIKEREN	Van eene zaak; besuikerd is dan: zeer zoet, zeer vleierend.	ww/zn
betakelen	BETAKELEN	Een touw aan het einde met garen omwinden om het uitrafelen te voorkomen; meestal zegt men takelen	ww/zn
betamen	BETAMEN	Passen bij iemand, ook met een onderwerp van de 1ste of 2de persoon	ww

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

betatelen	BETATELEN	Kakelen, snateren, bekvechten over.	ww
betegenen	BETEGENEN	Van personen. Iemand te ontmoet gaan, meest met vijandelijke bedoeling.	vz
betemmen	BETEMMEN	Met een dier als voorwerp. Temmen, bedwingen, beteugelen, overmeesteren.	ww
beteren	BETEREN (II)	Met teer besmeren of bevuilen.	ww/zn
beteutelen	BETEUTELEN	Iemand ontstellen, verlegen maken; meest in het deelw. beteuteld, waarnaast ook betutteld	ww
betichten	BETICHTEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand van iets beschuldigen	zn
betieren	BETIEREN	Tegen iemand of iets tieren, woeden.	ww/zn
betijgen	BETIJGEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand beschuldigen.	ww
betochten	BETOCHTEN	(Iem.) het vruchtgebruik van (iets) geven.	ww/zn
betomen	BETOOMEN	Van een dier. Met toom en gebit bedwingen, in toom houden.	ww/zn
betoveren	BETOOVEREN	Eigenlijk. Door tooverij iemand of iets in zekeren toestand brengen.	ww/zn
betrachten	BETRACHTEN	Iets overwegen, er over denken, het beschouwen	ww
betrancheeën	BETRANCHEEËN	Van loopgraven voorzien.	zn
betrantelen	BETRANTELEN	Over iets trantelen, bij herhaling lopen, stappen	ww
betrappen	BETRAPPEN (I)	Een dier of een mensch vangen, eigenlijk in eene val; hem verrassen, verschalken, overvallen.	ww/zn
betreden	BETREDEN	Over eene plaats, een weg lopen.	ww/zn
betrekken	BETREKKEN	Iemand ergens heen voeren, brengen	ww/zn
betreuren	BETREUREN	Bedroefd wezen over iets dat gebeurt, het jammer vinden	ww/zn
betriomferen	BETRIOMFEEREN	Als vertaling van lat. triumphare: iemand als overwonnenen in een triomftocht medevoeren, t.w. in de volgende plaats.	ww
betrompen	BETROMPEN	Bedriegen; misleiden.	ww
betrouwen	BETROUWEN (II)		ww/zn/bn
betuieren	BETUIEREN	Eigenlijk: binden, vastbinden, verstrikken	ww/zn
betuinen	BETUINEN	In 't algemeen, in ruimere opvatting.	ww/zn
betwisten	BETWISTEN	Over iets twisten, redetwisten, disputeeren	ww/zn
bevademen	BEVADEMEN	Omvademen	ww/zn
bevangen	BEVANGEN	Omvangen, omvatten, omringen	ww/zn
bevasten	BEVASTEN	Iets, t.w. eene handeling, door vasten laten volgen.	ww/bn
bevechten	BEVECHTEN	Tegen iemand of iets vechten.	ww/zn
beveiligen	BEVEILIGEN	Iemand beschutten tegen handtastelijkheden.	ww/bn
bevelen	BEVELEN	Iemand of iets toevertrouwen in iemands zorg, hoede, bescherming, en vandaar ook in die van God.	ww
beversigen	BEVERSCHIGEN	(Dijkw.) Door het leggen van een dijk aan het zeewater onttrekken; beverschen, bedijken. (naast beverschen)	bn
bevestigen	BEVESTIGEN	Vastmaken.	ww/bn
bevinden	BEVINDEN		ww
bevlassen	BEVLASSEN	Met vlas overdekken of bevuilen; onder het vlas doen zitten. In de aanh. steeds in fig. verband, in een zegsw.	ww/zn

bevleken	BEVLEKKEN	Vlekken op iets maken; meestal, doch niet altijd, met het bijdenkbeeld dat het daardoor wordt ontsierd.	ww/zn
bevlieten	BEVLIETEN	Bevloeien.	ww/zn
bevlijken	BEVLIJEN	Zich voegen, zich schikken in iets.	ww
bevljtigen	BEVLIJTIGEN	Iets behartigen, er werk van maken.	zn/bn
bevloeken	BEVLOEKEN	Bij iemand zweren, iemand onder eede aanroepen.	ww/zn
bevluzen	BEVLUIZEN	(Als) met een vlies bedekken. In de aanh. in fig. verband, m. betr. t. iemands oog en of gezichtsvermogen.	zn
bevochtigen	BEVOCHTIGEN	Natmaken.	ww/zn/bn
bevoelen	BEVOELEN	Gewaarworden, gevoelen, in 't algemeen.	ww
bevoogden	BEVOOGDEN	Een onmondige voorzien van een voogd, vandaar een bevoogde, een pupil.	zn
bevoorwaarden	BEVOORWAARDE N	Bij voorwaarde, bij verdrag, bepalen, overeenkomen, bedingen.	zn
bevorsen	BEVORSCHEN		ww
bevragen	BEVRAGEN		ww/zn
bevredigen	BEVREDIGEN	Tot vrede, tot rust brengen, vrede doen hebben.	ww/zn/bn
bevrezen	BEVREEZEN		ww/zn
bevriezen	BEVRIEZEN	Van water, en soms ook van andere vloeistoffen. Bij sterke koude vast worden of vast doen worden	ww/zn
bevroeden	BEVROEDEN	Iemand over iets inlichten, hem er van onderrichten	ww/zn/bn
bevruchten	BEVRUCHTEN	Een vrouwelijk wezen of organisme eene vrucht doen ontvangen; inzonderheid met betrekking tot menschen en dieren: bezwangeren.	ww/zn
bewaaïen	BEWAAIEN	Iemand of iets met wind treffen; hetzij met den wind als onderwerp, hetzij met iets waarmede men wind maakt.	ww/zn
bewaarheiden	BEWAARHEIDEN	Aantoonen dat iets waarachtig is, t.w. met een persoon als onderwerp. In de middeleeuwen ook als rechtsterm.	zn
bewaken	BEWAKEN	Op eene plaats wakende vertoeven, ergens waken	ww/zn
bewallen	BEWALLEN	Van een water. Met een wal keeren, een wal daarlangs maken.	ww/zn
bewandelen	BEWANDELEN	Op eene plaats, langs een weg, loopen, gaan	ww/bn
bewapperen	BEWAPPEREN	Op iets wapperen	ww/zn
bewarigen	BEWARIGEN	Aantoonen dat iets waarachtig is, iets bewijzen	zn/bn
bewasemen	BEWASEMEN	Met wasem, met damp, met geur in aanraking brengen, tegen iets wasem of damp laten aankomen.	ww/zn
bewassen	BEWASSEN	Begroeien, op iets groeien.	ww/zn
beweken	BEWEEKEN	Zacht, week maken.	ww/bn
bewegen	BEWEGEN (I)		ww
beweiden	BEWEIDEN	Met grond als voorwerp. Dieren daarop laten weiden.	ww/zn
beweldigen	BEWELDIGEN	Zich van iets meester maken	zn/bn
bewellen	BEWELLEN	iets onder het drijfzand bedelven of in een draaikolk overstelpen.	ww/zn
bewelven	BEWELVEN (II)	Iemand of iets een gewelf boven zich doen hebben.	ww/zn
bewenken	BEWENKEN	Voorkomende in den zin van: met een knipoogje op iemand wijzen.	ww/zn

Bijlage 4: WNT (1551-1750): ww

bewentelen	BEWENTELEN	Iets (of zich) al wentelend ergens doen komen.	ww/zn
bewerken	BEWERKEN		ww/zn
bewetigen	BEWETIGEN	Met de wetenschap van iets voorzien	zn/bn
beweven	BEWEVEN	Door weven iets met iets bedekken of versieren.	ww
bewijzen	BEWIJZEN	Met eene zaak als voorwerp.	ww
bewilligen	BEWILLIGEN	Als bedr. ww. met een persoon als voorwerp. Iemand tot iets willig maken, hem tot iets bewegen, overhalen	ww/zn/bn
bewinden	BEWINDEN	Iemand of iets met iets omwinden, omwikkelen.	ww
bewoelen	BEWOELLEN	Met iets omwoelen, omwinden.	ww/zn
bewonen	BEWONEN	Van menschen.	ww
beworden	BEWORDEN	Iemand laten geworden, laten betijen.	ww
bewribbelen	BEWRIBBELEN	Aldoor over iets wrijven, door wrijven uitwasschen.	ww
bewringen	BEWRINGEN	Dichterlijke uitdrukking voor: stijf met iets bebinden.	ww
bewroeten	BEWROETEN	In iets wroeten.	ww
bezabberen	BEZABBEREN	Iets bekwijlen, kwijlend op iets knabbelen.	ww
bezadigen	BEZADIGEN	Tot kalmte brengen, stillen.	ww/zn
bezalven	BEZALVEN	Met zalf, met balsem bestrijken.	ww/zn
bezaten	BEZATEN	Doen bedaren, tot kalmte brengen, bezadigen.	ww/zn
bezeren	BEZEEREN	Iemand of een deel van zijn lichaam kwetsen, deren	zn/bn
bezegenen	BEZEGENEN	Iemand of iets zegenen, zijn zegen er over uitspreken.	ww/zn
bezenden	BEZENDEN	Iemand of iets aan iemand zenden.	ww
bezichten	BEZICHTEN	In de 17de eeuw niet ongewoon in denzelfden zin als Bezichtigen.	ww/zn
bezieden	BEZIEDEN	Van brouwsel, bier e.d. voorzien.	ww
bezien	BEZIEN	Zien, aanschouwen, in 't algemeen	ww
bezingen	BEZINGEN	Het deelw. bezongen komt voor als bnw., in den zin van: in het zingen eene genoegzame gewoonte of vaardigheid hebbende	ww
bezinnen	BEZINNEN	Iets begrijpen, bevatten	ww/zn
bezoedelen	BEZOEDELEN	Verontreinigen, bevuilden, bemorsen	zn
bezoenen	BEZOENEN	In de zoen opnemen.	ww/zn
bezoeven	BEZOEVEN	Iemand iets doen smaken, en vandaar: hem van iets voorzien (= onvindbaar beseffen)	
bezoldigen	BEZOLDIGEN	Iemand als soldaat in dienst nemen, hem huren tegen soldij.	zn
bezonnen	BEZONNEN (II)	Met zonlicht bestralen, beschijnen; helder verlichten.	ww/zn
bezorgen	BEZORGEN	Zorgen in den zin van zorg dragen.	ww/zn
bezuinigen	BEZUINIGEN	Een zuinig gebruik van iets maken, er zoo voordeelig mogelijk zich van bedienen	bn
bezwaaien	BEZWAAIEN	Zwaaiend, zwierend over iets heen vallen.	ww/zn
bezwadderen	BEZWADDEREN	Iets met eene min of meer trillende beweging omgeven	ww/zn
bezwalmen	BEZWALMEN	Berooken	zn
bezwaren	BEZWAREN		ww/bn
bezweten	BEZWEETEN	Zweetende, d. i. met inspanning, iets verrichten	ww/zn
bezwemmen	BEZWEMMEN	Op of in een water zwemmen	ww

bezwetsen	BEZWETSEN	Zwetsend, babbelend, roemend over iets spreken	ww/zn
bezwichten	BEZWICHTEN	Zwichten, bezwijken	ww
bezwijken	BEZWIJKEN	Zonder eene bepaling die als datief of accusatief kan worden opgevat.	ww/zn
bezwijmen	BEZWIJMEN	Van personen. In zwijm vallen, flauw vallen, duizelig worden.	ww/zn

BIJLAGE 5

WNT (1751-1976): ww

Mod. Ned. Trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beaaïen	BEAAIEN	Aaiend iets bestrijken.	ww/zn
beademen	BEADEMEN (II)	Met adem, met leven begiftigen; bezielen.	ww/zn
beangsten	BEANGSTEN		ww/zn
beantwoorden	BEANTWOORDEN	Met eene zaak of een persoon als voorwerp: iets beantwoorden of iemand met iets beantwoorden.	ww/zn
beballasten	BEBALLASTEN	Eigenlijk van een schip: het van ballast voorzien	ww/zn
bebliksemen	BEBLIKSEMEN	Met den bliksem treffen	ww/zn
bebloedigen	BEBLOEDIGEN	Met bloed bevleken	zn/bn
bebloemen	BEBLOEMEN	Met bloemen versieren	ww/zn
beboeren	BEBOEREN	M. betr. t. land: als boer exploiteeren.	ww/zn
bebolwerken	BEBOLWERKEN	Eigenlijk, als term in het krijgswezen. Met bolwerken (<i>bastions</i>) of, bij uitbreiding, ook door andere verschansingen een bepaald punt versterken, bevestigen.	ww/zn
beboteren	BEBOTEREN	Met boter besmeren.	ww/zn
bebranden	BEBRANDEN	Iets behandelen, bejegenen, door branden.	ww/zn
bebrieven	BEBRIEVEN	Door een "brief" bevestigen, bij geschrifte erkennen of overeenkomen.	ww/zn
becijferen	BECIJFEREN (I)	Door cijferen, (met cijfers) rekenen, iets uitmaken.	ww/zn
beconcurreren	BECONCURREEREN	Concurrentie aandoen, concurrentie bedrijven tegen.	ww
bedampen	BEDAMPEN	<i>Damp</i> in den zin van <i>verduisterende nevel</i> . Minder helder maken, bezwalken; met een licht als voorwerp, doch meest oneigenlijk.	ww/zn
bedaren	BEDAREN		ww
bedauwen	BEDAUWEN		ww/zn
bedekken	BEDEKKEN	In een thans verouderd gebruik, waarbij <i>bedekken</i> die bijbeteekenis niet heeft en derhalve nagenoeg gelijkstaat met <i>dekken</i> .	ww/zn
bedenken	BEDENKEN (I)		ww
beduiden	BEDIEDEN	Uitleggen, verklaren.	ww
bedijen	BEDIJEN	Gedijen, groeien, toenemen in voorspoed, hetzij stoffelijk of geestelijk.	ww
bedillen	BEDILLEN	Het gewone gebruik, zoo vroeger als later.	ww
bediscussiëren	BEDISCUSSIEEREN	Iets in eene beraadslaging behandelen.	ww
bedoelen	BEDOELEN	Zich iets ten doel stellen, datgene trachten te bereiken wat het voorwerp aanduidt.	ww/zn

Bijlage 5: WNT (1751-1976): ww

bedompen	BEDOMPEN	Een vuur, een licht met iets bedekken en zoo uitdooven.	ww/zn
bedomen	BEDOOMEN	Beslaan, ondoorzichtig worden.	ww/zn
bedragen	BEDRAGEN	Met iets overdekken, bezetten	ww
bedremmelen	BEDREMMELLEN	Belemmeren, hinderen in het algemeen.	ww
bedrenken	BEDRENKEN		ww
bedreutelen	BEDREUTELEN	Met drek, ook wel met modder bevuilen.	zn
bedriften	BEDRIFTEN (II)	Een intensieve vorm naast <i>bedrijven</i> , en in Vlaanderen gebruikelijk voor: (het land) bebouwen.	ww/zn
bedrillen	BEDRILLEN	Drillende, d. i. dreunende in of over iets heen gaan; inzonderheid toegepast op het rijden in eene koets.	ww/zn
bedroeven	BEDROEVEN		ww/bn
bedrukken	BEDRUKKEN (II)	Met de stof waarop men drukt als voorwerp.	ww/zn
bedruppen	BEDRUPPEN	Druppelend iets bevochtigen; hetzelfde als <i>Bedruppelen</i> , doch in minder frequentatieve opvatting.	ww/zn
beduffelen	BEDUFFELEN	Voorkomende in den zin van: betasten, behandelen, onderzoeken	ww
beduiken	BEDUIKEN	Met <i>be-</i> ter aanduiding van het begin der handeling; het verl. deelw. <i>bedoken</i> staat dan gelijk met "door te duiken <i>verborgen</i> ."	ww/zn
beduvelen	BEDUIVELEN	Aanvankelijk in het verl. deelw. <i>beduiveld</i> als bnw.; door den duivel bezeten, verg. fr. <i>endiablé</i> .	ww/zn
bedwelmen	BEDWELMEN	Drukken, bezwaren	ww/zn
beëdigen	BEËDIGEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand onder eede iets doen verklaren of beloven, inzonderheid bij het aanvaarden van een ambt, eene betrekking, eene opdracht enz.	ww/zn
beëngen	BEËNGEN	Nauwer maken, beperken; hetzij eigenlijk of figuurlijk.	ww/bn
befloersen	BEFLOERSEN	Met een floers bedekken	ww/zn
begaan	BEGAAN	In eene opvatting waarbij de beteekenis van het grondwoord slechts eene geringe wijziging heeft gekregen, t.w. in die van: Te werk gaan	ww
begapen	BEGAPEN	<i>Gapen</i> in den zin van: den mond wijd opendoen.	ww/zn
begaven	BEGAVEN	Iemand beschenken met iets dat stoffelijk is of als zoodanig wordt gedacht.	zn
begeesteren	BEGEESTEREN	< Duits	onvindbaar
begeleiden	BEGELEIDEN	Iemand van een geleide voorzien, hem vergezellen, om hem eer te bewijzen of om hem bij te staan.	ww/zn
begevelen	BEGEVELEN	bedekken, in zooverre als nl. een gevel het binnenste van een huis voor het oog bedekt.	zn
begieren	BEGIEREN (II)	Het land bemesten door er gier op te brengen.	ww/zn
begiftigen	BEGIFTIGEN	Iemand met iets beschenken, maar voornamelijk in hooger stijl, en dus meest in toepassing op onstoffelijke gaven.	zn
begissen	BEGISSEN	Door gissen, door overweging zekerheid van iets krijgen.	ww
beglazen	BEGLAZEN	Van glazen, van glasruiten voorzien.	ww/zn
begloren	BEGLOREN	Met schijnsel, met glans bedekken of bestralen.	ww/zn
begoeden	BEGOEDEN	Met goed, met vermogen, met geld begiftigen.	ww/zn
begoochelen	BEGOOCHELEN	Betooveren	ww
begraven	BEGRAVEN	Met land als voorwerp. Er graafwerk op verrichten, het voorzien van slooten enz.	ww
begrenzen	BEGRENZEN	Met betrekking tot ruimte.	ww/zn
begrijnzen	BEGRIJNZEN	<i>Grijnzen</i> in de bet. I). Leelijk tegen iemand doen, zoo met gelaat als met woorden; hem grimmig bejegenen.	ww/zn
begrimmen	BEGRIMMEN	Zich dreigend of toornig tegenover iemand gedragen, hetzij alleen door de uitdrukking van het gelaat of ook door woorden.	ww/zn

begroeien	BEGROEIEN		ww/zn
begroeten	BEGROETEN	Zijne opwachting bij iemand komen maken, hem een min of meer plechtig bezoek brengen.	ww/zn
begroten	BEGROOTEN	Grooten in de bet. 1, a), en in denzelfden zin. Grooter maken, en vandaar: bevoordeelen, verrijken.	ww/bn
begunstigen	BEGUNSTIGEN	Een persoon (of ook wel eene zaak) zijne gunst, hulp, genegenheid doen genieten, hem bevoordeelen.	ww/zn/bn
behakken	BEHAKKEN	Met metaal, steen of hout als voorwerp. Aan een stuk metaal, hout of steen ten ruwste den verlangden vorm geven door middel van beitel, bijl of dissel.	ww
behameren	BEHAMEREN	Met den hamer bewerken.	ww/zn
behandigten	BEHANDGIFTEN	Begiftigen.	ww/zn
behangen	BEHANGEN	Met eene zaak als voorwerp, waaraan of waartegen iets kan hangen. Iets daartegen, daaraan ophangen.	ww
beharnassen	BEHARNASSEN	Met een harnas bekleeden, wapenen	ww/zn
behartigen	BEHARTIGEN	Iets overwegen, met oplettendheid beschouwen	ww/zn/bn
beheren	BEHEEREN	Heerschappij voeren over een gebied, een land; een land regeeren, beheerschen.	ww/zn
beheksen	BEHEKSEN	Betooveren.	ww/zn
behelzen	BEHELZEN	Uit het begrip van <i>omhelzen</i> ontstaat dat van <i>iets omvatten</i> , geheel in zich <i>begrijpen</i>	ww
behoeven	BEHOEVEN	Noodig hebben.	ww
behozen	BEHOOZEN	Met water besproeien, eigenlijk door middel van een hoosvat, doch ook wel zonder dit bijzondere begrip.	ww/zn
behouwen	BEHOUWEN	Het houwen op iets verrichten, t.w. op hout, steen, metaal, hetzij om er een bepaalden vorm aan te geven, om het in stukken te verdeelen enz.	ww
behuizen	BEHUIZEN	Met huizen bebouwen, t.w. eene plaats	ww/zn
behuwen	BEHUWEN	Met de vrouw, die men trouwt, als voorwerp	ww
beïnvloeden	BEÏNVLOEDEN	Invloed uitoefenen op, van invloed zijn op. Van pers. en zaken.	zn
bejammeren	BEJAMMEREN	Met een persoon als voorwerp. Over iemand jammeren, hem beklagen	ww/zn
bekaaïen	BEKAAIEN		ww/zn
bekalken	BEKALKEN	Met kalk bedekken, met kalk bestrijken; ook: met kalk bemesten.	ww/zn
bekansen	BEKANSEN	Door de kans waar te nemen iets verwerven, of wel zijn best doen om van de kans gebruik te maken.	ww/zn
bekeren	BEKEEREN	Iemand of iets tot iets keeren, wenden	ww/zn
bekennen	BEKENNEN	Iets bespeuren; thans nog wel in bepaalde gevallen	ww
bekeuren	BEKEUREN (II)	<i>Keur</i> in den zin van <i>wettelijke verordening</i> . Een reglement maken omrent iets	ww/zn
bekijken	BEKIJKEN		ww
bekladden	BEKLADDEN	In toepassing op het besmeren met verfstof of wat als zoodanig wordt voorgesteld; vroeger niet altijd in ongunstigen zin.	ww/zn
beklappen	BEKLAPPEN	<i>Klappen</i> , babbelen.	ww/zn
beklateren	BEKLATEREN (II)	Van stroomend water. Klaterend besproeien	ww
beklaveren	BEKLAVEREN	Beklauteren, beklimmen	ww
beklemmen	BEKLEMMEN	Eene stoffelijke zaak (ook het lichaam en zijne deelen) vastklemmen, vastknijpen.	ww/zn
bekleuren	BEKLEUREN	Kleuren	ww/zn
beklijven	BEKLIJVEN		ww
beklinken	BEKLINKEN	Vast worden, gezegd van eene massa die dichter wordt, zoo b.v. in West-Friesland van spijs die onder het koken, door verlies van	ww/zn

Bijlage 5: WNT (1751-1976): ww

		water, inkrimpt, en ook in toepassing op aardwerken, die pas zijn aangelegd, en waarvan de grond gaandeweg vaster wordt.	
beklonteren	BEKLONTEREN	Met klonters, voornamelijk van modder, drek en derg., bevuiden.	ww/zn
beklossen	BEKLOSSEN	Van een vloer, een vertrek. Er klossende op of in lopen.	ww/tussenwerpsel
bekluiven	BEKLUIVEN	Kluiven aan.	ww/zn
beknagen	BEKNAGEN	Eigenlijk, van dieren, inzonderheid muizen.	ww
beknellen	BEKNELLEN	Iemand of iets insluiten en daardoor benauwen.	ww/zn/bn
beknijpen	BEKNIJPEN	Aan iets knijpen, iets knijpende betasten.	ww/zn
beknoeien	BEKNOEIEN	<i>Knoeien</i> in den zin van <i>kreuken</i> enz. Kreuken, betasten	ww/zn
beknotten	BEKNOTTEN	Verkleinen, verminderen, beperken, inperken.	ww/zn
bekogelen	BEKOGELLEN (II)	(Met een groot aantal als projectielen gebruikte voorwerpen) gooien naar, bewerpen.	ww/zn
bekomen	BEKOMEN		ww
bekondigen	BEKONDIGEN	Aankondigen, verkondigen.	ww/zn/bn
bekopen	BEKOOPEN	Met een persoon als voorwerp.	ww/zn
bekorsten	BEKORSTEN	Met eene korst bedekken.	ww/zn
bekosteneren	BEKOSTENEEREN	De kosten betalen van, bekostigen.	ww
bekouden	BEKOUDEN	Koud worden; verg. <i>bekoelen</i> .	ww/zn/bn
bekrabbelen	BEKRABBELEN	Op iets krabbelen, hetzij in eigenlijken zin of niet.	ww/zn
bekrachtigen	BEKRACHTIGEN	Van kracht voorzien, sterken.	ww/zn/bn
bekrassen	BEKRASSEN	Op iets krassen, ook als minachtende uitdrukking voor teekenen.	ww/zn
bekrijgen	BEKRIJGEN		ww
bekrijten	BEKRIJTEN	Rouwmisbaar maken over een gestorvene	ww
bekritisieren	BEKRITISEEREN	Negatieve kritiek uitoefenen op.	ww
bekruipen	BEKRUIPEN	Over iets heen kruipen.	ww
bekruisen	BEKRUISEN (II)	Van de zee: er in kruisen	ww
bekuipen	BEKUIPEN (II)	Beklemmen, beknellen	ww/zn
bekwamen	BEKWAMEN		ww
bekwijlen	BEKWIJLEN	Iets of iemand met kwijl bevochtigen, bevuiden.	ww/zn
beladderen	BELADDEREN	Met ladders beklimmen, t.w. eene versterking.	zn
belagen	BELAGEN	Iets van uit eene hinderlaag trachten meester te worden, nl. in den oorlog	ww/zn
belangen	BELANGEN	Zich uitstrekken naar, tot iets, iets raken, betreffen.	ww/zn
belasteren	BELASTEREN	Iemands goeden naam door laster aantasten.	ww/zn
belatten	BELATTEN	Met latten betimmeren; b.v. in toepassing op het vasthechten der panlatten op de sporen van een dak.	ww/zn
beledigen	BELEEDIGEN	Iemand leed doen ondervinden, hem kwellen, verdrukken, schade doen lijden enz.	zn
belenen	BELEENEN (I)	Met een persoon als voorwerp. Iemand met een leen voorzien, hem iets als leen doen hebben.	ww/zn
beleren	BELEEREN (I)	in den zin van: onderrichten, terechtwijzen.	ww/zn
belegeren	BELEGEREN		ww/zn
beleiden	BELEIDEN	Met een of meer personen als voorwerp.	ww
belenden	BELENDEN (II)	Met zijn land liggen naast het land van een ander, daaraan grenzen; in later tijd meer gewoon met het onroerend goed als voorwerp.	zn
beleven	BELEVEN	Met iets als voorwerp dat men ondervindt, dat men door ervaring leert kennen, iets waarvan men door te leven getuige is.	ww

belichamen	BELICHAMEN	Met een lichaam voorzien, begiftigen	zn
beliegen	BELIEGEN	Iemand door liegen trachten te misleiden, hem voorliegen.	ww
belijden	BELIJDEN (I)	zich met iets behelpen, zich met iets vergenoegen	ww
belijmen	BELIJMEN	Bestrijken met lijm of wat met lijm wordt gelijkgesteld.	ww/zn
belommeren	BELOMMEREN	Van lommer, van schaduw voorzien.	ww/zn
beloochenen	BELOOCHENEN	In Zuid-Nederland voorkomende in den zin van beliegen, logenstraffen.	ww
belonen	BELOONEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand met iets beschenken tot vergelding van iets verdienstelijks.	ww/zn
beloven	BEOOVEN		ww
beluiken	BELUIKEN	Iets, dat open is, sluiten, dichtmaken.	ww/zn
bemachtigen	BEMACHTIGEN	Iemand voorzien van macht, hem macht, volmacht tot iets geven	ww/zn/bn
bemannen	BEMANNEN (I)	Met een vaartuig als voorwerp. Van scheepsvolk voorzien.	ww/zn
bemaskeren	BEMASKEREN	Eigenlijk, met een masker bedekken.	ww/zn
bemasten	BEMASTEN	Van een mast of van masten voorzien, t.w. een schip.	ww/zn
bemesten	BEMESTEN	Door mest vruchtbaar maken.	ww/zn
bemeubelen	BEMEUBELLEN	Van meubelen voorzien.	ww/zn
bemieteren	BEMIETEREN	(Plat) Bedriegen; foppen; bedonderen.	ww/zn
bemodderen	BEMODDEREN	In 't algemeen. Iets met modder in aanraking brengen.	ww/zn
bemoedigen	BEMOEDIGEN	Naar de oudere opvatting, in het als bnw. gebruikte deelw. bemoedigd, fier, kordaat.	ww/zn/bn
bemoeilijken	BEMOEILIJKEN	Iemand of iets belemmeren (door moeilijkheden).	bn
bemokkelen	BEMOKKELEN	bevuilen, besmeuren, beklijsteren	ww/zn
bemorsen	BEMORSEN	Bevuilen, in eigenlijken zin	ww
bemutsen	BEMUTSEN	Iemand verliefd maken	zn
benaarstigen	BENAARSTIGEN	Iets naarstig trachten uit te voeren, tot stand te brengen.	bn
benaderen	BENADEREN	In 't algemeen. Iets naderen	ww/bijw
benarren	BENARREN	Iemand of iets in eigenlijken zin in het nauw brengen.	bn
benemen	BENEMEN	Iemand iets ontnemen, afnemen.	ww
benezelen	BENEUZELLEN	(Met den neus) iets ijverig onderzoeken; vandaar ook: bekijken, bespieden, critiseeren.	ww
benevelen	BENEVELEN	Eigenlijk. Met een nevel bedekken of vervullen.	ww/zn
beniezen	BENIEZEN	Eene juist door iemand uitgesproken bewering bekrachtigen door te niezen	ww/zn
benijpen	BENIJPEN	Iets of ook iemand beknellen, beklemmen	ww
benoemen	BENOEMEN	Iemand of iets met een bepaalden naam noemen, iemand of iets een naam geven; eene bepaling met naar kan den persoon of de zaak noemen waaraan de naam wordt ontleend.	ww
benuttigen	BENUTTIGEN	Zich ten nutte maken, zijn voordeel met iets doen.	ww/zn/bn
beogen	BEOOVEN	Iemand of iets aanschouwen, waarnemen	ww/zn
beoordelen	BEOORDEELLEN	Zich over iemand een oordeel vormen, waarbij men zijn karakter of zijn gedrag goed- of afkeurt.	ww/zn
bepakken	BEPAKKEN	Iets of iemand door pakken beladen.	ww/zn
bepantseren	BEPANTSEREN	Met een pantser bekleeden	ww/zn
bepeinzen	BEPEINZEN	Over iets peinzen, nadenken.	ww
bepeperen	BEPEPEREN	Met peper kruiden.	ww/zn
bepissen	BEPISSEN		ww/zn
beplanten	BEPLANTEN	Een terrein bezetten met daarin geplante gewassen.	ww/zn
beplaten	BEPLATEN	(Waterst.) M. betr. t. aan water gelegen land, of den waterkant: met planken bekleeden, beschoeien.	ww/zn

Bijlage 5: WNT (1751-1976): ww

bepleisteren	BEPLEISTEREN	Pleister, heelmiddel. Eene wond met eene pleister beleggen om ze te genezen.	ww/zn
beplekken	BEPLEKKEN	Met plekken, met vlekken bevuilden, bezoedelen.	ww/zn
beplooien	BEPLOOIEN	Over iets plooien, met plooiel bedekken.	ww/zn
bepoederen	BEPOEDEREN		ww/zn
bepotelen	BEPOOTELLEN	Betasten; bevingeren.	ww
bepraten	BEPRATEN	Over iemand of iets praten.	ww/zn
beproeven	BEPROEVEN	Eene stoffelijke zaak onderzoeken, er de proef van nemen om te zien of zij aan bepaalde voorwaarden voldoet, haar probeeren.	ww/zn
bepuinen	BEPUIJEN	Met puin bestrooien.	zn
beraadslagen	BERAADSLAGEN	Raadplegen, overleggen; in de oudere taal soms ook: een plan tot iets maken.	ww/zn
beraken	BERAKEN	in de spreektaal nog thans gewoon. Iets met de hand bereiken zoodat men het kan vastgrijpen.	ww/bn
berapen	BERAPEN	Samenrapen, bijeenbrengen	ww
beredden	BEREDDEN	Hetzelfde als het thans meer gewone Beredderen (zie ald.). Iets redderen, ordenen.	ww
beredekavelen	BEREDEKAVELEN	Voorheen wel gebruikt in den zin van beredeneeren, bespreken.	ww
beregenen	BEREGENEN	Iemand of iets door regenen nat maken.	ww/zn
bereiken	BEREIKEN	Door te reiken iets aan iemand geven; iemand iets schenken.	ww
berekenen	BEREKENEN	Rekenen (van vuur gezegd). Het vuur rekenen, onder de asch bedekken	ww
beremmen	BEREMMEN	(Spoorw.) In de aanh.: door remmen vertragen of tot stilstand brengen.	ww/zn
berenten	BERENTEN	Met eene rente of hypotheek belasten	ww/zn
berieken	BERIEKEN	Hetzelfde als Beruiken (zie ald.)	ww
berijden	BERIJDEN (II)	Een dier, inzonderheid een paard, gebruiken door er op te rijden	ww
berijmen	BERIJMEN	Iets in rijm brengen, iets opstellen, vertalen, bewerken, in verzen met rijmklanken.	ww/zn
beringen	BERINGEN (II)	Iemand of iets dwingen, ergens toe krijgen.	ww
beroemen	BEROEMEN	Roemen, prijzen, vooral iemand anders of iets dat iemand anders betreft	ww/zn
beroeren	BEROEREN	Aanroeren, aanraken	ww
berokkenen	BEROKKENEN	Met blijkbare toespeling op de eigenlijke beteekenis	ww
beroven	BEROOVEN	Met een persoon als voorwerp	ww/zn
beruchtigen	BERUCHTIGEN	Verdacht maken of betichten.	zn/bn
berusten	BERUSTEN		ww/zn
beschadigen	BESCHADIGEN	Met een persoon als voorwerp	ww/zn/bn
beschaffen	BESCHAFFEN	In denzelfden zin als verschaffen, iemand iets bezorgen.	ww
beschansen	BESCHANSEN	Met eene schans, met eene verschansing beveiligen; met een leger, eene plaats of ook zich zelf als voorwerp	ww/zn
beschaven	BESCHAVEN	In de middeleeuwen werd bescaven inzonderheid gebruikt in den zin van afschaven, afkrabben, en vandaar bij overdracht voorberooven.	ww
beschelden	BESCHELDEN	Iemand beschuldigen, hem verwijten doen.	ww
beschemelen	BESCHEMELEN		ww/zn
beschenken	BESCHENKEN	De eigenlijke beteekenis van Schenken (zie ald.) is inschenken; vandaar beschenken voor: iemand voorzien van drank (inzonderheid wijn of bier), dien men voor hem inschenkt.	ww
bescheren	BESCHEREN (II)	Scheren, spannen, opspannen. Iets bespannen of behangen met hetgeen eene bepaling noemt	ww
beschietsen	BESCHIETEN	Schietsen, met wapenen.	ww

beschijten	BESCHIJTEN	Eigenlijk. Iemand of iets bevuilen door er op te schijten.	ww/zn
beschilderen	BESCHILDEREN	In schildering voorstellen; oneigenlijk: beschrijven.	ww
beschimpn	BESCHIMPEN	Met een persoon als voorwerp. Iemand bespotten, om hem lachen	ww/zn
beschorsen	BESCHORSEN		zn
beschouwen	BESCHOUWEN	Zien, waarnemen (zonder het begrip van gezette aandacht).	ww/zn
beschreeuwen	BESCHREEUWEN	Iemand schreeuwende roepen zóó dat hij het hoort.	ww/zn
beschrijden	BESCHRIJDEN	Eene uitgestrektheid van het begin tot het einde afloopen, bepaaldelijk in toepassing op grondgebied.	ww
beschrobben	BESCHROBBEN	Iets door schrobben schoonmaken, op iets schrobben	ww
beschudden	BESCHUDDEN	In 't algemeen. Beschermen, behoeden.	ww
beschulden	BESCHULDEN	Hetzelfde als beschuldigen.	zn
beschutten	BESCHUTTEN	Iemand beschermen, bewaren, behoeden; ook van God gezegd.	ww/zn
besissen	BESISSEN	In gemeenzame taal: iemand bedrinken, dronken maken. De etymologische verklaring is niet bekend.	onvindbaar
beslaan	BESLAAN	Tegen iemand of iets aan slaan, iemand of iets raken, treffen	ww
beslagen	BESLAGEN (II)	Synoniem van Beslaan in den zin van (goed of slecht) uitvallen.	ww
beslaven	BESLAVEN	Zich zwaar inspannen om iets te doorstaan, te verwerven of tot stand te brengen, en met die zaak als voorwerp.	ww/zn
besletsen	BESLETSEN	Belemmeren; in het passief: beslommerd, bezet zijn met iets.	ww/zn
beslissen	BESLISSEN	Iets, waarover verschil van gevoelen is of kan zijn, uitmaken.	ww
besluiern	BESLUIEREN	Eigenlijk, met een sluier (t.w. als kleedingstuk) bedekken.	ww/zn
besluipen	BESLUIPEN	Sluipend iemand bereiken, meestal om hem te overvallen.	ww
besmeren	BESMEREN	Eigenlijk: iemand of iets bestrijken met smeer, of met eene vette zelfstandigheid in 't algemeen.	ww/zn
besmeulen	BESMEULEN	Een ww., dat thans nog wel voorkomt in den zin van besmoezelen, en dat ook vroeger bevuilen, bevleken schijnt te hebben beteekend. Wellicht is besmeulen met besmoezelen verwant.	ww
besmoezelen	BESMOEZELEN	Het woord besmoezelen is nog thans in gebruik voor: bevuilen, beduimelen en derg.	ww
besmokkelen	BESMOKKELEN	Bevuilen.	ww
besmuisteren	BESMUISTEREN	In sommige gewesten nog thans gewoon in den zin van: bevuilen, bemorsen, inzonderheid met vet	ww
besnaren	BESNAREN	Zuiver figuurlijk.	ww/zn
besneeuwen	BESNEEUWEN		ww/zn
besnoeien	BESNOEIEN	Met eene zaak als voorwerp. Ze door snoeien bewerken of verkleinen.	ww/zn
besnotteren	BESNOTTEREN	Frequentatieve vorm naast besnotten	ww
besolliciteren	BESOLLICITEEREN	In de vorige eeuw niet ongewoon voor: naar iets (t.w. eene betrekking) solliciteeren.	ww
besparen	BESPAREN	Iets of iemand sparen, ontzien, onaangetast laten	ww
bespelen	BESPELEN	In de muziek.	ww
bespieden	BESPIEDEN	Zien, waarnemen in 't algemeen	ww
bespieren	BESPIEREN	beletten, tegenhouden; bepaaldelijk in de uitdrukking de geboden bespieren, den voortgang van een huwelijk stuiten.	ww
bespikkelen	BESPIKKELEN	Met spikkels kleuren, aan iets een gespikkeld voorkomen geven.	ww/zn
bespitten	BESPITTEN	Van het land: het door spitten bewerken.	ww/zn
bespoedigen	BESPOEDIGEN	Iets spoediger doen plaats hebben.	ww/zn/bn
bespoken	BESPOKEN	van geesten of van personen die over geesten beschikken.	ww/zn
bespotten	BESPOTTEN (II)	Van stoffen. Vlekkig worden	ww/zn

Bijlage 5: WNT (1751-1976): ww

besprengelen	BESPRENGELEN		ww
besprenkelen	BESPRENKELEN	Bespatten, bevleken	ww/zn
besproeien	BESPROEIEEN	Bevochtigen, besprenkelen, begieten met water; soms met een water als onderwerp.	ww/zn
bespuwen	BESPUWEN	Tegen iemand of iets spuwen.	ww
bestadigen	BESTADIGEN	Iets vast, bondig, maken, bevestigen.	ww/bn
bestampen	BESTAMPEN	Tegen iets stampen.	ww/zn
bestaren	BESTAREN	Iets of iemand starend beschouwen, aanstaren.	ww
besteigeren	BESTEIGEREN	Beklimmen, op iets klimmen, met eene stoffelijke zaak als voorwerp.	ww/zn
bestelen	BESTELEN	Iemand of iets door diefstal berooven	ww
bestelpen	BESTELPEN	Van vuur. Het met iets bedekken, zoodat het uitdooft of althans onzichtbaar wordt.	ww/zn
bestempelen	BESTEMPELEN	Iets van een merk voorzien door middel van een stempel	ww/zn
besterven	BESTERVEN		ww
bestieren	BESTIEREN	Eene stoffelijke zaak in eene bepaalde richting doen voortgaan, er de goede richting aan geven, inzonderheid in toepassing op een schip, een wagen, een dier, en iemands hand.	ww
bestikken	BESTIKKEN	Stikken in ruimere opvatting. Iets met iets besteken, met iets versieren dat er op wordt vastgehecht.	ww
bestoken	BESTOKEN	Besteken, d. i. beredderen, in orde brengen, tot stand brengen	ww
bestormen	BESTORMEN	Eigenlijk, met eene versterkte plaats als voorwerp: die door storm trachten te nemen.	ww/zn
bestrafen	BESTRAFFEN	Met een persoon als voorwerp.	ww/zn
bestraten	BESTRATEN	Van een weg: hem bezetten met eene laag van steenen (straatsteenen)	ww/zn
bestrepen	BESTREPEN	Met strepen bezetten, b.v. in toepassing op iets geschrevens waarin veel is doorgestreept; zeldzaam.	ww/zn
bestrijden	BESTRIJDEN (I)	Strijd voeren tegen iemand of iets.	ww/zn
bestrikken	BESTRIKKEN	Iets met iets bebinden, bevlechten, omvlechten, omwinden enz.	ww/zn
bestromen	BESTROOMEN	Eigenlijk. (Stroomend) bespoelen; van wateren gezegd waaraan land is gelegen.	ww/zn
bestrukken	BESTRUKKEN	Een Noordhollandsch woord voor: beredderen, in orde brengen, waarnemen	onvindbaar
bestuiven	BESTUIVEN	Iemand of iets min of meer bedekken met iets dat er stuiwend op valt	ww
bestuwen	BESTUWEN	Iets (zelden iemand) bezetten met lasten die er op of er tegenaan drukken.	ww/zn
betamen	BETAMEN	Passen bij iemand, ook met een onderwerp van de 1ste of 2de persoon	ww
betateren	BETATEREN	Bevuilen, bederven.	ww/zn
betegelen	BETEGELEN	M. betr. t. daken: bedekken met dakpannen, of met iets dat als zoodanig gebruikt wordt.	ww/zn
betemmen	BETEMMEN	Met een dier als voorwerp. Temmen, bedwingen, beteugelen, overmeesteren.	ww
betengelen	BETENGELEN	Timmermansterm. Met tengels bespijkeren.	ww/zn
beteugelen	BETEUGELEN	Een dier in bedwang houden, eigenlijk door middel van een teugel, doch ook wel in ruimer toepassing.	ww/zn
beteuteren	BETEUTEREN	Iemand verlegen maken.	ww
betien	BETIEN	Iemand voor den rechter brengen	ww
betimmeren	BETIMMEREN	Met timmerwerk bezetten.	ww/zn
betinten	BETINTEN	Soms gebruikt als een ongemeen woord voor kleuren.	ww/zn

betochten	BETOCHTEN	(Iem.) het vruchtgebruik van (iets) geven.	ww/zn
betonen	BETONEN	Hetzelfde als accentueeren. In Noord-Nederland niet ongebruikelijk onder tooneelspelers	zn
betogen	BETOOGEN	Iets toonen, laten zien, uiten	ww/zn
betonen	BETOONEN		ww/zn
betrachten	BETRACHTEN	Iets overwegen, er over denken, het beschouwen	ww
betranen	BETRANEN	Van de oogen, de wangen. Met tranen bevochtigen.	ww/zn
betrappelen	BETRAPPELEN	Op iemand of iets trappelen, t.w. van dieren, inzonderheid paarden.	ww
betrappen	BETRAPPEN (II)	Van dieren. Op iemand of iets trappen.	ww/zn
betreffen	BETREFFEN	Iemand of iets treffen, raken, bereiken; thans verouderd.	ww
betreuren	BETREUREN	Bedroefd wezen over iets dat gebeurt, het jammer vinden; soms in zeer verzwakte opvatting.	ww
betrouwen	BETROUWEN (II)	Onz.	ww/zn/bn
besturen	BETUREN	Op iets turen.	ww
betwijfelen	BETWIJFELEN	Van Twijfel, en met een persoon als voorwerp. Iemand in twijfel brengen; vandaar betwijfeld als bnw. in den zin van aarzelend, onzeker	ww/zn
bevademen	BEVADEMEN	Omvademen; thans nog in België.	ww/zn
bevalen	BEVALEN	Een vale, donkere kleur geven aan. W.g.	ww/bn
bevangen	BEVANGEN	Omvangen, omvatten, omringen; thans verouderd.	ww
bevatten	BEVATTEN	In den zin van omvatten.	ww/zn
beveiligen	BEVEILIGEN	Iemand beschutten tegen handtastelijkheden.	ww/bn
beverven	BEVERVEN	Met verf, met eene gekleurde stof bestrijken, besmeren, bezoedelen.	ww/zn
bevestigen	BEVESTIGEN	Eigenlijk. Vastmaken.	ww/bn
bevinden	BEVINDEN		ww
bevitten	BEVITTEN	Op iemand of iets vitten.	ww
bevlassen	BEVLASSEN	Met vlas overdekken of bevuilen; onder het vlas doen zitten. In de aanh. steeds in fig. verband, in een zegsw.	ww/zn
bevleugelen	BEVLEUGELEN	Iemand of iets van vleugels voorzien, en daardoor sneller doen voortgaan; altijd in figuurlijke toepassing.	ww/zn
bevloeien	BEVLOEIEN	Vloeiende langs iets gaan: van water, waaraan land is gelegen; thans verouderd.	ww/zn
bevloeren	BEVLOEREN		ww/zn
bevoederen	BEVOEDEREN	Iets voeren, met voering bekleden.	ww/zn
bevolken	BEVOLKEN	Eigenlijk. Eene plaats, eene streek, een gebied, voorzien van volk, van personen die er wonen of verblijf houden.	zn
bevoorraden	BEVOORRADEN	als purisme voor proviandeeren	zn
bevorderen	BEVORDEREN	Met eene zaak als voorwerp.	ww
bevragen	BEVRAGEN		ww/zn
bevreemden	BEVREEMDEN	Iemand iets vreemd, zonderling, doen vinden, hem verwonderen.	bn
bevrijden	BEVRIJDEN	Beschutten, beschermen, behoeden; in Noord-Nederland thans verouderd.	ww/bn
bevroeden	BEVROEDEN	Iemand over iets inlichten, hem er van onderrichten; reeds in de 17de eeuw zeldzaam.	ww/bn
bevuilen	BEVUILEN	Eigenlijk, in 't algemeen. Met vuil bemorsen.	ww/zn/bn
bewaarheiden	BEWAARHEIDEN	Aantoonen dat iets waarachtig is, t.w. met een persoon als onderwerp. In de middeleeuwen ook als rechtsterm. Thans verouderd.	zn
bewalmen	BEWALMEN	Met nevel, met damp, betrekken; thans verouderd.	ww/zn

Bijlage 5: WNT (1751-1976): ww

bewapenen	BEWAPENEN	Van wapenen voorzien, met wapenen toerusten, in staat van verdediging brengen; inzonderheid: eene plaats met vuurmonden voorzien.	ww/zn
bewasemen	BEWASEMEN	Met wasem, met damp, met geur in aanraking brengen, tegen iets wasem of damp laten aankomen.	ww/zn
bewassen	BEWASSEN	Begroeien, op iets groeien.	ww/zn
bewenen	BEWEENEN	Weenen, schreien, bij iets, t.w. bij iets waarmede men bezig is, dat men onder handen heeft; thans verouderd.	ww
bewegen	BEWEGEN (II)	Op weg brengen, geleiden, besturen	ww/zn
bewegwijzeren	BEWEGWIJZEREN	Van (voldoende) wegwijzers voorzien.	zn
beweldadigen	BEWELDADIGEN	Met eene weldaad of met weldaden begiftigen.	zn/bn
bewelven	BEWELVEN (II)	Eigenlijk. Iemand of iets een gewelf boven zich doen hebben.	ww/zn
beweren	BEWEREN	Afweren, beletten, verhinderen; na de 16de eeuw zoogoed als verouderd.	ww
bewerkstelligen	BEWERKSTELLIGEN	Van een plan, een middel. Het te werk stellen, er uitvoering aan geven; thans verouderd.	ww/zn
bewieroken	BEWIEROOKEN	Eigenlijk. Voor iemand of iets of wel op eene plaats wierook branden.	ww/zn
bewikkelen	BEWIKKELEN		ww/zn
bewimpelen	BEWIMPELEN	Met een sluier of doek bedekken	ww/zn
bewinnen	BEWINNEN	Van geld. Door het te verdienen bijeenbrengen.	ww
bewolken	BEWOLKEN	Eigenlijk, van den hemel. Met wolken overdekken, of met wolken overdekt worden.	ww/zn
bewonen	BEWONEN	Van menschen.	ww
bewortelen	BEWORTELEN	Vastwortelen.	ww/zn
bezaaien	BEZAAIEN	Een akker zaad doen ontvangen.	ww/zn
bezabberen	BEZABBEREN	Iets bekwijlen, kwijlend op iets knabbelen.	ww/zn
bezagen	BEZAGEN	Door zagen bewerken.	ww/zn
bezaligen	BEZALIGEN	Zalig, gelukkig maken.	ww/bn
bezatten	BEZATTEN	Zich bedrinken, zich dronken drinken.	ww/bn
bezegelen	BEZEGELEN	Met een zegel voorzien, daardoor bewijskrachtig maken.	ww/zn
bezeilen	BEZEILEN	Over een water zeilen, met (zeil)schepen varen.	ww
bezeuren	BEZEUREN		ww
bezielen	BEZIELEN	Met eene ziel begiftigen, doen leven.	ww/zn
bezilten	BEZILTEN	Hetzelfde als Bezouten, met zeewater bevlouen of er door beschadigen; inzonderheid als term in het polderwezen	ww/bn
bezingen	BEZINGEN	Het deelw. bezongen komt voor als bnw., in den zin van: in het zingen eene genoegzame gewoonte of vaardigheid hebbende	ww
bezinnen	BEZINNEN	Iets begrijpen, bevatten; thans verouderd.	ww/zn
bezoedelen	BEZOEDELEN	Verontreinigen, bevuilden, bemorsen	ww
bezoenen	BEZOENEN	In de zoen opnemen.	ww/zn
bezondigen	BEZONDIGEN	Bevlecken, bezoedelen	ww/zn/bn
bezomen	BEZOOMEN	Eigenlijk, met een kleeft als voorwerp. Van een zoom voorzien, of een zoom, een rand vormen.	ww/zn
bezuinigen	BEZUINIGEN	Een zuinig gebruik van iets maken, er zoo voordeelig mogelijk zich van bedienen; thans verouderd.	ww/bn
bezuren	BEZUREN	Zich voor iets inspannen, moeite voor iets doen; thans verouderd.	ww/zn/bn
bezwadden	BEZWADDEREN	Iets met eene min of meer trillende beweging omgeven; thans geheel verouderd.	ww/bn
bezwalpen	BEZWALPEN	Met golven bevlouen, golvende ergens tegenaan komen; ongemeen.	ww/zn

bezwaren	BEZWAREN		ww/bn
bezweeten	BEZWEETEN	Zweetende, d. i. met inspanning, iets verrichten; thans verouderd.	ww/zn
bezwendelen	BEZWENDELEN	Tot slachtoffer van zwendel maken; bedriegen.	ww/zn
bezwijken	BEZWIJKEN	Zonder eene bepaling die als datief of accusatief kan worden opgevat.	ww
bezwijmen	BEZWIJMEN	Van personen. In zwijm vallen, flauw vallen, duizelig worden.	ww/zn

BIJLAGE 6

DVD (1880-2011): ww

Trefwoord	Extra uitleg	Grondwoord
BEAAIEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEADEMEN		ww
BEAMEN		tussenwerpsel
BEANGSTEN		zn
BEANGSTIGEN		zn/bn
BEANKEREN	= van ankers voorzien	zn
BEANTWOORDEN		ww
BEARGUMENTEREN		ww
BEASEMEN		ww
BEBAKENEN		zn
BEBEUGELLEN		zn
BEBLADEREN	= van bladeren voorzien	zn
BEBOETEN		zn
BEBORDEN		zn
BEBOSSEN		zn
BEBOTEREN		zn
BEBOUWEN		ww
BEBROEDEN		ww
BECIJFEREN	= uitrekenen	ww
	= met cijfers volschrijven	zn
BECOMMENTARIËREN		ww
BECONCURREN		ww
BEDAMMEN		zn
BEDAMPEN		ww
BEDANKEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEDAREN		formeel geled
BEDAUWEN		zn
BEDEKKEN	grondwoord was al transitief	ww
BEDELEN		zn
BEDELVEN		ww
BEDENKEN	grondwoord was al transitief	ww
BEDERVEN		formeel geled (ww)
BEDIBBEREN	(Barg.) = praten over, < medibberen	formeel geled
BEDIEDEN	grondwoord was al transitief	ww
BEDIENEN	grondwoord was al transitief	ww
BEDIJEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

	intransitief	
BEDIJGEN	zelfde betekenis als grondwoord intransitief	formeel geleed (ww)
BEDIJKEN		zn
BEDILLEN	= betuttelen, bevitten	formeel geleed (ww)
BEDINGEN		ww
BEDISCUSSIËREN		ww
BEDISSELEN	= in orde brengen	zn
BEDISSEN	(Barg.) = verdienen, opduikelen, stelen	onvindbaar
BEDOEKEN		zn
BEDOELLEN		ww
BEDOEN		ww
BEDOMEN	= beslaan, bewasemen	zn
BEDONDEREN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEDOTTEN		formeel geleed (ww)
BEDRAAIEN	= erin halen, verwikkelen niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEDRAGEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEDREIGEN		ww
BEDREMMELEN		formeel geleed (ww)
BEDRETSEN		ww
BEDRIEGEN		formeel geleed (ww)
BEDRIJVEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEDRILLEN	= beschikken, besturen grondwoord was al transitief	ww
ZICH BEDRINKEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEDROEVEN		bn
BEDROPPELEN		ww
BEDRUIPEN		ww
BEDRUKKEN		ww
BEDRUPPELEN		ww
BEDRUPPEN		ww
BEDUCHTEN	zelfde betekenis als grondwoord (= vrezén)	ww
BEDUIDEN	= duidelijk maken aan iemand, uitleggen, betekenen grondwoord was al transitief	ww
BEDUIMELEN		ww
BEDUIVELEN	grondwoord was al transitief	ww
BEDWELMEN		formeel geleed (ww/zn)
BEDWINGEN	grondwoord was al transitief	ww
BEËDIGEN		zn
BEËINDIGEN		zn
BEËNGEN		bn
BEËRVEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEFIETSEN	= met een fiets berijden	ww
BEFLOERSEN		zn
BEFLONKEREN		ww
BEFRIJNEN	= frijnen, met rimpels behakken	ww
BEFUIVEN	= fuif geven ter ere van iemand	ww
BEGAAIEN		formeel geleed (zn)
BEGAAN		ww

BEGAFFELEN	= het op kunnen, overwinnen, doen	ww
BEGAPEN	= het op kunnen, aangapen	ww
BEGEESTEREN	< Duits begeistern	formeel geled
BEGELEIDEN		zn
BEGENADIGEN		zn
BEGEREN		formeel geled (ww)
BEGEVEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEGIEREN	= bemesten dmv gier	zn
ZICH BEGIEREN	= zich krom lachen	ww
BEGIETEN		ww
BEGIFTIGEN		zn
BEGILLEN		ww
BEGINNEN		formeel geled (ww)
BEGLANZEN		ww/zn
BEGLAZEN		zn
BEGLOREN		ww/zn
BEGLUIPEN		ww
BEGLUREN		ww
BEGOMMEN		ww/zn
BEGOOCHELEN		ww
BEGOOIEN		ww
BEGRAVEN		ww
BEGRAZEN		ww
BEGRENZEN		ww/zn
BEGREPELEN		zn
BEGRIJPEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BGRINDEN		zn
BGRINTEN		zn
BEGROEIEN		ww
BEGROENEN		zn/bn
BEGROETEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEGROMMELEN		ww/zn
BEGROMMEN		ww
BEGROTEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEGUICHELEN	= begoochelen	ww
BEGUNSTIGEN		zn
BEHAGELEN		ww
BEHAGEN	niet-systematisch betekenisaspect	zn
BEHAKKEN		ww
BEHALEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEHAMEREN		ww
BEHANDELEN		ww
BEHANGEN		ww
(HET KUNNEN)	= in de mond krijgen, de baas kunnen	ww
BEHAPPEN		
BEHAREN		zn
BEHARTIGEN		zn
BEHEERSEN		ww
BEHEIEN	= door het inheien van palen voor het leggen v.e. fundament geschikt maken	ww
BEHEINEN		formeel geled (ww)

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

BEHEKSEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEHELPEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEHELZEN		formeel geleed (ww)
BEHEREN		zn
BEHOEDEN		ww/zn
BEHOEVEN	grondwoord was al transitief	ww
BEHOREN	niet-systematisch betekenisaspect intransitief	ww
BEHOUDEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEHOUWEN		ww
BEHUILEN		ww
BEHUWEN		ww
BEIJVEREN		ww/zn
BEIJZELEN		ww/zn
BEÏNVLOEDEN		zn
BEJAGEN		ww
BEJAMMEREN		ww
BEJEGENEN		formeel geleed (ww)
BEIJJEN		ww/pers. vnw.
BEJOUEN		ww/pers. vnw.
BEJUBELEN		ww
BEKABBELEN		ww
BEKABELEN		zn
BEKADEN		zn
BEKAKKEN		ww
BEKALKEN		zn
BEKALLEN	= bespreken	ww
BEKAMEN	= met kaam(sel) bedekken	zn
BEKAMPEN		ww
BEKANEN	= bekamen	zn
BEKAPPEN	= met een kap/dak bedekken	zn
	= bewerken	ww
BEKEEUWEN	= flauwvallen niet-systematisch betekenisaspect intransitief	ww
BEKENNEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEKEREN		ww/zn
BEKERVEN		ww
BEKEUREN		zn
BEKIJKEN		ww
BEKIJVEN		ww
BEKISTEN		zn
BEKLADDEN		ww/zn
BEKLAGEN		ww
BEKLAMPEN		zn
BEKLAPPEN	= kwaadspreken	ww
BEKLAUTEREN		ww
BEKLEDEN		zn
BEKLEMMEN		ww
BEKLEMTONEN		zn
BEKLETSEN	= bevuielen/kwaadspreken	ww

BEKLIJVEN		formeel geled (ww)
BEKLIMMEN		ww
BEKLINKEN	= vastmaken door klinken, afspreken	ww
	= inzakken, minder volume krijgen en vaster worden door waterverlies, m.n. van ingedijkte gronden en aardwerken	formeel geled (ww)
	= klinken met de glazen	ww
BEKLODDEREN	= bevuiten, met klodders bedekken	zn
BEKLONTEREN	= bevuiten, met klonters bedekken	zn
BEKLOPPEN		ww
BEKLUIZEN	= met kluizen bemetselen	zn
BEKNABBELEN		ww
BEKNAGEN		ww
BEKNAUWEN		ww
BEKNELLEN		ww
BEKNIBBELEN		ww
BEKNIJPEN		ww
BEKNIJZEN	(Barg.)	ww
BEKNIPPEN		ww
BEKNORREN		ww
BEKNOTTEN	grondwoord was al transitief	ww
BEKOEKLOEREN		ww
BEKOELEN		bn
BEKOGELLEN		zn
BEKOKEN	= voor iemand koken	ww
BEKOKSTOVEN		formeel geled (ww)
BEKOLLEN		ww
BEKOMEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEKOMMEREN		zn
BEKONKELEN		ww
BEKOPEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEKOPEREN		zn
BEKOREN		formeel geled (ww)
BEKORSTEN		zn
BEKORTEN		bn
BEKOSTIGEN	niet-systematisch betekenisaspect	zn
BEKRABBELEN		ww/zn
BEKRABBEN		ww
BEKRACHTIGEN		zn/bn
BEKRAGEN		zn
BEKRAMMEN	= met strowerk bedekken	ww
BEKRANSEN		zn
BEKRASSEN		ww/zn
BEKREUNEN		ww
BEKRIBBEN	= van kribwerk voorzien	zn
BEKRIJTEN	= bewenen	ww
BEKRIMPEN		ww
BEKRITISEREN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEKRONEN		zn
BEKRUIPEN		ww
BEKRUISEN	= kruisen over	ww

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

BEKUIPEN	= met kuipwerk omgeven	zn
BEKWAMEN		formeel geleed (ww)
BEKWIJLEN		ww
BELABBEN	= kwaadspreken (oorspr. bevuilen)	ww
BELACHEN		ww
BELADDEREN		zn
BELADEN		ww
BELAGEN		zn
BELANDEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww/zn
BELANGEN	niet-systematisch betekenisaspect	bn
BELASTEN		zn
BELASTEREN		zn
BELATAFELEN	= verbastering van belazerd	formeel geleed (zn)
BELATTEN		zn
BELAZEREN		formeel geleed (zn)
BELEDIGEN		zn
BELEGEREN		zn
BELEGGEN		ww
BELEIDEN	= leiden over	ww
BELEKKEN		ww
BELEMMEREN	freq. van verdwenen belemmen	formeel geleed (ww/bn)
BELENEN		zn
BELEREN	= onderrichten	ww
	= met leer betrekken	zn
BELETTEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BELEVEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BELEVEREN		ww
BELEZEN		ww
BELICHAMEN		zn
BELICHTEN		zn/bn
BELIEGEN		ww
BELIEVEN	niet-systematisch betekenisaspect	bn
BELIJDEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BELIJMEN		zn
BELIJNEN		zn
BELIKKEN		ww
BELOEREN		ww
BELOMMEREN		zn
BELONEN		zn
BELOODSEN		zn
BELOPEN		ww
BELUCHTEN		zn
BELUIDEN	= klok luiden ter begrafenis van iem.	ww
BELUIEN		ww
BELUISTEREN		ww
BELULLEN		ww
BELUSTEN		zn
BEMACHTIGEN	niet-systematisch betekenisaspect	zn/bn
BEMALEN		ww
BEMALLEN		zn

BEMANNEN		zn
BEMANTELEN		zn
BEMASTEN		zn
BEMATTEN		zn
BEMEESTEREN		zn
BEMENSEN		zn
BEMERGELEN		zn
BEMERKEN	grondwoord was al transitief	ww
BEMESTEN		zn
BEMETSELEN		ww
BEMEUBELLEN		zn
BEMIDDELEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEMINNEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEMODDEREN		zn
BEMOEDEREN		ww
BEMOEDIGEN		zn
BEMOEIEN	zelfde betekenis als grondwoord intransitief	ww
BEMOEILIJKEN		bn
BEMONSTEREN		ww
BEMORSEN		ww
BEMOSEN	= bevuilen	formeel geleed (zn)
BEMUREN		zn
BENAAIEN		ww
BENAASTEN	= zich toe-eigenen zelfde betekenis als grondwoord	ww
BENADELEN		zn
BENADELIGEN		zn
BENADEREN	grondwoord was al transitief	ww
BENADRIJKEN		zn
BENAGELLEN		ww/zn
BENAMEN		zn
BENATTEN		bn
BENAUWEN		bn
BENEMEN	grondwoord was al transitief	ww
BENEVELEN		zn
BENIEUWEN		bn
BENIJDEN		zn
BENIJPEN		ww
BENOEMEN	grondwoord was al transitief	ww
BENUMMEREN		zn
BENUTTEN	niet-systematisch betekenisaspect	zn
BENUTTIGEN		zn/bn
BEOEFENEN	grondwoord was al transitief	ww
BEOGEN	= ogen op	ww
BEOORDELEN		ww/zn
BEOORLOGEN		zn
BEPAKKEN		ww
BEPALEN		zn
BEPAMPELEN		ww
BEPANTSEREN		zn

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

BEPARELEN		zn
BEPEINZEN		ww
BEPEKELEN		zn
BEPEKKEN		zn
BEPERELEN	= beparelen	zn
BEPERKEN		zn
BEPIJLEN	= bewegwijzeren	zn
BEPIKKEN	= pikken op iets	ww
	= bepekken	zn
BEPINNEN		zn
BEPISSEN		ww
BEPLAKKEN		ww
BEPLANKEN		zn
BEPLANTEN		ww/zn
BEPLEISTEREN		zn
BEPLEITEN		ww
BEPLOEGEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEPLOOIEN		ww/zn
BEPLUIZEN	= uitpluizen niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEPOEDEREN		zn
BEPOEIEREN		zn
BEPOETELN		ww
BEPOLDEREN		zn
BEPORTEN	= zand met stropoppen vastleggen	onvindbaar
BEPOTELEN		ww
BEPOTEN		ww
BEPRATEN		ww
BEPREKEN		ww
BEPREUTELEN		ww
BEPROEVEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEPRUTTELEN		ww
BEPUIJEN		zn
BEPUNTEN		zn
BERADEN		zn
BERAGGEN	= bespannen	zn
BERAMEN	= van ramen voorzien	zn
	= zinnen op niet-systematisch betekenisaspect	ww
BERAPEN	= muren met kalkspecie ruw bepleisteren	onvindbaar
BERECHTEN	niet-systematisch betekenisaspect	bn
BEREDDEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEREDDEREN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEREDENEREN		ww
BEREGELEN		ww/zn
BEREGENEN		ww
BEREIDEN		formeel geleed (ww)
BEREIKEN		ww
BEREIZEN		ww
BEREKENEN		ww
BERENNEN		ww

BERICHTEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BERIDDEREN	= beredderen	ww
BERIETEN		zn
BERIJDEN		ww
BERIJMEN		zn
BERINGEN		zn
BERISPEN		formeel geled (ww)
BEROEIEN		ww
BEROEMEN		zn
BEROEPEN		ww
BEROEREN		ww
BEROKEN		ww/zn
BEROKKENEN		formeel geled (ww/zn)
BEROUWEN		zn
BEROVEN		ww
BERUIKEN		ww
BERUSTEN	niet-systematisch betekenisaspect intransitief	ww
BESABBELEN		ww
BESAUZEN		zn
BESCHADIGEN		zn
BESCHADUWEN		zn
BESCHAMEN		ww
BESCHAREN	= vee in weide brengen, zich verschaffen	ww
BESCHANSEN		zn
BESCHAVEN		ww
BESCHEIDEN	= toewijzen niet-systematisch betekenisaspect	ww
BESCHELDEN		ww
BESCHEMEREN		ww
BESCHENDEN	= belasteren	ww
BESCHENKEN		ww
BESCHERMEN		ww/zn
ZICH BESCHEUREN	= (oa) zich bevuilen	formeel geled
BESCHIEMANNEN		ww
BESCHIETEN		ww
BESCHIJNEN		ww
BESCHIJTEN		ww
BESCHIKKEN	grondwoord was al transitief	ww
BESCHILDEREN		ww
BESCHIMMELEN		zn
BESCHIMPEN	= schimpen op	ww
BESCHOEIEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESCHOMMELEN	= besjollelen < Jiddisch mesjollelen	formeel geled
BESCHOUWEN	grondwoord was al transitief	ww
BESCHREEUWEN		ww
BESCHREIEN		ww
BESCHRIJDEN		ww
BESCHRIJVEN		ww
BESCHULDIGEN	niet-systematisch betekenisaspect	zn/bn

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

BESCHULPEN	= planken op breedte zagen zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESCHUTTEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESEFFEN		formeel geleed (ww)
BESEIBELEN	= beetnemen	ww
BESINGELEN		zn
BESJOECHELEN	< Duits beschummeln	formeel geleed
BESJOLLEMEN	= betalen < Jiddish mesjollemen	formeel geleed
BESJRIEËN	= boze geesten oproepen door te veel goeds te zeggen	onvindbaar
BESLAAN		ww
BESLABBEN	= bevuilen	ww
BESLABBEREN	= bevuilen	ww
BESLAPEN		ww
BESLECHTEN	grondwoord was al transitief	ww
BESLEPEN	= iemand in (moeilijkheden) wikkelen niet-systematisch betekenisaspect	ww
BESLIBBEN		zn
BESLIJKEN		zn
BESLIJPEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESLISSEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESLOTEN		zn
BESLUIPEN		ww
BESLUITEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BESMEREN		ww
BESMETTEN		zn
BESMEUREN	zelfde betekenis als grondwoord (smeuren = bemorsen)	ww
BESMOEZELLEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESMOEZEN	= in het geheim afspreken	ww
BESMOKEN	= door smoken bevuilen	ww
BESMUISTEREN	= bevuilen	ww
BESNAREN		zn
BESNEEUWEN		ww
BESNIJDEN		ww
BESNOEIEEN		ww
BESNOTTEREN		ww
BESNUFFELEN		ww
BESODEMIETEREN		ww/zn
BESOMMEN	= optellen	ww/zn
BESPANNEN		ww
BESPAREN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESPATTEN		ww
BESPELEN		ww
BESPEUREN		ww
BESPIEDEN		ww
BESPIJKEREN		ww/zn
BESPIKKELEN		zn
BESPIONEREN		ww
BESPITTEN		ww

BESPOEDIGEN		zn/bn
BESPOELEN	= tegen land aanspoelen	ww
BESPOTTEN		ww
BESPREKEN		ww
BESPRENKELEN		ww
BESPRINGEN		ww
BESPRINKELEN		ww
BESPROEIEEN		ww
BESPUGEN		ww
BESPUITEN		ww
BESPUWEN		ww
BESTAAN	niet-systematisch betekenisaspect intransitief	ww
BESTAFFEN		zn
BESTAPPEN		ww
BESTAREN		ww
BESTATIGEN		formeel geled (bn)
BESTEDEN		formeel geled (zn)
BESTEIGEREN		zn
BESTEKEN		ww
BESTELLEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BESTELPEN		formeel geled (ww/zn)
BESTEMMEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BESTEMPELEN		ww/zn
BESTERVEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BESTEVENEN		ww
BESTIEREN		formeel geled (ww)
BESTIJGEN		ww
BESTIKKEN		ww
BESTIPPELEN		zn
BESTIPPEN		zn
BESTOEFEN		ww
BESTOELEN		zn
BESTOKEN	= verschillende stengels vormen	ww
BESTOLPEN	= bestelpen	zn
BESTOPPEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BESTORMEN		ww
BESTORTEN		ww
BESTRAFFEN		ww/zn
BESTRALEN		ww
BESTRATEN		zn
BESTRIJDEN		ww
BESTRIJKEN		ww
BESTRIKKEN		zn
BESTROOIEEN		ww
BESTUDEREN		ww
BESTUIVEN		ww
BESTULPEN	= bestelpen	zn
BESTUREN	grondwoord was al transitief	ww

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

BESTUWEN	= met iets bezetten dat ertegen stuwt	zn
BESUIKEREN		zn
BETAKELEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BETALEN		formeel geleed (ww)
BETAMEN		formeel geleed (ww)
BETANEN	= met taan (verfwerende stof) drenken, tanen	zn
BETASTEN		ww
BETEGELEN		zn
BETEKENEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww/zn
BETELEN		ww
BETENGELEN	= met tengels (dunne latten) beslaan	zn
BETEREN		zn
BETEUGELEN		zn
BETICHTEN		formeel geleed (zn)
BETIJEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BETIMMEREN	= bewerken	ww
BETINGELEN	= betengelen	zn
BETITELLEN		zn
BETOELAGEN		zn
BETOGEN		formeel geleed (ww)
BETOMEN		zn
BETONEN	grondwoord was al transitief	ww
	= klemtoon plaatsen	zn
BETONNEN		zn
BETOPPEN	= bedotten niet-systematisch betekenisaspect	ww
BETOVEREN		ww
BETRACHTEN	= zich houden aan niet-systematisch betekenisaspect	ww
BETRALIËN		zn
BETRAPPELEN		ww
BETREDEN		ww
BETREFFEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BETREKKEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BETREUREN		ww
BETROEVEN		zn
BETROUWEN	= door trouwen verwerven	ww
	= vertrouwen	zn
BETUIGEN		formeel geleed (ww/zn)
BETUINEN		zn
BETUREN		ww
BETUTTELEN		ww
BETWIJFELEN		ww
BETWISTEN		ww
BEVADEREN		ww
BEVALLEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEVANGEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEVAREN		ww
BEVATTEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEVECHTEN		ww
BEVEILIGEN		bn

BEVELEN		formeel geled (ww)
BEVERSEN	= een bezouten land door middel van een dijk van het zeewater afsluiten	bn
BEVESTIGEN		ww
BEVIJLEN		ww
BEVINDEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEVINGEREN		ww
BEVISSEN		ww
BEVITTEN		ww
BEVLAGGEN		zn
BEVLAKKEN	= bevleken, bevuilen	zn
BEVLEKKEN	= bevuilen	zn
BEVLETTEN	= met vletten bevaren	zn
BEVLEUGELEN		zn
BEVLIEGEN		ww
BEVLIJTIGEN		zn/bn
BEVLOEIEN		ww
BEVLOEREN		zn
BEVOCHTEN		zn
BEVOCHTIGEN		zn/bn
BEVOELEN		ww
BEVOLKEN		zn
BEVOOGDEN		zn
BEVOORDELEN		zn
BEVOORDELIGEN		zn
BEVOORRADEN		zn
BEVOORRECHTEN		zn
BEVORDEREN		ww
BEVRACHTEN		zn
BEVRAGEN		ww
BEVREDIGEN		zn/bn
BEVREEMDEN	niet-systematisch betekenisaspect	bn
BEVRIEZEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEVRIJDEN		formeel geled (ww/zn)
BEVROEDEN		formeel geled (ww/zn/bn)
BEVRUCHTEN		zn
BEVUILEN		bn
BEWAAIEN		ww
BEWAARHEIDEN		zn
BEWAKEN		ww
BEWALLEN		zn
BEWALMEN		ww/zn
BEWANDELEN		ww
BEWANGEN	= van zijstukken voorzien	zn
BEWAPENEN		zn
BEWAREN		formeel geled (ww)
BEWASEMEN		ww/zn
BEWASSEN	= begroeien	ww
	= wassen zelfde betekenis als grondwoord	ww

Bijlage 6: DVD (1880-2011): ww

	= met was bestrijken	zn
BEWATEREN		ww/zn
BEWEGEN		formeel geleed (ww)
BEWEGEREN	= schip van schotplanken of wegers voorzien	zn
BEWEGWIJZEREN		zn
BEWEIDEN	= laten weiden op	ww
BEWENEN		ww
BEWEREN		formeel geleed (bn)
BEWERKEN		ww
BEWERKSTELLIGEN		bn
BEWIEROKEN		ww/zn
BEWIJZEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEWILLIGEN	niet-systematisch betekenisaspect	zn/bn
BEWIMPELEN		zn
BEWINDEN	= omwinden	ww
BEWOELEN		ww
BEWOLKEN		zn
BEWONDEREN		ww/zn
BEWONEN		ww
BEWRIJVEN		ww
BEZAAIEN		ww
BEZAGEN		ww
BEZAKKEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEZATTEN		bn
BEZEEUWEN	= bezwijmen	formeel geleed (zn)
BEZEGELEN		zn
BEZEIKEN		ww
BEZEILEN		ww
BEZEREN		zn
BEZETTEN		ww
BEZICHTIGEN		zn
BEZIELEN		zn
BEZIEN		ww
BEZINGEN		ww
BEZINKEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEZINNEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEZITTEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEZOEDELEN	= bevuilen	formeel geleed (zn)
BEZOEKEN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEZOLDEREN		zn
BEZOLDIGEN		formeel geleed (zn)
BEZOMERKADEN		zn
BEZONDIGEN		zn/bn
BEZONNEN		zn
BEZORGEN		ww/zn
BEZUINIGEN		bn
BEZUIPEN		ww
BEZUREN	niet-systematisch betekenisaspect	zn/bn
BEZWACHTELLEN		zn
BEZWADDEREN	= bevuilen	ww/zn

BEZWALKEN		ww
BEZWANGEREN		bn
BEZWAREN		bn
BEZWAVELEN		zn
BEZWEMMEN		ww
BEZWEREN	niet-systematisch betekenisaspect	ww
BEZWETEN		ww
BEZWIJKEN		formeel geled (ww)
BEZWIJMELEN	zelfde betekenis als grondwoord	ww
BEZWIJMEN	zelfde betekenis als grondwoord intransitief	ww/zn

BIJLAGE 7

VMNW (1200-1300): adj & subst

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
bebloed	BEBLOET	bebloed (ww)	ww/zn
beëbben	BEËBBET	door eb overvallen	onvindbaar
beëveld	BEËVELT	ziek (ww)	zn
bejaard	BEJAERT	mondig	zn
benaamd	BENAMET	bepaald (ww)	ww/zn
benood	BENOOT	hulpbehoevend (ww)	ww/zn
bepist	BEPIST	bepist (ww)	ww
bezaaid	BESAYET	bezaaid (ww)	ww
beschroven	BESCROVEN	ellendig (zeker ww)	onvindbaar
beziekt	BESIECT	ziek (ww)	ww/bn
beslijkt	BESLICHT	beslijkt (ww)	zn
bezonderd	BESONDERT	afzonderlijk (ww)	ww/vz
beteerd	BETEERT	kleverig (ww)	zn
bevreesd	BEVREEST	bevreesd (ww)	ww/zn
bevrijd	BEVRIET	geautoriseerd (ww)	ww/bn
beworren	BEWORREN	verward (zeker ww)	ww/zn

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beschatting	BESCATTINGHE	belasting	zn

BIJLAGE 8

MNW (1250-1550): adj & subst

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
bebierd	BEBIERT	Van bier doortrokken, doorweekt.	zn
bebraamd	BEBRAEMT	Met braamstruiken begroeid.	zn
bekaand	BECAENT	Verzuurd, bedorven.	zn
bekaad	BECAET	Met eene kade, eene waterkeering omringd.	zn
bedaan	BEDAEN	Bedekt met, voorzien van. Van bedoen.	ww
bedeeld	BEDEELT	Aandeel geven in iets. Vooral in de uitdr. aen iet bedeelt zijn, aandeel aan iets hebben, recht hebben op een deel van iets. Van bedelen.	ww/zn
bedoornd	BEDORENT	Met dorens begroeid.	zn
bedroppeld	BEDROPPELT	Als met droppels voorzien, gespikkeld. Van bedroppelen.	zn
beëbd	BEËBBET	Door den eb overvallen. Van beëbben.	ww/zn
beëngd	BEËNGET	Benauwd, gebrek aan frissche lucht hebbende. Van beëngen.	ww/bn
beërfd	BEËRVET	In de uitdr. bearvet zijn; een kind (erfgenaam) hebben bij iemand, met wien men gehuwd is.	ww/zn
beëveld	BEËVELT	Met eene ziekte behept, ziek, krank. Van menschen en dieren, ook van vleesch van zieke beesten.	ww/zn
bejaard	BEJAERT	Jonc bejaert is dus onze uitdr. jong van jaren.	ww/zn
belazerd	BELASERT	Met melaatschheid behept, melaatsch.	zn/bn
belemmerd	BELEMMERT	in verwarring gebracht, verward, zonder zelfstandigheid en eigen oordeel, door anderer woorden verstrikt en vooringenomen. Van belemmeren.	ww/zn
bemoederd	BEMOEDERT	Bemoddert, beslijkt.	zn
benaamd	BENAEMT	Vermaard, befaamd, bekend. Van benaemen, of misschien juister van naem.	ww/zn
benood	BENOOT	In nood verkeerende, in nood, in gevaar. Van benoden.	ww/zn
beraasd	BERAEST	Verdwaasd, zonder bezinning of bewustheid.	ww/bn
berent	BERENT	Met rentebrieven bezwaard, gehypothekeerd. Van berenten.	ww/zn
bereven	BEREVEN	Omhoepeld, met hoepels beslagen.	ww/zn
berompeld	BEROMPILT	Gerimpeld, verschrompeld.	ww/zn
berooïd	BEROYT	Berooid.	ww/zn
beruit	BERUT	Berooid, geruïneerd, aan lager wal, op.	ww
beschemerd	BESCEMERT	Schemerdonker, donker. Van beschemeren.	ww/zn
beschrompen	BESCROMPEN	Mismaakt, onkenbaar, leelijk. Van beschrompen.	ww
beschroven	BESCROVEN	Achterafgezet, teruggedrongen. Van bescroven.	ww
beschuïmd	BESCUMET	Beschuïmd, met schuim bedekt.	ww/zn

Bijlage 8: MNW (1250-1550): adj & subst

besibd	BESIBBET	Verwant, door bloedverwantschap verbonden, en bij uitbr. verbonden.	zn
besneeuwd	BESNUWET	Met sneeuw bedekt, vol sneeuw.	ww/zn
bespot	BESPOT (I)	Gevlekt.	zn
besprekeld	BESPREKELT	Gespikkeld, gevlekt.	zn
bestamd	BESTAMMET	Slechts in de uitdr. een bestammet goet, leengoet of hofgoet	zn
bestonken	BESTONKEN	Stinkend. Van bestinken	ww
bezu(u)kt	BESUECT	Melaatsch.	zn
betijnsd	BESUST	Met tijns, belasting bezwaard. Verkeerde lezing voor betiinst	ww/zn
bezwelmd	BESWELMT	Vuil, smerig, eig. beroekt, bewalmd.	ww
bezerkt	BESWERCT	Bewolkt, beneveld.	ww/zn
beteesd	BETEEST	Verward, verstrikt.	ww
beveed	BEVEET	In vijandschap, in veete	ww/zn
beveinsd	BEVEINST	Geveinsd, valsch.	ww
bevrucht	BEVRUCHT	Bevreesd, bang. Van hem bevruchten.	ww/zn
bewandeld	BEWANDELDT	Van wandelen, in den zin van reizen. Die veel gereisd heeft, bereisd. Van bewandelen.	ww/bn

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
bedranging	BEDRANGINGE	Overlast, moeite. Germanisme; in 't mnl. bestaat wel bedringen, doch niet bedrangen	zn
beëning	BEËNINGE	Vereeniging, eenigheid, overeenkomst. Van beënen.	ww/bn
beordening	BEORDINGE	Verordening.	ww/zn
berimpeling	BERIMPELINGE	Rimpeligheid.	ww/zn
beschaduwing	BESCADUWINGE	Schaduw.	zn
beveinzing	BEVEINSINGE	Veinzerij.	ww

BIJLAGE 9

WNT (1551-1750): adj & subst

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beambt	BEAMBT	Van een ambt voorzien, een ambt bekleedend.	zn
beangst	BEANGST	Benauwd, angstig.	ww/zn
bebierd	BEBIERD		ww/zn
bebiesd	BEBIESD	Met biezen bezet.	ww/zn
beblaad	BEBLAAD	Bladeren, loof hebbende	ww/zn
bebloosd	BEBLOOSD	Blozend, gebloosd	ww
bedeesd	BEDEESD		ww
bediamant	BEDIAMANT	Met diamanten getooid	zn
bedoven	BEDOVEN	Onder water. (< beduiven)	onvindbaar
bedroesemd	BEDROESEM	Droesem, bezinsel hebbende, troebel	zn
bedruifd	BEDRUIFD	Schertsend voor: van de druiven genoten hebbende, t.w. van het druivensap, derhalve: veel gedronken hebbende.	zn
bedubd	BEDUBT	In twijfel, in onzekerheid, t.w. in de uitdrukking bedubt staan, het met zich zelf oneens zijn.	ww
bedwaasd	BEDWAASD	Verdwaasd, dwaas.	zn/bn
befluweeld	BEFLUWEELD	In fluweel gekleed.	zn
befronst	BEFRONST	Gerimpeld.	ww/zn
begist	BEGIST	Eigenlijk. Met gist bevuild	ww/zn
behopmand	BEHOPMAND	Bij HOOFT gewoon voor: een hopman aan het hoofd hebbende, gezegd van soldaten	zn
beïnt	BEÏNT	Van inkt voorzien, of wel zwart als inkt	zn
bejeugd	BEJEUGD	Door HOOFT gebruikt in den zin van: "in den bloei der jeugd zijnde"; eene andere lezing is <i>mondig</i>	ww/zn
bekant	BEKANT (I)	Met kanten versierd	zn
bekinderd	BEKINDERD	Kinderen hebbende	ww/zn
bekroosd	BEKROOSD	Eigenlijk. Met kroos bedekt of bevuild.	zn
belabberd	BELABBERD	<i>Belabberen</i> in den zin van <i>impedire</i> komt meest voor in het verl. deelw., of althans in het passief belabberd zijn, belemmerd, niet vrij zijn.	ww/bn
belazerd	BELAZERD	Eigenlijk. Aangetast door de lazarusziekte of melaatschheid; melaatsch.	zn
belegen	BELEGEN	Van stoffen, inzonderheid vloeistoffen. Niet versch, en dus b.v. geheel uitgest, of volkomen helder geworden.	ww
belijst	BELIJST	Van een lijst voorzien, in een lijst geplaatst.	ww/zn
belint	BELINT	Met linten versierd.	zn

Bijlage 9: WNT (1551-1750): adj & subst

belopen	BELOMPEN	gepast, voegzaam	onvindbaar
bemaagd	BEMAAGD		zn
bemaagschap	BEMAAGSCHAPT	Bloedverwanten hebbende of in bloedverwantschap tot iemand staande.	zn
bemeeld	BEMEELD		ww/zn
bemost	BEMOST	Met mos begroeid, bedekt.	zn
bemuisd	BEMUISD	Gespierd.	zn
benood	BENOOD	Het deelw. <i>benood</i> beteekende vroeger: om iets verlegen, behoeftig	ww/zn
benoosd	BENOOSD	In schade, in verdriet levende, treurig.	ww
bepeterd	BEPEETERD	Een Zuidnederlandsch woord, dat <i>bedorven</i> , <i>onfrisch</i> beteekent	zn
bepeupeld	BEPEUPELD	Bevolkt	zn
bepokt	BEPOKT	Besmet met de "Spaansche pokken", met syphilis.	ww/zn
beraasd	BERAASD	Razend, dol, krankzinnig.	ww/zn
berad	BERAD		zn
berekeld	BEREKELD	In Zuid-Nederland voorkomende in den zin van: gevlekt, gespikkeld.	onvindbaar
berijpt	BERIJPT	Met rijp of rijm bedekt.	ww/zn
berooïd	BEROOID	In 't algemeen. Beroofd van datgene wat eene bepaling noemt; nog bij BILD	ww
berucht	BERUCHT	In ongunstige beteeckenis.	ww
beruïfeld	BERUIFELD		ww/zn
bescheld	BESCHELD	Van de oogen: door een vlies verduisterd	ww/zn
beschoft	BESCHOFT	In de volgende plaats heeft <i>beschoftheid</i> den zin van <i>onbeschoftheid</i> , en is misschien eene drukfout.	ww
beschroomd	BESCHROOMD	In de oudere, sterkere opvatting. Bevreesd, beducht, angstig.	ww/zn
beslikt	BESLIKT	Met slik bevuïd; ongeveer hetzelfde als <i>beslijkt</i>	zn
besnot	BESNOT	Van den neus, die vuil is, en ook van iemand die een vuilen neus heeft.	ww/zn
bespengd	BESPENGD	Van eene of meer "spangen", gespen voorzien	zn
bespraakt	BESPRAAKT	Spraak bezittende, kunnende spreken.	zn
bestoet	BESTOET	Met een stoet omgeven; omgeven door eene menigte van wat eene bepaling noemt.	zn
besuisd	BESUISD	Een woord dat enkele malen voorkomt in gevallen waarin men <i>onbesuisd</i> zou verwachten	ww
besukt	BESUKT	Uit het denkbeeld van: met eene ziekte behept is ontstaan het begrip van: beroerd, ellendig, duivelsch.	zn
betorend	BETOREND	Van een of meer torens voorzien.	zn
betulband	BETULBAND	Een tulband of hoofddoek dragende.	zn
beveleesd	BEVLEESD	Zulk vleesch hebbende als eene bepaling aanduidt: wel beveleesd, goed in 't vleesch.	ww/zn
bevod	BEVOD	Met "vodden", met lappen opgeschikt.	ww/zn
bevoegd	BEVOEGD	Door de wet of eenig erkend gezag gerechtigd datgene te doen wat eene bepaling noemt of wat door een kwalitatief znw. wordt aangeduid.	ww
bevriend	BEVRIEND	Vrienden hebbende	zn
bevrïendschap	BEVRIENDSCHAPT	Hetzelfde als <i>bevriend</i>	zn
beweerd	BEWEERD	naar het schijnt deelw. van een ww. <i>bewederen</i> : door stormweer ergens opgehouden worden, t.w. als zeemansterm	zn
beweesd	BEWEESD	In den toestand van wees verkeerende; thans onbekend.	zn
bewijfd	BEWIJFD	Eene vrouw hebbende, gehuwd.	zn

bezeewd	BEZEEUWD	Door de zee bespoeld, aan of in zee gelegen.	zn
beziekt	BEZIEKT	Ziek geworden, ziek, inzonderheid door vallende ziekte of melaatschheid	ww/bn

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beluchting	BELUCHTING (I)	Belichting.	ww/zn
beversting	BEVERSTING	Uitstel, verdaging.	ww/zn

BIJLAGE 10

WNT (1751-1976): adj & subst

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
beblaard	BEBLAARD	Met blaren bezet, vol blaren.	ww/zn
bebrild	BEBRILD	Van een bril voorzien.	ww/zn
bedeesd	BEDEESD		ww/zn
bedoven	BEDOVEN	Onder water.	onvindbaar
beduusd	BEDUUSD	< beduizen	ww
befaamd	BEFAAMD	Een zoodanigen naam hebbende, in zulk een roep staande als door eene bepaling met voor wordt aangewezen.	zn
begeld	BEGELD	Van geld voorzien, en van personen derhalve: rijk.	zn
begoud	BEGOUD	Met goud beladen, getooid	zn
behaard	BEHAARD	Van het lichaam van mensch of dier.	zn
behept	BEHEPT	Lijdende aan eene kwaal, eene ziekte: daarmede <i>behept</i>	ww
behoedanigd	BEHOEDANIGD	Eene hoedanigheid of hoedanigheden hebbende.	vr/betr vnw
bejaard	BEJAARD	Jaren, d. i. een zeker aantal jaren, zekeren ouderdom hebbende	zn
bekant	BEKANT (I)	Met kanten versierd	ww/zn
beklant	BEKLANT	Van eene handelszaak, eene nering. Klanten hebbende, t.w. zooveel als door eene bijwoordelijke bepaling wordt aangeduid; zeer gewoon is de koppeling <i>welbeklant</i> .	zn
beknopt	BEKNOPT		ww/zn
bekroosd	BEKROOSD	Met kroos bedekt of bevuild.	zn
bekrozen	BEKROZEN	Bevuild, bemorst.	ww
belabberd	BELABBERD	<i>Belabberen</i> in den zin van <i>impedire</i> komt meest voor in het verl. deelw., of althans in het passief belabberd zijn, belemmerd, niet vrij zijn.	ww/bn
belegen	BELEGEN	Van stoffen, inzonderheid vloeistoffen. Niet versch, en dus b.v. geheel uitgegist, of volkomen helder geworden.	ww
belijst	BELIJST	Van een lijst voorzien, in een lijst geplaatst.	ww/zn
belust	BELUST	Met een genitief verbonden	ww/zn
bemaagd	BEMAAGD		zn
bemost	BEMOST	Met mos begroeid, bedekt.	zn
bepegeld	BEPEGELD	Met pegels behangen.	ww/zn
beredend	BEREDEND	<i>Redene</i> , rede. Met rede of met verstand begaafd.	ww/zn
berekeld	BEREKELD	In Zuid-Nederland voorkomende in den zin van: gevlekt, gespikkeld.	onvindbaar
berijpt	BERIJPT	Met rijp of rijm bedekt.	ww/zn
beroet	BEROET	Met roet (2) aangeslagen, overdekt.	zn

Bijlage 10: WNT (1751-1976): adj & subst

berooïd	BEROOID	Beroofd van datgene wat eene bepaling noemt	ww
beroosd	BEROOSD	Eigenlijk: rooskleurig, waarschijnlijk naar het voorbeeld van fr. <i>rosé</i> . Voornamelijk van de gelaatskleur: helder van blos.	ww/zn
berucht	BERUCHT	In ongunstige beteekenis.	ww/zn
beschroomd	BESCHROOMD	Bevreesd, beducht, angstig.	ww/zn
beschurfd	BESCHURFD	Schurftig.	zn
besleten	BESLETEN	(Schild.) Van schuurpapier, kwasten: eenigszins afgesleten zoodat er geen onzuiverheden meer op zitten.	ww
beslikt	BESLIKT	Met slik bevuild; ongeveer hetzelfde als <i>beslijkt</i> , dat echter niet zoo gemeenzaam is	zn
besnaperd	BESNAPERD	op iets belust.	ww
besnot	BESNOT	Van den neus, die vuil is, en ook van iemand die een vuilen neus heeft.	zn
bespraakt	BESPRAAKT	Spraak bezittende, kunnende spreken.	zn
bestoft	BESTOFT	Met stof bedekt; onder het stof zittend. Ook fig. van iets dat al lang uit den tijd is en weer tevoorschijn gehaald wordt.	zn
bestruikt	BESTRUIKT	Met struikgewas bezet	zn
besukt	BESUKT	Uit het denkbeeld van: met eene ziekte behept is ontstaan het begrip van: beroerd, ellendig, duivelsch.	zn/bn
betorend	BETOREND	Van een of meer torens voorzien.	zn
betrest	BETREST	Van kleedingstukken, inz. uniformen en in de aanh. meton. in toep. op personen: voorzien van, versierd met tressen (1).	zn
betulband	BETULBAND	Een tulband of hoofddoek dragende.	ww/zn
bevacht	BEVACHT	Eene vacht dragende, t.w. van schapen.	zn
bevlogen	BEVLOGEN	Van een bep. gedeelte in het luchtruim: vliegend doorkruist; doorvlogen.	ww
bevooroordeeld	BEVOORORDEELD	Van <i>Vooroordeel</i> . Vooringenomen, niet onpartijdig.	ww/zn
bevreesd	BEVREESD	Vrees hebbende, beducht.	ww/zn
bevriend	BEVRIEND	Vrienden hebbende	ww/zn
bewerktuigd	BEWERKTUIGD	Werktuigen, organen bezittende.	zn
bewold	BEWOLD	Wol dragende, t.w. zulke als eene bepaling aanduidt	zn
bezintuigd	BEZINTUIGD	Zintuigen hebbende	zn

Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Betekenis	Grondwoord
bebakening	BEBAKENING	Het aanwijzen van de grenzen der banken in een vaarwater.	ww/zn
bedaking	BEDAKING	Dakwerk, dak; ook: wijze waarop een gebouw is of wordt afgedekt.	ww/zn
bedrading	BEDRADING	Geheel van electriche draden behoorend bij een toestel, een machine, een installatie e.d.	ww/zn
beharig	BEHARING	Gezamenlijke haren die de huid van een mensch of een dier bedekken.	ww/zn
beluchting	BELUCHTING	Het met lucht ((1), 16)) bewerken.	ww/zn
benaming	BENAMING	Eigenlijk: het benoemen, maar altijd overdrachtelijk gebruikt voor: de naam waarmede men iets benoemt.	ww/zn
bewerktuiging	BEWERKTUIGING	De wijze waarop het lichaam van organen is voorzien, en ook het geheel der organen.	zn
bewijzering	BEWIJZERING	Bewegwijzering	zn
bewoording	BEWOORDING	De daad van iets te bewoorden, in woorden uit te drukken, met name te noemen	ww/zn
bezending	BEZENDING	Eene boodschap in 't algemeen	ww

BIJLAGE 11

DVD (1880-2011): adj & subst

Trefwoord	Extra verklaring	Grondwoord
BEBAARD		zn
BEBLAARD		zn
BEBLIKSEMD		ww
BEBLOED		ww/zn
BEBLOEMD		zn
BEBOOMD		zn
BEBRILD		zn
BEDAAGD	= oud	zn
BEDEESD	= bedeesd	formeel geleed (ww/zn)
BEDOMPT		ww/zn
BEDREUTELD	= beduusd	ww
BEDUIZELD	= beduusd	ww
BEDUUSD		formeel geleed (ww)
BEDUVELD	andere betekenis	ww/zn
BEFAAMD		zn
BEGAAFD		zn
BEGEIND	= in een vrolijke bui	zn
BEGEISTERT	< Duits	onvindbaar
BEGOED		zn
BEGORD	= schip zwaait met de kiel tegen het touw aan en kan dus niet behoorlijk op wind of stroom komen	zn
BEGREIND	= met grein (korrels) bedekt	zn
BEGROESD	= met een 'groeze' bedekt, d.i. begroeid	zn
BEHEIMST	= geheimzinnig, geheim doend	onvindbaar
BEHEPT		formeel geleed (ww)
BEHUISD		zn
BEJAARD		zn
BEKAAID	= niet vers meer (bekaaide vis), slecht, bedrogen, verkeerd, dronken,...	formeel geleed (ww/zn)
BEKIEZELD		zn
BEKLANT		zn
BEKLIERD		zn
BEKNOPT	andere betekenis	ww/zn
BEKOTEBIKKERD	= mal, dwaas	onvindbaar
BEKROOSD		zn
BELEGEN	andere betekenis	ww

Bijlage 11: DVD (1880-2011): adj & subst

BELOKEN	andere betekenis	ww
BELOKT	= met lokken bedekt	zn
BEMAZZELD		zn
BEMETEN	andere betekenis	ww
BEMIETERD	= besodemierterd	ww/zn
BEMOST		zn
BENARD		formeel geleed (bn)
BENIESD	het is beniesd = het is waar/het zal wel waar zijn	onvindbaar
BENODIGD	zelfde betekenis	bn
BEPIMPELD	= dronken	ww
BEPLUISD	= met pluis bedekt	zn
BERAD	= zo lang gelopen hebbend dat de assen hun ruwheid verloren hebben, zodat de rijtuigen gemakkelijker lopen andere betekenis	zn
BEROESD	= aangeschoten	zn
BEROOID		ww
BERUCHT		formeel geleed (zn)
BESCHOREN		formeel geleed (ww)
BESCHROOMD		zn
BESCHUIMD		zn
BESLIKT	= met slik bevuild	zn
BESLOMMERD		formeel geleed (ww/zn)
BESMUIKT		formeel geleed (ww)
BESNORD		zn
BESNOT		zn
BESPRAAKT		zn
BESTERD		zn
BESTOFT		zn
BESTOLPT		zn
BESTOMMELD	= zit er warmpjes in	onvindbaar
BESTOPPELD		zn
BESTREEPT		zn
BESTRIKT		zn
BETEUTERD	= beduusd	formeel geleed (ww)
BETINGELD	= hartstochtelijk gesteld op, bezeten van	onvindbaar
BETJOECHT	= leep < Jiddisch betoech	formeel geleed
BETJOEKT	= leep < Jiddisch betoech	formeel geleed
BETOEFT	= goed af < Jiddisch betoech	formeel geleed
BETOEGD	= goed af < Jiddisch betoech	formeel geleed
BETOETERD	= beduusd	formeel geleed (ww)
BETRAAND		zn
BETJOEND	= betoverd	formeel geleed (ww)
BEVEDERD		zn
BEVLEESD		zn
BEVREESD		zn
BEVRIEND		zn

BEWAASD		zn
BEWORTELD		zn
BEZADIGD		formeel geleed (ww)
BEZILVERD		zn
BEZINTUIGD		zn
BEZOUTEN	= door zeewater overspoeld	zn

Trefwoord	Extra verklaring	Grondwoord
BEAARDING	= begrafenis	zn
BEBOUTING		zn
BEDAKING		zn
BEDOMMELING	= omgevende donkere, wazige massa, nevelige bedekking	onvindbaar
BEDRADING		zn
BEHUIZING		zn
BEKATTERING	= uitbrander, bekeuring	formeel geleed
BEKOPPING	= plaatsen van koppen boven artikel	zn
BELENDING	= het grenzen aan	formeel geleed (zn)
BESCHENING	= beschoeiing, voorzien van schenen	zn
BESLOMMERING		formeel geleed (ww/zn)
BESPANTING	= bezetting met spanten	zn
BEVEDERING	= bedekking met veren	zn
BEWERKTUIGING		zn
BEZENDING		ww